

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 169, Παρασκευή 16 Ιανουαρίου 1981

Δρχ. 30

Η Κύπρος σε σταυροδρόμι



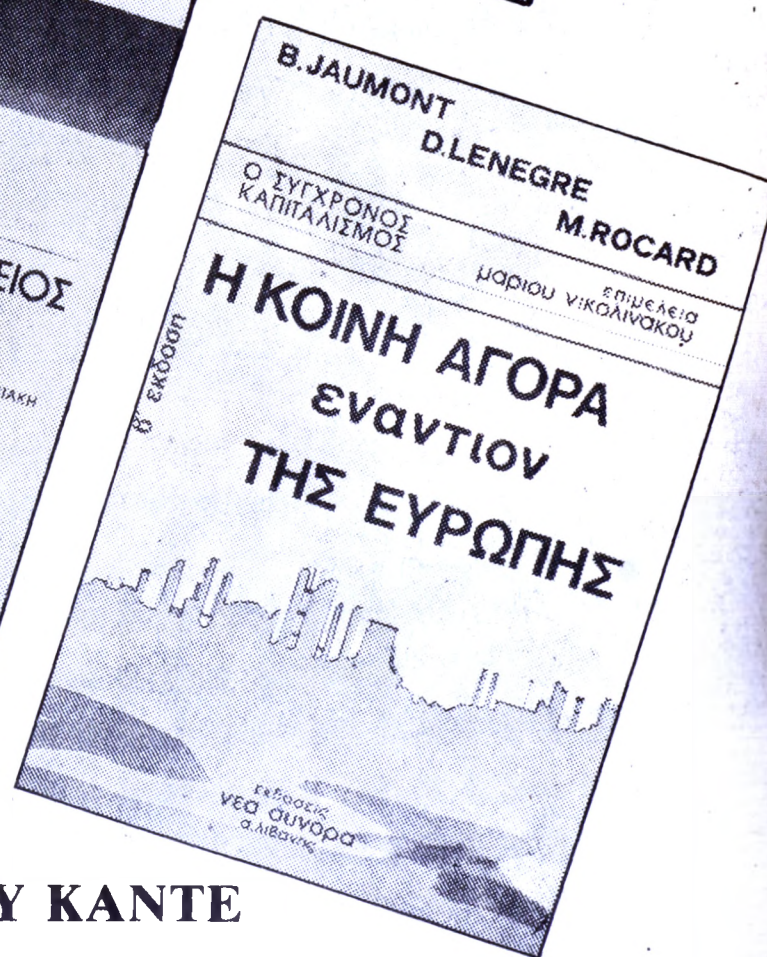
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Έλληνες Ευροβουλευτές
- Πολωνία: συνέντευξη του Γιάτσεκ Κουρόν
- Πώς βλέπουν οι ΗΠΑ την ένταξη (αποκλειστικές δηλώσεις)
- Γερμανία: οικολογικό κίνημα
- Θ. Παπαμάργαρη: η άλωση των τραπεζών από το ξένο κεφάλαιο

ΑΝΤ.ΛΙΒΑΝΗΣ "ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ"

ΣΟΛΩΝΟΣ 94, τηλ.: 36 10 589



Μιά σφαιρική και υπεύθυνη ενημέρωση για την ΕΟΚ και την Ευρώπη απευθύνεται σ' όλους τους Έλληνες που θέλουν να γνωρίσουν υπεύθυνα και αντικειμενικά ό,τι αφορά την Ευρώπη και την ΕΟΚ: πολιτικά - οικονομικά - κοινωνικά - ιστορικά, καθώς και τις επιπτώσεις στο μέλλον της πατρίδας μας μετά την ένταξη. Ίδιαίτερη προσφορά τό Λεξικό της ΕΟΚ που αναλύει και επεξηγεί τους όρους, τις συμβάσεις, τους θεσμούς, τό νομικό πλαίσιο, τις υποχρεώσεις και τά δικαιώματα, τό δίκαιο, τό νομισματικό και ακόμα, πώς εξελίχθηκαν και διαμορφώθηκαν οι έλληνοκοινοτικές σχέσεις από τή σύνδεση (1962) μέχρι και τήν ένταξη (28-5-1979).



Κυκλοφορεί προσεχώς

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ του ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΚΑΝΤΕ

Επιμέλεια: ΜΑΡΙΟΥ ΝΙΚΟΛΙΝΑΚΟΥ



Περίοδος Β'
Χρόνος 8ος
Τεύχος 169

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 732.713 - 732.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ: Οι εκλογές, η φθορά και οι αριθμοί της «Ν.Δ.».....	4
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ.....	5
ΑΝΤΙ - ΘΕΣΕΙΣ.....	5
Γ. ΕΔΙΠΙΤΗ: Πανεπιστημιακή κοινότητα και νόμος - πλαίσιο προ των πυλών.....	6
Γ. ΚΑΛΑΤΖΗ: Η κουλτούρα της Δεξιάς, της Αριστεράς και τα κομμάτια της σάλπιγγας.....	8
Γ. ΚΟΥΡΤΑΚΗ: Πώς βλέπουν οι ΗΠΑ την ένταξη-μας στην ΕΟΚ.....	9
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.....	10
ΗΠΑ - Ευρώπη - ΕΣΣΔ - Τσάντ.....	10
ΓΙΑΤΣΕΚ ΚΟΥΡΟΝ: Τα ελεύθερα συνδικάτα, και μετά.....	12
Φ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ: Συνέντευξη με τον Θ. Παπαμάργαρη.....	14
ΕΡΕΥΝΑ	



Θ. ΠΑΓΚΑΛΟΥ: Η Κύπρος σε σταυροδρόμι.....	16
ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο Ευρωπαίος.....	24
ΣΠΥΡΟΥ ΧΑΡΙΤΟΥ: Η Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.....	25
ΑΝΝΥΣ ΚΟΛΤΣΙΔΟΠΟΥΛΟΥ: Γκέρλεμπεν: Γερμανικό μοντέλο ειρηνικού πείσματος.....	32



Ξ. Α. ΚΟΚΟΛΗ: Αντιστασιακή Ποίηση - Πρόσωπο και Προσωπείο.....	37
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ.....	42
ΑΛ. Γ. ΞΥΔΗ: Σύγχρονη Κυπριακή Τέχνη και Ζωγραφική.....	44
ΑΝΝΥΣ ΚΟΛΤΣΙΔΟΠΟΥΛΟΥ: Όπως μας βρήκε ο καινούργιος χρόνος.....	46
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ (Β. Νούλας: Γ. Παπακώστας).....	47
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.....	48
Κ. Α. ΜΑΝΙΑΤΗ: Η αθλιότητα των αθλίων της ΕΡΤ.....	50
ΔΙΑΛΟΓΟΣ.....	51

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Γρηγόρης



ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΟΙ ΔΥΟ παρεμβάσεις του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης για το Κυπριακό και τα πυρηνικά όπλα που υπάρχουν στην Ελλάδα δημιούργησαν σοβαρό πολιτικό θέμα. Για τρίτη φορά, αρχίζοντας με την επανένταξη στο ΝΑΤΟ, η Κυβέρνηση καταγγέλλεται ότι χειρίζεται κεφαλαιώδη θέματα χωρίς ρητή λαϊκή εντολή ή παρά την εντολή που της έχει δοθεί.

ΚΑΙ Η επανένταξη στο ΝΑΤΟ και η αλλαγή πλεύσης πάνω στο Κυπριακό — είτε συναινεί προς τούτο ο Πρόεδρος Κυπριανού, είτε όχι — και η αποδοχή πυρηνικών όπλων στο έδαφός-μας — ιδιαίτερα τώρα που οι ΗΠΑ μπαίνουν σε μια νέα φάση επιθετικής πολιτικής — ανήκουν στον κρίσιμο αυτό τομέα, που οριοθετείται από την εθνική άμυνα και από την εξωτερική πολιτική. Οι αποφάσεις που πηγάζουν απ' αυτόν το χώρο είναι δυνατό να καθορίσουν σε στιγμές παγκόσμιας κρίσης με τα σύγχρονα δεδομένα το αν τελικά ένας λαός θα επιβιώσει.

ΘΑ ΗΤΑΝ, λοιπόν, σκόπιμο τέτοιες αποφάσεις να παίρνονται με τη μέγιστη δυνατή κάλυψη από τη λαϊκή ετυμηγορία. Και θα έπρεπε η ετυμηγορία αυτή να ανανεώνεται συχνά.

Η ΑΠΟΦΑΣΗ της Κυβέρνησης να δημιουργήσει προχωρημένα τετελεσμένα γεγονότα για να παγιεύσει τις πολιτικές εξελίξεις είναι βαθύτατα αντιδημοκρατική. Ιδιαίτερα όταν είναι γνωστό ότι η γενική-της πολιτική επιρροή στην καλύτερη δυνατή περίπτωση, δεν αποτελεί παρά μια σχετική πλειοψηφία. Κι ότι υποστηρίζεται σοβαρά πως σε θέματα εξωτερικής πολιτικής υφίσταται μια απόλυτη πλειοψηφία στη χώρα για μιαν ανέκδοτη πολιτική υποστήριξης των εθνικών δικαιών στην Κύπρο, για να φύγει η χώρα από το ΝΑΤΟ και τα πυρηνικά όπλα των ΗΠΑ από το έδαφός-μας.

ΟΣΟ ΑΥΤΗ η πλειοψηφία δε μπορεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο — εκλογές ή δημοψήφισμα — να εκφραστεί, η πολιτική ζωή του τόπου θα νοσεί και οι εξωτερικοί κίνδυνοι θα κορυφώνονται.

ΓΙΑΤΙ ό,τι κι αν κραυγάζει ορχηστρωμένα ο κυβερνητικός Τύπος — η εθνική συνοχή κι όχι οι ανεξέλεγκτες ξένες βάσεις είναι πραγματικά η εγγύηση για την ασφάλεια της χώρας.

ΚΙ Η ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ, όπως έχει δείξει και το πρόσφατο παρελθόν, δεν υφίσταται όταν καταστρατηγούνται οι κανόνες του παιχνιδιού στο όνομα της ανομολόγητης σκοπιμότητας μιας υποταγμένης ένταξης σε γενικότερους στρατηγικούς υπολογισμούς της Δύσης.

αντί

Οι εκλογές, η φθορά και οι αριθμοί της «Ν.Δ.»

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ κ. Ράλλης «κατέχεται από μεγάλη αισιοδοξία για το μέλλον αυτής της χώρας»... Το είπε ο ίδιος, την περασμένη Δευτέρα, στο κόψιμο της πίτας του κυβερνητικού κόμματος: «Το 1981 — τόνισε — που άρχισε με το θρίαμβο της ισότιμης εντάξεώς-μας στην Ευρώπη, είμαι βέβαιος ότι θα τελειώσει με ένα εκλογικό θρίαμβο της πολιτικής-μας παρατάξεως».

ΤΗΝ ΙΔΙΑ περίπου στιγμή, ο υφυπουργός Τύπου κ. Τσαλδάρης διαβεβαίωνε τους πολιτικούς συντάκτες, ότι ναι μεν συναντήθηκαν «ιδιαιτέρως» οι κ.κ. Ράλλης και Αβέρωφ, πλην τα όσα γράφει ο κακός αντιπολιτευόμενος Τύπος περί δήθεν «εκλογικής συμφωνίας» μεταξύ πρωθυπουργού και υπουργού Εθνικής Αμύνης, δεν έχουνται αληθείας: «Οι κ.κ. Ράλλης και Αβέρωφ — είπε — ποτέ δεν βρέθηκαν εν διαφωνία, για να χρειασθεί να συμφωνήσουν τώρα! Συνεπώς, όλα τα αναγραφέντα (περί υπουργού Εθνικής Αμύνης αναλαμβάνοντος την ηγεσία του εκλογικού αγώνος της «Ν.Δ.», περί πρωθυπουργού συναινούντος στην ανάληψη της αντιπροεδρίας από τον κ. Αβέρωφ, κλπ...), είναι τελείως ανακριβή».

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, ωστόσο, δε διαγράφονται καθόλου ευάρεστα για την κυβερνητική παράταξη, είτε αναλάβει την ηγεσία του εκλογικού-της αγώνα ο κ. Αβέρωφ, είτε όχι. Πριν απ' όλα, στο εκλογικό επιτελείο της «Ν.Δ.» εξακολουθεί η διάσταση απόψεων αναφορικά με το χρόνο διενέργειας των εκλογών. Ο κ. Ράλλης επιμένει ότι οι εκλογές πρέπει να γίνουν τέλη Οκτωβρίου - αρχές Νοεμβρίου, όταν «οι εισροές από τα κοινοτικά ταμεία θ' αρχίσουν να πιάνουν τόπο». Άλλοι επιτελείς όμως, πιστεύουν ακριβώς το αντίθετο: ότι όσο καθυστερούν οι εκλογές, τόσο το χειρότερο... Το 1981 — επισημαίνουν — σημαδεύθηκε ήδη με σημαντικές αυξήσεις τιμών, που καλλιεργούν, εκ των πραγμάτων, ένα γενικότερο ανατιμητικό κλίμα... Αν συνεπώς, στο κλίμα αυτό, προστεθούν οι αναμενόμενες νέες τιμές της βενζίνης, του ντήζελ και του μαζούτ, η νέα αύξηση της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος (περίπου 70%), οι αυξήσεις στα τιμολόγια των λοιπών δημοσίων επιχειρήσεων (ΟΤΕ, ΟΣΕ, Εταιρίας Υδάτων, κλπ.), έπεται ότι, από τις πρώτες κιόλας εβδομάδες του νέου χρόνου, θα έχει καλυφθεί το τέταρτο του προβλεπόμενου (20%) πληθωρισμού για ολόκληρο το 1981. Τελικό συμπέρασμα: οι εκλογές θα πρέπει να γίνουν το αργότερο μέχρι τον ερχόμενο Μάιο, «διαφορετικά, τίποτε δε μας σώζει».

ΥΠΑΡΧΕΙ όμως ελπίδα να επιβιώσει, σαν κόμμα εξουσίας, η «Νέα Δημοκρατία»; Οι νηφαλιότεροι οργανωτικοί αξιωματούχοι-της παραδέχονται ένα πράγμα: την αύξηση της πολιτικής επιρροής του ΠΑΣΟΚ, που «στις εκλογές αυτές, ενδέχεται να φθάσει ή και να ξεπεράσει το 30%, σαν δεύτερο κόμμα»... Άλλοι αναγνωρίζουν τη «φυσιολογική φθορά» του κυβερνητικού κόμματος, αλλά διατείνονται ότι οι όποιες απώλειες έχουν ήδη καλυφθεί: «Ακόμη και αν υποτεθεί ότι το 42% των εκλογών του 1977 έγινε 32%, η διαφορά — ισχυρίζονται — έχει υπερκερασθεί με το 2% των ψήφων του Μητσοτάκη, με το 2-3% που έφερε η γενικότερη «διεύρυνση», με το 3-4% που θα φέρει η (προσχωρήσασα ήδη στη «Ν.Δ.») «Εθνική Παράταξη», με το 2% τουλάχιστο που θα φέρει η ΕΟΚ. Σύνολο: 41-43%»... Την αισιοδοξία των υπολογισμών αυτών, δε φαίνεται να συμμερίζονται, ωστόσο, τα μέλη της κυβερνητικής επιτροπής που,

σύμφωνα με εγκυρότατες πληροφορίες, αποφάσισαν την οργάνωση τριών «γκαλοπ», για το Μάρτιο, τον Ιούνιο και το Σεπτέμβριο, προκειμένου να εξακριβώσουν «πού βρισκόμαστε» και «πού βρίσκεται η επιρροή του ΠΑΣΟΚ». (Τα τρία αυτά «γκαλοπ» συμφωνήθηκαν, ανεξάρτητα από το πότε θα διενεργηθούν, τελικά, οι εκλογές).

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, εκείνο που φαίνεται ν' ανησυχεί την κυβέρνηση, είναι το χάος που προκλήθηκε στην αγορά — αλλά και στα τελωνεία, στις εξαγωγές, κλπ. — μια μόλις εβδομάδα μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα. Το χάος, απότοκο, κυρίως, της κυβερνητικής απροετομασίας και ασυναρτησίας, διέλυσε ήδη τον απόηχο των κυβερνητικών πανηγυρισμών και πυροδότησε αλυσιδωτές αντιδράσεις στην κοινή γνώμη με στόχο την ίδια την ένταξη. Η αλήθεια, βέβαια, είναι κάπως διαφορετική. Αν έπεσαν οι εξαγωγές, αν ανέβηκε η τιμή του κρέατος, αν η τιμή ασφαλείας των ελληνικών πορτοκαλιών είναι αισθητά χαμηλότερη από την αντίστοιχη της Ιταλίας, η ευθύνη δε μπορεί να βαρύνει την ΕΟΚ, αλλά την κυβερνητική γραφειοκρατία και ανικανότητα. Στην ανικανότητα αυτή, οφείλεται και το αδιάψευστο γεγονός, ότι 250 εκατομμύρια δραχμές, από το ένα δισεκατομμύριο που περίμενε να εισπράξει η κυβέρνηση από το Κοινωνικό Ταμείο της Κοινότητας, χάθηκαν οριστικά, από έλλειψη προετομασίας και, προπαντός, από έλλειψη προγραμμάτων!

ΑΛΛΑ ΤΑ πράγματα δεν πήγαν περίφημα ούτε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όπου η «Νέα Δημοκρατία» επιχείρησε να συγκροτήσει δική-της, «ανεξάρτητη» ομάδα — πέραν από τα «παρωχημένα σχήματα της Δεξιάς, του Κέντρου ή της Αριστεράς»... Αποτέλεσμα: να προειδοποιηθεί από τους Φιλελεύθερους του Ευρωκοινοβουλίου ότι η «μικροπολιτική» δεν έχει πέραση στο Στρασβούργο και ότι αν επιμένει στη γραμμή-της αυτή, η μόνη θέση που της ταιριάζει είναι δίπλα στον ακροδεξιό Στράους!

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, το δεκαπενθήμερο κύλησε με τις διαβουλεύσεις του προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Σπ. Κυπριανού στην Αθήνα και με την προσπάθεια του κ. Αβέρωφ να εμφανισθεί πιο «αδιάλλακτος», απ' ό,τι ο κ. Μητσοτάκης, στο θέμα των αμερικανικών βάσεων. Η τακτική, ωστόσο, είναι γνωστή. Μέσα από μια καλά προσυνηνομημένη «διανομή ρόλων», η κυβέρνηση επιχειρεί να εμφανισθεί «ανθισταμένη» στην πίεση των Αμερικανών για την αποδοχή του δικού-τους σχεδίου, πότε με το αίτημα της ισορροπίας δυνάμεων στο Αιγαίο (επτά προς δέκα) και πότε «απαιτώντας» απόρρητα παραρτήματα της αμερικανοτουρκικής συμφωνίας για τις βάσεις... Στην πραγματικότητα, η κυβέρνηση επείγεται, πολύ περισσότερο από τους Αμερικανούς, για τη σύναψη της σχετικής «αμυντικής» συμφωνίας, θέλοντας να κλείσει «και αυτή την εκκρεμότητα», πριν από τις εκλογές. Όσο για το Κυπριακό, προσπαθεί, και τη φορά αυτή, να φορτώσει την ευθύνη για την αποδοχή ή απόρριψη των τουρκικών προτάσεων για την Αμμόχωστο — σε συνδυασμό με την πρόταση Βαλντχάιμ για την επαναλειτουργία του διεθνούς αεροδρομίου της Λευκωσίας — στην κυπριακή κυβερνητική και πολιτική ηγεσία. Η φόρμουλα, άλλωστε, είναι πολύ «βολική»: Η Κύπρος αποφασίζει και η Ελλάς συμπαρίσταται. Και πέραν ου!

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΤΥΠΟΣ «ΠΡΟΚΑΤ» ή ΠΟΛΙΤΙΚΗ «ΠΡΟΚΑΤ»;

Το γεγονός είναι γνωστό και αρκετά συζητημένο ήδη. Αναφερόμαστε, δηλαδή, στη μνημειώδη «γκάφα» των απογευματινών φύλλων της Δευτέρας 5 Ιανουαρίου, όπου παρουσίασαν πλήρεις ρεπορτάζ και με λεπτομέρειες της πρωϊνής συνάντησης του κ. Ράλλη, με τον κ. Παπανδρέου, συνάντηση όμως η οποία, τελικά, δεν έγινε! Το γεγονός, ως έκφραση της «κρίσης του Τύπου», δεν έμεινε ασχολίαστο. Έγινε επίσης αντικείμενο χυδαίας εκμετάλλευσης από τον «Ελεύθερο Κόσμο» και φτωχοχαιρέκακων πανηγυρισμών της «Αυριανής».

Μια λοιπόν, πλευρά του θέματος, είναι εκείνη της πολιτικής λειτουργίας και της δεοντολογίας που διέπουν τα περί Τύπου. Ως προς την πολιτική λειτουργία αποδείχτηκε, για άλλη μια φορά, ότι στηρίζεται στις πληροφορίες που διαχέουν κάθε φορά και κατά προτίμηση κυβέρνηση και αντιπολίτευση στις εφημερίδες επιλογής, πληροφορίες που επιδέχονται έναν αλληλοέλεγχό από τον κύκλο των πολιτικών συντακτών του «πρες-ρουμ» και φιλτράρονται, τελικά, στα γραφεία σύνταξης των εφημερίδων, γι αυτό και ονομάστηκαν ειδήσεις «προ-κατ».

Λείπει, δηλαδή, εντελώς το στοιχείο της κριτικής παρέμβασης του δημοσιογράφου, του άμεσου διαλόγου-του με τα πρόσωπα και τα πράγματα που διαμορφώνουν το γεγονός, τα στοιχεία που συνθέτουν, τελικά, την είδηση. Από την άποψη της γενικότερης εκδοτικής δεοντολογίας, αποκαλύφθηκε και στον τελευταίο αναγνώστη, το βάθος της πλασματικής διάκρισης της πρωϊνής με την απογευματινή εφημερίδα. Καθώς τα λεγόμενα απογευματινά φύλλα, με τον τρόπο που λειτουργούν, στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, δεν είναι παρά μεγεθυτικός φακός των πρωϊνών εκδόσεων, καθώς τυπώνονται σχεδόν ταυτόχρονα με ελάχιστες δυνατότητες ουσιαστικού διαφορισμού της «ύλης».

Η πιο απλή, πάντως, αντιμετώπιση του θέματος είναι εκείνη που επιρρίπτει το βάρος των σχετικών ευθυνών στους δημοσιογράφους, ειδικότερα τώρα, εκείνους του πολιτικού ρεπορτάζ. Αν, επί της ουσίας, ευθύνονται κάπου οι δημοσιογράφοι, είναι που, ως σύνολο υπεύθυνων εργαζόμενων σε εργασία αιχμής ως προς την κοινωνική και πολιτική-της λειτουργία, δεν κατάφεραν να επιβάλουν μια διαφορετική ποιότητα λειτουργίας του Τύπου συνολικά. Γιατί, υπαλληλοποιημένοι καθώς είναι τώρα, δεν έχουν λιγότερη ή περισσότερη ευθύνη από τον οποιοδήποτε εργαζόμενο σε σχέση με την ιεραρχία και ιεράρχηση των αρμοδιοτήτων-του.

Η πιο ανησυχητική, όμως, πλευρά του γεγονότος της 5ης Ιανουαρίου, είναι αυτή που εντελώς αποσιωπήθηκε. Ότι, δηλαδή, τα φύλλα της Πέμπτης, 8ης Ιανουαρίου, που είχαν το «πραγματικό» ρεπορτάζ, της πραγματικής συνάντησης, ήταν ταυτόσημα με εκείνα του «προκατασκευασμένου» ρεπορτάζ της ανύπαρκτης συνάντησης!

Το πρόβλημα, επομένως, βρίσκεται και αλλού, στην «πηγή» της παραγωγής της πολιτικής είδησης, δηλαδή στο κυβερνών κόμμα και το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Αν δεχτούμε ως αληθές — και πρέπει να είναι — ότι οι πληροφορίες του «προκατασκευασμένου» και του «αληθινού» ρεπορτάζ στηρίζονται στους ίδιους «έγκυρους κύκλους» και των δύο πλευρών, τότε, η πολιτική ζωή είναι αυτή που παρουσιάζεται «προ-κάτ» και όχι η ειδησεογραφία. Γιατί, αν μεν δεχτούμε ότι ο κ. πρωθυπουργός και ο κ. αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης «είπαν» αυτά που διαβάσαμε, τότε δεν υπήρχε κανένας λόγος να συναντηθούν, καθώς ο καθένας μπορούσε να διαβάσει τις απόψεις του άλλου στις εφημερίδες. Εάν δε «είπαν άλλα» απ' αυτά που τελικά γράφτηκαν, τότε αυτό σημαίνει, ότι επιθυμούν — ο καθένας απ' τη μεριά-του και για τους λόγους-του — να γραφτούν αυτά που γράφτηκαν και όχι αυτά που πραγματικά

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Πέμπτη 1

● Ημέρα γιορτής, μηνυμάτων, απολογισμών, επίσημης ένταξης στην ΕΟΚ, χαρτοπαικτικών ισολογισμών...

● Άγιος Βασίλης έρχεται από την Καισαρεία: στα κάλαντα των πολιτικών αρχηγών, περισσή ελπίδα — αλλά και συμβουλές — για το πολλά υποσχόμενο μέλλον και ολίγη απαισιοδοξία για τα νέφη του παρόντος. Κοντά σ' αυτά, το πανελλήνιο θεάται την τελετουργία της κλήρωσης του λαχείου, τα «ευρωπαϊκά» γιορτινά προγράμματα της τηλεόρασης, κλπ.

Παρασκευή 2

● Σύμφωνα με στοιχεία από έρευνα επιστημόνων με «κέντρο» την Πάντειο Σχολή και χρηματοδότηση της ΕΟΚ, η ανεργία στην Ελλάδα υπερβαίνει κατά 2% την αντίστοιχη των χωρών της ΕΟΚ και ανέρχεται στο 8%.

● Αν και οι έρευνες της Αστυνομίας έχουν εντοπιστεί σε «ολιγομελή ομάδα ατόμων»... η «ιδιωτική πρωτοβουλία» αποδειχνεται αναντικατάστατη: ο ευρώς τους «εμπρηστές» του MINION κλπ. αμοιφθίζεται με 20.000.000 δρχ. Η επικήρυξη φέρει την υπογραφή του Κ. Δαβάκη.

Σάββατο 3

● Ο Έλληνας έμπορος είναι λίγο «σπορά της τύχης...». Δεν πρόκαμε η κυβέρνηση να τελετουργήσει την ένταξη και οι αυθαίρετες ανατιμήσεις

τροφίμων, η αποθεματοποίηση εμπορευμάτων κ.ά., εν όψει της εισόδου στις Κοινότητες (!), προκάλεσαν ήδη τα πρώτα «κοινοτικά» προβλήματα στην κυβέρνηση του κ. Ράλλη.

Δευτέρα 5

● Με την αποχή του ΠΑΣΟΚ, του ΚΚΕ, του ΚΚΕσ, της ΕΔΗΚ και της «Παράταξης Κέντρου» του κ. Μαύρου, γιορτάζεται στην Παλαιά Βουλή η ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ, ενώ μερίδα του Τύπου προβάλλει την «είδηση» της επικείμενης διενέργειας εκλογών λόγω της εντεινόμενης κρίσης.

● Η συνάντηση Ράλλη-Παπανδρέου δεν έγινε. Οι εφημερίδες έγραψαν τι συζητήσαν μεταξύ-τους...

Τρίτη 6

● Η συνάντηση έγινε τελικά... Συζητήθηκαν όσα γράφτηκαν στις εφημερίδες όταν δεν είχε γίνει η συνάντηση: εκλογές (σε σύντομο χρόνο), εθνικά θέματα, Παιδεία, μέσα ενημέρωσης, Ευρωβουλευτές. Όσο για τις θέσεις, αυτές προεξοφλούνται απ' τις εν γένει προσδοκίες του πολίτη και τις αντίστοιχες πολιτικές συνεκδοχές-τους, διυλιζόμενες δια του Τύπου.

● Ιδιότυπες διαδικασίες στα σοσιαλιστικά θέσιμα: οι «ψίθυροι» για την πρόκληση «ανωμαλιών» στην Τσεχοσλοβακία συνέτελεσαν στην εξαφάνισή του... αλατιού απ' την αγορά: αυτά στο Κατόβιτσε.

Πέμπτη 8

● Κατά τη λήξη της διήμερης Ολομέλειας της Εθνικής Επιτροπής της «Αλληλεγγύης» πάρθηκε απόφαση για τη μονομερή — εκ μέρους των εργαζόμενων — εφαρμογή της πενήτημης εβδομάδας εργασίας, οξύνοντας και πάλι τις σχέσεις κυβέρνησης — ανεξάρτητων συνδικάτων.

● Τέλη Φεβρουαρίου ή αρχές Μαρτίου προβλέπει ο κ. Μητσοτάκης την υπογραφή της ελληνοαμερικανικής συμφωνίας για τις βάσεις.

● Αρχισαν στην Σόφια ελληνοβουλγαρικές συνομιλίες σε επίπεδο Υπουργών Εξωτερικών. Οι Υπουργοί των δύο χωρών αποφάσισαν ότι η προσεχής διαβαλκανική διάσκεψη θα πραγματοποιηθεί τον Ιούνιο στη βουλγαρική πρωτεύουσα.

Παρασκευή 9

● Μιλώντας στις «γιορτές της πίτας» του ΠΑΣΟΚ ο Α. Παπανδρέου προειδοποίησε τον πρόεδρο Κυπριανού ότι η κυβέρνηση της Κύπρου και της Ελλάδας δε δικαιούνται να νομιμοποιήσουν τετελεσμένα γεγονότα και να κλείσουν το Κυπριακό σύμφωνα με τα συμφέροντα του ΝΑΤΟ.

Σάββατο 10

● Απαράδεκτες και αδιεξοδικές κρίνονται οι προτάσεις Ντεκάς για την Αμμόχωστο.

● Επιτυχία σημείωση η «αποχή» των Πολωνών εργαζομένων απ' τις δουλειές-τους που αποσκοπούσε στο

να καθιερώσει de facto το «πενθήμερο».

● Σε ομιλία-του στην αμερικανική Γερουσία ο στρατηγός Αλεξάντερ Χέιγκ, δήλωσε ότι η ελληνοαμερικανική συμφωνία για την επανένταξή-μας στο ΝΑΤΟ έγινε με βάση το δικό-του σχέδιο...

● Δεν υπάρχει θέση για πολιτική αντιπολίτευση στην ύπαιθρο, δήλωσε ο Πολωνός ηγέτης Στανισλάβ Κάνια, σε μια επίθεσή-του εναντίον των αγροτικών Ενώσεων που δραστηριοποιούνται για τη δημιουργία «Αγροτικής Αλληλεγγύης».

Κυριακή 11

● Ο κ. Κυπριανού δήλωσε κατά την άφιξή-του στην Αθήνα ότι «δεν πρόκειται να δεχτούμε τετελεσμένα γεγονότα».

● Ο Α. Παπανδρέου συναντήθηκε με τον υπουργό Παιδείας Αθ. Ταλιαδούρο για να εξετάσουν από κοινού «το πρόβλημα του εξαμήνου» για τους σπουδαστές του Ε.Μ.Π. Στο Καστρί η συνάντησή.

Δευτέρα 12

● Η Σύγκλητος του Ε.Μ.Π. απέρριψε την πρόταση Ράλλη και τις προτάσεις των φοιτητών, με συνέπεια την οριστική απώλεια του εξαμήνου για 5.500 φοιτητές.

● Σε δήλωσή-του στους «Financial Times» του Λονδίνου, ο Λεχ Βαλέσα είπε ότι η σύγκρουση με την κυβέρνηση της χώρας-του θα είναι αναπόφευκτη αν το ανώτατο Δικαστήριο δεν εγκρίνει το καταστατικό της «Αγροτικής Αλληλεγγύης».

ειπώθηκαν.

Και στις δυο περιπτώσεις, αυτό που απουσίαζε ήταν η πολιτική πράξη, όχι μόνο από το ρεπορτάζ των εφημερίδων, αλλά, φοβούμεστε, και από το διάθημα της συνάντησης, που, όπως η «γκάφα» της Δευτέρας έδειξε, θα μπορούσε κάλλιστα και να μην υπήρχε...

Ο κίνδυνος, λοιπόν, δε βρίσκεται μόνο στη δημοσιογραφία «προκάτ» αλλά και στην «προκάτ» πολιτική, που, μακροπρόθεσμα προβάλλει πιο φθαρτική των θεσμών απ' ό,τι τα «ολισθήματα» στο «πρες-ρουμ»...

ΠΡΟΒΟΚΑΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΚΡΕΤΙΝΙΣΜΟΣ

Εκατό εργαζόμενους απέλυσε η εταιρία «ΚΑΤΡΑΝΤΖΟΣ», καταβάλλοντας μάλιστα, μόνο τα 2/3 των νομίμων αποζημιώσεων και μη τηρώντας άλλες οικονομικές-της υποχρεώσεις. Το γεγονός καταγγέλεται από τα συνδικαλιστικά όργανα του κλάδου και σημειώνονται μια σειρά αντιφάσεις, που περιμένουν την εξήγησή-τους. Πριν απ' όλα, η κυβέρνηση, υποσχέθηκε «αμέριστη» βοήθεια στις επιχειρήσεις MINION και ΚΑΤΡΑΝΤΖΟΣ, για τη συνέχιση της λειτουργίας-τους. Αν, λοιπόν, η κυβερνητική προσφορά ισχύει έμπρακτα, βρισκόμαστε μπρος σε μια απαράδεκτη ενέργεια του ΚΑΤΡΑΝΤΖΟΥ που αποβλέπει σε αποθεματοποίηση της οικονομικής ενίσχυσης του κράτους για διατήρηση της οικογενειακής επιχειρησιακής ευμάρειας. Ανεξάρτητα κι απ' αυτό, κάποιος έλεγχος πρέπει να υπάρξει στην πραγματική κατάσταση των εταιριών, ώστε να προστατευθούν κατά τον καλύτερο τρόπο, οι εργαζόμενοι.

Απ' την άλλη μεριά, οι απολύσεις γεννούν και ορισμένες άλλες σκέψεις. Εκατό οικογένειες βρίσκονται στο δρόμο, σε μια ε-

ποχή εντεινόμενης ανεργίας, πληθωρισμού και τώσων δυσκολιών για το μισθοσυντήρητο. Και αν μεν, τις πυρκαγιές τις προκάλεσαν προβοκάτορες, τότε ο μισθός-τους δικαιώθηκε, σ' αυτή τη συγκεκριμένη περίπτωση, απ' τα αποτελέσματα των έργων-τους. Αν όμως, οι δράστες είναι «επαναστάτες», τότε μόνο ο ένοπλος κρετινισμός-τους μπορεί να βρει στους εκατό απολυμένους τη δικαίωση του αντικαπιταλισμού-τους.

Εκτός πια, αν υπάρχει η συλλογιστική, ότι η γενικευμένη καταστροφή γεννά την εξαθλίωση, η οποία, ως γνωστόν, θα οδηγήσει στο σοσιαλισμό, σκέψη που άνθισε σε ορισμένους αναρχικούς κύκλους στα τέλη του περασμένου αιώνα, για να καρπίσει, προς τα μέσα του δικού-μας το φασισμό, μέσα απ' τις φωτιές του Ράιχσταγκ.

ΟΙ ΤΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΟΚ

Η «επίσημη» ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, συνοδεύτηκε από ένα θαλκάνιο προπαγανδιστικό μπαράζ από τα κρατικά μέσα ενημέρωσης, όπου για άλλη μια φορά πειστήκαμε ότι θα είμαστε οι «ιθαγενείς» της Ευρώπης, μια και η ίδια η ελληνική κυβέρνηση αντιμετωπίζει τους πολίτες-της με τέτοιον περιφρονητικά υποτιμητικό τρόπο.

Ενώ, λοιπόν, μέχρι τώρα η ΕΟΚ λειτουργούσε ως ιδεολόγημα με την έννοια μιας «Νέας Μεγάλης Ιδέας του Έθνους», τώρα, η κυβέρνηση «αλλάζει σκοπό» και προσεγγίζει τις έννοιες από τη βάση-τους, δηλαδή το πορτοφόλι. Έτσι, «είσαι στην ΕΟΚ, μάθε πόσα θα 'κονομήσεις απ' την ΕΟΚ», όπου ελαιοπαραγωγοί και πορτοκαλοπαραγωγοί, υπάλληλοι και επιχειρηματίες, βγάζουν για μια στιγμή το κεφάλι-τους από το τέλμα της σημερινής δυσπραγίας για να ενοραστούν τα αγαθά που διαχέει σε εικόνες η κρατική τηλεόραση.

Πανεπιστημιακή κοινότητα και νόμος-πλαίσιο προ των πυλών

● Σε σχέση με την κρίση στο Πανεπιστήμιο και σε συνέχεια των άρθρων που δημοσιεύσαμε σε προηγούμενα τεύχη, δημοσιεύουμε σήμερα το άρθρο που λάβαμε, που αναφέρεται ειδικότερα για τη στάση του ΕΔΠ μπρος στα προβλήματα της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Οι πολιτικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης και η ταυτόχρονη απουσία του πανεπιστημιακού κινήματος σαν οργανωμένης συνδικαλιστικής έκφρασης, χαρακτηρίζουν την επανεμφάνιση στο πολιτικό προσκήνιο, της ανάγκης θεσμικών αλλαγών για το ξεπέρασμα κρίσης που μαστίζει την ελληνική ανώτατη εκπαίδευση.

Ανάγκης που οι φοιτητές και οι βοηθοί επιμελητές, ανέδειξαν και δημοσιοποίησαν με τους αγώνες-τους κιόλας από το 1975.

Η αντιστροφή των όρων του πολιτικού παιχνιδιού οφείλεται στην επικράτηση στα όργανα του πανεπιστημιακού κινήματος — Κ.Σ., ΕΦΕΕ και ΕΔΠ — των εκλογικιστικών εκτιμήσεων των δυο μεγαλύτερων κομμάτων της αντιπολίτευσης ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ. Εκτιμήσεων που χειραγώγησαν σε μια αποπροσανατολιστική τακτική πούρου «επαναστατισμού»-του «ή όλα ή τίποτα» φοιτητές και ΕΔΠ, διευκολύνοντας τελικά τις κυβερνητικές μεθοδεύσεις και απομαζικοποιώντας, ακόμη περισσότερο, το πανεπιστημιακό κίνημα.

Κάτω από το πρίσμα αυτών των εξελίξεων ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης, σε μια αξιοθρμείωτη στροφή πολιτικής τακτικής, αποδέχεται ουσιαστικά την πρόταση, που μόνο το ΚΚΕ εσ. είχε διατυπώσει απ' τον Οκτώβριο, για άμεση προώθηση στη Βουλή των σημείων συναι-

νεσης που είχαν καταλήξει στον 9μηνο ενδοπανεπιστημιακό διάλογο οι πανεπιστημιακοί φορείς διευρυμένων με τις θέσεις του ΕΔΠ και της ΕΦΕΕ. Το ΚΚΕ αναγκάζεται σε πολιτικό στρουθοκαμιλισμό και το πανεπιστημιακό κίνημα, ανέτοιμο να επέμβει με όρους αυτόνομου μαζικού κινήματος, στην επιταχυνόμενη διαδικασία κοινοβουλευτικής προώθησης του νέου νόμου-πλαίσιο για τα Α.Ε.Ι., είναι αναγκασμένο να αλλάξει τακτική, αν θέλει να επανακτήσει τη χαμένη αξιοπιστία-του στον πανεπιστημιακό, αλλά και τον ευρύτερο χώρο.

Οι πολιτικές μεθοδεύσεις της συγκλήτου του Ε.Μ.Π., δείχνουν ότι το συντηρητικό καθηγητικό σώμα θα αγωνιστεί με κάθε μέσο για τη διατήρηση της μονοκρατορίας που του καταργεί ο νέος νόμος.

Η ολοκλήρωση του νέου νόμου αν μείνει μόνο στο επίπεδο του δυσμενούς συσχετισμού για τις δημοκρατικές πολιτικές δυνάμεις της παρούσας Βουλής, προδικάζει τον αυταρχικό «εκσυγχρονιστικό» χαρακτήρα των θεσμικών αλλαγών.

Η ανάγκη ύπαρξης, έγκαιρα, μιας ζητούμενης νέας ποιότητας και ωριμότητας παρέμβασης του δημοκρατικού πανεπιστημιακού κινήματος, για ουσιαστικές και σε βάθος διαρθρωτικές αλλαγές στα Α.Ε.Ι., προβάλλει επιτακτική.

Προς αυτή την κατεύθυνση, καταλυτική θα μπορούσε να είναι η στάση της «Συσπείρωσης ΕΔΠ» (παράταξης που με κεντρικό πυρήνα συνδικαλιστές προσκείμενους στο ΚΚΕ εσ. και αδέσμευτους καλύπτει ευρύ φάσμα δυνάμεων του κλάδου, που είχαν πλειοψηφίσει και στο τελευταίο συνέδριο του ΕΔΠ). Η «Συσπείρωση» ζή-

τησε γραπτά σύγκληση έκτακτου Κεντρικού Συμβουλίου για επανεκτίμηση της τακτικής του κλάδου. Η συνεδρίαση πραγματοποιείται το Σάββατο το απόγευμα και αναμένεται με μεγάλο ενδιαφέρον, μια που αποτελεί την πρώτη αντίδραση στις τελευταίες εξελίξεις του πανεπιστημιακού κινήματος.

Η «Συσπείρωση», με ενυπόγραφα άρθρα μελών-της στις εφημερίδες, έκδοση δικού-της Ενημερωτικού Δελτίου, συλλογή υπογραφών, ανακοινώσεις και αποφάσεις, σειρά συνελεύσεων ΕΔΠ, είχε αντιταχθεί έντονα στην πλειοψηφία, στο Κ.Σ. του Οκτωβρίου, άποψη απόρριψης κάθε σχεδίου νόμου-πλαίσιο (την ψήφισαν τα προσκείμενα στο ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ μέλη του Κ.Σ.).

Τώρα φαίνεται ότι τις απόψεις-της θα αποδεχθούν και οι συνδικαλιστές οι προσκείμενοι στο ΠΑΣΟΚ (διαθέτουν και τον πρόεδρο του Κ.Σ.) σε μια συγκλίνουσα ενωτική πορεία δημιουργίας όρων άμεσης παρέμβασης του κλάδου των βοηθών-επιμελητών για ένα δημοκρατικό νόμο-πλαίσιο, που θα κατοχυρώσει θεσμικά τον εκπαιδευτικό ρόλο του Επιστημονικού Διδακτικού Προσωπικού.

Η απόφαση του Κ.Σ. του ΕΔΠ αύριο θα προδικάσει τη στάση και του Κ.Σ. της ΕΦΕΕ, που ακόμη δεν έχει προσδιοριστεί, και των υπόλοιπων πανεπιστημιακών οργάνων (Ομοσπονδία Διοικητικών και Ομοσπονδία Παρασκευαστών). Η δημιουργία όρων μιας νέας παρέμβασης του πανεπιστημιακού μπλοκ, στις διαδικασίες που αφορούν την τύχη και το μέλλον της Ανώτατης Παιδείας μας φαίνεται να ανοίγει...

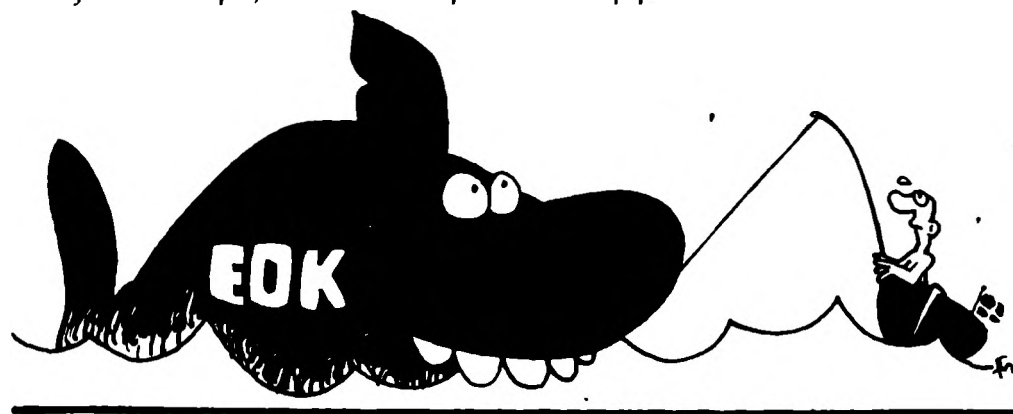
Κ. ΕΔΙΠΙΤΗΣ

Βέβαια, οι τελετουργικοί πανηγυρισμοί που προγραμματίστηκαν για την ένταξη, δε συνάντησαν την ποθούμενη εθνική ομοψυχία. Μπρος στο φάντασμα των εκλογών που πλανάται πάνω από κάθε κόμμα, όλη η αντιπολίτευση — σχεδόν — έννοιωσε την ανάγκη να διαφοροποιηθεί από τις κυρίαρχες επιλογές της Δεξιάς. Έτσι ακόμα και δυνάμεις που συμφωνούν στην ένταξη, όπως η ΕΔΗΚ, η «Παράταξη Κέντρου» και το ΚΚΕσ, απουσίασαν από τις σχετικές πανηγυρικές τελετές. Βέβαια, πρόκειται περί σκιώδους διαμαρτυρίας, παρά για ουσιαστική πολιτική πράξη, παρόλα αυτά φανερώνει πόσο η επιλογή της ΕΟΚ, είναι ατεκμηρίωτη από τη σκοπιά της λαϊκής συναίνεσης.

Απ' την άλλη μεριά, δε μπορεί κανείς την ώρα αυτή των πανηγυρισμών να μην επισημάνει — αναδρομικά αλλά όχι επί ματαίω — τις ευθύνες εκείνων των κομμάτων που αρνήθηκαν τη στρατηγική και τη σκοπιμότητα της ένταξης, χωρίς, όμως, ούτε να την εμποδίσουν, ούτε να προετοιμάσουν ένα πλέγμα εναλλακτικών πολιτικών πρακτικών κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, αλλά και για την τωρινή φάση των «κραδασμών» της ένταξης.

Έτσι η ΕΟΚ, κρίσιμη και αποφασιστική αλλαγή του κοινωνικού και πολιτικού πλαισίου της εθνικής ζωής, εγγράφεται στα «κενά» της μεταπολίτευσης, καταγράφει ένα άλλο σημείο-κλειδί — όπως η αποχουντοποίηση και ο εκδημοκρατισμός, η παιδεία, το ΝΑΤΟ κλπ. — όπου η Δεξιά κατάφερε να επιβάλει την ηγεμονία-της όχι μόνο με την πειθώ-της, αλλά και από την ανυπαρξία ενός αντίπαλου δέους σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής και πολιτικής ζωής.

Ας ελπίσουμε, λοιπόν, σε μιαν Αλλαγή...



Η ΑΠΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

- Από δύο απεργούς εκπαιδευτικούς πήραμε την ακόλουθη επιστολή:

«Διαβάσαμε στις ΑΝΤΙ-θέσεις μια άποψη που τουλάχιστο μας παραξένεψε. Από τότε μια απεργία με οικονομικά αιτήματα «εκφυλίζει» έναν αγώνα; Με την ίδια συλλογιστική θα πρέπει οι με τα πολιτιστικά ασχολούμενοι επαγγελματίες (μουσικοί, συγγραφείς, κλπ.) να μη διεκδικούν οικονομική εξασφάλιση για να μην αγγίζουν «άθικτα τα ουσιαστικά προβλήματα» και να μην αποκρύπτουν τα αίτια της σημερινής κατάστασης που είναι γνωστό ότι επικρατεί σ' όλους αυτούς τους χώρους όπως και στο χώρο της Παιδείας. Αλήθεια εσείς το λέτε αυτό;

Αλλά τι να πούμε για τη συμβουλή-σας να αναζητήσουμε με έναν «ευλύγιστο» και «μαχητικά διαρθρωμένο συνδικαλισμό», «χιλιους-δυό τρόπους πέρα ακόμα κι απ' την απεργία»; Τη συμβουλή να σταματήσουμε την απεργία μας τη δίνει κάθε μέρα το ραδιόφωνο και η τηλεόραση.

Λυπούμαστε για τη θέση αυτή του περιοδικού-σας που την εκφράζετε μάλιστα ενώ η απεργία-μας συνεχίζεται και μάλιστα τώρα βρίσκεται στην πιο δραματική-της φάση, αφού το υπουργείο προσέφυγε στο Εφετείο για να καταγγείλει την απεργία σαν καταχρηστική και παράνομη».

Η επιστολή των δύο καθηγητών θίγει στην πραγματικότητα μια αλυσίδα θεμάτων, που ξεπερνούν κατά πολύ τα όρια συζήτησης που επέτρεπε το σχόλιό-μας (Αντί, τ.168).

Κατανοούμε την οξύτητα και την ένταση που διατρέχει το κείμενο των δύο εκπαιδευτικών. Είναι λίγο δύσκολο να είσαι αντι-

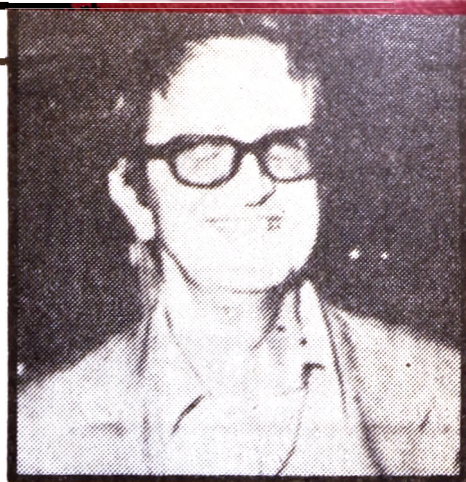
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΕΣΠΟΤΙΔΗΣ

«Ο Δημήτρης Δεσποτίδης δεν είχε επιλέξει το δρόμο της εύκολης αρμονίας με τον κόσμο που τον περιτριγύριζε». «Ήταν ένας ζωντανός άνθρωπος».

Στο σύντομο σημειώμά-μας δε μπορεί να σκιαγραφηθεί η πολυτάραχη και σημαντική αγωνιστική και πνευματική παρουσία του Δ. Δεσποτίδη. Ο θάνατός-του στις 8 Ιανουαρίου, άφησε ένα μεγάλο κενό στο χώρο της Αριστεράς.

Ο Δ. Δεσποτίδης, ο Πέτρος της ΟΚΝΕ και της ΕΠΟΝ, μπήκε στο κίνημα της Εθνικής Αντίστασης νεαρός κομμουνιστής τότε, μέσα από τον νεανικό-του κύκλο στο Α' Γυμνάσιο της Πλάκας και τους προσκόπους, στα πρώτα χρόνια της κατοχής. Μετά το Μακρονήσι καταδικάζεται σε θάνατο από το Στρατοδικείο. Αφού περνάει αρκετά χρόνια εξορία και φυλακή, στην περίοδο της ΕΔΑ γίνεται μέλος της Διοικούσας -της Επιτροπής. Μετά τη διάσπαση του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος το Φλεβάρη του '68, περνάει στις γραμμές του ΚΚΕ εσωτ. και εκλέγεται στην Κεντρική-του Επιτροπή, όπου παρέμεινε μέχρι το θάνατό-του.

Στην πορεία έκδοσης της «Επιθεώρησης Τέχνης» ήταν από τους πρωταγωνιστές αυτής της προσπάθειας. Εκεί, όμως, που η προσφορά-του γίνεται βασική



και αποτελεί τομή για την μετέπειτα πολιτιστική πορεία της Αριστεράς είναι η ίδρυση του εκδοτικού οίκου «Θεμέλιο» και της «Λέσχης του Βιβλίου». Το «Θεμέλιο» είναι ουσιαστικά δικό-του δημιούργημα και πραγματοποιεί μια ποιοτική στροφή στην παραγωγή και κίνηση του βιβλίου και συμβάλλει θετικά και δυναμικά, σε μια πολύ σημαντική περίοδο για την Αριστερά, στη διάδοση των μαρξιστικών ιδεών.

Ο Μίμης Δεσποτίδης, ο αγωνιστής και πνευματικός άνθρωπος της Αριστεράς, χάθηκε. Ο πρόωρος θάνατός-του βρίσκει την Αριστερά και το ελληνικό προοδευτικό κίνημα σε εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες. Για τον αγωνιστή που έφυγε από κοντά-μας αυτό ήταν ένα βασικό ζήτημα που τον απασχολούσε. Και μέχρι το τέλος έδινε τη δική-του προσωπική μάχη, όπως παλιά στην Αντίσταση και στη φυλακή, στη δικτατορία και στη μεταπολίτευση. Αυτή η προσωπική μάχη έχει μια ιδιαίτερη σημασία σήμερα για όλους-μας και περισσότερο για την Αριστερά, που αναζητά το δρόμο ενός νέου προσδιορισμού-της.

κειμενικός ως προς τη δράση-σου, την ώρα που πιστεύεις ότι βρίσκεσαι στο κέντρο μιας μεγάλης μάχης. Πιστεύουμε, μάλιστα, ότι με βάση αυτή την έλλειψη ψυχραιμίας και αντικειμενικότητας μπορεί να ερμηνευθεί η περίπτωση ταύτιση των θέσεων του σχεδίου-μας με τις παραινήσεις του ραδιόφωνου και της τηλεόρασης.

Από την άλλη μεριά, εξακολουθούμε να πιστεύουμε πως οι θέσεις-μας είναι μάλλον συμβολή στον αγώνα των εκπαιδευτικών, παρά υπονόμυσή-του. Μια απ' τις πολλές, όμως, διαφορές αντιλήψεων που φαίνεται να έχουμε με τους δύο επιστολογράφους είναι η αντίληψη ότι το κίνημα έχει συσσωρεύσει αρκετή πείρα, ώστε να συζητάμε τους όρους για μια απεργία, όχι πια με γενικότρητες, αλλά, συγκεκριμένα, για απεργίες αποτελεσματικές, δηλαδή νικηφόρες.

Και η νίκη μιας απεργίας δεν προσδιορίζεται και μόνον από την υποκειμενική ωριμότητα και μαχητικότητα των απεργών, αλλά κυρίως, από την εδραίωση των αιτημάτων-της σε τέτοιο πλέγμα κοινωνικής συναίνεσης, ώστε, καμιά εξουσία να μη μπορεί να αγνοεί την πίεση που ασκείται πάνω-της.

Γιατί, δεν έχει κανένα νόημα να ανακαλύπτουμε για δεύτερη φορά την... Αμερική, ότι δηλαδή η κυβέρνηση είναι ταξική, αδιάλλακτη, αντιλαϊκή, ασκεί αντιεκπαιδευτική πολιτική κλπ.

Ας πιστέψουν, λοιπόν, οι φίλοι εκπαιδευτικοί ότι υπάρχει κριτική και κριτική. Και χρέος-τους είναι να αναγνωρίζουν την κριτική που γίνεται από το ίδιο χαράκωμα και να διαλέγονται μαζί-της. Αλλιώς, και πάλι, δε βοηθούν τον αγώνα-τους, στον οποίο, ως μην έχουν αμφιβολία, είμαστε αλληλέγγυοι.

Πώς βλέπουν οι ΗΠΑ την ένταξή- μας στην ΕΟΚ



Αποκλειστικές δηλώσεις στο «ΑΝΤΙ» εκπροσώπων των υπουργείων Εξωτερικών και Εμπορίου των ΗΠΑ

Συνήθως οι «Ευρωπαϊστές», με επικεφαλής τον ίδιο τον πρόεδρο της χώρας κ. Καραμανλή παρουσιάζουν την ένταξη της Ελλάδας στις Κοινότητες σα χειραφέτηση απ' τους «κηδεμόνες και προστάτες» έκφραση που σαφώς εξυπονεί τις Η.Π.Α. Πιθανόν το επιχείρημα να αποκτήσει μια βάση, αν και εφόσον η Ευρώπη εξελιχθεί στο μέλλον σε αυτόνομο πολιτικό οργανισμό. Προς το παρόν, σε αποκλειστικές-τους συνεντεύξεις στο ΑΝΤΙ, οι Αμερικάνοι υπεύθυνοι του υπουργείου Εξωτερικών και Εμπορίου, παρουσιάζουν μια εικόνα εντελώς διαφορετική. Εικόνα, όπου υπάρχει μια δεδομένη αίσθηση διασφαλισμένης αμερικάνικης επικυριαρχίας στην Ευρώπη, που καθιστά την ένταξη της Ελλάδας στην Κοινότητα συμφέρουσα πράξη για τα μακροπρόθεσμα στρατηγικά συμφέροντα των ΗΠΑ ως προς την «Ηνωμένη Δύση».

«Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι υπέρ της ελληνικής ένταξης στην ΕΟΚ, επειδή θα έχουν πολλά οφέλη, οικονομικά και πολιτικά. Η ένταξη είναι μια θετική εξέλιξη για τις επενδύσεις-μας στην Ελλάδα, το εμπόριο και τις πολιτικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών. Η Ελλάδα θα δεθεί στενότερα με τις δυτικές χώρες και η Δύση θα είναι τώρα περισσότερο ενωμένη».

Η παραπάνω δήλωση, χαρακτηριστική του πώς βλέπει η αμερικανική κυβέρνηση την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, έγινε στο «Αντί» από εκπροσώπους των υπουργείων Εξωτερικών και Εμπορίου.

● Σε άλλη ερώτηση του «Αντί» όσον αφορά τις πιθανές επιδράσεις της ένταξης στις εμπορικές και διπλωματικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών, ο εκπρόσωπος του υπουργείου Εξωτερικών απάντησε:

«Μπορούμε να πούμε ότι οι επιδράσεις θα είναι ευνοϊκές. Βλέπουμε ότι υπάρχει η προοπτική περαιτέρω ανάπτυξης των αμερικανικών επενδύσεων στην Ελλάδα, γιατί η χώρα-σας θα έχει μεγαλύτερη πλέον αγορά, μεγαλύτερους οικονομικούς ορίζοντες, σαν ευρωπαϊκή χώρα, πράγμα που θα ωφελήσει το εμπόριο και τις οικονομικές-μας σχέσεις, γενικότερα. Έτσι, ασφαλώς, θα υπάρξουν μεγαλύτερες εμπορικές ανταλλαγές μεταξύ των δύο χωρών και επομένως καλύτερη ατμόσφαιρα για τις αμερικανοελληνικές σχέσεις απ' όλες τις απόψεις, εμπορικές, οικονομικές, πολιτικές και στρατιωτικές».

● Με το ίδιο πνεύμα απάντησε και το υπουργείο Εμπορίου, προσθέτοντας:

«Ασφαλώς θα χρειαστεί μια μεταβατική περίοδος πέντε χρόνων για τις αναγκαίες αλλαγές και προσαρμογές στις διμερείς εμπορικές σχέσεις και από τις δύο πλευρές, αλλά τελικά θα οδηγήσει στην αύξηση των εμπορικών ανταλλαγών μεταξύ των δύο χωρών».

● Σε άλλη ερώτηση του «Αντί» στο υπουργείο Εμπορίου για το αν υπάρχει περίπτωση να χαλαρώσουν οι οικονομικοί δεσμοί Ελλάδας-ΗΠΑ, όταν η Αθήνα θα μπορεί να συνεργάζεται στενότερα με τ' άλλα μέλη της ΕΟΚ, όπως π.χ. ν' αγοράζει βιομηχανικά προϊόντα από τις ευρωπαϊκές χώρες αντί τις ΗΠΑ, ο εκπρόσωπος απάντησε:

«Αν μια αμερικανική εταιρία κρίνει σκόπιμο από δασμολογική άποψη να εξάγει τα προϊόντα που παράγει στην Ελλάδα μέσω μιας θυγατρικής-της εταιρίας στην Ευρώπη και όχι κατευθείαν από τις ΗΠΑ, τότε οπωσδήποτε θα παρουσιαστεί μείωση στο εμπόριο ΗΠΑ-Ελλάδας. Πάντως αν εξαιρέσει κανείς δασμολογικούς παράγοντες, δε βλέπουμε κανένα λόγο για ενδεχόμενη χαλάρωση των οικονομικών δεσμών μεταξύ των δύο χωρών».

Οι παραπάνω δηλώσεις, χωρίς καμιά αμφιβολία, αποδεικνύουν ότι για τις ΗΠΑ η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ αποτελεί πρώτα απ' όλα σημαντικό πολιτικό γεγονός. Σημαντικό, γιατί τώρα η Ελλάδα θα δεθεί περισσότερο στο άρμα της Δύσης.

Είναι ενδεικτική άλλωστε, και η αρθρογραφία αμερικάνικων εφημερίδων κύρους, όπως η «Ουάσιγκτον Ποστ» και οι «Νιου Γιόρκ Τάιμς» για το θέμα της ένταξης. Πρόβαλαν έντονα από τις στήλες-τους το γεγονός, χαρακτηρίζοντάς-το «θετικό βήμα για τη στερέωση της Δημοκρατίας στην Ελλάδα». Φυσικά, ανέφεραν και τα μειονεκτήματα της ελληνικής οικονομίας (πληθωρισμός, ανεργία, κ.ά.), όπως και τις «μεγάλες πιθανότητες που έχει το ΠΑΣΟΚ να σχηματίσει την πρώτη κεντροαριστερή κυβέρνηση στην Ελλάδα».

Ίσως γι αυτό το τελευταίο, οι ΗΠΑ είναι ικανοποιημένες που «τακτοποιήθηκε» η ένταξη στην ΕΟΚ και η (επαν)ένταξη στο ΝΑΤΟ...

Γιώργος Κουρτάκης

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Ο Ρήγκαν



Από τη γκαρνταρόμπα του Προέδρου...

και οι Δικτατορίες

Πριν ακόμα αναλάβει τα καθήκοντά-του ο νέος υπερδεξιός πρόεδρος των ΗΠΑ κ. Ρήγκαν σημειώθηκαν ήδη οι επιπτώσεις της εκλογής-του σε δύο χώρες της Λατινικής Αμερικής, όπου κυβερνούν στυγνές δικτατορίες.

Στην Αϊτή, όπου κυριαρχεί φρικτή φτώχεια, ο δικτάτορας Ζαν Κλοντ Ντιβαλιέ (γιός του αιμοσταγούς αρχηγού των τοντον-μακούτι, Πάπα-Ντοκ, που γι' αυτό το λόγο ονομάζεται Μπέιμπι-Ντοκ) είχε υποχρεωθεί να δώσει κάποια ελευθερία στον Τύπο κάτω από την πίεση της πολιτικής Κάρτερ για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Επειδή ο λαός είναι κατά 85% αγράμματος, μεγαλύτερη χρήση αυτής της ελευθερίας έκαναν διάφοροι ιδιωτικοί ραδιοσταθμοί που είχαν αρχίσει να μιλάνε για τα τεράστια προβλήματα της χώρας: την εξαγωγή τόννων ανθρώπινου αίματος που πουλούν οι πεινασμένοι και άεργοι Αϊτινοί σε υποκαταστήματα βορειοαμερικάνικων νοσοκομείων, την ύπαρξη χιλιάδων παράνομων μεταναστών που δραπετεύουν πάνω σε αυτοσχέδια πλωτά μέσα κάθε είδους για τη Φλώριδα, τη χλιδή και τη διαφθορά της ασύδοτης ολιγαρχίας του καθεστώτος.

Ο μικρόνους Μπέιμπι-Ντοκ είχε δηλώσει: «Οι διανοούμενοι είναι ελεύθεροι να κάνουν δημοκρατία, μέρα και νύχτα. Το μόνο που ζητώ είναι να με σέβονται εμένα».

ΕΥΡΩΠΗ:

Ο Τέταρτος κόσμος



Μια κοινωνία χωρίς παρίες δεν είναι, βέβαια, δυνατό να δημιουργηθεί όπου ισχύει ο νόμος της καπιταλιστικής αγοράς. Φαίνεται, ό-

Τοια αυτά τελείωσαν το περασμένο δεκαπενθήμερο. Ο ισόβιος πρόεδρος διέταξε τη σύλληψη σαρανταδύο δημοσιογράφων και διευθυντών ραδιοφωνικών προγραμμάτων και έστειλε εξόριστους πρεσκέσι, στον κ. Ρήγκαν δεκαοχτώ από αυτούς στις ΗΠΑ.

Όπως δήλωσε, χωρίς κανένα πρόβλημα, ένας κυβερνητικός εκπρόσωπος: «Το νησί έχει τέτοια προβλήματα ώστε να μοιάζει με ένα βαρέλι δυναμίτη και αυτοί οι διανοούμενοι θα μπορούσαν να παίξουν το ρόλο του καψουλίου».

Στην αιμοσταγή στρατιωτική δικτατορία της Ουρουγουάης τα πράγματα πήραν μια ακόμα πιο χαρακτηριστική τροπή: η χούντα πρότεινε μια ελεγχόμενη φιλελευθεροποίηση με ένα αυταρχικό Σύνταγμα 238 άρθρων. Και, αντίθετα από ό,τι θα περίμενε κανείς, η αντιπολίτευση είχε τη δυνατότητα να εκφραστεί με σχετική ελευθερία και οι εκλογείς ψήφισαν ανεπηρέαστα.

Έτσι το χουντικό Σύνταγμα απορρίφτηκε με 54% ΟΧΙ και 39% μόνο ΝΑΙ. Το νόημα της ψηφοφορίας ήταν βέβαια ότι ο λαός ζητούσε περισσότερες ελευθερίες και μια ουσιαστική αποκατάσταση της δημοκρατίας. Ας θυμηθούμε ότι, αν και έχουν σταματήσει οι ανοιχτές δολοφονίες και οι «εξαφανίσεις» δημοκρατών, υπάρχουν ακόμα σ' αυτήν τη χώρα 2.000 πολιτικοί κρατούμενοι και 500.000 περίπου Ουρουγουανοί δεν τολμούν να γυρίσουν στην πατρίδα-τους για να μην υποστούν τις συνέπειες της προηγούμενης αντιδικτατορικής-τους δράσης.

Η εκλογή του κ. Ρήγκαν λίγο μετά το δημοψήφισμα έδωσε τη δυνατότητα στη χούντα να ερμηνεύσει με πρωτότυπο τρόπο τα αποτελέσματα. Εκπρόσωπός-της δήλωσε, ότι, αφού οι Ουρουγουανοί δε θέλουν Σύνταγμα τότε θα συνεχιστεί επ' άπειρο το καθεστώς αυθαιρεσίας με ένα Κρατικό Συμβούλιο 25 μελών από στρατιωτικούς και τεχνοκράτες και μια χούντα από 28 στρατηγούς με πρόεδρο τον Μαντέζ που θα ασκεί την εξουσία από τα παρασκήνια.

Η εποχή Ρήγκαν άρχισε ήδη στο Νότιο ημισφαίριο της Αμερικής.

μω, ότι τελευταία οι «περιθωριοποιημένοι», που μερικοί ερευνητές ονομάζουν ήδη «Τέταρτο Κόσμο», πληθαίνουν τόσο πολύ ώστε οι μηχανισμοί κοινωνικής αντίληψης των κρατών της Δύσης να μη μπορούν πια να τους περιθάλψουν.

Βασικές αιτίες αυτής της «απόλυτης εξαθλίωσης» ενός τμήματος του πληθυσμού είναι ο καλπάζων πληθωρισμός και η ανερχόμενη ανεργία.

Στη Γαλλία πχ. η οργάνωση αλληλεγγύης της Καθολικής Εκκλησίας αναγκάστηκε να αυξήσει κατά 47% τις εξαιρετικά επείγουσες βοήθειες που παρέχει σε περιπτώσεις, που βρίσκονται στα πρόθυρα της αιτίας. Δεκάδες χιλιάδες οικογένειες, σύμφωνα με το Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών της Γερμανίας, έχουν μηδενικό ή αρνητικό προϋπολογισμό και οι τοπικές αρχές επεμβαίνουν για να πληρώσουν το ηλεκτρικό ή το νερό που έχουν κοπεί γιατί δεν έχουν πληρωθεί οι λογαριασμοί ή γίνονται θιαστικές εξώσεις γιατί οφείλονται νοίκια. Στην Ιταλία η Εκκλησία επανήλθε σε συνήθειες που είχαν ξεχαστεί από τον άμεσο μεταπολεμο, όπως η δια-

ΕΣΣΔ:



Η ιστορία ξαναγράφεται

Η «Ρωσική Ομοσπονδία» επίσημος κρατικός οργανισμός της ομώνυμης Δημοκρατίας στην ΕΣΣΔ ανακοίνωσε πριν λίγες μέρες, ότι πρόκειται να ανεγερθεί ιστορικό μνημείο στην πόλη Μαλάγια Ζέμλια κοντά στο Νοβορόσκ στη ΒΑ ακτή της Μαύρης Θάλασσας.

Το μνημείο θα αποτελεί μια γιγαντιαία αναπαράσταση της μάχης που έγινε εκεί το 1943 για να εμποδιστεί η προσγείωση γερμανικών αεροσκαφών. Στη μάχη αυτή είχε λάβει μέρος ο Λεονίντ Μπρέζνιεφ σαν πολιτικός κομισάριος του Στρατού, με τον βαθμό του συνταγματάρχη, δεν έγινε, όμως, ακόμα γνωστό αν το πρόσωπό-του θα απεικονίζεται στην αναπαράσταση.

Η μάχη της Μαλάγια Ζέμλια δε θεωρούνταν αξιομνημόνευτο γεγονός στα ιστορικά εγχειρίδια μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1960, οπότε άρχισε να προβάλεται σ'α γεγονός αποφασιστικής σημασίας για την καμπή του πολέμου, μαζί με τη μάχη του Στάλινγκραντ και την πολιορκία του Λένινγκραντ.

Στο αυτοβιογραφικό-του βιβλίο ο Μπρέζνιεφ περιγράφει πολύ αναλυτικά τη μάχη, τελευταία μάλιστα έχει συντεθεί κι ένα τραγούδι εμπνευσμένο απ' αυτή, που παίζεται πολύ συχνά στο ραδιόφωνο.

νομή δεμάτων επισιτισμού.

Στη Γαλλία μια έρευνα σε εργατικά προάσια έδειξε ότι 10% από τις οικογένειες δεν είναι σε θέση να πληρώσουν τα νοίκια και τα κοινόχρηστα-τους. Συχνά κόβεται το ηλεκτρικό και το γκάζι και οι πύργοι μεταβάλλονται σε κατακόρυφες τρώγλες γιατί πολλές οικογένειες μεγειρεύουν σε φουφούδες ή πλένουν σε σκάφες. Συχνά τα συνεργεία έρευνας συνάντησαν άτομα, ιδίως ηλικιωμένους ή άνεργους μετανάστες που έχουν να φάνε δυο ή τρεις ημέρες ή τρώνε «ότι νά 'ναι» όπως πχ. τροφές σκύλων και γάτων ή πατάτες με φθηνά λίπη.

Στη Μανίλα οι πλούσιες χώρες έδειξαν την πρόθεσή-τους να μείνουν πλούσιες. Η εμφάνιση κι η εξάπλωση της αθλιότητας στις μητροπόλεις δημιουργεί εντάσεις που οδηγούν μοιραία στην εγκληματικότητα και στη γενικευμένη βία και δυσφορία. Και, βέβαια, οι κατέχοντες εκδηλώνουν και σ' αυτήν την περίπτωση την αντίδρασή-τους με νόμους αστυνομοκρατικούς και καταπιεστικά μέτρα.

Ο «καλός καινούργιος κόσμος» είναι ίσως για αύριο.

ΤΣΑΝΤ Καντάφι:



Ο κατακτητής της ερήμου

Η προκήρυξη της ενοποίησης των «λαϊκών κινήματων» και των «στρατών» της Λιβύης και του Τσαντ δυο εβδομάδες αφού επικράτησε, με την υποστήριξη λιβυκών αρμάτων μάχης και αεροπλάνων στη Ντζάμενα, συναπισμός Γκουκουνί Ουεντεϊ - Ασίλ και Καγκουμέ, τερματίζει δυο μακριές και πολυτάραχες ιστορίες, τουλάχιστον προσωρινά.

Η πρώτη είναι η εμφύλια διένεξη ανάμεσα σε διάφορες φυλές του Τσαντ, συνέπεια της αποικιακής και μετααποικιακής παρουσίας της Γαλλίας. Χώρα-τέρας από γεωγραφική και πληθυσμιακή άποψη, το Τσαντ είναι ουσιαστικά ένας κενός χώρος στο κέντρο της Αφρικής, που κατέλαβαν οι Γάλλοι αποικιοκράτες για αποκλειστικά στρατηγικούς λόγους. Σε μίαν έκταση πενταπλάσια από τη Γαλλία — που είχε απομείνει αφού οι αυτοκρατορίες είχαν διαμελίσει οριστικά την ήπειρο — ζούνε τέσσερα περίπου εκατομμύρια κάτοικοι που ανήκουν σε διαφορετικές φυλές, συχνά χωρίς καμιά γλωσσική και πολιτιστική σχέση μεταξύ-τους.

Στο Νότο κατοικούν νέγροι εκχριστιανισμένοι αγρότες της φυλής Σαρ, που έχουν σχετικά αφομοιώσει τις αξίες της παλιάς μητρόπολης. Στην έρημο του Βορρά, διάφορες νομαδικές φυλές μουσουλμάνων, που συνενοούνται στα αραβικά. Η μεγαλύτερη από αυτές, οι Τουμπού ήταν η εθνική βάση ενός μακρόχρονου ένοπλου αγώνα που δε μπόρεσαν να καταστείλουν οι Γάλλοι ακόμα και παρεμβαίνοντας άμεσα με ειδικό εκστρατευτικό σώμα. Προσεταιρίστηκαν τότε έναν από τους αρχηγούς της ανταρσίας, τον Χισέν Χαμπρέ και τον μετέτρεψαν σε όργανό-τους. Από την άλλη μεριά ο αρχηγός του κυβερνητικού στρατού Καμουγκέ συμμάχησε με τον αρχηγό των Τουμπού Γκουκουνί Ουεντεϊ και τον Ασίλ, που θεωρείται όργανο της Λιβύης.

Τα στρατεύματα των τριών τάσεων είχαν καταλάβει την πρωτεύουσα και είχαν αποδοθεί σε μακροχρόνιο πόλεμο, όχι και τόσο εξοντωτικό για τους ίδιους, αλλά με χιλιάδες θύματα από τον εξαθλιωμένο πληθυσμό. Βασικά αντάλλαζαν σποραδικές βολές πυροβολικού μέσα στην ερειπωμένη, από κατοίκους, πόλη.

Το δράμα έληξε μέσα σε λίγες ώρες, όταν ει-

σέβαλαν στην πρωτεύουσα επίλεκτες μονάδες του λιβυκού στρατού (κάπου 2.000 άνδρες) με βαριά άρματα μάχης σοβιετικής προέλευσης, που είχαν μεταφερθεί με ειδικά οχήματα πάνω από 2.500 χιλιόμετρα μέσα στην έρημο. Ταυτόχρονα σοβιετικά αεροπλάνα Σουχόι ΙΙ βομβάρδιζαν τις συνοικίες που κρατούσε ο Χισέν Χαμπρέ, προκαλώντας πανικό στους αποδιοργανωμένους οπαδούς-του.

Ήταν, βέβαια, γνωστό ότι ο Λίβυος ηγέτης έχει βλέψεις πάνω στη γειτονική-του χώρα. Είχε εξάλλου ήδη προσαρτήσει μια στενή ζώνη μερικών... χιλιάδων τετραγωνικών χιλιομέτρων παράλληλα με τα νότια σύνορά-του, που θεωρείται ότι κρύβει πλούσια μεταλλεύματα ανεξερεύνητα ακόμη. Στηριζόταν στη διεθνή συμφωνία με την οποία η ζώνη αυτή είχε εκχωρηθεί στην Ιταλία από την κατοχική γαλλική κυβέρνηση Λαβάλ.

Αυτό που δε φανταζόταν όμως κανείς διεθνής παρατηρητής, ήταν η ταχύτητα με την οποία θα προχωρούσε στην προσαρτηση de facto όλου του Τσαντ, προκαλώντας πανικό στα «μετριοπαθή» (διάβαζε υποταγμένα στη νεοαποικιοκρατία) καθεστώτα της περιοχής και αμνηχανία στο Παρίσι.

Στη γαλλική πρωτεύουσα είχε κάνει εντύπωση η έλλειψη αντίδρασης της κυβέρνησης Ζισκάρ, που σε άλλες περιπτώσεις — κανείς δεν έχει ξεχάσει τους αλεξιπτωτιστές του Κολβέζ στο Ζαΐρ — είχε δείξει μεγάλη αποφασιστικότητα. Ακόμα κι οι φραστικές διαμαρτυρίες του Κε ντ' Ορσέ ήταν εξαιρετικά προσεγγισμένες. Και σα να μην έφταναν όλα αυτά, μαθεύτηκε, ότι την ώρα που έμπαιναν οι Λίβυοι στην Ντζάμενα, ο διευθυντής της κρατικής εταιρίας πετρελαίων Αλμπέν Σαλαντόν έπαιρνε το αεροπλάνο για να πάει στην Τρίπολη να υπογράψει την παραχώρηση στην εταιρία-του πέντε αδειών έρευνας για νέα κοιτάσματα. Οι ντεγκωλικοί άσπονδοί φίλοι του Ζισκάρ δεν έχασαν την ευκαιρία. Του επιτέθηκαν, λέγοντας ότι ξεπουλάει τα συμφέροντα και το γόητρο της Γαλλίας για μερικά βαρέλια πετρέλαιο.

Οπωσδήποτε πρόκειται για την μεγαλύτερη διεθνή επιτυχία του Καντάφι μέχρι σήμερα. Ταπεινώνει τους Γάλλους, που είχαν αποπειραθεί να παίξουν το ρόλο του χωροφύλακα του ιμπεριαλισμού στην Αφρική. Πετυχαίνει, επιτέλους, την ένωση της χώρας-του με μίαν άλλη, που είναι ακρογωνιαίος λίθος της εξωτερικής-του πολιτικής (έχουν προϋπάρξει πέντε αποτυχημένες απόπειρες με την Αίγυπτο, το Σουδάν, τη Συρία και την Τунησία με διάφορους συνδυασμούς). Ανοίγει μια πρόσβαση προς άλλες αποσταθεροποιημένες χώρες της ενδοτερής Αφρικής, όπως ο Νίγηρας και η Κεντρική Αφρική. Και όλα αυτά, χωρίς να είναι δυνατό κανείς να προβάλει ουσιαστικές αντιρρήσεις αρχών, γιατί στο διαλυμένο και ληστοκρατούμενο Τσαντ είναι αρκετά υποκριτικό να θεωρήσουμε, ότι λειτουργούν οι έννοιες του εθνικού κράτους, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας.

Μόνο που το γέρας της νίκης είναι αρκετά ακανθώδες. Θα πρέπει τώρα να εξοντωθεί οριστικά ο Χισέν Χαμπρέ, που πέρασε με αρκετούς χιλιάδες οπαδούς στην παλιά γνωστή-του τακτική του ανταρτοπόλεμου, με την υποστήριξη του Σουδάν και της Αιγύπτου. Θα πρέπει να ρεύσει άφθονο χρέμα για να επουλωθούν οι πληγές του πληθυσμού και ίσως αυτό να δημιουργήσει πρόσθετη δυσανεμία στους μικροαστούς της Τρίπολης και της Μπεγκάζης. Τέλος, και το δυσκολότερο, θα πρέπει ο Καντάφι να προσαρμόσει τον αδιάλλακτο ισλαμισμό-του στην ύπαρξη μιας σημαντικής διαφοροποιημένης φυλετικής χριστιανικής μειοψηφίας.

”Α γ ρ α ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΑΡΟΥΧΗ	δρχ.
Ποιήματα, σχέδια και ύδατογραφίες, 1934-1937	320
ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΕΡΙΚΟΥ	
Γραπτά	
ή Προσωπική Μυθολογία	240
Ύψικάμινος	120
Ένδοχώρα	150
ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ	
Πεθαίνω σά χώρα	80
Κατάλογοι 1-4	140
ΣΤΡΑΤΗ ΔΟΥΚΑ	
Σχέδια, 1926-1936	700
ΔΙΟΝΥΣΗ ΚΑΨΑΛΗ	
Μέ μιὰ τρελή σοδειά	εξ.
ΑΛΟΗ ΣΙΔΕΡΗ	
Πλήρης ήμερών	50
ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ	
Άλγόρυθμος	60
ΠΑΜΠΛΟ ΠΙΚΑΣΣΟ	
Τὰ τέσσερα κοριτσάκια (μετάφραση Άνδρέα Έμπειρίκου)	130
GEORGES BATAILLE	
Ή ιστορία τοῦ ματιοῦ (εἰσαγωγή καὶ μετάφραση Δημήτρη Δημητριάδη)	170

Πλατεία Σταδίου 5, Ἀθήνα 501, τηλ. 728.263

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΩΣ ΕΙΔΑΝ ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ '21

Ἀπομνημονεύματα, χρονικά, ημερολόγια, ὁπληρώματα, ἐλλειλογραφία ἑθελοντῶν, διπλωματῶν, εἰδικῶν ἀπεσταλμένων, παρρηγιῶν, κραυγῶν κ.ἄ.

ΤΡΙΤΟΣ ΤΟΜΟΣ: 1823 - 1824

ΑΘΗΝΑ 1981

Τα ελεύθερα συνδικάτα

και μετά;

Μια συνέντευξη με τον Γιάτσεκ Κουρόν

★ Η συνέντευξη δημοσιεύτηκε στο περιοδικό L' Alternative, τχ. 7, Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1980.

ΕΡ: Πώς προσδιορίζετε τη σημερινή κατάσταση;

ΑΠ: Για να χαρακτηρίσω τη σημερινή κατάσταση, θα ήθελα να χρησιμοποιήσω, μεταφορικά, το παράδειγμα μιας εταιρίας σιδηροδρόμων. Φανταστείτε, λοιπόν, το δίκτυο μιας τέτοιας εταιρίας που, όπως όλα τα σιδηροδρομικά δίκτυα του κόσμου, είναι οργανωμένο με αυστηρά ωράρια, τα οποία καθορίζονται απ' την κεντρική διεύθυνση ξαφνικά, όμως, ένα τραίνο στα δέκα αρχίζει να κινείται με ωράρια που καθορίστηκαν δημοκρατικά απ' τους σιδηροδρομικούς και τους επιβάτες. Πολύ σύντομα, θα ήταν αναπόφευκτη η πλήρης διάλυση του σιδηροδρομικού δικτύου.

ΕΡ: Και, κατά τη γνώμη-σας, αυτά τα τραίνα που διοικούνται δημοκρατικά είναι...

ΑΠ: Είναι ακριβώς τα ελεύθερα συνδικάτα, η Αλληλεγγύη, που συγκεντρώνουν σήμερα 7 εκατομμύρια μέλη περίπου...

ΕΡ: Πώς λειτουργούν αυτά τα «δημοκρατικά τραίνα»;

ΑΠ: Είναι πολύ νωρίς ακόμα για ν' απαντήσω στο ερώτημά-σας. Το σημαντικότερο για μας, αυτή τη στιγμή, δεν είναι ότι διοικούνται δημοκρατικά είναι ότι δε διοικούνται πια απ' την κεντρική εξουσία. Το βασικό είναι να καταλάβουμε ότι το καθεστώς δέχτηκε ένα θανάσιμο πλήγμα: ή πρέπει να «πεθάνει» ή πρέπει να διαλύσει την Αλληλεγγύη. Αυτό είναι που καθορίζει την κατάσταση-μας και που της προσδίδει ένα δραματικό χαρακτήρα. Και γι αυτό ακριβώς είναι δευτερεύον το πρόβλημα του αν αυτοδιοικούνται ή όχι τα συνδικάτα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι αυτοδιοικούμενα, αλλά αυτό δεν έχει καμιά σημασία. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι ανατρέπεται ένα ολόκληρο σύστημα.

Στη συνέχεια, αυτό που ενδιαφέρει δεν είναι τί κάνουν τώρα τα συνδικάτα είναι το τί θα μπορέσουν να κάνουν στο μέλλον. Προς το παρόν, η αλλαγή αφορά μόνον τα συνδικάτα και οι αρμοδιότητες αυτών των συνδικάτων περιορίζονται στις διαπραγματεύσεις για τους μισθούς και τις συνθήκες της εργασίας. Οπωσδήποτε, το πρόβλημα των μισθών έχει καθοριστική σημασία στο κεντρικό πλάνο: καθορίζει τη σχέση μεταξύ της κατανάλωσης και των επενδύσεων. Σ' ένα - δυο μήνες, οι επιχειρήσεις σ' όλη τη χώρα θα πάρουν, όπως και κάθε χρόνο, το προσχέδιο του πλάνου παραγωγής για τον επόμενο χρόνο. Μπορούμε να προβλέψουμε ότι αυτή τη φορά, το πλάνο δεν έχει καμιά πιθανότητα να γίνει δεκτό. Δε θα γίνει δεκτό ακόμα κι αν υποσχεθεί τον παράδεισο για όλον τον κόσμο.

ΕΡ: Πιστεύετε ότι τα νέα συνδικάτα θ' απορρίψουν το προσχέδιο του πλάνου; Ή μήπως οι

διοικήσεις των επιχειρήσεων θα εκμεταλλευτούν αυτήν την ευκαιρία για να διευρύνουν την αυτονομία-τους;

ΑΠ: Το ερώτημα είναι δύσκολο. Τα αντιπροσωπευτικά και συμβουλευτικά όργανα, όπως π.χ. τα συμβούλια επιχείρησης, δεν υπάρχουν πια χωρίς, ωστόσο, να έχουν αντικατασταθεί από νέες δομές. Δεν ξέρουμε, λοιπόν, ποιος συγκεκριμένα θ' αποφασίσει. Αντίθετα, αυτό που είναι σίγουρο είναι ότι νέα συνδικάτα δε θέλουν να επωμιστούν αυτό το έργο. Υπάρχει μάλιστα μια πολύ ισχυρή αντίσταση στις πιέσεις που γίνονται προς αυτή την κατεύθυνση και που προέρχονται είτε απ' την εξουσία, είτε απ' την εργατική «βάση». Μ' αυτό τον ελιγμό, η εξουσία πιστεύει ότι μπορεί να εξαγοράσει τα νέα συνδικάτα, να τα εμπλέξει στον κυβερνητικό μηχανισμό, στην ιεραρχία της εξουσίας. Οι εργάτες βλέπουν τα νέα-τους συνδικάτα σαν τη μόνη νόμιμη οργάνωση της επιχείρησής-τους, σαν τη μόνη πανάκεια για όλα τα κακά. Τα νέα συνδικάτα, όμως, έχουν συνειδητοποιήσει την τεράστια οργανωτική δουλειά που πρέπει να κάνουν πριν περάσουν σε άλλη φάση. Για να επανέλθω στο ερώτημά-σας, δεν πιστεύω ότι θα είναι τα συνδικάτα αυτά που θα αποφασίσουν την απόρριψη του πλάνου όπως και νά 'χει το ζήτημα, δε θά 'πρεπε νά 'ναι τα συνδικάτα. Γι' άλλη μια φορά όμως, δεν είναι αυτό που έχει σημασία. Διότι, ακόμα κι αν είναι η διοίκηση αυτή που αποφασίζει, την απόφασή-της θα την παίρνει στο εξής έχοντας συνειδηση της τεράστιας εργατικής δύναμης που την ελέγχει. Απ' αυτή την άποψη, η ωριαία στάση εργασίας της 3ης Οκτώβρη απέδειξε ότι είμαστε σε θέση να επιβάλουμε τη θέλησή-μας στην εξουσία. Η δύναμή-μας είναι σαν επαναληπτικό όπλο που αρκεί να το βγάλεις για να πετύχεις αυτό που θέλεις. Σήμερα δεν είναι ανάγκη καν να το βγάλουμε. Όλος ο κόσμος ξέρει ότι υπάρχει.

ΕΡ: Η κυβέρνηση μπορεί να επεξεργαστεί σήμερα ένα πλάνο που θα γίνει δεκτό απ' τους εργαζόμενους;

ΑΠ: Δε νομίζω ότι μπορεί. Κι αυτό για τρεις λόγους: πρώτον, είναι τόσο οξυμένα τα οικονομικά προβλήματα που δε βλέπω πώς θα μπορούσε να παραμείνει αυτό που είναι και να ικανοποιήσει ταυτόχρονα τις κοινωνικές διεκδικήσεις. Δεύτερον, η στάση της (κοινωνικής) βάσης του οικονομικού-μας συστήματος, της επιχείρησης, δεν είναι πια η ίδια: δεν είναι πια υποταγμένη και παθητική, δε θα χαριστεί στην κυβέρνηση. Το πρόγραμμα: δε θα «περνάει» πια, οι εργαζόμενοι να δουλεύουν περισσότερο και να καταναλώνουν λιγότερο κι άλλοι να φτιάχνουν βίλες. Τρίτον, αυτή, η εξουσία έχει μείνει τελείως έκθετη. Με θράσος, έθεσε η ίδια το πρόβλημα της διαφθο-

ράς, ενοχοποιώντας κάποιους αποδιοπομπαίους τράγους. Η χιονοστιβάδα άρχισε να κυλάει πια κι αποδειχεται ότι στην κλοπή ενέχονται όλοι οι ιθύνοντες της Πολωνίας. Η χώρα-μας δε θα μπορέσει να επιβιώσει χωρίς βαθιά οικονομική μεταρρύθμιση, αλλά η εξουσία περνάει τον καιρό-της κανονίζοντας τους προσωπικούς-της λογαριασμούς. Το ξαναλέω: ή μας παρουσιάζουν ένα οικονομικό πλάνο αποδεκτό απ' όλη την κοινωνία, ή δε θα υπάρξει κανένα πλάνο και τότε η καταστροφή θα είναι αναπόφευκτη.

ΕΡ: Το KOR έχει σκοπό να παραβιάσει ένα τέτοιο πρόγραμμα;

ΑΠ: Δε μπορώ ν' απαντήσω για λογαριασμό ολόκληρου του KOR. Προσωπικά, νομίζω ότι έφθασε ο καιρός να προωθήσουμε μια συνολική πλατφόρμα, που μια απ' τις πτυχές της θα ήταν το οικονομικό πρόγραμμα.

Υπάρχουν δυο πιθανές εκδοχές στην εξέλιξη της σημερινής κατάστασης. Η πρώτη — που λέω αμέσως ότι έχει ελάχιστες πιθανότητες — θα ήταν να «αναλάβει» η εξουσία και να ξαναβρεί τη δύναμη για να τεθεί επικεφαλής του κινήματος. Αυτή η εκδοχή, βέβαια, σημαίνει ότι η εξουσία θα επεξεργαζόταν ένα βασικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, που μόνο αυτό θα της έδινε τη δυνατότητα να ξανακερδίσει την εμπιστοσύνη της κοινωνίας. Η δεύτερη εκδοχή, που είναι και η μόνη δυνατή εναλλακτική λύση, είναι να παρουσιάσουν όλα τα κοινωνικά ρεύματα τα προγράμματά-τους για τον εκδημοκρατισμό της χώρας. Στην περίπτωση αυτή ένα κοινό πρόγραμμα, συνταγμένο μετά από διάλογο, θα επιβλόταν απ' την κοινωνία στην εξουσία. Πώς θα εξελιχθεί μετά η κατάσταση...; Δε λείπει η φαντασία για να το προβλέψουμε. Ευτυχώς, προς το παρόν, αυτό που χρειαζόμαστε δεν είναι η φαντασία αλλά ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων.

ΕΡ: Η δημιουργία των ανεξάρτητων συνδικάτων έθιξε τις βάσεις του συστήματος;

ΑΠ: Σίγουρα, ναι. Με τα συνδικάτα αυτά, δημιουργήθηκε μια ανεξάρτητη σφαίρα κοινωνικής δραστηριότητας που σπάει το κρατικό μονοπώλιο στις ενώσεις, τις αποφάσεις, την πληροφόρηση, κλπ. Τα τελευταία χρόνια, αυτό το μονοπώλιο δεν ήταν απόλυτο, λόγω του ότι υπήρχε η Εκκλησία κι οι οργανώσεις της αντιπολίτευσης. Η βασική αρχή, όμως, παρέμενε. Τα ανεξάρτητα συνδικάτα την κατέλυσαν. Το ουσιαστικό είναι ότι έγινε το ρήγμα. Σήμερα, η Αλληλεγγύη έχει επτά εκατομμύρια μέλη. Αύριο, θα συγκεντρώνει όλους τους εργαζόμενους. Το κίνημα των ανεξάρτητων συνδικάτων επεκτάθηκε και στους «συνεταιρισμούς» (τους συνεταιρισμούς κατοικίας, π.χ. που χρηματοδοτούσαν τα δύο τρίτα των οικοδομών στην Πολωνία) που ή-

ταν μόνον κατ' όνομα συνεταιρισμοί και χρησίμευαν σαν κάλυψη για το Κράτος. Είδαμε να δημιουργείται η Ανεξάρτητη Ένωση Καλλιεργητών, το ανεξάρτητο συνδικάτο των αγροτών, που δεν προσχώρησε στην Αλληλεγγύη μόνο για λόγους καταστατικούς.

ΕΡ: Η διασπορά των αγροτών δε θα αποτελέσει εμπόδιο στη διεύρυνση της Ένωσής-τους;

ΑΠ: Όχι. Οι αγρότες έχουν κοινά συμφέροντα. Πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι οι διεκδικήσεις για βασικές μεταρρυθμίσεις στη γεωργία — ελεύθερο εμπόριο γης, ισοτιμία με τις κρατικές εκμεταλλεύσεις για τον εφοδιασμό και τις πωλήσεις, εγγυήσεις για την ατομική γαιο-ιδιοκτησία — προβλήθηκαν αρχικά απ' το ΚΟΡ, μετά συμπεριλήφθηκαν στην ανοιχτή επιστολή των αγροτών προς τους απεργούς εργάτες και στη συνέχεια εντάχθηκαν και στις συμφωνίες του Γκντανσκ. Και είναι σίγουρο ότι θα ικανοποιηθούν τα αιτήματα των αγροτών. Η δημιουργία των ανεξάρτητων Ενώσεων και συνδικάτων που αναγνωρίζονται απ' την εξουσία, προϋποθέτει την ελευθερία της πληροφόρησης, του λόγου, κλπ. Αυτό είναι το τέλος του συστήματος.

ΕΡ: Δε νομίζετε, όμως, ότι ο μηχανισμός μπορεί να επανακτήσει τον έλεγχο της κατάστασης και να χειραγωγήσει το κίνημα;

ΑΠ: Η εξουσία είναι ανίσχυρη ενάντια σε μια οργανωμένη κοινωνία' δεν έχει κοινωνική βάση, το μοναδικό-της στήριγμα είναι ο στρατός. Στη σημερινή κατάσταση, δε θα μπορούσε να είναι παρά ένας ξένος στρατός.

ΕΡ: Η σκιά αυτού του ξένου στρατού προβάλλει συνεχώς στον πολωνικό ορίζοντα...

ΑΠ: Σίγουρα. Αν δεν υπήρχε ο σοβιετικός παράγοντάς, θά 'πρεπε εδώ και πολύ καιρό ήδη να είχαμε καταργήσει αυτό το σύστημα και να προκηρύσσαμε ελεύθερες εκλογές. Αυτό είναι τόσο ξεκάθαρο όσο «δύο και δύο κάνουν τέσσερα».

ΕΡ: Υπάρχουν, όμως, κλιμακώσεις στον κίνδυνο...

ΑΠ: Ξεκινώ απ' τη βασική αρχή ότι αυτό το ερώτημα δεν έχει νόημα, γιατί ποτέ δε θα

μπορέσουμε να επαληθεύσουμε συγκεκριμένα τις κλιμακώσεις... Για το σοβιετικό στρατό μας μιλάνε συνέχεια. Στις απεργίες του Lublín (που ήταν και οι πρώτες μετά την εξαγγελία των ανατιμήσεων του Ιουλίου του 1980), ενώ στην ουσία δεν έμπαινε κανένα «πολιτικό» ζήτημα ακόμα, το Πολιτικό Γραφείο μίλαγε ήδη για τις «ανησυχίες των φίλων-μας».

ΕΡ: Αν εξαιρέσουμε αυτό τον εκβιασμό, ο φόβος της εισόδου των σοβιετικών στρατευμάτων υπάρχει πράγματι στον πολωνικό πληθυσμό...

ΑΠ: Δεν ισχύει απόλυτα αυτό. Ο φόβος που αναφέρατε αποδυναμώνεται σταδιακά. Αντί να μας δίνουν συγκεκριμένες πληροφορίες, η κυβέρνηση παίζει με τη φωτιά φωνάζοντας όλη την ώρα: «Έρχονται! Έρχονται!» Το αποτέλεσμα είναι ότι το συναίσθημα του φόβου εκλείπει στην κοινωνική συνείδηση, ιδιαίτερα μεταξύ των ατόμων που παίζουν ενεργό πολιτικό ρόλο. Μπορώ να το διαπιστώσω αυτό συγκρίνοντας το κλίμα του Γκντανσκ με το αντίστοιχο της Βαρσοβίας' εδώ, στην πρωτεύουσα, ακούω όλη την ώρα να μιλάνε — ιδιαίτερα οι φιλελεύθεροι διανοούμενοι — γι αυτή την ιστορία των τανκς' στο Γκντανσκ κανένας δε μιλάει γι αυτό.

ΕΡ: Νομίζετε ότι η εμπειρία της Τσεχοσλοβακίας μπορεί να χρησιμεύσει σαν προειδοποίηση;

ΑΠ: Η σύγκριση αυτή γίνεται συχνά απ' τις στήλες των δυτικών εφημερίδων. Εγώ, όμως, δε θέλω να εκμεταλλευθώ αυτό το ζήτημα. Σε τί χρησιμεύει να μιλάω για το βαθμό της σοβιετικής απειλής, όταν ξέρω ότι καμιά έκκληση, καμιά συζήτηση δε μπορούν να σταματήσουν το κοινωνικό κίνημα και τη διαδικασία της κοινωνικής χειραφέτησης;

ΕΡ: Ωστόσο, το ίδιο το κίνημα έχει βάλει όρια στη δράση του: όχι διεκδικήσεις που σχετίζονται με την αλλαγή του καθεστώτος, τη συμμετοχή της Πολωνίας στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας, όχι διαδηλώσεις στους δρόμους...

ΑΠ: Ναι, είναι γεγονός, αλλά αυτή την αντίληψη για τη δράση δεν την υιοθετήσαμε σε συνάρτηση μ' αυτό που θέλαμε να κάνουμε, αλλά με κριτήριο το τί μπορούμε ή δε μπορούμε να κάνουμε. Δε μπορούμε να σταματήσουμε το κίνημα, αλλά μπορούμε να δράσουμε έτσι, ώστε να μη θίγει τις πολιτικές βάσεις του συστήματος. Ελπίζουμε ότι αυτό θα ικανοποιούσε το Μεγάλο Αδελφό, που θά 'πρεπε να 'χει κάθε συμφέρον ν' αποφύγει μια στρατιωτική επέμβαση. Πάντως, ο μόνος σίγουρος και αποτελεσματικός τρόπος για να αποφευχθεί ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα ήταν να επιστρέψουμε στην κατάσταση πριν τον Ιούλιο... Κανένας, όμως, δε θέλει να σταματήσει αυτό το κίνημα, όπως και κανένας δεν το ξεκίνησε' ούτε το ΚΟΡ ούτε κάποιοι άλλοι. Είχαμε γράψει ότι η κοινωνία θα επαναστατούσε κάποτε. Όταν ήρθε αυτή η στιγμή, προσπαθήσαμε απλώς να τη βοηθήσουμε, κυρίως στον τομέα της πληροφόρησης. Τώρα, αυτό που θέλουμε είναι να εδραιώσουμε το κίνημα κι όχι να καταλύσουμε την εξουσία. Η εξουσία είναι αυτή που κάνει το παν για να καταλυθεί. Οι αδεξιότητες και τα λάθη-της είναι μνημειώδη και τρομακτικά. Ας πάρουμε, για παράδειγμα, αυτήν την ιστορία που με θίγει προσωπικά, την εκστρατεία, δηλαδή, εναντίον των «αντισοσιαλιστικών δυνάμεων». Σε τί στόχευαν οι Αρχές όταν δήλωσαν στην τηλεόραση και στον Τύπο ότι ο Κουρόν θέλει να βάλει φωτιά στις επιτροπές του Κόμματος και να κρεμάσει τους κομμουνιστές; Δεν καταλάβαιναν ότι αντί να με δυσφημίσουν ενθάρρυναν τους ανθρώπους να καίνε και να «κρεμάνε»; Γιατι αμέσως πήρα γράμματα — υπογραμμένα — που λέγανε: «Έχετε δίκιο κύριε Κουρόν!». Ακόμα κι αυτοί που φοβούνται ακόμα την επέμβαση, θα πάψουν να τη φοβούνται, όταν θα δουν ότι οι απόψεις που μου χρέωσαν οι Αρχές δεν προκάλεσαν την επέμβαση του Σοβιετικού Στρατού. Η εξουσία κάνει το παν για να αυτοκαταλυθεί. Δεν είμαστε εμείς που θα πρέπει να σπεύσουμε σε βοήθειά-της. ■

κυκλοφορεί

ΓΙΩΡΓΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΤΡΟΥ

**ΨΥΧΕΔΕΛΙΚΑ
Η
ΨΥΧΟΔΗΛΩΤΙΚΑ**

**LSD
Mescaline
Hashish**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Γιά πρώτη φορά
ή αλήθεια πάνω σ' αυτά
χωρίς διαστροφές

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΛΕΑΝΔΡΟΥ Ε. ΚΑΡΑΜΦΥΛΛΙΔΗ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

**Η
ΔΙΚΗ**

ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ



Μανόλης Ξεζάκης
Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΠΠΙΚΟΥ

ἀφηγήματα
εἰκονογράφηση: Α. Φασιανού

26

Μανόλης Ξεζάκης
**Άσκήσεις Μαθηματικών
ποιήματα**

26

Μανόλης Ξεζάκης
ΠΛΟΕΣ ΕΡΩΤΙΚΟΙ



Έκδόσεις Μπαρμπουνάκης
Βασ. Ήρακλείου 26 Τηλ. 236.555
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η ΑΛΩΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΞΕΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οι τράπεζες και ο έλεγχός-τους είναι ακρογωνιαίος λίθος της εξάρτησης της ελληνικής οικονομίας από το ξένο κεφάλαιο. Και θα μπορούσαν να γίνουν βασικός μοχλός μιας κοινωνικής και οικονομικής αλλαγής. Για το καίριο αυτό ζήτημα ο συνεργάτης-μας ΦΟΙΒΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ζήτησε τις απόψεις του ΘΕΟΧΑΡΗ ΠΑΠΑΜΑΡΓΑΡΗ, γνωστού από τους συνδικαλιστικούς-του αγώνες στο χώρο των τραπεζιτικών.



ΕΡ: Ποιος είναι ο ρόλος των τραπεζών στις Δυτικές Οικονομίες σήμερα και ειδικότερα στην Ελλάδα;

ΑΠ: Στις δεδομένες συνθήκες της σημερινής ελληνικής οικονομίας οι τράπεζες παίζουν πολύ πιο καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη απ' ό,τι στην εκβιομηχάνιση των αναπτυσσόμενων σήμερα χωρών της Δύσης, τον 18ο και 19ο αιώνα. Εκεί η ανάπτυξη του καπιταλισμού στηρίχτηκε σε αποταμιεύσεις που δημιούργησε η εξέλιξη διαφόρων μορφών φεουδαρχίας και άλλων παράλληλων κοινωνικών δομών και πολύ λιγότερο στο τραπεζικό κεφάλαιο.

Στην Αγγλία αναπτύχθηκε ιδιαίτερα το χρηματιστήριο, που αντλούσε κεφάλαια από την γενικότερη αποταμίευση όλων των στρωμάτων της αστικής τάξης κι αργότερα και λαϊκών στρωμάτων. Το τραπεζικό κεφάλαιο απλώς ακολούθησε. Σημαντικό ρόλο χρηματοδότησης έπαιξε και η ιμπεριαλιστική επέκταση. Το διεθνές εμπόριο επέτρεψε την απομύζηση σημαντικών πλουτοπαραγωγικών πόρων από τις υπανάπτυκτες χώρες.

Η ατελής λειτουργία της ελεύθερης καπιταλιστικής αγοράς δεν είναι πια σε θέση να λύσει τα προβλήματα εξέλιξης και λειτουργίας των σύνθετων οικονομικών και κοινωνικών δομών που έχουν δημιουργηθεί ιδιαίτερα μετά τον πόλεμο. Παιζει, λοιπόν, αποφασιστικό ρόλο η κρατική παρέμβαση και ιδιαίτερα το τραπεζικό σύστημα που είναι συνήθως κρατικοποιημένο σε μεγάλη έκταση. Αυτό γίνεται ακόμα πιο καθαρό στις καινούριες χώρες της Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής και της Ασίας.

Στην Ελλάδα είναι σαφές ότι υπάρχει μια ατελής μορφή καπιταλισμού με έντονα εμπορικά και μεταπρατικά στοιχεία. Και το τραπεζικό σύστημα έχει, λοιπόν, έντονη τη σφραγίδα αυτής της δομής και παίζει έναν ανάλογο ρόλο. Στο 19ο αιώνα και στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα οι τράπεζες ήταν ο θεματοφύλακας των αποταμιεύσεων, το θησαυροφυλάκειο της κυρίαρχης τάξης που με τη σειρά-της έπαιζε το ρόλο του υπηρέτη του διεθνούς κεφάλαιου.

Η Ελλάδα ελεγχόταν πολιτικά, από το 1827 από τους δυτικούς, αλλά δεν υπήρχε ουσιαστική οικονομική διείσδυση. Τους ενδιέφερε η χώρα περισσότερο σαν ένα χωράφι περιφραγμένο, για να μην το καταπατήσει κάποιος άλλος. Κι αυτό γιατί η χώρα ούτε πλατιά αγορά διάθετε, ούτε πλουτοπαραγωγικές πηγές είχε αξιοποιημένες και επομένως δεν παρουσίαζε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το διεθνές κεφάλαιο.

ΕΡ: Αυτό θα μπορούσαμε να το εκτιμήσουμε και σαν ένα θετικό στοιχείο;

ΑΠ: Ακριβώς. Μέχρι πριν είκοσι χρόνια η διείσδυση του ξένου κεφάλαιου δεν είχε πάρει τέτοια μορφή και έκταση, ώστε να ασκεί απόλυτο έλεγχο πάνω στην ελληνική οικονομία. Η ενθάρρυνση των μεταπολεμικών κυβερνήσεων έφθασαν μέχρι τη συνταγματική καθιέρωση φοβερών προνομίων για τις ξένες επενδύσεις με τον περιβόητο Ν. 2687 του 1953 που πέρασε ο Εθνικός Συναγερμός του Παπάγου και δυστυχώς καμιά μετέπειτα Κυβέρνηση δεν κατάργησε μέχρι και την ενσωμάτωσή-του στο Σύνταγμα του 1975. Και πάλι, όμως, το ξένο κεφάλαιο, με μερικές διαλεγμένες εξαιρέσεις δε δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για να εγκατασταθεί στη χώρα. Στα τελευταία χρόνια έχουμε μια ένταση της διείσδυσης του ξένου κεφάλαιου, αλλά πάλι όχι στο βαθμό που θα δικαιολογούσε η πολιτική και στρατιωτική δέσμευση της χώρας.

Στον τομέα του τραπεζιτικού κεφάλαιου, μέχρι το 1964 δεν έχουμε παρά μόνο μια ξένη τράπεζα, την «Αμερικαν Εξπρές» που παίζει ασήμαντο ρόλο. Είναι μια «ελληνοποιημένη» τράπεζα που λειτουργήσει βασικά μετά το 1945 για να εξυπηρετεί τις αμερικάνικες ένοπλες δυνάμεις στη χώρα-μας.

Το 1964 εγκαθίσταται η «First National City Bank» — σήμερα City Bank — αλλά μέχρι το 1967 - 1968 δε σημειώνεται άλλη διείσδυση.

Η δικτατορία διατηρεί το νομικό πλαίσιο που στήθηκε το 1948-1951 που αντιμετώπιζε τα υποκαταστήματα ξένων τραπεζών, όπως α-

κριβώς και τα υποκαταστήματα των ελληνικών τραπεζών. Το ελληνικό κράτος π.χ. δε ζητούσε ισολογισμούς από τα υποκαταστήματα, αλλά μόνο τη συλλογική κατάσταση από το κεντρικό κατάστημα των ελληνικών τραπεζών. Το ίδιο και τα ξένα υποκαταστήματα δεν ήταν υποχρεωμένα να δημοσιεύσουν τους ισολογισμούς-τους. Έτσι το ελληνικό κράτος διατηρούσε ένα θεωρητικό μόνο δικαίωμα ελέγχου.

Μετά τις ανακατατάξεις στο χώρο της Μέσης Ανατολής, ξένες τράπεζες εγκαθίστανται σωρηδόν στην Ελλάδα. Το 1967 υπάρχουν δυο αμερικάνικες τράπεζες με ένα ελάχιστο ποσοστό στις χρηματοδοτήσεις, μόλις 1,7%. Το 1976 είναι 19 και το αντίστοιχο ποσοστό 16%.

ΕΡ: Για ποιους ουσιαστικούς λόγους γίνεται αυτή η συρροή;

ΑΠ: Αρχικά αναζητούν ένα ασφαλές αγκυροβόλιο, στρατιωτικά και πολιτικά, μετά τα γεγονότα στον Λίβανο. Στην Ελλάδα έχουν το προνόμιο να μη δημοσιεύουν ισολογισμούς και εκθέσεις πεπραγμένων πράγμα που σημαίνει ότι η κοινή γνώμη δεν έχει επίγνωση της πραγματοποίησης τεράστιων κερδών από τις ξένες τράπεζες. Η προσέγγισή-τους προς την εσωτερική αγορά ήταν πάντα εκλεκτική και αφορούσε μόνο το πιο προσοδοφόρο τμήμα-της.

Καταθέσεις κάτω από 100.000 δραχμές δε γίνονταν δεκτές από ξένες τράπεζες. Τώρα πολλές έχουν θέσει κατώτατο όριο ενός εκατομμυρίου. Επίσης δεν εξαργυρώνουν ξένα τραπεζογραμμάτια για τους τουρίστες και δεν εισπράττουν λογαριασμούς ΟΤΕ, ΔΕΗ, κλπ. Δεν επιδίωκαν ίδρυση υποκαταστημάτων και δεν αντλούν επομένως δραχμικά διαθέσιμα από την ελληνική αγορά.

Η ειδικότερη σχέση-τους με την ελληνική αγορά ήταν — λόγω της ανυπαρξίας κάθε ελέγχου — η λαθραία εξαγωγή συναλλάγματος.

ΕΡ: Έχουμε συγκεκριμένα παραδείγματα;

ΑΠ: Βεβαιότατα, εξάγονται, λαθραία τερά-

στιες ποσότητες συναλλάγματος. Στις συνευ-
τεύξεις της ΟΤΟΕ το 1978, δώσαμε πολλά
στοιχεία στη δημοσιότητα που κατατέθηκαν
στη συνέχεια στον ανακριτή του 9ου ανακριτι-
κού τμήματος τον Φεβρουάριο του 1979, χω-
ρίς, όμως, να υπάρξει οποιαδήποτε συνέχεια.
Οι ξένες τράπεζες περνούν έξω τα χρήματα
που οι δικές-μας τράπεζες δε μπορούν να εξα-
γάγουν λόγω της γραφειοκρατικής-τους δο-
μής και του τρόπου λειτουργίας-τους.

Η χούντα πέρασε το 1967 τον Α.Ν. 89. Μ'
αυτόν κάθε επιχείρηση του διεθνούς μεταπρα-
τικού κυκλώματος μπορεί να εγκαθιστά γρα-
φεία στην Ελλάδα και να μην υπόκειται τυπι-
κά σε κανένα έλεγχο εφόσον είχε συναλλαγές
με και προς την αλλοδαπή. Τότε ήρθαν και εγ-
καταστάθηκαν 500 περίπου τέτοιες επιχειρή-
σεις και διάθεταν μάλιστα σε κάποια φάση
και αυτοκίνητα με ειδικούς αριθμούς. Έτσι α-
πό την άποψη των δυνατοτήτων που παρέχουν
ότο διεθνές εμπορομεσιτικό κύκλωμα η Αθή-
να μετατράπηκε σε Μπαχάμες.

Το 1979 η κυβέρνηση κάνει θεσμική αλλαγή
επεκτείνοντας το Ν. 89 και στις τράπεζες. Α-
νοίγει έτσι διάπλατα ο δρόμος για την εγκατά-
σταση στη χώρα-μας κάθε είδους πιστωτικού
ιδρύματος κι αυτό ενισχύει την εντύπωση ότι
θα πάψει να υπάρχει ακόμα και ο στοιχειώδης
τυπικός έλεγχος.

Αν θέλετε, ας κάνουμε μιαν παρομοίωση.
Μέχρι τώρα οι τράπεζες ήταν σε ελληνικό έδα-
φος. Θεωρητικά η αρμόδια ελληνική αρχή
μπορούσε όποτε ήθελε να ασκήσει τον έλεγχο.
Τώρα με το καθεστώς του Ν. 89 ο χώρος των
τραπεζών μετατρέπεται σε χώρο διπλωματι-
κής ασυλίας και απαράβατου.

ΕΡ: Ποια κυβερνητική πολιτική εκφράζουν αυ-
τές οι αλλαγές;

ΑΠ: Το διεθνές τραπεζικό κεφάλαιο, αμερικάνι-
κο κατά κύριο λόγο, αλλά και κοινής αγο-
ράς, επιθυμεί να δει την Ελλάδα να μετατρέπε-
ται σε μία χώρα όπως ο Λίβανος, οι Μπαχά-
μες, η Ταγγέρη κλπ. Κι ενώ θα εκμεταλλεύον-
ται αυτό το ασφαλές αγκυροβόλιο, ταυτόχρο-
να θα μπορούν να αφαιρούν από τις ελληνικές
τράπεζες τις πιο επικερδείς-τους δραστηριό-
τητες, όπως το εισαγωγικό και εξαγωγικό κύ-
κλωμα.

Έτσι η «Εθνική» είναι δυνατό να συνεχίσει
να έχει στα επόμενα χρόνια το 60% των χρη-
ματοδοτήσεων και των καταθέσεων, αλλά να
σημειωθεί αντιστροφή της σχέσης του 30% για
τις ξένες τράπεζες και του 70% για τις ελλήνι-
κές που υπάρχει σήμερα στις κερδοφόρες συ-
ναλλαγές.

ΕΡ: Η ελληνική κυβέρνηση γιατί δε λαμβάνει
υπ' όψη-της αυτήν την προοπτική;

ΑΠ: Τη βλέπουνε, βέβαια, πολύ καθαρά. Αλ-
λά υπάρχουν τμήματα της κυβέρνησης και
συγκεκριμένοι υπουργοί — αναφέρονται τα ο-
νόματα των Παλαιοκρασσά, Μάνου και άλ-
λων — που διαδραματίζουν ένα καθαρά πρα-
κτορειακό ρόλο. Ο Παλαιοκρασσάς συνδέε-
ται άμεσα με το εφοπλιστικό κεφάλαιο και υ-
πήρξε διευθυντής της Τράπεζας Εργασίας
πριν αναλάβει υπουργείο. Ο Μάνος ιδιοκτήτης
της «Αλατίνη» είναι ουσιαστικά εκπρόσωπος
των βιομηχάνων. Οι Βουρλούμης και Χριστο-
δούλου, Γενικός Διευθυντής της Εμπορικής ο
πρώτος και Διοικητής της Εθνικής Τράπεζας
ο δεύτερος, προέρχονται και οι δυο από το διε-
θνές χρηματιστικό κύκλωμα.

ΕΡ: Δεν υπάρχουν δυνάμεις που θα μπορούσαν
να αντιταχθούν στον πρακτορειακό, όπως εί-
πατε, ρόλο αυτών των προσώπων;

ΑΠ: Μόνο πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις
βέβαια κι όχι οικονομικές. Το ελληνικό τρα-
πεζιτικό σύστημα είναι, όπως ξέρετε, κρατι-
κοποιημένο στην πλειοψηφία-του. Το μικρό ι-
διωτικό κομμάτι (3-8%) που υπάρχει είναι

κατ' εξοχή πρακτορειακό (Τράπεζα Εργα-
σίας, Κωστόπουλος, κλπ.). Βασικά περιμέ-
νουν να μαζέψουν μερικά κοκαλάκια από την
άλωση της Εθνικής και της Εμπορικής Τράπε-
ζας που ελέγχουν μαζί το 80% των χρηματο-
δοτήσεων και των καταθέσεων στο ελλαδικό
τραπεζιτικό σύστημα.

ΕΡ: Σε φυλλάδιο που εκδώσατε πρόσφατα ανα-
φέρεται ότι οι κοινοτικές υποδείξεις για εναρ-
μόνιση του τραπεζικού συστήματος με την ΕΟΚ
χρησιμοποιούν απλώς σαν πρόσχημα στην κυ-
βέρνηση για την αναδιάρθρωση που επιχειρεί-
ται. Μήπως, λοιπόν, πίσω από αυτήν την επι-
χείρηση υπάρχει στην πραγματικότητα αμερι-
κανική προτροπή;

ΑΠ: Οι τυπικές προδιαγραφές της ΕΟΚ δεν
προβλέπουν τίποτα από αυτά που απαιτεί η
κυβέρνηση. Πάντως συμφέροντα κοινής αγο-
ράς και αμερικάνικα ενδιαφέροντα για τη λι-
βανοποίηση του τραπεζικού-μας συστήματος.
Ούτε η συμφωνία που υπόγραψε με την ΕΟΚ
προβλέπει τέτοιου είδους αναδιάρθρωση, ούτε
άλλες χώρες όπως η Ιταλία, η Γερμανία ή η
Γαλλία έχουν πραγματοποιήσει κάτι τέτοιο
μετά από 20 χρόνια συμμετοχής-τους στην
Κοινότητα.

ΕΡ: Τι προβλέπει, λοιπόν, αυτή η αναδιάρθρω-
ση του τραπεζικού συστήματος;

ΑΠ: Κάτω από τη γενική έννοια της «φιλελευ-
θεροποίησης» προβλέπεται μια «ελεύθερη» α-
γορά συναλλάγματος. Άμεση συνέπεια θα εί-
ναι μια μεγαλύτερη ακόμα διείσδυση των ξέ-
νων τραπεζών στο τραπεζικό-μας σύστημα.
Προβλέπεται ακόμα η απελευθέρωση των επι-
τοκίων από το 1981. Έτσι θα χτυπηθούν οι μι-
κρομεσαίες επιχειρήσεις, γιατί οι μεγάλοι έ-
χουν μεγαλύτερη άνεση αντιμετώπισης ο-
ποιαδήποτε κόστους της χρηματοδότησης.
Το σύστημα ανταλλαγής συναλλάγματος με
δραχμές θα διευκολύνει τη χορήγηση δραχμι-
κών διαθέσιμων στις ξένες τράπεζες, που θα
καλύπτουν έτσι τις ανάγκες εγχώριων πελα-
τών, που θα έχουν υφαρπάξει από την Εθνική
ή την Εμπορική. Κι έτσι εξαφανίζεται και η τε-
λευταία δυσχέρεια των ξένων τραπεζών που δε
διαθέτουν δίκτυο υποκαταστημάτων για να
μπορούν να αντλούν δραχμές. Ήταν έτσι υπο-
χρεωμένες να καταφεύγουν στην Τράπεζα Ελ-
λάδος και να προμηθεύονται δραχμές με στα-
θερή ισοτιμία, δίνοντας συνάλλαγμα. Είχαν,
όμως, τη δυνατότητα να επιστρέφουν στη συ-
νέχεια τις δραχμές και να παίρνουν πίσω το
συνάλλαγμα-τους. Με τη νέα ρύθμιση οι ξένες
τράπεζες αποκτούν ίση δυνατότητα προσπέ-
λασης στα δραχμικά διαθέσιμα, χωρίς να υ-
ποχρεωθούν να καταβάλουν τις δαπάνες δη-
μιουργίας και λειτουργίας υποκαταστημάτων.
ΕΡ: Μπορεί η λαϊκή πίεση να εμποδίσει αυτού
του είδους την αναδιάρθρωση;

ΑΠ: Μόνο πολιτικές αλλαγές μπορεί να την
εμποδίσουν.

ΕΡ: Εννοείτε λαϊκούς αγώνες ή αλλαγή της κυ-
βέρνησης;

ΑΠ: Την αλλαγή της κυβέρνησης.

ΕΡ: Το ΠΑΣΟΚ έχει διαφορετικό πρόγραμμα;

ΑΠ: Το ΠΑΣΟΚ — όπως εξάλλου και το ΚΚΕ
— έχει πάρει σαφή θέση κατά της προβλεπό-
μενης αναδιάρθρωσης. Η πράξη θα δείξει τι θα
κάνει σαν κυβέρνηση.

Οι θεσμικές αλλαγές που πραγματοποιούν-
ται θα περιορίσουν τα περιθώρια να ασκήσει
ουσιαστικό έλεγχο πάνω στην ελληνική οικο-
νομία μια μη δεξιά κυβέρνηση. Η απώλεια του
οικονομικού ελέγχου είναι εξ ίσου σοβαρή με
την απώλεια ελέγχου του στρατού.

Τα ξένα συμφέροντα αποκτούν με την κα-
τάκτηση του ελέγχου των μοχλών της ελλήνι-
κής οικονομίας τη δυνατότητα να μας εκβιά-
ζουν κάθε στιγμή και να μας χορέψουν τελικά
στο ταψί.

το καθημερινό θρίλερ

ΔΙΟΝΥΣΗ ΓΡΗΓΟΡΑΤΟΥ



ΣΥΝΑΝΤΗΣΑ
ΤΟ ΔΡΑΚΟ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ

ΚΕΔΡΟΣ



ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Τό μυθιστόρημα-ντοκου-
μέντο της μετανάστευσης
στή Δ. Γερμανία

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ή ΧΕΡΜΑΝ
ΠΩΣ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ
ΠΑΙΕΙ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ



Έκδόσεις Μπογιάτση
Σόλωνος 99 — τηλ. 36.27.028

Η Κύπρος σε σταυροδρόμι

του Θόδωρου Πάγκαλου

«Ό,τι ανεμοχάλαζον τζ' άσ σ' εύρη το καλοτζαίριν αρκινά' που τοδ Δετζέβρη(ν)».

Οι πρόσφατες εξελίξεις ξανάφεραν το Κυπριακό στο κέντρο της πολιτικής ζωής. Οι προτάσεις Βαλντχάιμ που συνδέουν την επιστροφή των Ελλήνων στο Βαρόσι με τη λειτουργία του διεθνούς αεροδρομίου της Λευκωσίας, δίνουν στην πρόσφατη διαπραγματευτική πλατφόρμα του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ τη μορφή μιας παγίδας για τον κυπριακό ελληνισμό. Τι σχέση μπορεί να έχουν τέτοιου είδους διευθετήσεις που οδηγούν στην τυπική διεθνή αναγνώριση — με τη λειτουργία ελέγχου διαβατηρίων και τελωνείου — και στην ουσιαστική ενίσχυση — με τη δημιουργία μιας νέας κατηγορίας εγκλωβισμένων υπό τουρκική διοίκηση στην Αμμόχωστο — με το πνεύμα και το γράμμα των ψηφισμάτων των Ηνωμένων Εθνών;

Είναι γνωστό ότι η τουρκική πλευρά δεν έχει κάνει την παραμικρή υποχώρηση σ'ό,τι αφορά την αποχώρηση των

στρατευμάτων του «Αττίλα», την αναγνώριση της ύπαρξης ενιαίου κράτους και τη δίκαιη ρύθμιση του εδαφικού. Θα ήταν, λοιπόν, βαρύτατο σφάλμα, με τραγικές συνέπειες για τον κυπριακό λαό και τις ελληνοτουρκικές σχέσεις γενικότερα, αν από την πλευρά-μας ενθαρρύνουμε την επιθετικότητα και την αδιαλλαξία του Ντενκτάς και της χούντας της Άγκυρας.

Δυσκολευόμαστε να πιστέψουμε ότι ο πρόεδρος Κυπριανού θα έκανε ένα τέτοιο βήμα και ότι η ελληνική κυβέρνηση θα τον πίεζε προς αυτήν την κατεύθυνση.

Η εγκατάλειψη, όμως, της προσφυγής στον ΟΗΕ, οι θέσεις της κυπριακής αντιπολίτευσης και η προειδοποίηση του κ. Αντρέα Παπανδρέου ότι το ΠΑΣΟΚ δε θα αναγνωρίσει μειοδοτική λύση που θα έχει επιβληθεί κάτω από ΝΑΤΟική πίεση, επιτρέπουν όλες τις ανησυχίες.

Εχουν περάσει έξι χρόνια από το πραξικόπημα που διχοτόμησε στην πράξη την Κύπρο και οδήγησε στη μεταπολίτευση στην Ελλάδα. Το νησί που συνδέθηκε τόσο έντονα με τα βιώματα και τα παθήματα του ελληνισμού τα τριάντα τελευταία χρόνια, αυτό το τελευταίο κομμάτι της ανολοκλήρωτης εθνικής-μας προσωπικότητας, στέκει σε ένα μοιραίο σταυροδρόμι.

Στα έξι αυτά χρόνια δημιουργήθηκε μια εμπειρία γύρω από τις διάφορες διαδικασίες — διακοινοτικές, ενδοσυμμαχικές ή διεθνοποιημένες — που ήταν δυνατό να ακολουθηθούν για να αποκατασταθεί η εδαφική ακεραιότητα και η αδέσμευτη ανεξαρτησία της ακρωτηριασμένης και στρατοκρατούμενης Κύπρου. Ανακυκλώθηκαν οι οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες της προσφυγιάς του μισού ελληνοκυπριακού πληθυσμού. Πέθανε ο Μακάριος, φυσιογνωμία και ορόσημο του κυπριακού πολιτικού γίγνεσθαι. Έγιναν συνειδήση τα όρια της αποτελεσματικότητας μιας τυφλής συναισθηματικής προσήλωσης προς το «εθνικό κέντρο» της Αθήνας, ενώ, απ' τα πράγματα, νέοι ισχυρότεροι δεσμοί κάθε είδους αναπτύσσονταν με αυτό.

Κι όλες αυτές οι εξελίξεις και οι αντιφάσεις είναι φυσικό να βρίσκουν την απήχηση που αρμόζει στον πολιτικό βίο. Το αργότερο μέχρι τον Αύγουστο — τον ερχόμενο Μάη λέει η αντιπολίτευση — προκηρύσσονται εκλογές. Και σ' αυτές, για πρώτη φορά θα εμφανισθούν όχι οι καθιερωμένες μακαριακές, αντιμακαριακές ή παραμακαριακές συμπαράταξεις, αλλά κόμματα συγκροτημένα το καθένα με το ιδιαίτερο πιστεύω-του, με τη δική-του ηγετική φυσιογνωμία και το δικό-του πολιτικό προσωπικό. Όπως δήλωσε επιγραμματικά ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του κυβερνητικού κόμματος κ. Λαδάς: «Κανένα πολιτικό φυτό δε



μπορούσε να φυτρώσει στη σκιά του Μακαρίου. Τώρα αρχίζει η κοινοβουλευτική ζωή στην Κύπρο».

Κι όπως το εκλογικό σύστημα, μια ελαφρώς ενισχυμένη αναλογική — απαιτεί μόνο το 10% για να μπει ένα κόμμα στη δεύτερη κατανομή — διευκολύνει αρκετά την έκφραση κάθε ιδιαιτερότητας, τα κόμματα αυτά είναι έξι.

Σ' αυτή, λοιπόν, τη «στιγμή μηδέν» της κυπριακής πολιτικής ζωής σκεφθήκαμε ότι θα ήταν χρήσιμο να αποκτήσουν οι αναγνώστες του ΑΝΤΙ μια ουσιαστικότερη γνώση για την κυπριακή πολιτική ζωή. Κάτι τέτοιο, ήταν αναγκαίο, γιατί, για λόγους άλλοτε θεμιτούς κι άλλοτε απλώς από πνευματική οκνηρότητα ή από συνήθεια, ο ελληνικός Τύπος έχει μέχρι τώρα συστηματικά αποσιωπήσει τις διαφορές και τα προβλήματα που χωρίζουν τους Κύπριους, ακόμα και για θέματα που συζητιόνται ευρύτατα και δημόσια στη Λευκωσία.

Για να κατατοπιστούμε πάνω στην πολιτική ζωή της Κύπρου ζωντανά και από πρώτο χέρι, διαλέξαμε τη μέθοδο της ελεύθερης συνέντευξης με τους πολιτικούς ηγέτες.

Αυτό σημαίνει ότι, όταν φράσεις ή χαρακτηρισμοί αποδίδονται συγκεκριμένα και μέσα σε εισαγωγικά σε συνομιλητές-μας, υπάρχει ρητή έγκρισή-τους. Αντίθετα, κανείς από τους πολιτικούς αρχηγούς που συναντήσαμε στη Λευκωσία δε μπορεί να θεωρηθεί άμεσα ή έμμεσα υπεύθυνος για τα γενικότερα συμπεράσματά-μας ή τις επί μέρους εντυπώσεις-μας.

Όταν φθάσαμε στην Λάρνακα, υπήρχε, ήδη, λεπτομερειακά καταστρωμένο από το αποτελεσματικό και ευγενέστατο γραφείο δημόσιων σχέσεων της κυβέρνησης το πρόγραμμα των επαφών-μας μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια. Θέλουμε να ευχαριστήσουμε και δημόσια τα θαυμάσια στελέχη αυτού του γραφείου. Χωρίς τη βοήθειά-τους δε θά 'ταν δυνα-

τή μια τόσο εκτεταμένη έρευνα σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα.

Συναντήσαμε, λοιπόν, όλους τους πολιτικούς αρχηγούς. Με μιαν εξαίρεση... Τον κ. Ι. Παπαϊωάννου, Γενικό Γραμματέα του ΑΚΕΛ, που ήταν «πολύ απασχολημένος», όπως μας δήλωσε η Γραμματεία-του. Δεν επιμείναμε να συναντήσουμε άλλον Κύπριο κομμουνιστή γιατί είχαν την απαίτηση να υποβληθούν γραπτές οι ερωτήσεις-μας και να δοθούν, επίσης, γραπτές οι απαντήσεις. Κάτι τέτοιο ήταν έξω από τη μεθοδολογία που είχαμε διαλέξει και χωρίς νόημα σε τελευταία ανάλυση, γιατί οι γραπτές θέσεις του ΑΚΕΛ υπήρχαν και μας ήταν γνωστές. Θα αρκεστούμε, λοιπόν, σ' αυτές.

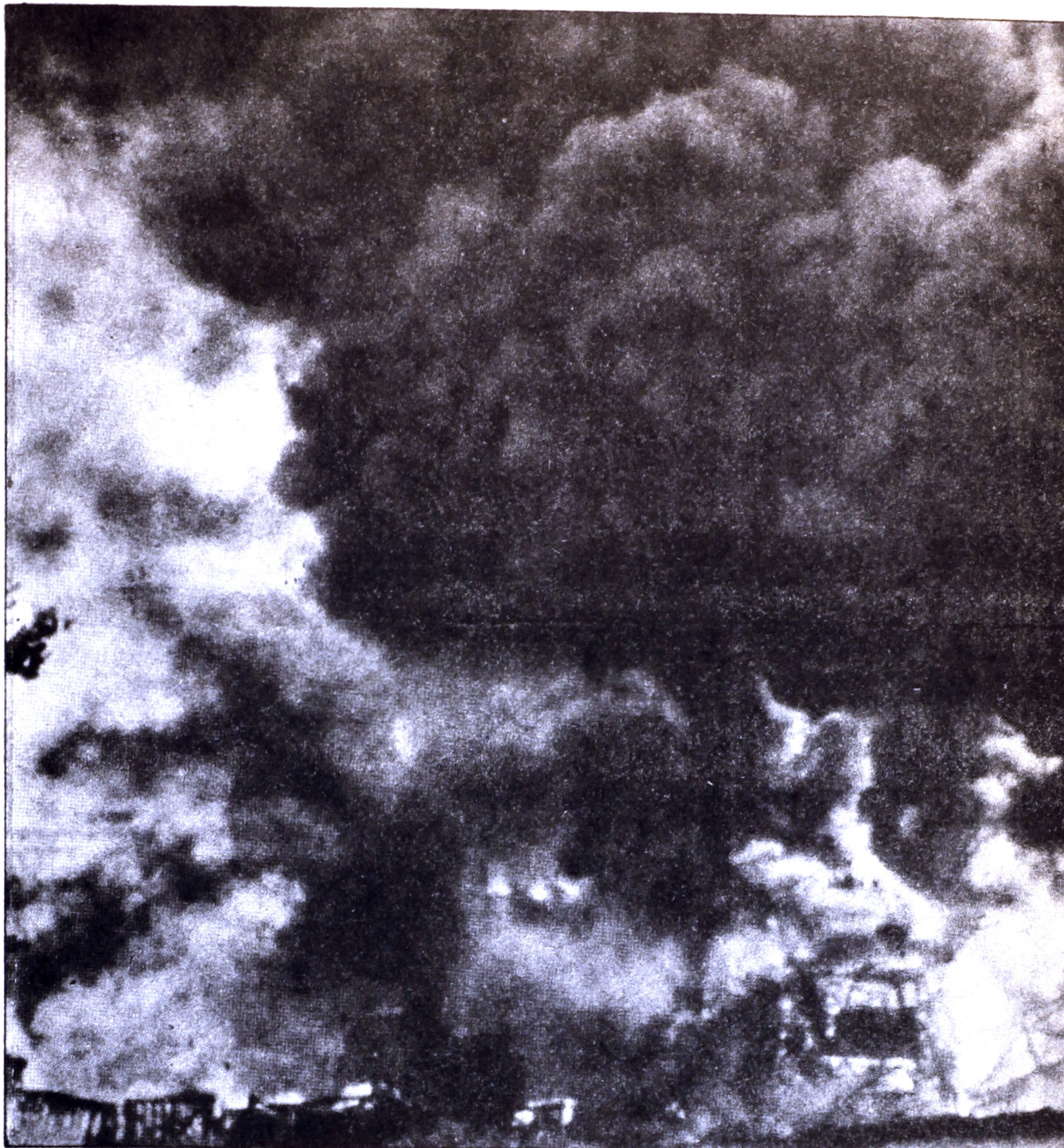
Οι συζητήσεις που είχαμε στη Λευκωσία περιστράφηκαν γύρω από τέσσερις μεγάλους άξονες.

- Τι θα γίνει με το εθνικό θέμα της τουρκικής κατοχής, κατά πρώτον και κύριο λόγο. Υπάρχει τάση αποδοχής των τετελεσμένων γεγονότων στην κοινή γνώμη και υπάρχουν πολιτικές δυνάμεις που προωθούν ή εκμεταλλεύονται μια τέτοια τάση;

- Πώς θα μεθοδευτεί η συμπλήρωση του πολιτικού κενού που άφησε ο θάνατος του Μακάριου, ιδιαίτερα με την προοπτική των εκλογών; Τι σημαίνει η ύπαρξη και δράση έξι πολιτικών κομμάτων στην ασυνήθιστη από τέτοιες «πολυτέλειες» Κύπρο;

- Τι ακριβώς σημαίνει το κυπριακό οικονομικό θαύμα και τι μορφή παίρνουν σήμερα τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα του νησιού;

Και τέλος, πώς αντιμετωπίζονται απ' τη Λευκωσία, η Ελλάδα, οι «ελλαδίτες» Έλληνες, η κυβέρνηση της Αθήνας και οι πολιτικές-μας εξελίξεις;



Παλιά και νέα κόμματα μπροστά στις εκλογές

*«Ήταν όλα ένα κομπολόι
που σκόρπισε ξαφνικά στο πάτωμα
κι εμείς πια ψάχνουμε να μαζέψουμε τις χάντρες»*

Δε θα ήταν σχήμα λόγου, αν γράφαμε ότι η απουσία του Μακάριου είναι πανταχού παρούσα στην Κύπρο. Η συντριπτική πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων είχε ταυτίσει το μέλλον-της με τα πολιτικά σχέδια της προσωπικότητας αυτής, που διάθετε ένα πνευματικό ανάστημα και μια ικανότητα ηγεσίας δυσανάλογη με το μέγεθος της χώρας, αλλά απόλυτα προσαρμοσμένα στη συνθετότητα των προβλημάτων που είχε να αντιμετωπίσει. Πίσω-του και στο πλευρό-του είχαν συσπειρωθεί όλοι — με εξαίρεση τους οπαδούς της «άμεσης αυτοδιάθεσης-ένωσης» που ακολουθούσαν την άλλη φυσιογνωμία του κυπριακού αγώνα, τον Γρίβα, που όποιες κι αν ήταν οι συνομοτικές, στρατιωτικές ή ψυχικές-του ιδιότητες, δεν έδειξε ποτέ το παραμικρό δείγμα πολιτικής σκέψης. Κι' είναι χαρακτηριστικό ότι, ενώ από τον Γρίβα δε μένουν παρά ελάχιστες φωτογραφίες στους τοίχους ορισμένων σπιτιών, η πολιτική κληρονομιά του Μακάριου διεκδικείται από όλα χωρίς εξαίρεση τα κόμματα της Κύπρου.

Κεντρικό θέμα είναι π.χ. μεταξύ των κ.κ. Κυπριανού, Σοφιανού και Παπαδόπουλου, το ποιος είναι ο πιστός και έγκυρος διάδοχος του Μακάριου. Ενώ, έμμεσα, πλευρές της πνευματικής-του κληρονομιάς διεκδικούνται και από τους κ.κ. Κληρίδη, Λυσσαρίδη, ακόμα και από το ΑΚΕΛ. Και τα κόμματα αυτά είναι έξι όπως είπαμε. «Πανσπερμία», «πολυτέλεια για μας», «κίνδυνος για την εθνική ενότητα», «ακόρεστες προσωπικές φιλοδοξίες», είναι ερμηνείες που ακούει συχνά κανείς από τον άνθρωπο του δρόμου στην Κύπρο. Ο φιλιτικός κόσμος έχει, βέβαια, τη δική-του γλώσσα. Ας την ακούσουμε παρουσιάζοντας ταυτόχρονα και τους φορείς, αρχίζοντας από τα αριστερά και πηγαίνοντας προς τα δεξιά.



1. Η άκρα Αριστερά

Μερικές εκατοντάδες νέοι, κυρίως από το φοιτητικό χώρο και το χώρο της διανοήσης, που είναι συσπειρωμένοι γύρω από δύο βιβλιοπωλεία, ένα περιοδικό, πολιτιστικές πρωτοβουλίες, κάποια προσπάθεια πολιτικοποίησης των γυναικείων προβλημάτων.

Πρόσφατα, με την υπόθεση της απέλασης των δύο Κυπρίων φοιτητών που φυλακίστηκαν, όπως είναι γνωστό, «γιατί συμμετείχαν σε τρομοκρατική ομάδα» και για να τιμήσουν τη μνήμη του Ιάκωβου Κουμή, που σκοτώθηκε στην Αθήνα στα επεισόδια του εορτασμού του Πολυτεχνείου, πραγματοποίησαν αρκετά σημαντικές δημόσιες εμφανίσεις.

Η πρώτη απ' αυτές αντιμετωπίστηκε σκεπτά βίαια από τις ειδικές μονάδες καταστολής που δημιούργησε η κυπριακή κυβέρνηση κατ'

εικόνα και ομοίωση των δικών-μας ΜΑΤ. Οι ομάδες της άκρας Αριστεράς επισημαίνουν ένα σοβαρό θέμα δημοκρατικών ελευθεριών. Μιλούν για αυθαιρέτες συλλήψεις, φάλαγγα στα κρατητήρια, παρακολούθησεις, χαφιέδες.

Όταν θέσαμε το θέμα στον κυβερνητικό εκπρόσωπο κ. Λαδά, μας απάντησε:

«Όλες αυτές οι καταγγελίες είναι μυθεύματα. Στην Κύπρο, υπάρχει περισσότερη ελευθερία απ' ό,τι πρέπει. Δυστυχώς, ορισμένες ελάχιστες ομάδες δεν είναι σε θέση να χειρισθούν τα συνταγματικά-τους δικαιώματα με αξιοπρέπεια και τάξη».

Πολύ θα θέλαμε να πάρουμε κατά γράμμα αυτή τη δήλωση. Το μόνο πρόβλημα είναι, ότι όλες οι κυβερνήσεις απανταχού του κόσμου, όταν κατηγορούνται για αυθαιρέσεις, κάνουν κάποια ταυτόσημη δήλωση. Για μας πάντως, το θέμα παραμένει ανοιχτό.

2. Το Κομμουνιστικό Κόμμα

(«Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζομένου Λαού»-ΑΚΕΛ)

Το κυπριακό Κ.Κ., που πολλοί θεωρούν το μεγαλύτερο πολιτικό σχηματισμό του νησιού (οι εκτιμήσεις για τη δύναμή-του πάνε από 25 έως 40%) είναι το περισσότερο, ίσως το μόνο, γνωστό στην ελλαδική κοινή γνώμη. Το ΑΝΤΙ είχε δημοσιεύσει σχόλια, αναλύσεις και πληροφορίες για το ΑΚΕΛ και την πολιτική-του σε πολλές ευκαιρίες, χάρη στη συμβολή των Κυπρίων συνεργατών-του Γιώργου Τσαλακού και Πλουτή Σέρβα.

Ας τονίσουμε τρεις ιδιόμορφες πλευρές της πολιτικής-του φυσιογνωμίας:

α. Η εμμονή-του στην παλαιότητα-του. Ιδρυμένο το 1929, το ΑΚΕΛ τονίζει σε κάθε ευκαιρία ότι είναι ένα παλιό, δοκιμασμένο και σταθερό κόμμα. Αυτήν, την κατά κάποιο τρόπο «κατ' αρχαιότητα» καταξίωση την υπογραμμίζει και η ηλικία της ηγεσίας και των στελεχών-του. Είναι εξαιρετικά ηλικιωμένα για τον κυπριακό πολιτικό κόσμο, που συνήθως «γεννήθηκε» πολιτικά μαζί και μέσα στον απελευθερωτικό αγώνα (γύρω στο 1960) και έχει, επομένως, μια μέση ηλικία σαράντα περίπου ετών. Με την προβολή της «ηλικίας»-του, το ΑΚΕΛ επιδιώκει, κατά τη γνώμη-μας, να θυμίσει τη συνεχή μεταρρυθμιστική παρουσία-του στο πεδίο των κοινωνικών αγώνων. Δίνει στη μελλοντική εκλογική μάχη προνομιακή σημασία στα οικονομικά ζητήματα και τις διεκδικήσεις που αφορούν το βιωτικό επίπεδο. Η πολιτική-του στο εθνικό θέμα, πέρα από τη γνωστή φραστική καταγγελία που τάραξε τα νερά πριν τρεις μήνες και άνοιξε ουσιαστικά την προεκλογική περίοδο, εμφανίζεται ταυτισμένη με τη γραμμή Κυπριανού.

β. Η μετριοπάθεια και ο συντεχνιακός χαρακτήρας των διεκδικήσεων. Κι όσο μεν ζούσε, ο Μακάριος παρείχε την ιδεολογική στέγη μιας «εθνικής ενότητας» που υπερκάλυπτε και κατάπνιγε κάθε στοιχείο ταξικού αγώνα. Σήμερα, όμως, που άλλοι σχηματισμοί του Κέντρου ή και της Δεξιάς, είναι αποφασισμένοι, όπως θα δούμε, να κάνουν επίκεντρο της πολιτικής-τους τα εσωτερικά θέματα, η μετριοπάθεια των Κυπρίων κομμουνιστών μπορεί να αποδοθεί αποκλειστικά σε μian αυτόνομη στρατηγική επιλογή. Το ΑΚΕΛ είναι το «παλιό καλό κόμμα» που επιζητεί με κάθε τρόπο να καθυσυχάσει και να συσπειρώσει αδιαφοροποίητες, πολιτικά και ταξικά, μάζες, γύρω από ένα πρόγραμμα λελογισμένων επί μέρους ποσοτικών διεκδικήσεων.

Χαρακτηριστικό είναι το «εύσημο» που του απονέμει ο κ. Κληρίδης, που δεν το θεωρεί κόμμα της άκρας Αριστεράς. «Δεν εισάγει το μαρξισμό στην Κύπρο και δεν κάνει πάλη των τάξεων, ούτε καν επιδιώκει κοινωνικές μεταρρυθμίσεις. Απλώς έχει μια εξωτερική πολιτική, ταυτόσημη μ' εκείνη της Μόσχας».

γ. Η έκταση και το είδος των παρακομματικών-του δραστηριοτήτων. Το ΑΚΕΛ ελέγχει ένα ευρύ δίκτυο οργανισμών που επεμβαίνουν άμεσα στην οικονομική ζωή της Κύπρου. Δεν πρόκειται απλώς για τις συνηθισμένες μετωπικές οργανώσεις (επιτροπές ειρήνης, πολιτιστικά κινήματα, μορφωτικούς συλλόγους, κινήσεις νέων κλπ.) που δημιουργούν και κρατούν κάτω από τον έλεγχό-τους τα ευρωπαϊκά Κ.Κ. για να περάσουν σε ευρύτερα στρώματα την πολιτική-τους. Πρόκειται για δραστηριότητες που θέτουν κάτω από τον έμμεσο αλλά στενό έλεγχο



του κόμματος τομείς ολόκληρους της παραγωγής και της διανομής των αγαθών (συνεταιρισμούς, καταστήματα, φορείς χρηματοδότησης, τουριστικά γραφεία, επιχειρήσεις εισαγωγών και εξαγωγών). Το ΑΚΕΛ έχει γίνει μ' αυτόν τον τρόπο ο μεγαλύτερος ίσως εργοδότης του νησιού. Το όλο σύστημα συμπληρώνει ένα ευρύ δίκτυο αποστολής «πελατών» στις σοσιαλιστικές χώρες για νοσοκομειακή περίθαλψη ή για σπουδές.

3. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα

(«Ενιαία Δημοκρατική Ένωση Κύπρου»-ΕΔΕΚ)

Ιδρύθηκε το 1969 από τον Βάσο Λυσσαρίδη, παλιό στέλεχος του ΑΚΕΛ, προσωπικό γιατρό και στενό σύμβουλο του Μακάριου, για να ακολουθήσει με συνέπεια μια γραμμή αταλάντευτης προσήλωσης στην ιδέα της ανεξάρτητης και αδέσμευτης Κύπρου. Με προχωρημένες θέσεις, όχι μόνο πάνω στο εθνικό ζήτημα, αλλά και για τα περισσότερα εσωτερικά μέτωπα ταξικής πάλης, η ΕΔΕΚ υφίσταται σ' ό,τι αφορά την εκλογική-της επιρροή, τη συνέπεια της καθαρότητας της γραμμής-της. Όπως μας δήλωσε ο βουλευτής Τάκης Χατζηδημητρίου, που είχε γίνει ιδιαίτερα γνωστός για τη δυναμική-του αντίθεση προς τη



χούντα των Αθηνών — τόλμησε να διαδηλώσει με ένα ελάχιστο αριθμό φίλων εναντίον της δικτατορίας στην καρδιά της χουντοκρατούμενης Λευκωσίας — «...όταν τα πράγματα δυσκολεύουν ο κόσμος στρέφεται προς την ΕΔΕΚ που είναι γνωστή για την αταλάντευτη συνέπειά-της. Όταν, όμως, διαφαίνεται μια, έστω και απατηλή προοπτική εύκολης λύσης, μας εγκαταλείπει για άλλα πιο πλαδαρά και συντηρητικά κόμματα της Αριστεράς ή του Κέντρου». Γνωστή για την ικανότητά-της να προτάξει ένοπλες ομάδες στην τρομοκρατία της Δεξιάς τον καιρό της ανωμαλίας, η ΕΔΕΚ έχει σημαντικές διασυνδέσεις στον κόσμο των αδεσμεύτων, ιδιαίτερα με τους Παλαιστινίους και στενές αδελφικές σχέσεις με το ΠΑΣΟΚ.

Θεωρείται από τους αντιπάλους-της ανεδαφικός και δογματικός σχηματισμός που δε θα μπορέσει να διευρύνει ποτέ την επιρροή-του.

4. Το Παγκύπριο Ανανεωτικό Μέτωπο (ΠΑΜΕ)

Προσωπικό κόμμα του πρώην υπουργού Παιδείας κ. Χρυσόστομου Σοφιανού διεκδικεί την προοδευτικότερη πλευρά της μακαριακής κληρονομιάς. Ο πρόεδρος-του θεωρείται ότι έχει ιδιαίτερη επιρροή στην περιοχή της Πάφου και το πρόγραμμά-του — αν εξαιρέσει κανείς τη δριμύτητα της κριτικής που ασκεί στον πρόεδρο Κυπριανού και το γεγονός, ότι ορισμένες διακηρύξεις εμμονής στην εθνική ανεξαρτησία αφήνουν μian αίσθηση αντιαθηναϊκής ψύχωσης — συγγενεύει αρκετά με εκείνο του ΑΚΕΛ.



Ορισμένοι πολιτικοί-του αντιπαλοί εξάλλου θεωρούν, ότι η «κατασκευαστική μηχανή» του ΠΑΜΕ υπήρξε το ΑΚΕΛ με κύριο σκοπό την απορρόφηση «μετωπικών» ψήφων από το κυβερνητικό κόμμα ΔΗΚΟ και την ΕΔΕΚ. Μερικοί, μάλιστα, λένε ότι η προβολή-του από τώρα έχει σα στόχο την ύπαρξη ενός μετωπικού υποψήφιου από τον μακαριακό χώρο, που θα υποστηριχτεί από το ΑΚΕΛ για το προεδρικό αξίωμα. Κι όλα αυτά τα απορρίπτει σαν ασύστατα, βέβαια, το «νέος κι ανυπόμονος» (για μερικούς επικριτές-του) κ. Σοφιανός. Διεκδικεί την εκπροσώπηση ολόκληρου του προηγούμενα ενιαίου μακαριακού χώρου, από τα σύνορα του κ. Κληρίδη μέχρι εκείνα του ΑΚΕΛ, χωρίς, όμως, να αποκλείει μια μετεκλογική συμμαχία με «άλλες δημοκρατικές προοδευτικές δυνάμεις».

5. Η «Νέα Δημοκρατική Παράταξη» (ΝΕ.ΔΗ.ΠΑ.)

Το Κόμμα που ίδρυσε ο πρόεδρος της Βουλής κ. Αλέκος Μιχαηλίδης με άλλους πέντε βουλευτές του κυβερνητικού κόμματος που αποσχίστηκαν, θεωρείται γενικά ότι δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Οι υπόλοιποι πολιτικοί ηγέτες χαρακτηρίζουν τον κ. Μιχαηλίδη «αλεξιπτωτιστή» της πολιτικής ζωής, που στηρίχτηκε αρχικά στον Κυπριανού για να αναδειχθεί πρόεδρος της Βουλής (η υπόδειξη-του προκάλεσε την αποχώρηση τριών κυβερνητικών βουλευτών) για να επιτεθεί αργότερα εναντίον του πρώην προστάτη-του για αποκλειστικά προσωπικούς λόγους. Κι είναι αλήθεια ότι στις δηλώσεις του κ. Μιχαηλίδη, που δε μοιάζει να έχει παρασύρει σοβαρή μερίδα στελεχών και ψηφοφόρων από το κυβερνητικό κόμμα, πέρα από μια οξύτατη αντίθεση προς τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, δεν είναι δυνατό να ανακαλύψει κανείς στοιχεία πολιτικής φυσιογνωμίας που να διαφοροποιούν το νέο πολιτικό οργανισμό.

Τέλος, λέγεται ότι ο κ. Μιχαηλίδης έχει εξασφαλίσει, χάρη στο συντηρητισμό-του πάνω στο ζήτημα της αγροτικής μεταρρύθμισης, την υποστήριξη μιας σοβαρής μερίδας του κλήρου που πρόσκειται στην αρχιεπισκοπή.



6. Η Ένωση Κέντρου (Ε.Κ.)

Ο Τάσος Παπαδόπουλος είναι η κεντρική φυσιογνωμία και ο λόγος ύπαρξης αυτού του αυστηρά προσωπικού κόμματος. Παλιός αγωνιστής της ΕΟΚΑ που έγινε στα 24 χρόνια-του ο πρώτος υπουργός Εσωτερικών της ανεξάρτητης Κύπρου και μετά έξι φορές υπουργός σε διάφορες κυβερνήσεις, είναι μεγαλοδικηγόρος σήμερα στη Λευκωσία. Συνδέεται άμεσα με το μεγάλο κυπριακό κεφάλαιο και διάφορες ελλαδικές επιχειρήσεις που έχουν συμφέροντα στη Μέση Ανατολή και στην Αφρική.

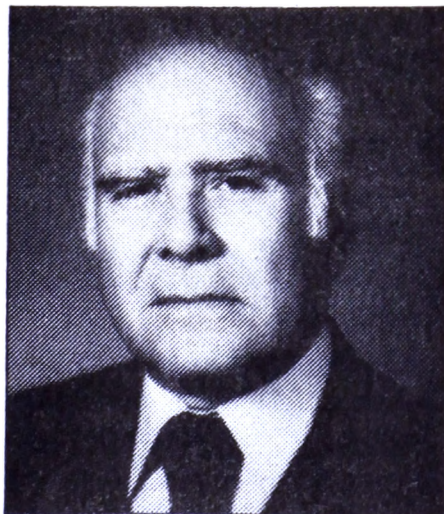


Η οργάνωσή-του διεκδικεί μαχητικά την κληρονομιά της μακαριακής ορθοδοξίας και υπερασπίζεται ανένδοτα τη μνήμη του Εθνάρχη, τουλάχιστον στο επίπεδο του πολιτικού λόγου. Η πελατεία-της τοποθετείται στην κεντροδεξιά της εκλογικής σκηνής, στο χώρο που προσπαθούν να καλύψουν και οι κ.κ. Κυπριανού και Κληρίδης. Εκτός από την αδιαφιλονίκητη προσωπικότητα του αρχηγού-της η Ε.Κ. μοιάζει να διαθέτει αρκετούς οικονομικούς πόρους και σύγχρονες αντιλήψεις για την προεκλογική δουλειά. Το μεγάλο ερωτηματικό είναι, βέβαια, ποια, ακριβώς, είναι η πραγματική απήχηση της Ε.Κ. στο εκλογικό σώμα.

7. Το Δημοκρατικό Κόμμα (ΔΗ.ΚΟ)

Το κόμμα του προέδρου Κυπριανού έχει υποστεί τις συνέπειες της φθοράς που δημιουργεί η άσκηση της εξουσίας. Έχασε το μισό περίπου της κοινοβουλευτικής-του δύναμης και μεγάλο μέρος από τα στελέχη-του. Αλλά και το ίδιο το πρόσωπο του προέδρου είναι αμφισβητήσιμο κατά πόσο αποτελεί πια θετικό στοιχείο για την πολιτική ακτινοβολία του νέου κόμματος. Ακόμα και η ουσιαστική πίστη-του στη γραμμή Μακαρίου αμφισβητείται εξ αρχής. Ορισμένοι λένε, ότι είχε απλώς απαντήσει στην ερώτηση «Συνετάξου τον Χριστόν;» - «Συνεταξάμην».

Για τους πιο απερίφραστους επικριτές-του, όπως κ. Παπαδόπουλος,



Ο κ. Λαφάς-πρόεδρος του ΔΗΚΟ

ο κ. Κυπριανού «... αποτελεί θεομηνία για την Κύπρο, όχι τόσο γι' αυτά που κάνει, αλλά γι' αυτά που δεν κάνει». Ο πρώην υπουργός Παιδείας κ. Σοφianos θεωρεί ότι υπάρχει οικτρή και πλήρης αποτυχία της κυβέρνησης και προσωπικά του προέδρου της Δημοκρατίας. Ο κ. Κληρίδης τον θεωρεί «... ανεπαρκέστατο, κυρίως γιατί δείχνεται αναποφάσιτος σε κρίσιμες στιγμές». Άλλοι επισημαίνουν την αναβλητικότητα-του. Ακόμα και πολιτικοί φίλοι του προέδρου του καταλογίζουν λάθος επιλογή προσώπων (όπως π.χ. όταν προώθησε τον κ. Μιχαηλίδη με τα αποτελέσματα που περιγράψαμε ήδη) και έλλειψη επαγρύπνησης για να αποφευχθούν σκάνδαλα και καταχρήσεις που καταλογίζονται τώρα στο παθητικό του κόμματός-του.

8. Ο Δημοκρατικός Συναγερμός (ΔΗ.ΣΥ.)

Στην άκρα Δεξιά της πολιτικής ζωής, ο κ. Γλαύκος Κληρίδης, ήταν κάποτε το δεύτερο μετά τον Μακάριο πρόσωπο της δημόσιας ζωής. Ο «εξαιρετικά διακεκριμένος» απόγονος μιας από τις μεγαλύτερες οικογένειες της Μεγαλονήσου, υποστηρίζει με επιμονή, ότι δε μετατοπίστηκε ο ίδιος, αλλά ότι οι παλιοί της ΕΟΚΑ πείστηκαν πια ότι η ανεξαρτησία της Κύπρου δεν είναι αναπόφευκτα εμπόδιο για τη διατήρηση και ολοκλήρωση της εθνικής ταυτότητας. Επισημαίνει, ότι η



ταύτιση των «παραπλανημένων» Κυπρίων εθνικιστών με τους ελλαδικούς φασίστες αποτελεί κατάχρηση και προσθθετι:

«Μας κατηγορούν ότι έχουμε δώσει πολιτική στέγη στους ακροδεξιούς πραξικοπηματίες και ταυτόχρονα μας καταγγέλλουν σαν ενδοτικούς. Κι όμως, στα αντιπροσωπευτικά σώματα του κόμματος δεν υπάρχει ούτε ένας πραξικοπηματίας ή χουντικός. Απλώς μας υποστηρίζουν όλοι όσοι αντιτίθενται στο λαϊκό μέτωπο».

Τι ιδανικότερη βάση από τον αντικομμουνισμό για να συσπειρωθεί η άκρα Δεξιά, θα προσθέταμε εμείς, ακόμα κι αν υπάρχουν ορισμένες αντιφάσεις γύρω από καίρια θέματα πολιτικής. Κι ίσως ακριβώς γιατί οι απόπειρες αυτοκαθορισμού-του ήταν τόσο ακροβατικές, ο κατά τα άλλα κομψότατος και ευγενέστατος κ. Κληρίδης, πίσω από το επιβλητικό πούρο-του, μας θυμίζει μερικές στιγμές τον... Ρασταπούλωση των λευκωμάτων του Τεν-Τεν.

Ας αφήσουμε, όμως, να μιλήσει ο ίδιος για το κόμμα-του:

«Ο Δημοκρατικός Συναγερμός δεν έχει την πολιτική φιλοσοφία της άκρας Δεξιάς κι ακόμα περισσότερο, της ελλαδικής άκρας Δεξιάς. Είναι ένα πολυταξικό κόμμα και πιστεύει σε μια προοδευτική κοινωνική πολιτική. Τα συνεκτικά στοιχεία της πολιτικής φυσιογνωμίας-μας είναι:

- όσο γίνεται πιο γρήγορη λύση του εθνικού ζητήματος στα πλαίσια ενός ενιαίου ανεξάρτητου ομοσπονδιακού κράτους, γιατί η διαιώνιση του status quo θα οδηγήσει, μοιραία, στη διχοτόμηση.

- επειδή η ένωση πρέπει να αποκλειστεί, εξεύρεση λογικών δυνατοτήτων που θα επιτρέψουν στον κυπριακό ελληνισμό να μείνει προσηλωμένος στις εθνικές-του ρίζες.

- απόκρουση κάθε προσπάθειας επιβολής ολοκληρωτικού καθεστώτος, δυτικού ή ανατολικού τύπου ή κολλεκτιβιστικής λύσης που θα βάλει σε δεύτερη μοίρα τις ατομικές ελευθερίες και την ιδιωτική πρωτοβουλία».

Εκλογικά προγνωστικά

Καμιά πολιτική προσωπικότητα της Λευκωσίας δε διακινδύνευσε προγνωστικά για το σχηματισμό-της στις ερχόμενες εκλογές. Οι περισσότεροι, όμως, αποπειράθηκαν προβλέψεις για τους άλλους. Θα προτείνουμε, λοιπόν, κι εμείς διασταυρώνοντας όλες αυτές τις εκτιμήσεις, μια παρακινδυνευμένη εκτίμηση, που βέβαια έχει αποκλειστικά ενδεικτικό και προσωρινό χαρακτήρα.

ΠΑ.ΜΕ.	6-8%	ΕΔΕΚ	10-15%	ΑΚΕΛ	30-35%
ΝΕ.ΔΗ.ΠΑ.	2-4%	Ε.Κ.	8-12%	ΔΗ.ΣΥ.	25-30%
				ΔΗ.ΚΟ.	20-25%

Αυτά, βέβαια, παίρνοντας υπ' όψει ότι το σύστημα είναι προεδρικό κι επομένως οι αρμοδιότητες της Βουλής περιορίζονται στην ψήφιση ή την απόρριψη των νόμων. Έτσι, η ψυχολογία της χαμένης ψήφου έχει στην Κύπρο μιαν ιδιόμορφη ποιότητα. Ένα κόμμα πρέπει όχι μόνο να εκπροσωπεί ένα σοβαρό ποσοστό ψήφων, αλλά και μια σοβαρή υποψηφιότητα για το προεδρικό αξίωμα.

Το αδιέξοδο του εθνικού ζητήματος

«Πικρή θάλασσα της Κερύνιας,
που πρέπει ν' αποσύρουμε πια
τους στίχους που σου γράψαμε»

Η επίσημη θέση της κυβέρνησης Κυπριανού, είναι ότι τίποτα δεν άλλαξε στο χειρισμό του θέματος της τουρκικής κατοχής από την εποχή του Μακάριου. Υπάρχει μάλιστα μια αρκετά εμφανής προσπάθεια να αποπολιτικοποιηθεί το θέμα. Ο κ. Λαδάς, π.χ. λέει:

«Είναι απαράδεκτο να γίνεται αντικείμενο αντεγκλήσεων το εθνικό θέμα που είναι ζήτημα ζωής ή θανάτου του κυπριακού ελληνισμού».

Είναι, όμως, αμέσως φανερό πόσο λίγο ρεαλιστική είναι μια τόσο γενική θέση όταν αρχίσει κανείς να συζητά το ίδιο ζήτημα με τους πολιτικούς αρχηγούς.

Ο μέχρι πριν από λίγον καιρό συνομιλητής στις διακοινοτικές κ. Παπαδόπουλος, θεωρεί ότι μόνο, κάτω από την πίεση της προσωπικότητας του Μακάριου αποδέχτηκε τη γραμμή του 1977 ο σημερινός πρόεδρος κ. Κυπριανού κι ότι μόλις του δόθηκε πρόσφατα η ευκαιρία, έσπευσε να την αναθεωρήσει. «Κι αυτό όχι γιατί έχει μια άλλη γραμμή», λέει «αλλά γιατί δεν έχει. Δεν είναι Προμηθεύς, όπως ήταν ο Μακάριος, είναι Επιμηθεύς».

Έτσι, με τη συμφωνία Ντενκτάς-Κυπριανού της 19ης Μαΐου 1980 υλοποιείται μια ουσιαστική υποχώρηση της ελληνοκυπριακής πλευράς, που αμέσως οι Τουρκοκυπριοί έσπευσαν να εκμεταλλευτούν, περιορίζοντας τη συζήτηση στην επιστροφή του Βαροσιού και στην επαναλειτουργία του διεθνούς αερολιμένα της Λευκωσίας. Επιστρέφοντας έτσι ανταλλάγματα που είχαν πολύ λίγες πιθανότητες να διατηρηθούν, με οποιαδήποτε συμφωνημένη λύση, οι Τούρκοι καταφέρνουν να κάνουν δεκτή την έναρξη συζητήσεων για σφαιρική λύση στη βάση της δικής-τους διαπραγματευτικής «πλατφόρμας». Χωρίς, δηλαδή, να προηγηθεί η αποχώρηση των στρατευμάτων κατοχής να υποβληθεί συγκεκριμένη πρόταση για το εδαφικό και το θεσμικό πρόβλημα, το status quo γίνεται αποδεκτό και προωθείται από συγκεκριμένες παρεμβάσεις του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ κ. Βαλντχάιμ. Κι ακόμα, ενδεχόμενα, προδικάζεται, από τη μορφή συνδιοίκησης της Αμμοχώστου που προτείνουν οι Τουρκοκύπριοι (50-50%), η λύση που θα δοθεί σ' ό,τι αφορά την κεντρική διοίκηση.

Ο κ. Σοφινός μας δήλωσε, εξάλλου στον ίδιο πάνω κάτω τόνο:

«Η αλλοπρόσκληση και αναποφάσιστη διαγωγή του προέδρου της Δημοκρατίας προκάλεσε τη διάσπαση της ενιαίας γραμμής με σοβαρές επιπτώσεις πάνω στο χειρισμό του εθνικού θέματος». Κι αυτός πιστεύει ότι ο κ. Κυπριανού έχει εγκαταλείψει τη γραμμή Μακάριου και μάλιστα συνειδητά, συμπλέοντας με την ελληνική κυβέρνηση και συνοδεύοντας το νέο-του προσανατολισμό «... με μια πολιτική «γέφυρας» προς τους πραξικοπηματίες και τους φασίστες».

Την ίδια εκτίμηση την κάνει και το ΑΚΕΛ με μετριοπαθέστερη ορολογία, όταν εκτιμά ότι εγκαταλείφθηκε η κάθαρση του κρατικού μηχανισμού από τα χουντικά στοιχεία, που πολλές φορές η κυβέρνηση δικαιώνει και επιβραβεύει ακόμα κι όταν βαρύνονται με εγκλήματα.

Για την ηγεσία της ΕΔΕΚ υπήρξε τον τελευταίο καιρό μια σημαντική και δυσμενέστατη εξέλιξη: «αποδιεθνοποιήθηκε» και «αμμοχωστοποιήθηκε» το εθνικό ζήτημα. Αυτό έχει δύο έννοιες:

Κατ' αρχήν, αφού το αποσύραν οι ίδιοι, είναι εξαιρετικά δύσκολο να επαναφέρουν οι Κύπριοι το θέμα στη Γενική Συνέλευση, το μόνο διεθνές βήμα όπου υπήρξαν θετικά αποτελέσματα μέχρι τώρα. Έτσι, το Κυπριακό εγκλωβίζεται στο πλέγμα των σχέσεων της Ελλάδας και της Τουρκίας με το ΝΑΤΟ, σε ένα έδαφος δηλαδή ναρκοθετημένο, όπως έχει δείξει κι η μέχρι τώρα πείρα. Χαρακτηριστική είναι η πρόσφατη δήλωση του κ. Αβέρωφ, που δήλωσε ότι με τη χούντα της Αγκυρας θα γίνουν διαπραγματεύσεις για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και για το Κυπριακό. Και ρωτάει κάπως εξοργισμένος ο συνομιλητής-μας Τάκης Χατζηδημητρίου: «Ποιος εξουσιοδότησε τον κ. Αβέρωφ να διαπραγματεύεται το Κυπριακό;»

Ταυτόχρονα ανοίγει ο δρόμος των μικρών υποχωρήσεων από την αρχική γραμμή του Μακάριου, που θα οδηγήσει μοιραία, όποιες κι αν είναι οι προθέσεις των πρωταγωνιστών, στη βαθμιαία και σταδιακή αναγνώριση των τετελεσμένων γεγονότων. Οι διαδοχικές προτάσεις Βαλντχάιμ δεν είχαν καμιά πρακτική συνέπεια για τα ουσιαστικά ζητήματα της αποχώρησης των ξένων στρατευμάτων, της αναγνώρισης του ομοσπονδιακού κράτους και του καθορισμού των ορίων της τουρκικής πε-



ριοχής. Ενώ μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά έχασε σημαντικά διαπραγματευτικά περονεκτήματα.

Έτσι, φτάσαμε στο σημείο να θεωρείται πρόοδος η επιστροφή της τουριστικής συνοικίας της Αμμοχώστου, που αφορά λιγότερους από 12.000 πρόσφυγες, που θα λύσει σοβαρά οικονομικά προβλήματα της τουρκοκυπριακής πλευράς και θα αποτελέσει — λένε μερικοί Κύπριοι — την πρώτη και τελευταία υποχώρησή-της με αντάλλαγμα σημαντικό επηρεασμό της διεθνούς κοινής γνώμης.

Για τον κ. Τάσο Παπαδόπουλο οι Τούρκοι θέλουν να είναι «Αφέντες στο Βορρά και συνέταιροι στο Νότο». Στην πραγματικότητα μέχρι τώρα δεν υπήρξαν ποτέ πιέσεις των δυτικών για να αλλάξουν θέση οι Τούρκοι. Απλώς φιλικές παραινέσεις — («friendly persuasion», όπως άκουσε κάποτε να λέγεται ο πρώην διαπραγματευτής). Και μ' αυτήν την έννοια είναι λάθος να βιαζόμαστε να πετύχουμε μια λύση σε αποκλειστικά δυτικά πλαίσια και σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Μια άλλη τελείως απόχρωση, έχουν οι εκτιμήσεις των πολιτικών δυνάμεων που προωθούν μια συμβιβαστική λύση στο άμεσα προσεχές μέλλον. Μια λύση, δηλαδή, που θα σημαίνει εγκατάλειψη της μέχρι τώρα ισχύουσας γραμμής Μακάριου και σοβαρές παραχωρήσεις προς την τουρκοκυπριακή πλευρά. Πρόκειται κατά κύριο λόγο για το ΔΗ.ΣΥ. του κ. Κληρίδη, το ΔΗ.ΚΟ. του προέδρου Κυπριανού και σε τελευταία ανάλυση — παρά ορισμένες αποχρώσεις στις διαπιστώσεις — και για το ΑΚΕΛ.

Ο κ. Κληρίδης στηρίζει την ανάλυσή-του στη διαπίστωση ό,τι χάθηκε πολύτιμος χρόνος όταν το Κυπριακό ήταν καυτό:

«Χάσαμε», λέει, «το διεθνές momentum παζαρεύοντας επουσιώδη θέματα και έτσι οι Τούρκοι επέτυχαν την αρχική-τους επιδίωξη, να κερδίσουν χρόνο. Τώρα η «γαλήνη» των τετελεσμένων γεγονότων οδηγεί στη βαθμιαία παραγνώριση του Κυπριακού από τη διεθνή κοινότητα, στην ουσιαστική αποδιεθνοποίησή-του».

Ο κ. Κληρίδης έχει ακόμα την αποψη ότι η συλλογή ψηφισμάτων και μάλιστα απο οργανισμούς που έχουν ηθικό, μόνο, κύρος και ελάχιστη δυνατότητα πρακτικής παρέμβασης, όπως η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, τα Συνέδρια των Αδελφωτών και οι συσκέψεις κορυφής της Βρετανικής Κοινοπολιτείας, όποια κι αν είναι η απήχηση αυτών των αποφάσεων στη διεθνή κοινή γνώμη, δεν είναι δυνατό να αποτελέσει τη στρατηγική της κυπριακής διπλωματίας. «Εξάλλου, τα ψηφίσματα μιλούν πάντα για διαπραγματεύσεις. Και άλλος τρόπος προώθησης κάποιας λύσης από τις διαπραγματεύσεις, δεν υπάρχει».

Έμμεσα αισιόδοξος είναι ο αρχηγός του Συναγερμού για τις δυνατότητες παρέμβασης των μεγάλων στρατιωτικοπολιτικών μπλοκ. Γι' αυτόν, ούτε το ΝΑΤΟ ούτε η Βαρσοβία ακολουθούν πολιτική αρχών πάνω στο Κυπριακό. Ούτε το ΝΑΤΟ είναι αυτόματα φιλοτουρκικό, ούτε αντίστροφα η Βαρσοβία έχει δεδομένα φιλελληνική πολιτική.

Το συμπέρασμα που θα μπορούσε κανείς να διατυπώσει με βάση αυτήν τη διαπίστωση, είναι ότι μια πολιτική προώθησης ΝΑΤΟϊκών πλεονεκτημάτων, θα μπορούσε να βελτιώσει τις συμμαχίες του ελληνισμού στην περιοχή.

Το θέμα της Αμμοχώστου είναι επουσιώδες για την πρόοδο του όλου ζητήματος. Οι Τούρκοι στην ουσία δε δίνουν τίποτα, γιατί οποιαδήποτε τελική λύση είναι αδιανόητη χωρίς την επιστροφή του ελληνικού τμήματος της πόλης, ενώ κερδίζουν διάφορα οικονομικά ανταλλάγματα.

Εκτός από την επιστροφή ενός περιορισμένου αριθμού προσφύγων το μόνο πλεονέκτημα για την ελληνοκυπριακή πλευρά είναι η δημιουργία πνεύματος και μιας εστίας συνεργασίας και κοινής ζωής ανάμεσα στις δύο κοινότητες, λέει ο κ. Κληρίδης.

Την ίδια αναφορά στο πνεύμα συνεργασίας βρίσκουμε και στις απόψεις του επίσημου συνομιλητή στις διακοινοτικές κ. Ιωαννίδη. Μας δέχτηκε σ' ένα απέραντο γραφείο στο προεδρικό μέγαρο, παλιά έδρα του Άγγλου κυβερνήτη, που φέρει αναλλοίωτο στην πρόσοψη το θυρεό της αυτοκρατορίας. «Honni soit qui mal y pense».

«Το πλαίσιο που καθόρισε για τις διακοινοτικές συνομιλίες ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ κ. Βαλντχάιμ» μας λέει ο κ. Ιωαννίδης «έχει τέσσερις πτυχές, δύο μείζονες και δύο ελάσσονες:

- τη συνταγματική
- την εδαφική
- ορισμένα πρακτικά μέτρα
- την επιστροφή των Ελλήνων στην ελληνική συνοικία της Αμμοχώστου (Βαρόσι)».

Στα δύο πρώτα θέματα δεν έχει σημειωθεί καμία απολύτως πρόοδος. Για το τρίτο, η ελληνική πλευρά θεωρεί ότι τα μέτρα που θα υιοθετηθούν είναι εντελώς απαραίτητο να παρουσιάζουν πλεονεκτήματα και για τις δύο πλευρές και να μην είναι μονομερείς παραχωρήσεις της μιας προς την άλλη. Θα πρέπει ακόμα αυτά τα μέτρα να μη νομιμοποιούν το καθεστώς Ντενκτάς σα χωριστό κράτος και να μην προδικάζουν τις μελλοντικές συνταγματικές εξελίξεις. Με άλλα λόγια θα πρέπει να είναι αποκλειστικά ανθρωπιστικού χαρακτήρα.

Για την υπόθεση της Αμμοχώστου η ίδια απόκλιση στην ερμηνεία των προτάσεων Βαλντχάιμ δυσκολεύει, μέχρι στιγμής, οποιαδήποτε πρόοδο. Εξάλλου ο κ. Ιωαννίδης τονίζει, όντας πολύ πιο επιφυλακτικός από τον κ. Κληρίδη και το ΑΚΕΛ:

«Δεν υπάρχει οιαδήποτε συγκεκριμένη πρόοδος στις διακοινοτικές συνομιλίες. Υπάρχει, απλώς, ένα καλό κλίμα, που επιτρέπει την ανάπτυξη του διαλόγου. Οι δύο πλευρές μέχρι αυτήν τη στιγμή περιορίζονται στο να αναπτύσσουν και να εξηγούν τις θέσεις-τους. Αυτό έχει σημασία γιατί το Κυπριακό ήταν πάντα κι ένα θέμα εμπιστοσύνης».

Έχουν γίνει μέχρι τώρα τρεις γύροι συνομιλιών με τέσσερις συναντήσεις σε κάθε γύρο. Ο κ. Ιωαννίδης πιστεύει ότι η συνέχισή-τους ανταποκρίνεται στις βαθύτερες επιθυμίες της πλειοψηφίας των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων. Πιστεύει κι αυτός, πως δεν είναι δυνα-

τό να υπάρξει άλλη λύση:

«Οι συνομιλίες εντάσσονται στο πνεύμα και το γράμμα των αποφάσεων του ΟΗΕ. Η λύση που ενδεχόμενα θα προσπαθούσε να επιδιώξει το ΝΑΤΟ, είναι πιθανό, ότι δε θα είναι ανεκτή απ' την πλευρά-μας. Χρειάζεται επαγρύπνηση για να μη μας επιβληθεί μια λύση μη βιώσιμη».

Κι ο κ. Ιωαννίδης αποχαιρετώντας-μας, δηλώνει:

«Όπως και η Δημοκρατία, οι διεθνείς σχέσεις θέλουν διάλογο».

Ο αντίλογος είναι η άποψη της ΕΔΕΚ. Ο κ. Λυσσαρίδης, που είχε ήδη διαφωνήσει το 1977 όταν έγινε η συμφωνία Μακάριου - Ντενκτάς, θεωρεί ότι οι εξελίξεις εδικαίωσαν τη θέση-του και την ανένδοτη επιμονή-του στη σύνδεση του προβλήματος με το μεσανατολικό χώρο και τις προοπτικές των απελευθερωτικών αγώνων που διεξάγονται σε όλες τις γειτονικές χώρες και στην ίδια την Τουρκία.

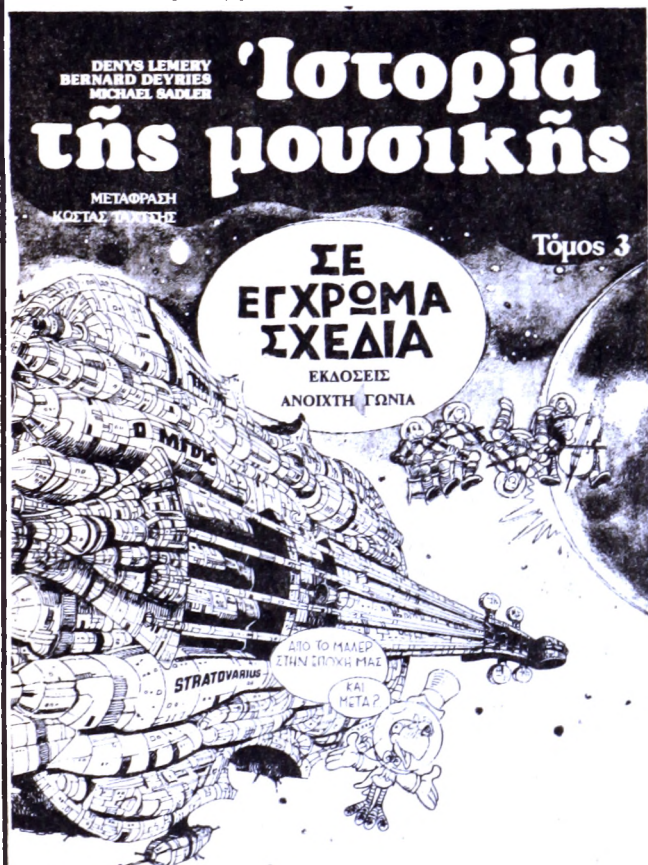
«Η πραγματική επιλογή δεν είναι ανάμεσα στην άμεση λύση και στη διαιώνιση του status quo», μας είπε. «Εμείς κάνουμε την αγωνιστική επιλογή της διαιώνισης με άρνηση των τετελεσμένων γεγονότων, συνεχή διεθνοποίηση και ακλόνητη αγωνιστική προετοιμασία. Οι ενδοτικοί προωθούν τη διαιώνιση με αποδοχή των τετελεσμένων γεγονότων».

Πολλοί πολιτικοί παρατηρητές παραδέχονται εξάλλου ότι το να εμποδίζεται η θεσμοποίηση μιας απαράδεκτης λύσης είναι προς το παρόν ένα θετικό επίτευγμα. Οι Τουρκοκύπριοι βρίσκονται μπροστά σε δυσεπίλυτα οικονομικά προβλήματα, έχοντας κυρίως το άγχος του εισαγόμενου υπέρογκου τουρκικού πληθωρισμού και των διαδοχικών υποτιμήσεων της τουρκικής λίρας.

Από την άλλη μεριά, αν εξωθήσουν τα πράγματα, θα χάσουν ένα βασικό διαπραγματευτικό-τους επιχείρημα που είναι η μονομερής στρατιωτική-τους παρουσία στο νησί. Όπως είναι γνωστό, η Ελλάδα δεν έχει ποτέ στείλει ανάλογες αμυντικές δυνάμεις, κυρίως τεθωρακισμένα και αεροπλάνα. Η νέα στρατιωτική κυβέρνηση δείχνει, βέβαια, να θέλει να βελτιώσει τις σχέσεις-της με την Ελλάδα. Θα ήταν, όμως, λάθος, για να μη χαθεί η «ευκαιρία» να γίνει αποδεκτή η ουσία της τουρκικής πολιτικής: η δημιουργία με διάφορα προσχήματα και μεταμφέσεις, ενός de facto ανεξάρτητου κράτους στα πλαίσια μιας ομόσπονδίας, τόσο χαλαρής που θα καταντάει τελικά ανύπαρκτη.

Επιτέλους!

Ο 3ος τόμος της ιστορίας της μουσικής σε έγχρωμα σχέδια.
Από τον Μάλερ ως τις μέρες-μας.
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΝΟΙΧΤΗ ΓΩΝΙΑ»
ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ 1 τηλ. 417.129
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ



ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΑΘΗΝΑ «Εξάντας» ΕΠΕ
τηλ. 36.04.885
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Κέντρο Διάθεσης Βιβλίου
τηλ. 212.610

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΥΤΘΠΙΑ

Άντρέ Μπρετόν
Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
ΤΟΥ ΣΟΥΡΡΕΑΛΙΣΜΟΥ

Λέον Τρότσκι
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

Έρνέστ Μαντέλ
ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ
ΚΑΙ ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Έρνέστ Μαντέλ
ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΛΤΟΥΣΕΡ
ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΛΛΕΝΣΤΕΙΝ

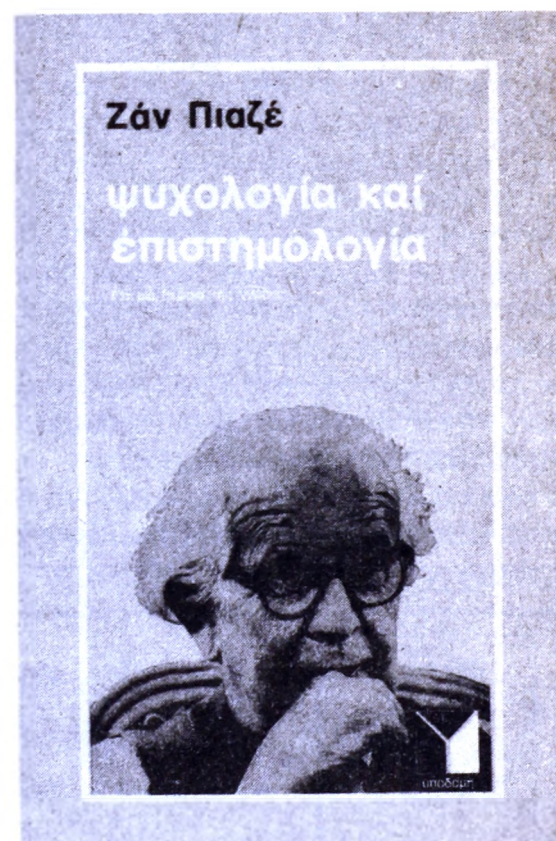
Ο. Σεμιόνοβα, Β. Χέυνες
ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ

Ντένις Άλτμαν
ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ: ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ
ΚΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Κεντρική διάθεση:
Ίσαάκ Ντβώϊτσερ
ΣΤΑΛΙΝ

Νικηταρά 8-10, 1ος όροφος
ΑΘΗΝΑ τηλ. 36.38.696

Κυκλοφορεί



Ζάν Πιαζέ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ
3ης ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 22
ΤΗΛ. 5234.790

Ένα εὐθραυστο θαύμα

«Νομίζω πως είναι καιρός να μετακομίσουμε
σ' ένα πιο φτηνό ξενοδοχείο»

Γράφτηκαν πολλά για το κυπριακό οικονομικό θαύμα κι είναι αλήθεια πως η πρώτη εντύπωση είναι εκθαμβωτική. Είναι μάλιστα δυνατό αν είσαι ξένος και δεν «ξέρεις», αν δε σκοντάψεις πάνω στις οχυρώσεις της διαχωριστικής γραμμής ή αν δε σε ρίξει ο δρόμος σε έναν καταυλισμό προσφύγων, να φύγεις αγνοώντας το δράμα που έζησαν όλοι εδώ, έξι μόλις χρόνια πριν. Για κάθε κάτοικο ένας άστεγος και γυμνός πρόσφυγας. Χαμένο το 70% του εθνικού προϊόντος, οι μισές εξαγωγές, τα δύο τρίτα του τουριστικού δυναμικού, οι μισές αποταμιεύσεις, τα δύο τρίτα της καλλιεργήσιμης γης.

Το «θαύμα», όμως, έχει και τα όριά-του. Η γη και οι ντόπιοι πόροι, ιδιαιτέρως οι ενεργειακοί, είναι περιορισμένα. Η ανόρθωση στηρίχτηκε στην εξαγωγή φτηνής εργασίας και σε τυχαία γεγονότα, όπως ο εμφύλιος στον Λίβανο. «Σε μian εποχή που όλοι ζητάγαν να καταναλώσουν περισσότερο και να εργάζονται λιγότερο», μας είπε ο Τάσος Παπαδόπουλος, «εμείς εμφανιστήκαμε στη διεθνή αγορά αποφασισμένοι να εργαζόμαστε περισσότερο και να καταναλώνουμε λίγο τερο».

Για πρώτη φορά φέτος, εμφανίζεται μια κρίση. Ο ρόλος της Ταϊβάν της Μεσογείου δε φαίνεται να είναι προσιτός σε μια κοινωνία με ελληνικές κοινωνικές δομές και αξίες. Εμφανίστηκε, χαρακτηριστικό σύμπτωμα, ο πληθωρισμός: 2,5% το 1978, 9,5% το 1979, 13,5% το 1980.

Για πρώτη φορά τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα θα παίξουν σημαντικό, αν όχι πρωτεύοντα ρόλο στις εκλογές. Η ατμόσφαιρα επιδεινώνεται από τους απόηχους δύο σημαντικών σκανδάλων, που είναι ένα πρωτοφανές φαινόμενο στην Κύπρο. Το πρώτο είναι η παραίτηση του Γενικού Διοικητή Συνεργατικής Αναπτύξεως, Αζίνα, που κατηγορείται ότι είχε οικειοποιηθεί, για να προωθήσει δικούς-του σκοπούς, σημαντικά ποσά από τις αποταμιεύσεις φτωχών αγροτών και προσφύγων. Το δεύτερο αφορά τον τρόπο ανάθεσης των έργων και των προμηθειών της κυβέρνησης, με αφορμή ιδιαίτερα τις ατασθαλίες ελλαδικής εταιρίας που κατασκευάζει το νέο δρόμο Λευκωσίας-Λεμεσού.

Γνώριμες ελλαδικές καταστάσεις δηλαδή, που μας φέρνουν μοιραία στο επόμενο θέμα-μας, τις σχέσεις των Κυπρίων με τον εθνικό κορμό.

Το κυπριακό πανεπιστήμιο και πώς δεν έγινε

Το σχέδιο για τη δημιουργία πανεπιστημίου στην Κύπρο — μαζί με μια σειρά άλλες διαφωνίες για το χαρακτήρα και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης — προκάλεσε έντονες αντιθέσεις και οδήγησε στην παραίτηση και στην αποχώρηση από την κυβερνητική παράταξη του υπουργού Παιδείας κ. Χρυσόστομου Σοφianού. Η διένεξη πολιτικοποιήθηκε με όλη την Αριστερά να υποστηρίζει την ίδρυση πανεπιστημίου και χοντρικά όλη τη Δεξιά να αντιτίθεται ή να έχει επιφυλάξεις. Το βασικό επιχείρημα των αντιπάλων του σχεδίου ήταν ότι θα οδηγούσε σε βαθμιαία αποκοπή από την ελληνική... πνευματική εστία, δηλαδή τα πανεπιστήμια του ελλαδικού χώρου.

Τελικά η αντίδραση — ενισχυμένη από έντονες παρεμβάσεις της ελληνικής κυβέρνησης και προσωπικά του προέδρου της Δημοκρατίας κ. Τσάτσου, λένε μερικοί — υποστήριξε τη θέση

Κύπριοι και Ελλαδίτες

«Δεν μπορείς να γεννιέσαι με την Ακρόπολη απάνω απ' το κεφάλι-σου, δεν μπορείς νάχης ισοβίως την Ακρόπολη απάνω απ' το κεφάλι σου».



Όταν αποβιβάζεσαι στην Κύπρο, η πρώτη εντύπωση είναι αποξενωτική. Μόλις, όμως, λίγες ώρες αργότερα, έχεις τις πρώτες ουσιαστικές επαφές με τους ανθρώπους και τα πράγματα, ανακαλύπτεις πόσο βαθιά ελληνικό, πιο ελληνικό από... την Ελλάδα είναι και μένει αυτό το κοσμοπολίτικο νησί.

Πώς βλέπουν, όμως, την Ελλάδα, το Κράτος, την κυβέρνησή-της και την πολιτική-της αυτοί οι Έλληνες που δε μπόρεσαν ποτέ — με εξαίρεση δύο ή τρεις αιώνες — στην μ.Χ. εποχή να κυβερνηθούν από μια ελληνική ή έστω ελληνόφωνη εξουσία.

Οι πιθανές παρεξηγήσεις είναι πολλές και εύκολες. Για όσους Κυπρίους δεν είχαν την τύχη — ή την ατυχία — να έρθουν στην Ελλάδα, μας αντιπροσωπεύουν στην Κύπρο φαντάροι και τουρίστες οργανωμένοι σε «γκρουπ». Και ο μεν φαντάρος είναι φυσικό να έχει νοθευμένες από την ιδιότητά-του σχέσεις με τον πληθυσμό, όποιος κι αν είναι κι όπου κι αν βρίσκεται. Οι τουρίστες, όμως, είναι μια νέα φοβερότερη πληγή. Βασικά ασχολούνται με τα ψώνια, για να επωφεληθούν από τη φθηνότητα της κυπριακής αγοράς και η συμπεριφορά-τους είναι συχνά απο-

ότι το πανεπιστήμιο θά 'πρεπε να είναι αυστηρά ελληνικό και όλα τα μαθήματα να γίνονται στη γλώσσα-μας. Κάτι τέτοιο, όπως είναι εύκολο να γίνει αντιληπτό, ήταν αντίθετο με την πολυεθνική συγκρότηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, ακρογωνιαίος λίθος της διατήρησης της ανεξαρτησίας.

Μόνο ένα δίγλωσσο πανεπιστήμιο, με μαθήματα κατ' επιλογή στα ελληνικά και στα αγγλικά θα μπορούσε να παίξει ρόλο διεθνούς προπαγανδιστή του Κυπριακού, γέφυρας προς την Μέση Ανατολή και την Αφρική και πόλο έρευνας για τη Μεσόγειο και τον τρίτο κόσμο γενικότερα. Θα μπορούσε ακόμα, στο βαθμό που θα ήταν απαλλαγμένο από τα προπατορικά αμαρτήματα του ελλαδικού πανεπιστημίου, να αποτελέσει παράδειγμα ανανέωσης και της δικής-μας κακομοιριασμένης πανεπιστημιακής ζωής.



**Παιδότοπος
παιδικός σταθμός
νηπιαγωγείο**

Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οι ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

**Ντίνα Καψάλη
Λ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι Τηλ. 68.32.073**



Atlantis

Τά πιο φινά πουκάμισα,
στis πιο χαμηλές τιμές θά τά βρείτε
στή βιοτεχνία μας.

Ποιότητα και καλό γούστο.

**ΠΑΡΑΣΙΟΥ 41 - 43
ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ
Τηλ. 88.39.323**



τροπιαστική. Χρειάζεται πραγματικά μεγάλη πίστη και διαύγεια για να δουν οι Κύπριοι το πρόσωπο της Ελλάδας πέρα από τα μπουλούκια των Αθηναίων καταναλωτών, που φέρονται συνήθως με αγενέστατο πατερναλισμό ή γνήσια κτηνωδία. Σ' αυτά ας προσθέσουμε και τον κατακλυσμό υποκοιλούρας με τη μορφή κάθε είδους πορνογραφικού ή αποβλακωτικού εντύπου, που έχει πηγή την Αθήνα.

Ιδιόμορφοι είναι, βέβαια, οι Κύπριοι — κι όχι μόνο με το γλωσσικό τους ιδίωμα — σε σχέση με το αθηναϊκό ανθρωποειδές, που ισοπεδώνει βαθμιαία με τη συμπεριφορά-του και την έλλειψη πολιτισμού-του όλον το χώρο όπου κάτκικουν Έλληνες. Κι αρκεί να παραστεί κανείς — αν έχει την τύχη — σε ένα λαϊκό γλέντι, εκεί που βγαίνει στην επιφάνεια και λάμπει ανέπαφη η ψυχή των ανθρώπων, για να χάσει κάθε σχετική επιφύλαξη.

Δημιούργησαν ανθελληνισμό τα γεγονότα του 1974; Κάναμε αυτήν την ερώτηση σε όλους τους συνομιλητές-μας. Κι όλοι ομόφωνα απάντησαν ότι, αν υφίσταται μια πικρία, γιατί Έλληνες στρατιωτικοί όχι μόνο έστρεψαν τα όπλα-τους κατά του Μακάριου, αλλά και δε μπόρεσαν να ανταποκριθούν στο καθήκον της άμυνας του νησιού, αυτή έχει πια πολιτικοποιηθεί και σε καμιά περίπτωση δεν έχει σα στόχο τον ελληνικό λαό. Ας πούμε απλώς, πως οι Κύπριοι διατηρούν εμπεδωμένη στον ίδιο, αν όχι σε μεγαλύτερο βαθμό, τη μνήμη της φρίκης του φασισμού.

Οπωσδήποτε διεξάγεται και στην Ελλάδα και στην Κύπρο μια ορχηστρωμένη εκστρατεία για να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι οι Κύπριοι δεν είναι και δε θέλουν να είναι Έλληνες. Όπως μας είπε ο κ. Λαδάς:

«Γίνεται μια έντεχνη και σατανική προσπάθεια διαβολής του κυπριακού λαού στον ελληνικό και αντίστροφα. Εμείς, όμως, έχουμε σαφώς διαστείλει τον ελληνικό λαό από τη χούντα. Δεν υπάρχει πρόβλημα ανθελληνισμού στην Κύπρο».

Άλλοι πάλι, πάνε ακόμα πιο πέρα για να πουν ότι το σύνθημα «Η Κύπρος αποφασίζει και η Ελλάς υποστηρίζει» είναι μοιραία ανεδαφικό στην απολυτότητά-του. Όσο κι αν είναι επώδυνο το παρελθόν θα πρέπει να αναζητηθεί ο δρόμος για να είναι στο μέτρο του δυνατού οι αποφάσεις κοινές.

Οι πιο αποστασιοποιημένοι από την Ελλάδα μοιάζουν να είναι οι ηγέ-

τες του ΑΚΕΛ. Κάθε πρόοδος της ενσωμάτωσης στον εθνικό κορμό, θέτει σε κίνδυνο την ανενόχλητη αναπαραγωγή-τους σαν αυτόνομου στελεχικού δυναμικού και τις ιδιόρρυθμες μεσιτείες που ασκούν ανάμεσα στα λαϊκά στρώματα του νησιού και τις χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Επιφυλακτικός εμφανίστηκε επίσης ο κ. Σοφιανός που μας δήλωσε:

«Ο Κυπριανός συμπεριφέρεται σα νομάρχης της ελληνικής κυβέρνησης. Η ανεξαρτησία είναι η μόνη πάγια εγγύηση της ύπαρξής-μας σαν κυπριακού ελληνισμού. Και οι αδελφικοί-μας δεσμοί δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται σα δεσμά».

Οπωσδήποτε οι «δεσμοί» πολλαπλασιάστηκαν μετά το πραξικόπημα και την καταστροφή. Πολλοί περισσότεροι Κύπριοι σπουδάζουν σήμερα στην Αθήνα, άλλοι αγοράζουν ακίνητα για να σιγουρέψουν ένα μέρος από τις οικονομίες-τους, η εδώ παροικία διαφιλονικεί πια τα πρωτεία από την πατροπαράδοτη των βόρειων συνοικιών του Λονδίνου, φαντάροι της ΕΛΔΥΚ παντρεύονται Κύπριες και φοιτητές και φοιτήτριες ελλαδίτες και ελλαδίτισες. Και επεκτείνεται το ενδιαφέρον για την πολιτική και κοινωνική ζωή της εθνικής εστίας.

Βέβαια, οι περισσότεροι πολιτικοί αρχηγοί αποφεύγουν να εκφέρουν την παραμικρή κρίση για την ελληνική πολιτική ακόμα και εμπιστευτικά. Λειτουργεί κάποιο είδος ταμπού. Κι είναι αλήθεια διασκεδαστικό να ακούς κάποιον πανέξυπνο και απόλυτα καταρτισμένο σε όλα τα διεθνή ζητήματα Κύπριο πολιτικό, να σου λέει, ότι δεν έχει γνώμη για τα τεκταινόμενα στην Αθήνα, γιατί του λείπουν οι πληροφορίες, ενώ πάνω στο γραφείο-του βρίσκεται όλος, χωρίς εξαίρεση, ο αθηναϊκός Τύπος της ημέρας. Ή τον κ. Κληρίδη να δηλώνει με όση αφέλεια μπορεί να προσποιηθεί: «Δε μπορούμε να σχηματίσουμε γνώμη μόνο από τις διακηρύξεις των κομμάτων. Η στάση-μας αν αλλάξει η κυβέρνηση στην Ελλάδα θα είναι: wait and see» (βλέποντας και κάνοντας).

Οι μόνες απεριφραστες τοποθετήσεις μπροστά σε μιαν ενδεχόμενη πολιτική αλλαγή ήταν εκείνες του κ. Σοφιανού και της ΕΔΕΚ, όπως μας τη διατύπωσε ο κ. Τάκης Χατζηδημητρίου.

Ο πρώτος, μας είπε:

«Αν νικήσουν οι δημοκρατικές δυνάμεις στην Ελλάδα, θα υπάρξουν νέες προοπτικές για μιαν επίλυση του Κυπριακού και για μια πιο ουσιαστική συνενόηση και συνεργασία με τις δημοκρατικές δυνάμεις της Κύπρου».

Και ο δεύτερος:

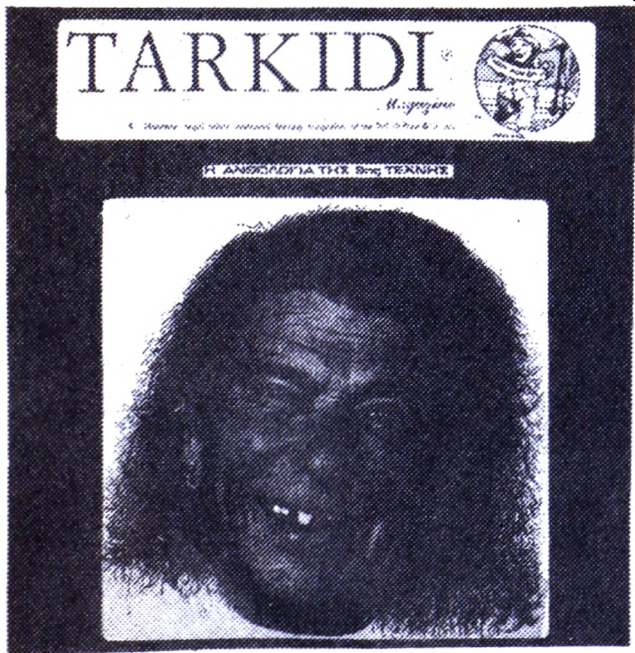
«Το ΠΑΣΟΚ ανοίγει διεξόδους, γιατί δεν πρόκειται να εκποιήσει εθνικά συμφέροντα. Κι αυτό πέρα από τις άλλες προοπτικές που δημιουργεί για τις προοδευτικές δυνάμεις της περιοχής. Εκτός απ' αυτό η επιτυχία του ΠΑΣΟΚ ανοίγει προοπτικές και για μας, γιατί ενισχύει την επιχειρηματολογία-μας που σε πολλά σημεία είναι παράλληλη πάνω στα θέματα των εθνικών συμφερόντων και της ανεξαρτησίας της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής».

★ ★ ★

Αυτά, περίπου, κάλυψε η σύντομη επίσκεψή-μας στο νησί «όπου σταυρώθηκε η Άνοιξη». Για να τελειώσουμε θα θέλαμε να σημειώσουμε μια φράση που μας είπε ακόμα ο Τάκης Χατζηδημητρίου:

«Το Κυπριακό θα εκδικηθεί όσους παραγνωρίζουν τη σημασία-του και στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Όπως ακριβώς και στο παρελθόν».

Οι στίχοι είναι από την ποιητική συλλογή «Πικραίνόμενος εν εαυτώ» του Κώστα Μόντη, Λευκωσία 1975.



ΑΝΤΙΔΕΟΣΕΙΣ

Ακαδημίας 98,
τηλ. 36.06.972

- Κ. ΑΔΑΜ άμερικανικός καπιταλισμός ● Γ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ κινεζική ιατρική ● Δ. ΔΕΥΣΗΣ ελληνικά και κινέζικα παραμύθια ● Π. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ή διαδήλωση για τό πολυ-τεχνείο ● Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ γήπεδα με χόρτο ● Δ. ΛΑΔΙΚΟΣ ρόκ: εξέγερση-ένσωμάτωση ● Ν. ΜΠΑΚΑΛΗΣ ή κατα-στροφή του περιβάλλοντος ● Π. ΝΕΡΑΝΤΖΗΣ ή απεργία στη φιάτα ● Γ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ σενάρια και γεγο-νότα ● Α. ΠΑΠΠΑΣ κ.κ.ε., αλλαγή, δεύτερη κατανομή ● Κ. ΡΙΖΤΗΣ φοβού τους δανούς ● Χ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ ή έλ-ληνικός κινηματογράφος ● Α. ΧΡΗΣΤΟΥ νότια άφρικα ● Δ. ΨΥΧΟΠΟΣ τρόποι παραγωγής ●
- ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ
- ΤΟΥΡΚΙΑ ●
- Α. ΑΞΕΛΟΣ ή χούντα και τό κυπριακό ● Σ. ΚΕΥΔΕΡ ή δεκαετία του '70 ● Δ. ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΣ τουρκική άριστε-ρά ● Θ. ΦΩΤΕΙΝΟΣ οι πρόσφατες εξελίξεις ●



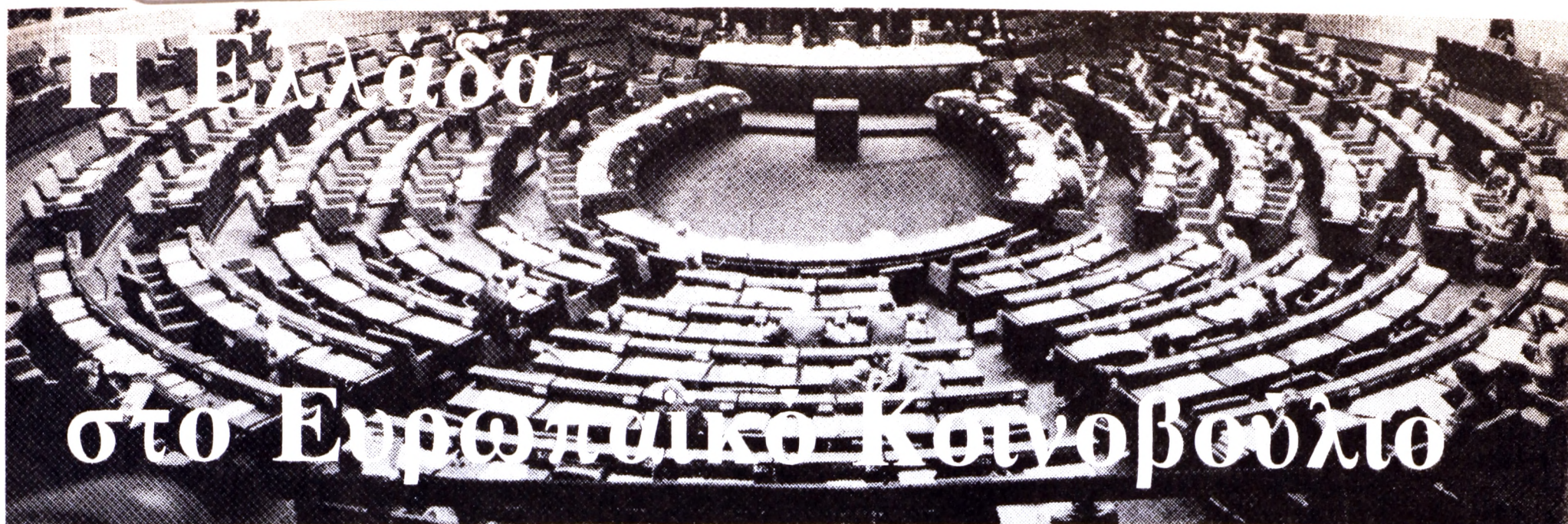
ή λέξη

έλλογος και έλλογος

ΝΙΚΟΣ ΚΙΤΟΝΟΠΟΥΛΟΣ: 'Η Γαβριέλα
ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ: Μαργαρίτα, ή περί των ποταμών ρυτών
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ: Οι ρίλοι με τό πλούσιους τους
ΕΖΡΑ ΠΑΟΥΝΤ (μετ.: Άνσέλμος Βενεζίνης): Άφρατα, ή άφρατα των παιδιών για τό γνώση
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΑΝΑΣ: Από άνακτορο έλλάς
ΤΣΑΡΑΣ ΜΠΟΥΚΟΦΣΚΙ (μετ.: Άργύρης Χιόντης): Τέσσερα ποιήματα
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΛΤΣΟΣ: Παιρ-γραφή
ΙΖΙΝΤΟΡ ΝΤΥΚΑΣ, ή ήλιος ΑΠΤΡΕΑΜΟΝ (μετ.: Άντώνης Φωστήρης): Ποιήματα
ΕΚΤΩΡ ΚΑΚΝΑΒΑΤΟΣ: Τέσσερα ποιήματα
ΜΙΕΡΝΑΡΝΤ ΜΑΛΑΜΟΥΝΤ (μετ.: Τάκης Μενδράκος): 'Η ρυλάνη
ΟΚΤΑΒΙΟ ΠΙΑΖ (μετ.: Χρήστος Τσιάνης): 'Η ποιηση
ΝΙΚΟΣ ΦΟΥΚΑΣ: Τέσσερα ποιήματα
ΣΩΡΖ ΜΗΤΑΛΙΓ (μετ.: Μαρίνα Καραγάτση): Τό ποιητικό ήθος της διαλογώματης ται ζωής
ΠΑΥΛΙΝΑ ΠΑΜΠΟΥΣΗ: Δύο ποιήματα
ΠΩΛ ΕΛΥΑΡ (μετ.: Γ.Κ. Καραδανιλης): Οι πύ άραιες κάρτ-ποστάλ

1
γενάρης '81





Οι ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και οι Έλληνες Ευρωβουλευτές

Η Ευρωπαϊκή Συνέλευση ή όπως επικράτησε να λέγεται, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, δεν έπαψε να διευρύνεται και ν' αλλάζει φυσιογνωμία τα τελευταία χρόνια. Μετά την πρώτη διεύρυνση, το 1973, στη Βρεταννία, τη Δανία και την Ιρλανδία, ο αριθμός των Ευρωβουλευτών πέρασε από 142 σε 198. Με τις τελευταίες εκλογές, το 1979, με άμεση και καθολική ψηφοφορία στα 9 κράτη-μέλη, ο αριθμός έφθασε στους 410 και μαζί με τους 24 Έλληνες συναδέλφους-τους στους 434 από την 1η Ιανουαρίου. Δηλαδή από το 1972 μέχρι σήμερα, τριπλασιάστηκε σχεδόν.

Η νέα αυτή φάση στην ιστορία του Ε.Κ. δε χαρακτηρίζεται μόνο από μια αύξηση του αριθμού των μελών-του αλλά και από ορισμένες ουσιαστικότερες αλλαγές.

του Σπύρου Χάριτου

Ιδιαίτερα στο σοσιαλιστικό χώρο όπου προστέθηκαν στην ομώνυμη ομάδα του Ε.Κ. τα σοσιαλιστικά κόμματα των τεσσάρων τελευταίων χωρών της ΕΟΚ: Αγγλία, Δανία, Ιρλανδία και Ελλάδα. Στους κόλπους ορισμένων από αυτά υπάρχουν σοβαρές επιφυλάξεις για τη σημερινή Ευρώπη, ενώ σε άλλα η πλειοψηφία ή και το σύνολο των βουλευτών έχει ταχθεί ενάντια στην ένταξη ή επιθυμεί την έξοδο της χώρας από την ΕΟΚ. Σ' αυτούς προστίθενται και οι Ευρωπαίοι αμφισβητίες της νεοσύστατης «Ομάδας τεχνικού συντονισμού και προστασίας των ανεξάρτητων Ευρωβουλευτών».

Επί πλέον αυξήθηκε το βάρος αυτών που αρνούνται τον υπερεθνικό χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και τη διεύρυνση των εξουσιών του Ε.Κ. (Γάλλοι Κομμουνιστές και Γκωλιστές και μερίδα των Άγγλων Εργατικών). Για τους τελευταίους είναι αξιοσημείωτο ότι, ενώ οι υποψήφιοι του Εργατικού κόμματος είχαν ταχθεί εναντίον της συμμετοχής της χώρας-τους στην ΕΟΚ, εν τούτοις η πλειοψηφία-τους είναι υπέρ της διεύρυνσης των αρμοδιοτήτων του Ε.Κ. Ίσως, γιατί πιστεύουν ότι έτσι θα μπορούσαν να ελέγχουν καλύτερα τους «τεχνοκράτες των Βρυξελλών».

Έτσι το νέο Ε.Κ. έγινε αντιπροσωπευτικότερο και τονίσθηκε περισσότερο ο πλουραλιστικός-του χαρακτήρας. Τα διάφορα κόμματα, άλλωστε, είχαν μέχρι τότε την τάση να στέλνουν στο Ε.Κ. τους «καλούς Ευρωπαίους» οι οποίοι ήταν συχνά αποκομμένοι από την εθνική πραγματικότητα και τα κόμμάτά-τους. Παράλληλα, όμως, ο μηχανισμός της νέας Ευρωπαϊκής Βουλής έγινε πιο δυσκίνητος. Όπως έλεγε ένας γνωστός Ευρωβουλευτής στην τελευταία σύνοδο του Ε.Κ. πριν από τις θερινές διακοπές, οι 60 περίπου μέρες των συνόδων της ολομέλειας κάθε χρόνο (μία εβδομαδιαία σύνοδος σχεδόν, κάθε μήνα) δεν επαρκούν. Για να εξαντληθούν τα θέματα της ημερήσιας διάταξης χρειαζόνταν ακόμα 6 βδομάδες.

Όμως, οι πρωτοβουλίες που πάρθηκαν για τον περιορισμό

του χρόνου ομιλίας και την αύξηση του αριθμού των βουλευτών για να συγκροτηθεί μια ομάδα από 10 σε 21 μέλη, δεν καρποφόρησαν. Το μόνο που κατορθώθηκε ήταν, να μπορεί να σχηματιστεί μια ιδιαίτερη 15μελής ομάδα — 15μελής αν οι βουλευτές που την απαρτίζουν ανήκουν σε δυο κράτη-μέλη — ή 10μελής αν τα μέλη-της ανήκουν σε τρία κράτη-μέλη.

Παλιό και νέο Κοινοβούλιο

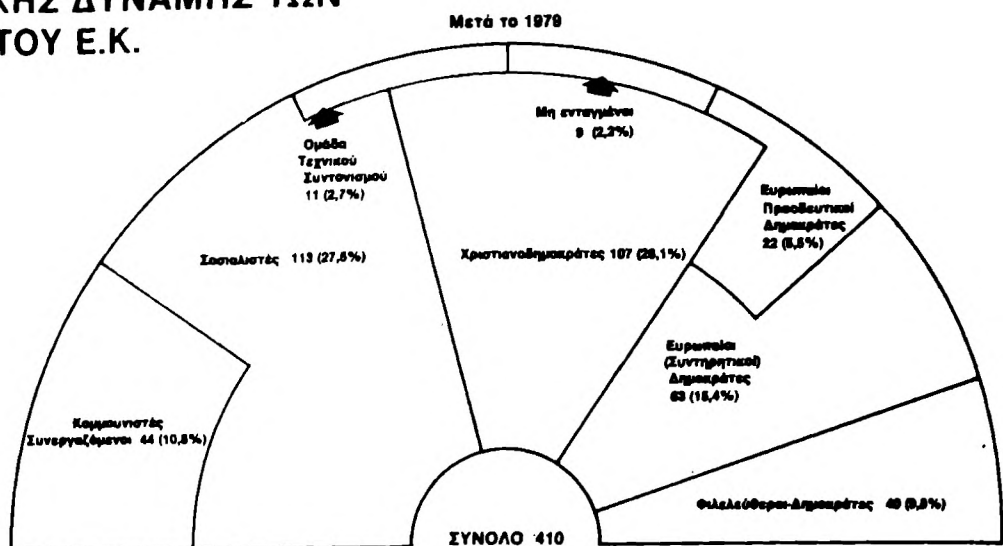
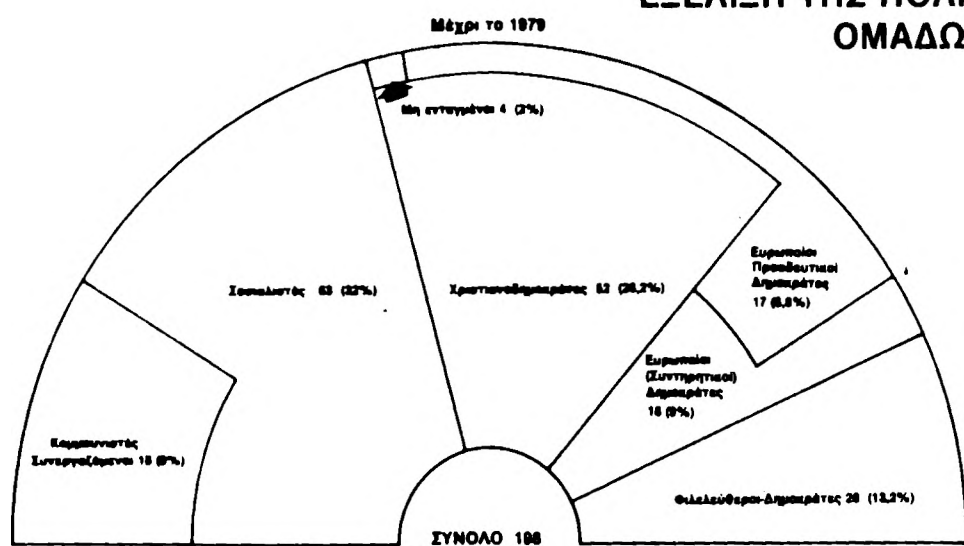
Ο μικρός αριθμός των υποψηφίων κάθε κράτους-μέλους και το σύστημα που εφαρμόστηκε (απλή αναλογική με μόνη εξαίρεση τη Βρετανία)* περιόρισαν τον αριθμό των πολιτικών δυνάμεων σε σχέση με τα εθνικά Κοινοβούλια. Παρά το ότι στις εκλογές του 1979 συμμετείχαν 98 πολιτικοί σχηματισμοί, 17 κόμματα που εκπροσωπούνται σήμερα στα εθνικά Κοινοβούλια δε συμμετέχουν στο Ε.Κ. Ιδιαίτερα στις χώρες όπως η Ολλανδία, η Δανία και το Βέλγιο, όπου υπάρχουν ένα πλήθος από μικρά κόμματα, ήταν αδύνατο να εκπροσωπηθούν λόγω του περιορισμένου αριθμού εδρών που είχε δικαίωμα η κάθε μία από αυτές τις χώρες. Εξάλλου, σε άλλα κράτη, όπως στη Γαλλία και στη Γερμανία, τα κόμματα που αντιμετώπιζαν το πρόβλημα του ορίου του 5%, το οποίο έπρεπε να υπερβούν προκειμένου να συμμετάσχουν στην κατανομή των εδρών, δε μπόρεσαν να εκπροσωπηθούν στο Ε.Κ.

Ο μεγάλος αριθμός των κομμάτων που συμμετείχαν στις ευρωπαϊκές εκλογές οφείλεται στο ότι τα περισσότερα εθνικά κόμματα δε θέλησαν να απουσιάσουν από την πρώτη ευρωπαϊκή εκλογική αναμέτρηση και στο ότι πολλοί από τους αντιτιθέμενους ή έντονα κριτικούς προς την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (έκτρα Αριστερά, οικολογικά και αυτονομιστικά κινήματα) θέλησαν να καταγράψουν τις δυνάμεις-τους σε έναν ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι ο μεγάλος αριθμός γυναι-

* Σημειώνουμε εδώ, ότι στις επόμενες εκλογές του Ε.Κ. προβλέπεται ότι το εκλογικό σύστημα θα είναι ενιαίο για όλα τα κράτη μέλη.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΟΥ Ε.Κ.



κών που εξελέγη. Στους 410 βουλευτές, οι 69 είναι γυναίκες (ή μάλλον στους 434, μια και στους σημερινούς 24 Έλληνες ευρωβουλευτές δε συμμετέχει καμιά γυναίκα), δηλαδή το ποσοστό των γυναικών είναι σήμερα 17% έναντι 5,6% στο παλιό Ε.Κ. Οι κακές γλώσσες λένε, ότι τα κόμματα προώθησαν τις γυναίκες υποψηφίους, για να μην τους δημιουργούν προβλήματα στην εσωτερική πολιτική. Φαίνεται ότι υπάρχουν ακόμη αρκετοί πολιτικοί ηγέτες που πιστεύουν ότι η εσωτερική πολιτική είναι πολύ σοβαρή υπόθεση για να τη μοιράζονται με τις γυναίκες.

Πολιτικές ομάδες και ανακατατάξεις

Ποια είναι τα γενικότερα συμπεράσματα από τις εκλογές για την ανάδειξη του νέου Ε.Κ.; Όπως φαίνεται και από το συγκριτικό Πίνακα που παραθέτουμε, η Σοσιαλιστική Ομάδα εξακολουθεί να είναι πρώτη με 113 βουλευτές (120 με τους 7 του ΠΑΣΟΚ και ίσως 122 αν τελικά γίνει αποδεκτή η ένταξη των δύο βουλευτών της ΕΔΗΚ και του ΚΟΔΗΣΟ). Όμως, στο προηγούμενο Κοινοβούλιο, οι σοσιαλιστές ήταν σχεδόν το 1/3, ενώ τώρα η δύναμή-τους μειώθηκε στο 27%. Βέβαια, ένα μεγάλο μέρος από την υποχώρηση των σοσιαλιστών προήλθε από τη συντριβή των Άγγλων Εργατικών που οφείλεται βασικά στην τεράστια αποχή των εργατικών ψηφοφόρων. Έτσι, οι Άγγλοι Εργατικοί βουλευτές από 18 που ήταν, είναι μόνο 17 στο νέο Κοινοβούλιο, αν και υπερδιπλασιάστηκαν οι έδρες του τελευταίου (από 198 σε 410). Είναι χαρακτηριστικό, ότι μόλις ένας στους τρεις Άγγλους ψήφισε στις πρώτες ευρωπαϊκές εκλογές.

Μειώθηκε, επίσης, η ποσοστιαία δύναμη της Ομάδας των Φιλελευθέρων από 11,6 σε λιγότερο από 10%, ενώ τα μέλη-της αυξήθηκαν από 23 σε 40. Και στην περίπτωση των Φιλελευθέρων το ισχύον βρετανικό σύστημα εκλογής (μονοεδρικό σε ένα γύρο) επηρέασε το τελικό αποτέλεσμα, αφού δεν εκλέχτηκε κανείς Φιλελεύθερος Ευρωβουλευτής, παρά το ότι το κόμμα-τους συγκέντρωσε το 12% των ψήφων.

Την εντυπωσιακότερη μείωση, όμως, την υπέστη η Ομάδα των Ευρωπαίων Προοδευτικών Δημοκρατών (Γάλλοι γκωλικοί και Ιρλανδοί εθνικιστές) που πέρασε από 17 σε 21 μέλη, αλλά από 8% που ήταν δεν αντιπροσωπεύει πια παρά μόνο το 5% της δύναμης του Ε.Κ. Η πτώση της Ομάδας αυτής οφείλεται στην ήττα του κόμματος του πρώην Γάλλου γκωλικού πρωθυπουργού Σιράκ (οι γκωλικοί πέρασαν από 11 σε 15%). Αντίθετα, η Ομάδα των Χριστιανοδημοκρατών διατηρεί τα ποσοστά-της (γύρω στο 7%) και περνά από 53 σε 109 μέλη. Το ίδιο και η κομμουνιστική Ομάδα που το ποσοστό-της αυξάνεται από 9 σε 10,5% και τα μέλη-της από 18 σε 44.

Ένα άλλο συμπέρασμα είναι ότι αν δεν υπήρχε σε μερικές χώρες, όπως η Γαλλία και η Δυτική Γερμανία ο «φραγμός του 5%» ή το πλειοψηφικό μονοεδρικό σύστημα (Αγγλία) — παράγοντες που αλλοίωσαν σ' ένα βαθμό τα γενικά αποτελέσματα

— τότε η εικόνα του νέου Ε.Κ. θα αντανakλούσε ακόμα πιο πιστά τη σημερινή ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

Αναμφισβήτητα, ο σημερινός συσχετισμός στο Ε.Κ. δεν είναι ιδιαίτερα ευνοϊκός για τις προοδευτικές δυνάμεις: τόσο γι' αυτές που έχουν επιφυλάξεις ή έχουν ταχθεί εναντίον της Κοινής Αγοράς, όσο και για κείνες που πιστεύουν ότι μπορούν να γίνουν πολλές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις μέσα από τους κοινοτικούς θεσμούς και ιδιαίτερα το Ε.Κ.

Μια γενικότερη παρατήρηση με μεγάλη σημασία είναι ότι κανένα κόμμα ή παράταξη ή τάση δε θεώρησε σκόπιμο να αποσχει από τις πρώτες άμεσες εκλογές για την ανάδειξη του νέου Ε.Κ. Ακόμα και αυτοί που είχαν ταχθεί φανερά ενάντια στη δομή και τη φιλοσοφία του σημερινού κοινοτικού συστήματος και σε κάθε μορφή ευρωπαϊκής ενοποίησης, θέλησαν να δώσουν το παρόν, έστω κι αν έβγαιναν διχασμένοι και τραυματισμένοι από την απώλεια της διακυβέρνησης της χώρας-τους, όπως π.χ. οι Άγγλοι Εργατικοί.

Όλοι αυτοί, χωρίς να τρέφουν αυταπάτες για το ρόλο που μπορεί να παίξει το νέο Ε.Κ., προτίμησαν να είναι παρόντες για να ελέγχουν «από τα μέσα» τους κοινοτικούς μηχανισμούς και να αποτρέπουν αποφάσεις που θα λαμβάνονταν από την Κοινότητα και που ενδεχόμενα θα ήταν αντίθετες με τα συμφέροντα της χώρας-τους.

Πάντως, είναι γεγονός ότι το ποσοστό συμμετοχής στις εκλογές αυτές ήταν πολύ χαμηλό και μόλις ξεπέρασε το 60%, κατά μέσον όρο. Το χάσμα ανάμεσα στα ιδρυτικά έξι μέλη και στα τρία κράτη μέλη, σ' ότι αφορά το ποσοστό συμμετοχής, ήταν μεγάλο.

Η πολιτική αποτελεσματικότητα του Ε.Κ.

Παραφράζοντας αυτό που έγραψε για την Κοινότητα ο Ζακ Ντελόρ, σημαίνουν στέλεχος του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος, μπορούμε να πούμε ότι το νέο Ε.Κ. μοιάζει με μια ομάδα ταξιδιωτών χαμένη σ' ένα τεράστιο αεροδρόμιο που δεν ξέρουν ποια πτήση να πάρουν και για ποια κατεύθυνση.

Κι αυτό γιατί η μεγαλύτερη αντιπροσωπευτικότητα του νέου Ε.Κ. είναι συνυφασμένη με μιάν άλλη έννοια: την αποτελεσματικότητα. Πρόκειται για δύο αλληλοσυγκρουόμενες έννοιες γι' ατι, πώς είναι δυνατό να έχει αποτελεσματικότητα ένας θεσμός σαν το Ε.Κ., όταν οι πολιτικές ομάδες και τα «διεθνικά» κόμματα που τις αποτελούν, στηρίζουν τη συνεργασία-τους μόνο μέσα στο Κοινοβούλιο; πώς είναι δυνατό να είναι αποτελεσματικό ένα Κοινοβούλιο που ουσιαστικά δεν έχει νομοθετικές αρμοδιότητες, αλλά απλώς ελέγχει και μπορεί, σαν έσχατο μέσον να απορρίψει ένα μόνο μέρος του προϋπολογισμού, ενώ οι γνώμες που του ζητούνται δεν έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα.

Το μόνο που μπορεί να γίνει, όταν οι αποφάσεις που θα ληφθούν τελικά από το Συμβούλιο Υπουργών έχουν σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις και είναι διαφορετικές από τη γνώμη του Ε.Κ., είναι να εφαρμοσθεί μια διαδικασία αμοιβαίων δια-

ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ

	ΒΕΛΓΙΟ	ΓΑΛΛΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΔΑΝΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	Μ.ΒΡΕΤΑΝΙΑ	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
μέχρι το 1979	14	36	36	10	—	10	36	6	36	14	198
μετά το 1979	24	81	81	16	24	15	81	6	81	25	410

βουλεύσεων με στόχο το συμβιβασμό των απόψεων των δύο μερών.

Το Ε.Κ. ασκεί, λοιπόν, *συμβουλευτική* κυρίως λειτουργία. Η μόνη ουσιαστική αλλά και περιορισμένη αρμοδιότητά-του είναι η ψήφιση του Κοινοτικού προϋπολογισμού. Μετά την υιοθέτηση του καθεστώτος των «ιδίων πόρων» που αντικατέστησαν τις χρηματικές συνεισφορές των κρατών μελών (τελωνειακοί δασμοί, αντισταθμιστικές εισφορές, 1% ΦΠΑ), το Κοινοβούλιο έχει τον τελευταίο λόγο για ορισμένες κατηγορίες δαπανών: είναι οι λεγόμενες προαιρετικές ή μη υποχρεωτικές δαπάνες (περιφερειακή και κοινωνική πολιτική, επιστημονική έρευνα κλπ.). Οι δαπάνες αυτές, όμως, είναι ακόμα περιορισμένες και δεν αντιπροσωπεύουν ποσοστό μεγαλύτερο από το 15% του συνόλου του κοινοτικού προϋπολογισμού. Και στην περίπτωση, όμως, που το Ε.Κ. θα απορρίψει τον προϋπολογισμό στο σύνολό-του, το Συμβούλιο Υπουργών μπορεί να τον εγκρίνει τελικά και να τον εφαρμόσει στο μέτρο που το ύψος-του δεν υπερβαίνει τον προϋπολογισμό του προηγούμενου έτους. Και τούτο μόνον, όσον αφορά τις *μη υποχρεωτικές* δαπάνες. (Για τις άλλες δαπάνες, το Συμβούλιο μπορεί να εφαρμόσει τις αποφάσεις-του και να ξεπεράσει έτσι τα εγκεκριμένα κονδύλια του αγροτικού τομέα π.χ., που αποτελούν και τα 2/3 του προϋπολογισμού). Στην περίπτωση των μη υποχρεωτικών δαπανών, το Συμβούλιο μπορεί να εφαρμόσει το σύστημα των «δωδεκατημορίων», να περιορίσει δηλαδή το ύψος των μη υποχρεωτικών δαπανών στο επίπεδο των αντίστοιχων του προϋπολογισμού του προηγούμενου έτους. Αυτό έγινε, άλλωστε, στην προηγούμενη προϋπολογιστική κρίση, μετά την απόρριψη του κοινοτικού προϋπολογισμού από το Ε.Κ., το οποίο ζήτησε την αύξηση των μη υποχρεωτικών δαπανών από 14 σε 20% περίπου.

Η πρώτη αντιπαράθεση, λοιπόν, Ε.Κ.-Συμβουλίου Υπουργών έδειξε με σαφήνεια ότι το τελευταίο εξακολουθεί να έχει την πραγματική εξουσία.

Ο μόνος ουσιαστικός *πολιτικός* έλεγχος που μπορεί να ασκήσει το Ε.Κ. στις αποφάσεις της Επιτροπής, είναι να την *εξαναγκάσει* σε παραίτηση, ψηφίζοντας πρόταση μομφής.

Είναι σαφές, λοιπόν, ότι οι καινούριες εκλογές του Ε.Κ. δεν

επηρέασαν το σημερινό συσχετισμό δυνάμεων ανάμεσα σ' αυτό και στο Συμβούλιο Υπουργών. Η εξουσία παραμένει στα χέρια του Συμβουλίου και των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων, που συνέρχονται κάθε τρίμηνο για να δίνουν λύσεις σε κρίσιμα προβλήματα, ενώ είναι φανερό ότι οι κυβερνήσεις των κρατών - μελών δεν έχουν καμία διάθεση να εκχωρήσουν τα εθνικά-τους δικαιώματα.

Επομένως, θα είναι ακόμα πιο δύσκολο για το Ε.Κ. να παίξει σημαντικό ρόλο στον εκδημοκρατισμό και στην προώθηση των αιτημάτων και απόψεων των δημοκρατικών και προοδευτικών δυνάμεων. Παρά το ότι παρατηρήθηκε κάποια ριζοσπαστικοποίηση ενός μεγάλου μέρους της Σοσιαλιστικής Ομάδας με την παρουσία πολλών νέων και προοδευτικών Ευρωβουλευτών, το συνολικό αποτέλεσμα είναι ένα δυνάμωμα των συντηρητικών δυνάμεων (Χριστιανοδημοκράτες, Φιλελεύθεροι, κλπ.).

Σύνθεση — Συσχετισμός δυνάμεων

Ας δούμε, όμως, τώρα τι γίνεται και στο *εσωτερικό* των κυριότερων ομάδων του Ε.Κ.

Όπως διαπίστωσε πρόσφατα μια ομάδα Ευρωπαίων πολιτειολόγων, οι διαφορές ανάμεσα στα κόμματα που ανήκουν στην ίδια Ομάδα είναι συχνά μεγαλύτερες από τις διαφορές μεταξύ αντίπαλων κομμάτων του ίδιου κράτους. Το πολιτικό κλίμα δηλαδή, ενός συγκεκριμένου έθνους φαίνεται να ασκεί μεγαλύτερη επιρροή στη στάση των βουλευτών απ' ό,τι η Ομάδα των κομμάτων στην οποία ανήκουν.

Βέβαια, δε μπορεί να αμφισβητηθεί ότι σήμερα το Ε.Κ. είναι ένα από τα κυριότερα ευρωπαϊκά *forum*. Ένα χρήσιμο εργαστήρι για ανταλλαγή ιδεών και για συναντήσεις που δεν είναι εύκολο να πραγματοποιηθούν στην κάθε χώρα. Παράδειγμα, ο Ιταλός κομμουνιστής ηγέτης Ε. Μπερλινγκουέρ διάλεξε το Στρασβούργο για να συναντήσει τον Μπραντ, τον Μιτερράν και τους σοσιαλιστές συμπατριώτες-του για να συζητήσουν το ενδεχόμενο μιας μελλοντικής συνεργασίας. Σημαντικό, επίσης, γεγονός είναι ότι ορισμένες ομάδες που δεν εύρισκαν έκφραση στα εθνικά-τους Κοινοβούλια κατόρθωσαν να βρουν μια θέση στο Ε.Κ.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ



**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ**

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ **ΟΛΩΝ**
ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΣΧΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
"Ελεύθερος Τύπος"

ΖΩΟΔΟΧΟΣ ΠΗΓΗΣ 17,
ΤΗΛ 36-37-980

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ

αφραζε

διαβαζε

διαδιδε

την ΑΥΓΗ

τη δική 68

ΦΩΝΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΒΕΛΓΙΟ	ΔΑΝΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΓΑΛΛΙΑ	ΙΡΛΑΝΔΙΑ
ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΕΣ	Σοσιαλιστικό κόμμα (Βαλονικό) 4 Σοσιαλιστικό κόμμα (Φλαμανδικό) 3	Σοσιαλιστικό κόμμα 3 Κόμμα ανεξαρτησίας της Γροιλανδίας 1	Σοσιαλ/κό κόμμα 35	Σοσιαλιστικό κόμμα 20 Κίνημα Ριζοσπαστών της Αριστεράς 2	Ιρλανδικό Εργατρικό κόμμα 4
Σύνολο %	7 6%	4 4%	35 31%	22 19%	4 4%
ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΛΑΙΚΟ ΚΟΜΜΑ Χριστιανοδημοκράτες	Χριστιανικό κοινωνικό κόμμα 3 Χριστιανικό Λαϊκό κόμμα 7	—	Χριστιανοδημοκρατική Ένωση 34 Χριστιανο-κοινωνική Ένωση 8	Ένωση για τη Γαλλία στην Ευρώπη 8	«Η Ιρλανδική Οικογένεια» 4
Σύνολο %	10 9%	—	42 39%	8 7%	4 4%
ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ	—	Συντηρητικό Λαϊκό κόμμα 2 Κόμμα Δημοκρατικού Κέντρου 1	—	—	—
Σύνολο %	—	3 5%	—	—	—
ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ-ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ	—	Λαϊκό Σοσιαλιστικό κόμμα	—	Κ.Κ.Γ. 19	—
Σύνολο %	—	1 2%	—	19 43%	—
ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ	Κόμμα Μεταρρυθμίσεων και Ελευθερίας (Βαλονικό) 2 Κόμμα Ελευθερίας και Προόδου (Φλαμανδικό) 2	Φιλελεύθερο κόμμα Δανίας 3	Κόμμα Φιλελευθέρων Δημοκρατών 4	Ένωση για τη Γαλλία στην Ευρώπη 17	Ανεξάρτητος 1
Σύνολο %	4 10%	3 7,5%	4 10%	17 42,5%	1 2,5%
ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ	—	Κόμμα της Προόδου 1	—	Υπεράσπιση των Συμφερόντων της Γαλλίας στην Ευρώπη 15	«Στρατιώτες του Περωμένου» 5
Σύνολο %	—	1 4,5%	—	15 68%	5 23%
ΟΜΑΔΑ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ	Λαϊκή Ένωση (Φλαμανδικό)	Λαϊκό Κίνημα αντι-ΕΟΚ	—	—	Ανεξάρτητος
	1	4	—	—	1
ΜΗ ΕΝΤΕΤΑΓΜΕΝΟΙ	Δημοκρατικό Μέτωπο Γαλλοφώνων - Βαλονικός Συναγερμός	—	—	—	—
Σύνολο	2	—	—	—	—

ΚΑΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ ΜΕΛΗ

ΙΤΑΛΙΑ	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ %
Σοσιαλκό κόμμα Ιτα- λίας 9 Σοσιαλιστικό κόμμα Ι- ταλίας 4	Σοσιαλιστικό Εργατι- κό κόμμα Λουξεμ- βούργου 1	Κόμμα της Εργασίας 9	Εργατικό κόμμα 17 Σοσιαλκό και Εργατι- κό κόμμα (Β. Ιρλαν- δίας) 1	Πανελλήνιο Σοσιαλι- στικό κίνημα (ΠΑΣΟΚ) 7	113
3 12%	1 1%	9 8%	18 16%	7	100
Χριστιανική Δημοκρα- τική 29 Εθνικό κόμμα Ν. Τυρό- λου 1	Χριστιανικό Κοινωνι- κό Κόμμα 3	Χριστιανοδημοκρατι- κό Προσκλητήριο 10	—	—	107
0 28%	3 3%	10 9%			100
—	—	—	Συντηρητικό κόμμα 60 Ενωτικό κόμμα του Ώστερ 1	—	64
			61 95%		100
Ε.Κ. 19 Ανεξάρτητοι της Αρι- στεράς 5	—	—	—	ΚΚΕ 1	44
4 55%				1	100
Ανελεύθερο κόμμα Ι- ταλίας 3 Κομμουνιστικό κόμ- μα Ιταλίας 2	Δημοκρατικό κόμμα 2	Λαϊκό κόμμα για την Ελευθερία και τη Δη- μοκρατία 4	—	—	40
12,5%	2 5%	4 10%			100
—	—	—	Εθνικιστικό κόμμα Σκωτίας 1	—	22
			1 4,5%		100
Αντισοσιαλιστικό κόμμα Ι- ταλίας 3 Αντισοσιαλιστική Δημο- κρατία 1 Κόμμα Προλεταρια- κής Ενότητας... 1	—	—	—	—	11
Αντισοσιαλιστικό Κοινωνικό Κόμμα - Εθνική Δεξιά	—	Δημοκρατικοί '68	Ενωτικό Δημοκρατικό κόμμα του Ώστερ	—	9
		2	1		

Το νέο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο απαρτίζεται από τις εξής πολιτικές ομάδες:

- την ομάδα των Σοσιαλιστών, με 113 μέλη από τα εννέα Κράτη της Κοινότητας (120, με τη συμμετοχή των 7 βουλευτών του ΠΑΣΟΚ)
- την ομάδα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (Χριστιανοδημοκρατική Ομάδα) με 107 μέλη από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, την Ιταλία, το Βέλγιο, την Ολλανδία, τη Γαλλία, την Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο
- την ομάδα των Ευρωπαίων Δημοκρατών, με 64 μέλη από το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία
- την ομάδα των Κομμουνιστών και συνεργαζομένων, με 44 μέλη από την Ιταλία, τη Γαλλία και τη Δανία (45, με τη συμμετοχή του ενός βουλευτή του ΚΚΕ)

Πάντως, η πραγματική εξουσία στο Ε.Κ. βρίσκεται στα χέρια των μεγάλων Ομάδων. Ορισμένα παραδείγματα από την πρώτη περίοδο λειτουργίας του νέου Ε.Κ. είναι χαρακτηριστικά:

- Η εκλογή της νέας Προέδρου του Κοινοβουλίου Σιμόν Βέλ, δικαιώνει αυτούς που φοβούνται ότι οι εθνικές επιρροές κινδυνεύουν από κάποιο «Διευθυντήριο» των μεγάλων χωρών και ο εσωτερικός πλουραλισμός από την επικυριαρχία των μεγάλων κομμάτων. Η υποψηφιότητα της Βέλ υποστηρίχθηκε από τη γαλλική και τη γερμανική κυβέρνηση. Ενώ, η αρχή της «φιλελεύθερης» Προεδρίας ήταν αποτέλεσμα συμφωνίας των μεγάλων Ομάδων του προηγούμενου Ε.Κ. Έτσι, η υποψηφιότητα της Γαλλίδας Προέδρου υπερίσχυσε της αντίστοιχης του σημερινού Προέδρου της Επιτροπής Γκαστόν Τορν — που τον υποστήριξαν οι μικρές χώρες — χάρη στη ψήφο που έδωσαν, τελικά, οι εκπρόσωποι των Γερμανών Φιλελευθέρων.

- Η Χριστιανοδημοκρατική Ομάδα επιδιώκει την πλειοψηφία μαζί με τις Ομάδες των Συντηρητικών και Φιλελευθέρων. Και προσπαθεί ν' απομονώσει με κάθε τρόπο τους Ανεξάρτητους και την «Ομάδα Τεχνικού Συντονισμού...» και να «κοντράρει» όπου μπορεί τη Σοσιαλιστική Ομάδα. Η τελευταία, είναι συχνά μοιρασμένη ανάμεσα στη συμπάθεια που δείχνει μεγάλη μερίδα μελών-της για τις διάφορες μειονότητες και μειοψηφίες καθώς για τη συνύπαρξη δημοκρατίας και πλουραλισμού και στο φόβο, μήπως αυτό οδηγήσει σε διασπάσεις και καταταμαχισμούς.

- Υπάρχει, βέβαια, και το παράδειγμα της ευρωπαϊκής δραστηριότητας της «Ομάδας Τεχνικού Συντονισμού...», η οποία με επικεφαλής τον Ιταλό Ριζοσπάστη βουλευτή Μάρκο Πανέλα, κατόρθωσε επανειλημμένα να κάνει να θριαμβεύσει ο πλουραλισμός και να μπλοκάρει τις διαδικασίες τροποποίησης του Κανονισμού που ζήτησαν οι μεγάλες Ομάδες: αύξηση του αριθμού των μελών των Ομάδων, από 10 σε 21 και μείωση του χρόνου ομιλίας κάθε Ευρωβουλευτή. Πρέπει, επιπλέον, να επισημανθεί η παρουσία διάφορων εξαιρετικά πολύμορφων τάσεων της μειοψηφίας, όπως αυτών που εκπροσωπούν περιφέρειες ή περιοχές της κοινότητας (Φλαμανδοί, Βαλόνοι, Σκοτσέζοι, Ιρλανδοί).

- την ομάδα των Φιλελευθέρων και Δημοκρατών, με 40 μέλη από τη Γαλλία, την Ιταλία, το Βέλγιο, την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, την Ολλανδία, το Λουξεμβούργο και την Ιρλανδία
- την ομάδα τεχνικής συνεργασίας και υπεράσπισης των ανεξάρτητων ομάδων και βουλευτών, με 11 μέλη από την Ιταλία, τη Δανία, το Βέλγιο και την Ιρλανδία, που διατηρούν την ξεχωριστή πολιτική-τους ταυτότητα.
- Εξάλλου, 9 βουλευτές από την Ιταλία, το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο δεν έχουν ενταχθεί σε καμιά πολιτική ομάδα

- Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι συμμαχίες των πολιτικών Ομάδων στο Ε.Κ. είναι ρευστές και γίνονται συχνά κατά θέματα σε αρκετές περιπτώσεις η διαχωριστική γραμμή περνά μέσα από τις διάφορες ομάδες, δημιουργώντας ετερόκλητες συμπαρατάξεις, ανεξάρτητες από τον υπάρχοντα πολιτικό και ιδεολογικό συσχετισμό δυνάμεων (όπως π.χ. οι Γάλλοι κομμουνιστές που συντάχθηκαν με τους γκυλικούς για την υπερψήφιση του κοινοτικού προϋπολογισμού).

Τι θα κάνουν τα ελληνικά κόμματα

Απ' όλα τα ελληνικά κόμματα, μόνο το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ έκαναν μέχρι σήμερα τις επιλογές-τους. Το ΚΚΕ εντάχθηκε στην κομμουνιστική Ομάδα του Ε.Κ. Το ΠΑΣΟΚ, ενώ παραμένει αμετακίνητο στις θέσεις-του για την ΕΟΚ και ζητά δημοψήφισμα, όπως έγινε και στις άλλες χώρες, αποφάσισε να στείλει τους βουλευτές, που του αναλογούν, στη νέα Ευρωβουλή. Ήδη, οι 7 Ευρωβουλευτές του ΠΑΣΟΚ εντάχθηκαν στη σοσιαλιστική Ομάδα του Ε.Κ.

Οι θέσεις του ΠΑΣΟΚ...

Η συμμετοχή του ΠΑΣΟΚ στους κοινοτικούς θεσμούς θα του επιτρέψει:

- Να παρακολουθεί από κοντά τις κοινοτικές εξελίξεις και να αποτρέπει αποφάσεις που, ενδεχόμενα, θα έβλαπταν τα εθνικά συμφέροντα η συμμετοχή αυτή δεν έχει την έννοια της αποδοχής της Συνθήκης Προσχώρησης: και κατά την ψήφιση του Συντάγματος του 1975 η αποχώρηση του ΠΑΣΟΚ δεν το εμπόδισε να συμμετάσχει στις κοινοβουλευτικές διαδικασίες.

- Να επηρεάζει — στο μέτρο των ικανοτήτων-του — τις αποφάσεις που θα λαμβάνονται στην ΕΟΚ, έτσι ώστε να αμβλύνονται οι δυσμενείς επιπτώσεις-τους για τα συμφέροντα του ελληνικού λαού. Άλλωστε, με τον τρόπο αυτό μπορούν να αξιοποιηθούν καλύτερα όλες οι δυνατότητες που παρέχει η Συνθήκη της Ρώμης στα κράτη - μέλη, σε περίπτωση σοβαρών δυσχερειών. Τόσο στο παρελθόν, όσο και πιο πρόσφατα, πολλά κράτη - μέλη — και μάλιστα όχι από τα πιο αδύνατα οικονομικά — εφάρμοσαν συχνά ρήτρες διασφάλισης και πήραν επανειλημμένα μέτρα προστασίας της γεωργικής και βιομηχανικής-τους παραγωγής.

Παλαιότερα, η Γαλλία είχε απαγορεύσει τις εισαγωγές ιταλικού κρασιού και ιταλικών βιομηχανικών προϊόντων (ψυγεία, κουζίνες, κλπ.), ενώ πιο πρόσφατα σταμάτησε τις εισαγωγές πρόβειου κρέατος από την Αγγλία. Εξάλλου, μια άλλη χώρα μέλος, η Ιρλανδία, κατέφυγε επανειλημμένα τα τελευταία χρόνια στην εφαρμογή της ρήτρας διασφάλισης για να προστατεύσει την οικονομία-της από την εισροή κοινοτικών προϊόντων (στη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, η χώρα αυτή εφάρμοσε 17 φορές τη ρήτρα διασφάλισης).

... και της «Νέας Δημοκρατίας»

Απ' τη πλευρά-της η Ν. Δ. συνεχίζει τους τακτικούς ελιγμούς-της και δεν αποφάσισε ακόμη αν και πού θα ενταχθεί. Η θέση της Ν.Δ. υπαγορεύεται από σειρά υπολογισμών βασικά δε θέλει να δυσανεμίσει καμία απ' αυτές τις συγγενείς ομάδες



για καθε
καλο
βιβλιο

περιοδικα δισκοι

κίαφας 5 (παροδος ακαδημίας)

☎ 360.48.48 360.54.93

στις οποίες θα μπορούσε να ενταχθεί. Παιζοντας, όμως, αυτό το λεπτό παιχνίδι, κινδυνεύει να βρεθεί χωρίς στηρίγματα αφού θα είναι αναγκασμένη να συντάσσεται, ανάλογα με τα θέματα, τότε με τη μία και τότε με την άλλη Ομάδα. Η τακτική αυτή μπορεί μακροπρόθεσμα να της δημιουργήσει προβλήματα και δεν αποκλείεται τα ερείσματα που είχε εξασφαλίσει όλα αυτά τα τελευταία χρόνια στο χώρο της ευρωπαϊκής συντηρητικής παράταξης να εξανεμισθούν.

Αντίθετα, η μεθόδευση του ΠΑΣΟΚ αρχίζει να δημιουργεί ένα ευνοϊκότερο κλίμα στον ευρωπαϊκό χώρο. Ήδη, η πιθανότητα να αναλάβει σύντομα την εξουσία δεν αντιμετωπίζεται με δυσπιστία και σκεπτικισμό. Η επιμονή και η σταθερότητα με τις οποίες υποστηρίζει στον ευρωπαϊκό χώρο τις θέσεις-του, έχει επηρεάσει ένα μεγάλο αριθμό ευρωπαϊκών πολιτικών δυνάμεων, και το ενδεχόμενο της αλλαγής στη διακυβέρνηση της χώρας, άρχισε να θεωρείται πλέον σαν κάτι το αυτονόητο.

Οι Ευρωπαίοι πραγματιστές περιμένουν το «φαινόμενο» ΠΑΣΟΚ και δεν υπάρχει πλέον αμφιβολία ότι το πείραμα του ελληνικού σοσιαλιστικού μετασχηματισμού δε θα συναντήσει μεγάλες αντιθέσεις, ενώ θα αντιμετωπισθεί με συμπάθεια και κατανόηση από τα περισσότερα σοσιαλιστικά κόμματα στους κύκλους των τελευταίων υπάρχει η ελπίδα ότι η επιτυχία του εγχειρήματος για αλλαγή και σοσιαλιστικό μετασχηματισμό στην Ελλάδα, μπορεί να σημάνει την έναρξη μιας νέας περιόδου άνθησης του ευρωπαϊκού σοσιαλισμού.

Έλληνες Ευρωβουλευτές και Ε.Κ.

Τι θα κάνουν οι Έλληνες Ευρωβουλευτές; πώς θα κινηθούν στο νέο αυτό χώρο του Ε.Κ. που, επιπρόσθετα, είναι και καινούριος γι αυτούς; Το ερώτημα το θέτουμε γιατί, ανεξάρτητα από το σημερινό συσχετισμό δυνάμεων, το μόνο κοινοτικό όργανο που μπορεί μακροπρόθεσμα να παίξει έναν αυξημένο ρόλο όσον αφορά τον έλεγχο της εκτελεστικής εξουσίας της Κοινότητας (Επιτροπή, Συμβούλιο) είναι η Ευρωβουλή.

Γενικότερα ο ρόλος των Ελλήνων Ευρωβουλευτών μπορεί να αποδειχτεί χρήσιμος και για το Ελληνικό Κοινοβούλιο. Ο βουλευτής δε πρέπει να αποκοπεί από την ελληνική πραγματικότητα. Οι προτάσεις που θα κάνει στην Ομάδα-του και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρέπει να αντικατοπτρίζουν τις απόψεις του Ελληνικού Κοινοβουλίου και του Κόμματός-του, αλλά και να συμβάλουν στην προάσπιση των γενικότερων συμφερόντων της χώρας. Για το σκοπό αυτό, δεν είναι αρκετό οι Ευρωβουλευτές να παρακολουθούν μόνο τις συνεδριάσεις των Επιτροπών και της Ολομέλειας του Ε.Κ. Πρέπει να είναι «προσπελάσιμοι» από τις εθνικές κοινωνικές ομάδες που εκπροσωπούν και να μεταφέρουν «προς τα έξω» τις απόψεις-τους.

Επιπλέον, δεν πρέπει να υπάρχει ανταγωνισμός ανάμεσα σε εθνικούς βουλευτές και Ευρωβουλευτές αλλά *συμπληρωματικότητα*, έτσι ώστε να μεταφέρεται σωστότερα στο Ε.Κ., το κλίμα που επικρατεί στο εσωτερικό της χώρας. Γι αυτό δεν αρκούν μόνο οι επερωτήσεις· χρειάζεται στενός συντονισμός με τα εθνικά κόμματα και επαγρύπνηση στον κοινοτικό χώρο. Με τον τρόπο αυτό, στις συζητήσεις και αποφάσεις του Ε.Κ. θα επιτυγχάνεται καλύτερα η προάσπιση των εθνικών δικαιωμάτων.

Απ' την άλλη, οι Ευρωβουλευτές πρέπει να μπορούν να ενημερώνουν την ελληνική κοινή γνώμη για το τι γίνεται στο Ε.Κ. και τι επιπτώσεις θα έχουν οι αποφάσεις που παίρνονται στα κοινοτικά όργανα.

Η σχέση των Ελλήνων βουλευτών με την εθνική βουλή θα πρέπει να έχει *οργανικό* χαρακτήρα και να λειτουργεί *αμφίδρομα*. Έτσι, θα αποτραπεί η οποιαδήποτε προσπάθεια ή πρόθεση υποβάθμισης του ρόλου του εθνικού Κοινοβουλίου. □

Τα στοιχεία για τους πίνακες τα πήραμε από σχετικές εκδόσεις και μελέτες του γραφείου Αθηνών της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

ΣΙΜΟΝ ΝΤΕ ΜΠΩΒΟΥΑΡ

ΤΑ ΓΗΡΑΤΕΙΑ

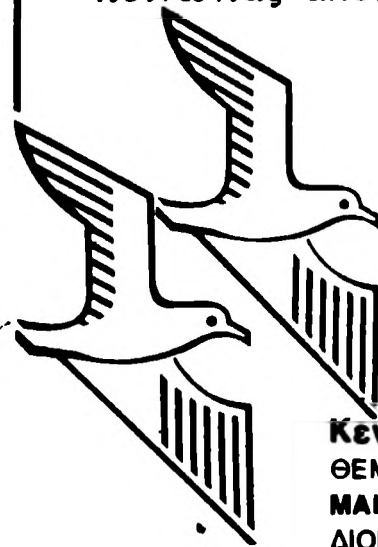


Ένα από τα μεγαλύτερα πνεύματα της εποχής μας ρωτά:

«Είναι οι γέροι άνθρωπινα πλάσματα;»

«Κρίνοντας από τον τρόπο πού η κοινωνία μας τους μεταχειρίζεται, τό ερώτημα παραμένει άνοιχτό στην άμφιβολία. Από τή στιγμή πού η κοινωνία τούς άρνεΐται αυτό πού θεωρείται σάν ελάχιστα άναγκαΐο, καί από τή στιγμή πού σκόπιμα τούς καταδικάζει στη φτώχεια, τή μοναξιά καί τήν άπελπισία, δείχνει μέ τή στάση της αύτή ότι οι γέροι δέν έχουν ούτε τίς ίδιες άνάγκες ούτε τά ίδια δικαιώματα μέ τά άλλα μέλη τής άνθρώπινης κοινότητας... Ναί, τά γηρατειά κατάντησαν νά γίνουν ένα ντροπαστικό μυστικό, ένα άπαγορευμένο θέμα».

Μιά άνοιχτή, άνελέητη καταγγελία κατά τής άδιαφορίας καί τής βαναυσότητας τής κοινωνίας άπέναντι στά γηρατειά.



Εκδόσεις Γλάρος

Κεντρική διάθεση - παραγγελίες
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ. 36.18.457
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ: ΠΕΤΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΟΥ 31 • ΘΕΣ/ΝΙΚΗ • ΤΗΛ. 52.81.19

ΙΣΩΣ σ' ἐμᾶς νά φαίνεται ἀπόμακρος ὁ κίνδυνος μιᾶς ἀτομικῆς «χαβούζας» ἢ ἐνός σταθμοῦ ἐπεξεργασίας ἀτομικῶν λυμάτων, ἀφοῦ τό λαϊκό ἐνδιαφέρον καί πάθος εἶναι στραμμένο στίς ἄλλες ἐθνικές μας χαβούζες, τίς καθαρόαιμες, τῶν ἰδιωτικῶν καί δημόσιων ἀνθρώπων λυμάτων κι ἀπόβλητων. Δέν ἀποκλείεται, ὅμως, ἡ ἐγκατάσταση καί κάποιας ἀτομικῆς χαβούζας νά συμπέσει καί νά συγχρονιστεῖ, γιά λόγους τακτικῆς, μέ κάποια περίοδο ἀγώνα καί λαϊκῆς ἀντίστασης, ἐνάντια σέ ἄλλες χαβούζες... Συνήθως ἐτσι γίνεται στόν τόπο μας, κι ὥσπου νά βγοῦμε ἀπό τόν ἕνα λάκκο, πέφτουμε στόν ἄλλον, εἴτε βοθρολύματα περιέχει αὐτός, εἴτε πυρηνικά λύματα. Ἐμεῖς, διακρίσεις δέν κάνουμε.

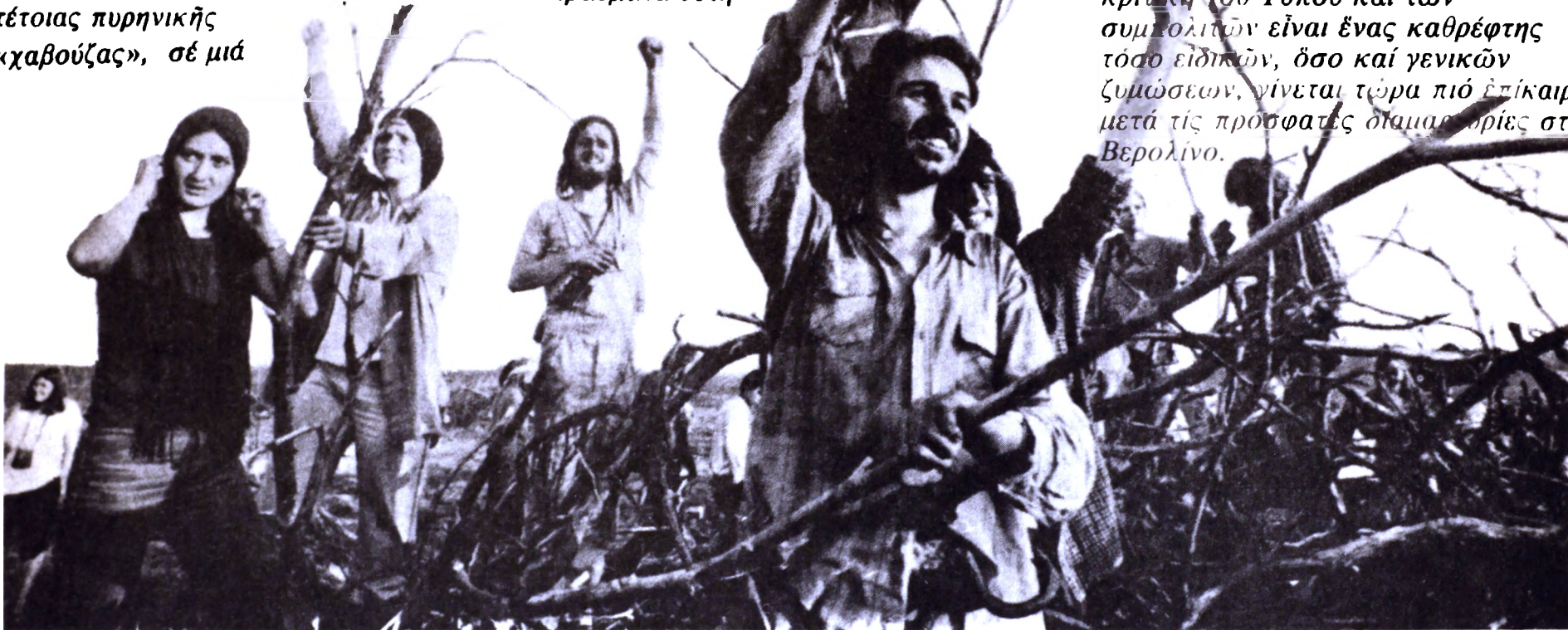
ΣΗΜΕΡΑ, παραθέτουμε στό «**ANTI**», ἕνα μοντέλο λαϊκῆς, εἰρηνικῆς ἀντίστασης, μπρός στήν ἐγκατάσταση καί δημιουργία μιᾶς τέτοιας πυρηνικῆς «χαβούζας», σέ μιά

χώρα μέ ἀπόλυτα ὁργανωμένο κι ἐλεγχόμενο ἀποχετευτικό δίκτυο: Τή Δυτική Γερμανία. Πρός δική μας παρηγόρια, ἡ τάξη κι ἡ πειθαρχία τῶν Γερμανῶν στά ἀπόβλητά τους...δέν μπόρεσαν νά προασπίσουν τή χώρα ἀπό...ἀλλά κακά. Ὅπως, ἡ πολυδαίδαλη ἐξάρτησή της ἀπό τίς δύο ὑπερδυνάμεις καί ἡ διαρκῆς «καταδίκη» της νά διαιωνίζει καί νά ἐπαυξάνει — γιά ἄμυνά της — τό πολυθρύλητο μεταπολεμικό, γερμανικό «θαῦμα». Αὐτό πού συνεπάγεται ἀπειρες θυσίες, ἐπαγρύπνηση, ἐγρήγορση, ὑποχωρήσεις, ἐκχωρήσεις, ὑπαναχωρήσεις, διαρκεῖς ἐλιγμούς, γιά νά μπορεῖ, αὐτό τό θαῦμα, νά εἶναι ἀποτελεσματικό καί...θαυματοουργό.

Ἀπό τήν ἄλλη, ἔχει ἕνα λαό φορτωμένο μέ πολεμικά τραύματα θύτη

- θύματος καί μέ ἱστορικά συμπλέγματα, πού κρατάει συνήθως ἀκραῖες καί μαζικές θέσεις τόσο στήν εἰρηνική του, ὅσο καί στή βίαιη ὥρα του. Οἱ νέες γενιές, μ' ὅλες τίς τραυματικές ἐμπειρίες «στό δέρμα τῆς μνήμης» καί τῆς κρίσης τους, προσπαθοῦν νά κινηθοῦν μέ σύνεση ἀνάμεσα στίς θέσεις κι ἀντιθέσεις. Ἀνάμεσα σέ ἑκατομμύρια ἀπό μεταπολεμικούς ἀτομιστές κι ἐφησυχασμένους καταναλωτές τῶν (multi - ἐπιχειρήσεων) Neckerman καί στούς Μπάαντερ - Μάινχοφ, ἀνάμεσα στούς ὁπαδούς τῶν τελευταίων καί στούς ὁπαδούς ἐνός Στράους ἢ ἐνός νέου Ναζισμού.

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ τῆς εἰρηνικῆς ἀντίστασης 5.000 ἀνθρώπων στο Οίλεμπερ τῆς Κάτω Σαξωνίας, ἡ ἀντίδραση κι ἡ στάση τῆς κρατικῆς μηχανῆς, ἡ συμπαράσταση κι ἡ κριτική τοῦ Τύπου καί τῶν συμπολιτῶν εἶναι ἕνας καθρέφτης τόσο εἰδικῶν, ὅσο καί γενικῶν ζυμώσεων, γίνεται τώρα πιά ἐπ'ἄκρον μετά τίς πρόσφατες διαμαρτυρίες στό Βερολίνο.



τῆς Ἄννης Θ. Κολτσιδοπούλου

GORLEBEN

Γερμανικό μοντέλο εἰρηνικοῦ πείσματος

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ τῆς ἀναταραχῆς στό Wendland, σ' αὐτή τή μικρή, ἀλλά καίρια γωνιά τῆς Δ. Γερμανίας, ἀρχίζει τό Φλεβάρη τοῦ 1977. Ἄν κοιτάξει κανεῖς τό χάρτη τῶν Γερμανιῶν, ἡ περιοχή τοῦ Wendland μοιάζει μέ μιά μικρή, ἐπίμονη καί θρασύτατη σφήνα, μπηγμένη ἀρκετά βαθιά στά δυτικά πλευρά καί σύνορα τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας. Ἡ πάλι μοιάζει μέ μικρή εἰρηνική κι ἀδερφική χερσόνησο, δυτικογερμανική, ἀγκαλιασμένη στά βόρεια, ἀνατολικά καί νότια ἀπό τήν ἄλλη Γερμανία κι ἐγκαταστημένη, ὅπως ὅλη ἡ περιοχή — ἀνατολική καί δυτική — πάνω σέ μιά γῆ ἀμείλικτη, γεμάτη ἀλάτι καί ἄμμο.

ΤΟΣΟ ἡ θέση τοῦ Wendland, λοιπόν, ὅ-

σο καί ἡ σύσταση τοῦ ἐδάφους του ὁδήγησαν τό «ἀτσάλινο δάκτυλο» τῆς δυτικογερμανικῆς πολιτικῆς νά ὑποδείξει καί νά δείξει τό σημεῖο αὐτό γιά τά πυρηνικά της πλάνα. Λίγο μετά τόν Φλεβάρη τοῦ 1977 κι ὕστερα ἀπ' τήν πρώτη δήλωση τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Κάτω Σαξωνίας, Ἄλμπρεχτ, πῶς προορίζει τό Γκορλέμπεν ὡς πιθανό σημεῖο ἐγκατάστασης ἐθνικοῦ σταθμοῦ ἐπανεπεξεργασίας ἀτομικῶν λυμάτων, δημιουργεῖται πολύ σύντομα στήν περιοχή μεταξύ Lüchow καί Dannenberg, μιά αὐξανόμενη ἀντίσταση ἐνάντια στό σχέδιο αὐτῆς τῆς ἀτομικῆς χαβούζας - ἐργοστάσιου.

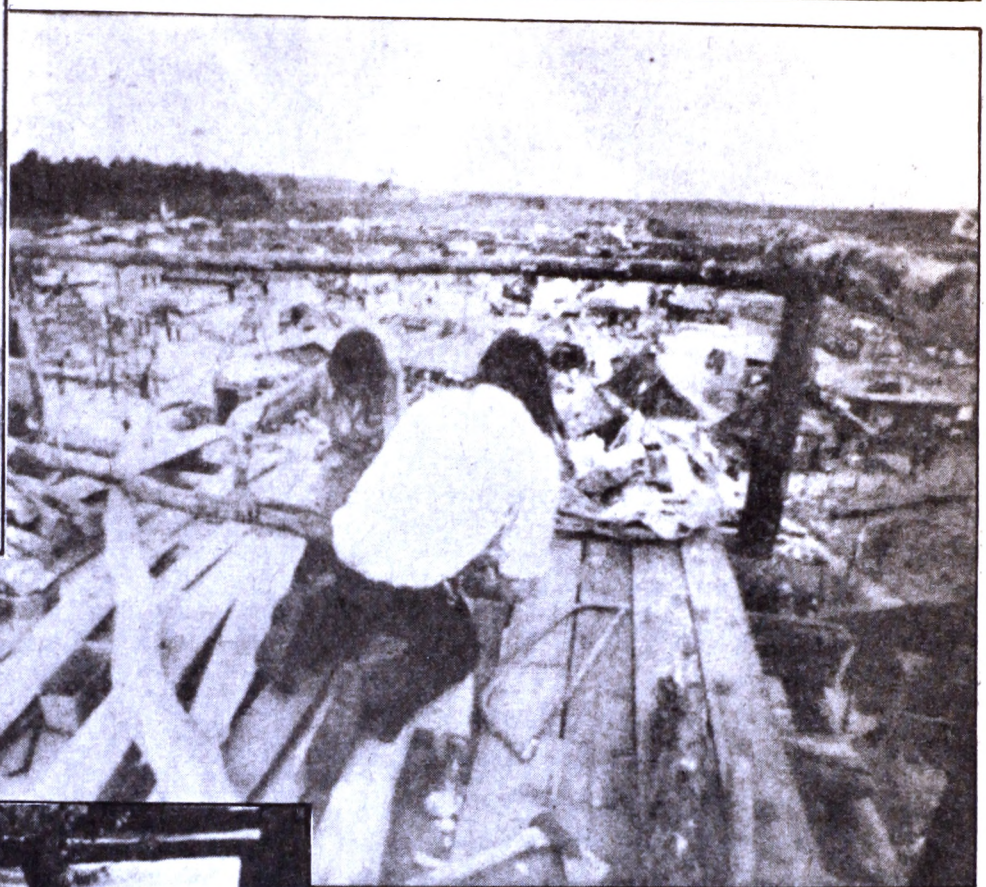
ΣΤΙΣ 12.3.77, ἡ λαϊκή πρωτοβουλία Lüchow — Dannenberg, ὁργανώνει στήν

ἤδη καθορισμένη περιοχή τοῦ πυρηνικοῦ ἔργου, μιά εἰρηνική διαδήλωση, ὅπου συμμετέχουν γύρω στούς 15.000 πολῖτες. Ἡ πρώτη αὐτή κρούση ἀντίστασης δέν βρῆκε ἀπήχηση οὔτε στόν ὑπόλοιπο λαό, οὔτε στήν κυβέρνηση ἢ τήν ἀντιπολίτευση. Οἱ περισσότεροι χαρακτήρισαν αὐτούς πού συμμετείχαν θεότρελους, ἀναρχικούς καί ἐπαναστάτες.

ΤΟ ΠΑΣΧΑ τοῦ 1977 γενικεύεται γιά πρώτη φορά ἡ κίνηση τοῦ Wendland. Στήν ἴδια τή νευραλγική περιοχή ξαπλώνεται τό σύνθημα «ἐπαναδάσωση κι ὀχι ἐπανεπεξεργασία» καί στήν περιφραγμένη καί πελεκημένη ἔκταση τοῦ «ἔργου», ξαναφυτεύονται μικρά δέντρα.

ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ, ἡ γραφειοκρατία,

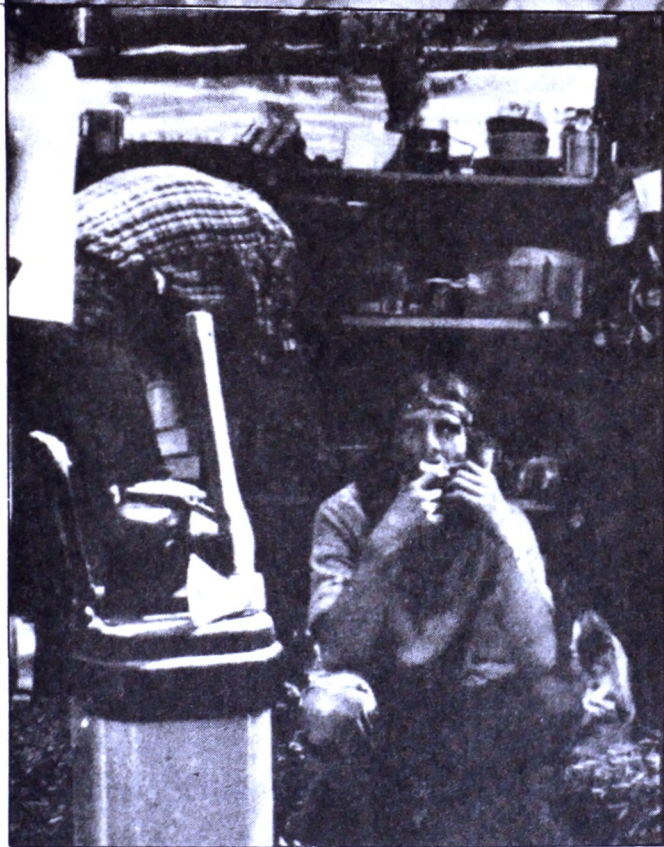
"Όλοι στή χαρούμενη καί δημιουργική δουλειά..."



συνεχίζει ακάθεκτη τό έργο της καί στίς 6.7.77 ή βουλή τής 'Ομοσπονδιακής Γερμανίας έγκρίνει τό έργο. 'Ο ύπουργός έσωτερικών Maihofer, δίνει έντολή στό κρατικό ίδρυμα φυσικῶν καί τεχνικῶν έρευνῶν, νά προχωρήσει στήν απόκτηση τής έκτασης. "Όλο τό καλοκαίρι τοῦ '77, λαϊκές πρωτοβουλίες ενημερώνουν τούς αγρότες καί τούς κατοίκους τής περιοχῆς γιά τούς κινδύνους καί τά παρασκήνια ενός τέτοιου έργου καί προσπαθοῦν νά συνδέσουν τήν κίνησή τους μέ άλλες κινήσεις τής Γερμανίας ένάντια στίς ατομικές εγκαταστάσεις καί στά πυρηνικά προγράμματα. Γιά πρώτη φορά, μάλιστα, έκδηλώνονται αντιθέσεις ανάμεσα στούς πολίτες ὡς πρός τό είδος τής τακτικῆς, γιά τήν αντιμετώπιση μιᾶς τέτοιας de facto κρατικῆς απόφασης. Παράλληλα, μιά Παιδική Χαρά έρχεται νά εγκατασταθεῖ μέσα στό χῶρο τής διαμάχης. 'Αρχίζουν μιά σειρά από συζητήσεις γιά πιθανές μορφές αντίστασης σέ περίπτωση δοκιμαστικῶν γεωτρήσεων, πού δέν καταλήγει σέ καμιά απόφαση. Τό έρώτημα παραμένει πάντα: παθητική ή ενεργητική αντίσταση, εἰρηνική άμυνα ή άντεπίθεση;

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ οἱ ενέργειες προχωροῦν καί από τίς δύο πλευρές. Στίς 4.11.77, φθάνει διαταγή στήν τοπική διεύθυνση οἰκισμοῦ τοῦ Lüchow - Dannenberg νά ξηλωθεῖ καί ν' απομακρυνθεῖ ή Παιδική Χαρά από τό χῶρο τῶν έργων. Οἱ πολίτες άπαντοῦν μέ μιά διαδήλωση - διαμαρτυρία μπρός στό δημαρχεῖο τοῦ Lüchow κι ακολουθεῖ μιά ύποδοχή γελοιοποίησης τοῦ "Άλμπρεχτ τήν 1.12.77, όταν έρχεται γιά μιά επίσκεψη στό Trebel.

ΠΑΡ' ΟΛ' ΑΥΤΑ, τέλος τοῦ 1977 κατορθώνει ή D.W.K. — γερμανική εταιρία



έπανεπεξεργασίας πυρηνικῶν λυμάτων — νά άποσπάσει τήν πρώτη άδεια γιά δοκιμαστική γεώτρηση. Σιγά σιγά γίνεται συνείδηση, πῶς ὁ προγραμματισμός αὐτοῦ τοῦ σταθμοῦ έπανεπεξεργασίας πυρηνικῶν λυμάτων άποτελεῖ καί τόν πυρήνα τοῦ ατομικοῦ προγράμματος τής 'Ομοσπονδιακής Γερμανίας, καί ή γενική αντίσταση τῶν «άντιπυρηνιστῶν» Γερμανῶν συγκεντρώνεται στό Gorleben. Τό Γενάρη τοῦ 1978 συνεχίζεται ή σύσκεψη τῶν πολιτῶν στό Trebel γιά τή μορφή αντίστασης πού πρέπει νά αποφασιστεῖ. 'Αποφασίζεται σέ πρώτο πλάνο ή έξάπλωση τής αντιστασιακῆς δράσης σ' ὅλη τή Γερ-

μανία, κυρίως μέ τή μορφή διαδηλώσεων, κατάληψης έκκλησιῶν, μπλοκαρίσματος ηλεκτροσταθμῶν, μποῦκοτάζ τής τιμῆς τοῦ ρεύματος κ.ά. Τέτοιες ενέργειες πολιτῶν συναντᾶμε πραγματικά ὅλο τό 1978 καί μάλιστα μέ ιδιαίτερη άπήχηση κι έπιτυχία, ὅπως στό Γκότινγκεν, στό 'Αμβούργο, στό Βερολίνο. Φθινόπωρο τοῦ 1978 τό κράτος άπαντάει μέ μιάν απόφαση νά πραγματοποιηθοῦν 100 περίπου «ύδρολογικές έξετάσεις», μέ άλλα λόγια γεωτρήσεις καί έκσκαφές σέ βάθος μέχρι 250 μέτρα μέσα σέ ὄγκους αλατιοῦ. Οἱ άντιδράσεις άπ' τήν πλευρά τής λαϊκῆς πρωτοβουλίας κι από τήν πλευρά αγροτῶν πού θίγεται ή γῆ τους, παίρνουν έκταση καί έθνική μορφή. 'Αλλεπάλληλες εἶναι οἱ διαδηλώσεις μέ τρακτέρ, μέ τό γενικό σύνθημα: «Παντοῦ εἶναι Gorleben». Στίς αρχές τοῦ 1979, ή λαϊκή πρωτοβουλία, πετυχαίνει νά άποκτήσει καί νά δημοσιέψει μυστικά έγγραφα πού άφοροῦν τό πυρηνικό έργο, από ὅπου διαπιστώνεται, πῶς πρόκειται γιά πυρηνικό σταθμό μέ ὑψηλότατο δείκτη κινδύνων καί ακόμα, πῶς τό χτίσιμό του θά αλλάξει ὁλότελα τή μορφή καί τή δομή τής περιοχῆς, σέ σημείο μάλιστα πού θά καταστραφοῦν καί τμήματα διατηρητέα γιά τήν φυσική προστασία τοῦ περιβάλλοντος. Διαδηλώσεις, διαμαρτυρίες, σφυγμομετρήσεις τής κοινῆς γνώμης, καί πορείες, άφήνουν τούς άρχοντες άνεπηρέα-

στους. Στις 14.3.1979 γίνεται η πρώτη γεώτρηση για τόν έλεγχο της έδαφικής άντοχής. 1.500 αστυνομικοί και ειδικοί «υπάλληλοι» προστασίας των δυτικογερμανικών συνόρων, προστατεύουν τη διαδικασία από...100 περίπου τολμηρούς διαδηλωτές που ακολούθησαν τά συνεργεία. Σ' όλες τις γωνιές της Γερμανίας δημιουργούνται εύρύτατοι κύκλοι συμπάστασης. Στις 19.3.79 αγρότες προχωρούν για πρώτη φορά σέ μία μορφή ένεργητικής αντίστασης: Μπλοκάρουν μέ τις άγροτικές τους μηχανές όλα τά γεωτρητικά μηχανήματα και αποκλείουν παράλληλα κεντρικούς δρόμους. Άποτέλεσμα της πρώτης αυτής ένεργητικής αντίστασης 79 συλλήψεις, δίχως όμως συνέπειες. Τρείς μέρες αργότερα, δύο αυτοκίνητα της αστυνομίας συνόρων...περνούν πάνω από καμουφλαρισμένα καδρόνια μέ καρφιά...Σέ συνέχεια έχουμε τή μεγαλύτερη, σέ συμμετοχή, πορεία πού κρατάει πέντε μέρες και πού μ' έναν όγκο 100.000 ανθρώπων, εκατοντάδων τρακτέρ, ποδηλάτων κι άλλων τροχοφόρων, γίνεται μ' ένθουσιασμό δεκτή στό Άνόβερο, όπου διασχίζει τήν πόλη ως θριαμβική παρέλαση.

ΤΟ ΜΑΗ του 1979, ό Άλμπρεχτ δηλώνει στην τοπική βουλή μία παρέκκλιση από τό αρχικό σχέδιο της «έπανεπεξεργασίας» και ανακοινώνει τήν τελευταία απόφαση για δημιουργία μιās άπλης πυρηνικής «χαβούζας». Όπως αποκάλυψαν, όμως, τοπικές έφημερίδες, πρόκειται μόνο για καθυστέρηση πού επιβάλλεται από τό γενικό πρόγραμμα του άτομικού lobby.

ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ στίς 14.10.79 μία ακόμη μεγαλύτερη πορεία διαδηλωτών άπ' ό,τι στό Άνόβερο. Αυτή ή πορεία των 150 - 180.000 ανθρώπων τράβηξε για τή Βόνη, τήν πρωτεύουσα της Όμοσπονδιακής Γερμανίας και τόν τόπο της κοινοβουλευτικής άπάθειας και άγνόησης.

ΣΑΝ ΑΠΑΝΤΗΣΗ της Βόνης, έρχεται, τόν Γενάρη του 1980, νά προστεθεί στό έργοτάξιο τό δεύτερο σημείο γεώτρησης, νούμερο 1002.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ αυτή κίνηση της πολιτείας, συγκεντρώνει άμέσως στό Trebel πολίτες άπ' όλη τή Γερμανία πού συσκέπτονται μέ τούς κατοίκους της περιοχής, ακόμη μία φορά, για τή μορφή της αντίστασης. Όστερα από άτέλειωτες συζητήσεις κι ανταλλαγές άπόψεων καταλήγουν στην τακτική της κατάληψης του χώρου.

ΣΤΙΣ 3 ΜΑΙΟΥ 1980, κάτοικοι της περιοχής των περιχώρων, καθώς και πολίτες του Δυτικού Βερολίνου κι όλόκληρης της Όμοσπονδιακής Γερμανίας, καταλαμβάνουν ειρηνικά τό χώρο πού προορίζεται για τήν επόμενη γεώτρηση, νούμερο 1004, και τόν ανακηρύττουν «Έλεύθερη Δημοκρατία του Wendland».

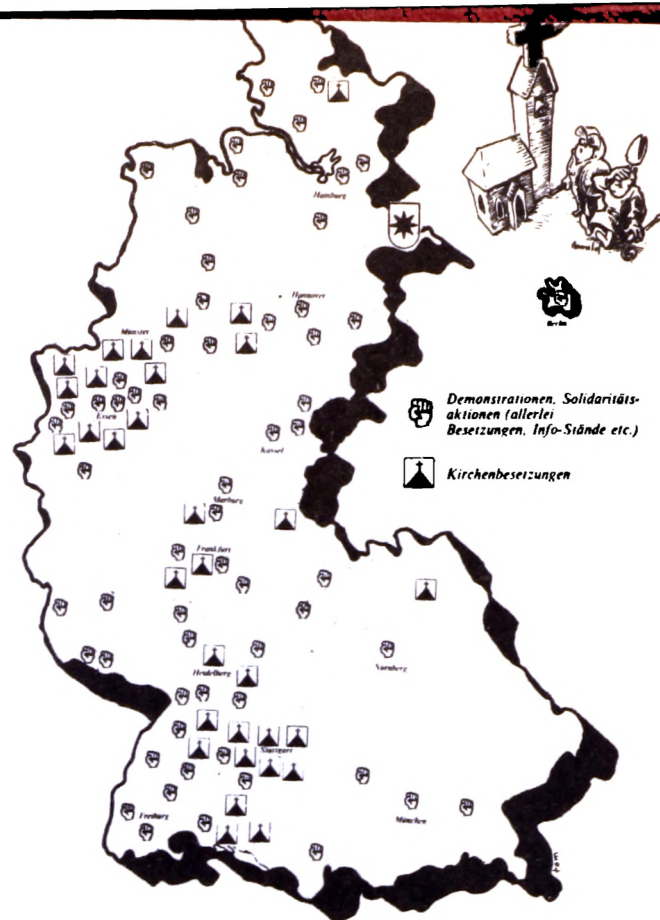
Η Όμοσπονδιακή Αστυνομία έπελαύνει και επιδίδεται στό καταστροφικό έργο της και τόν ξυλοδαρμό των έποικιστών.



ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ αυτή και για 32 ακόμη, 5.000 άνθρωποι, «χτίζουν» μέ υπευθυνότητα, κέφι, χαρά, πάθος, έξυπνάδα, φαντασία, μεράκι, προσωπικό μόχθο κι άπέραντη πίστη στη μελλοντική ειρήνη κι έλευθερία, μία μοναδική μορφή ανθρώπινης αντίστασης στην άπάνθρωπη έξάπλωση του άτομικού τρόμου. Χτίζουν τό μοντέλο μιās όμορφης, άπλης ζωής, μέσα στό χώρο πού προορίζεται για μία τερατόμορφη πυρηνική έστία. Μέσα στίς δύο πρώτες βδομάδες χτίζονται πάνω από έκατό ξύλινες πανέμορφες παράγκες, παιδικόι σταθμοί, εκκλησία, κέντρο φιλίας (μέ σχέδιο αρχιτεκτόνων άπ' τό Άμβούργο), μαγειρείο, μπιραρία, διαμορφώνεται θεατρικό πατάρι. Κι άνάμεσα, εκατοντάδες σκηνές, παρτέρια μέ λουλούδια, δενδράκια, ζαρντινιάρες, κοτέτσια μέ χήνες, και κότες, πολύχρωμες σημαίες, άφίσες παντού, συνθήματα μέ ανθρωπιά, μέ γνώση, μέ χιούμορ, ξύλινοι πύργοι μέ πανοραμική θέα, ήλιοι, δυνατά χέρια, χρώματα, ζωή, κέφι, τραγούδι, άποφασιστικότητα, νεανικές φωνές μεταμορφώνουν τήν άμμουδερή, στιφή, γή, σέ ένα μοντέλο πανέμορφης, έλεύθερης, άπλης, δημοκρατικής ζωής, όπου ό ήλιος

δέν μπορεί παρά νά λάμπει, ακόμα και σέ αυτή τήν περιοχή μέ τά χαμηλά σύννεφα και τήν πυρηνική άπειλή. Τό κέφι φουντώνει στό μικρό αυτοσχέδιο παράδεισο του σημείου γεώτρησης 1004. Η φαντασία όργιάζει. Οί στερημένοι κάτοικοι της μεγαλούπολης τολμάνε τούς κρυφούς τους καημούς και τίς μικρές τους νοσταλγίες: έδώ ένας χωριάτικος φούρνος, εκεί ένα μικρό χαμάμ, ένα λιλιπούτιο λουτρό μέ όλες τίς άνέσεις και θέα σέ λουλουδόκηπο, πιο πέρα μία παράγκα ρεμβασμού κι αυτοσυγκέντρωσης. Στην είσοδο κοντά στό παράπηγμα πληροφοριών και τό δένδρο - έφημερίδα, όπου μοιράζονται και τά διαβατήρια της Έλεύθερης Δημοκρατίας του Wendland. Ένα τέτοιο διαβατήριο έχει ισχύ «όσο ό κάτοχος του μπορεί ακόμα νά γελάει»...

ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ συμπάσταση και συμπάθεια. Οί ντόπιοι γεμίζουν τό «χωριό» των «πολιορκητών» μέ κάθε είδους φαγώσιμα. Η άγροτική κοινότητα δηλώνει έπίσημα: «Οί πολιορκητές κέρδισαν όλο μας τό σεβασμό και τήν συμπάθεια. Μέ τόν πλούτο των ιδεών τους, και τήν εργατικότητα τους στό χτίσιμο του χωριού, άπόδειξαν πόσο σοβαρή είναι γι'



νιμους, πού πρέπει βέβαια καί νά ἐργαστοῦν, μένουν πάντα 300 - 500 ἄτομα στό χώρο τῆς κατάληψης. Δημοσιογράφοι, φωτογράφοι, καλλιτέχνες φθάνουν καθημερινά στό «ἀντι-ατομικό χωριό». Ἀκόμη καί κάποια τρίτη λυκείου μέ τόν καθηγητή της, φτάνει στόν ἀμμώδη παράδεισο 1004, γιά νά χαζέψει τά ἐργα καί τίς ἡμέρες αὐτῶν πού τόν «ἐπλασαν».

ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ἐβδομάδα ὁ ὑπουργός ἐσωτερικῶν Μπάουμ, ἀρνεῖται νά δεχτεῖ μιά ἀντιπροσωπεία ἀπεσταλμένων ἀπ' τό Wendland, ἐνῶ ὁ συνάδελφός του Μέκλινκοφ προειδοποιεῖ τήν κοινή γνώμη καί τήν ἀντιπολίτευση νά μή παρασύρονται ἀπό τήν εἰδυλλιακή ἀτμόσφαιρα καί ἐντύπωση τοῦ «Ἀντιατομικοῦ χωριοῦ»...

ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ βδομάδα τῆς κατάληψης 5.000 «πολιορκητές» ζοῦν καί χαίρονται ἕνα πλούσιο πολιτιστικό πρόγραμμα ἀξιώσεων μέ θέατρο, μουσική, συγκροτήματα, κινηματογράφο σλάιτς, καλλιτέχνες ἀπ' ὅλη τή Γερμανία, κωμικούς, κλόουν, παντομίμες. Στήν χαρούμενη ἀτμόσφαιρα φωλιάζει, ὅλο καί περισσότερο, ὁ φόβος μιᾶς ἐπικείμενης ἀστυνομικῆς ἐπέμβασης καί ζωντανεῦει ἡ σιγουριά πῶς ἡ κατάληψη καί ἡ διατήρησή τοῦ αὐτοσχέδιου παράδεισου δέν μπορεῖ νά εἶναι αἰώνια. Ἡ ἐπιτροπή τῶν ἀντιπροσώπων συνεδριάζει ὁλόκληρα ἑξάωρα. Τό πρόβλημα, πάντα τό ἴδιο: Τί κάνουμε, δταν φθάσουν; Οἱ περισσότεροι ὑποστηρίζουν μιά παθητική ἀντίσταση καί μιά εἰρηνική παραμονή στό χώρο, μέχρι ν' ἀπομακρυνθοῦν «σηκωτοί» ἀπό τίς ἀστυνομικές δυνάμεις. Ἡ ἀποψη αὐτή ἐπικρατεῖ, τελικά, κι ἀνακοινώνεται ὡς ἀπόφαση γενικῆς στάσης, στήν ἐπερχόμενη ἀστυνομική ἐπέμβαση. Ὁ Wolf Biermann, ὁ δημοφιλέστερος πολιτικός τροβαδούρος τῆς Γερμανίας ἐπισκέπτεται τό χωριό καί συζητᾷ μέ τοὺς «πολιορκητές». Πολλά δεξιά φύλλα γράφουν γιά δπλα πού βρίσκονται στιβαγμένα στίς πα-



αὐτοῦς ἡ προσπάθεια νά κάνουν πραγματικότητα ἕνα μέλλον, δίχως πυρηνική τεχνική». Οἱ «πράσινοι» ὑποστηρίζουν ἀνοιχτά τήν κατάληψη τοῦ χώρου καί τήν πρωτότυπη μορφή τῆς ἀντίστασης, σάν πέρα γιά πέρα θεμιτό μέσο σ' ἕναν ἀγώνα ἐνάντια στήν πυρηνική ἀπειλή.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, οἱ στρατηγοί τοῦ ἀτομικοῦ προγράμματος καί τά φερέφωνά τους, χαρακτηρίζουν τήν κατάληψη τοῦ χώρου γεωτρήσεων ὡς «καταφανές ρήγμα δικαιοσύνης καί ὡς πρόκληση ἐναντί τῶν βασικῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν...».

ΣΤΗΝ «Ἐλεύθερη Δημοκρατία τοῦ Wendland» ἡ ζωή συνεχίζεται ἀνθίζει καί χαμογελά. Μιά ἐπιτροπή ἀντιπροσώπων συνεδριάζει καθημερινά καί ἀποφασίζει τή στάση καί τήν πορεία τῆς κατάληψης. Τό ταχυδρομεῖο φθάνει καθημερινά καί μιά ἐφημερίδα ἐκδίδεται στό χωριό τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων θαυμάτων. Πολιορκητές ἔρχονται, πολιορκητές φεύγουν, συμπαθοῦντες τουρίστες καί περιέργοι φτάνουν χιλιάδες τά Σαββατοκύριακα, ἀπ' τό Φλένσμπουργκ μέχρι τό Πάσσαου, ἀπό κάθε γωνιά τῆς Γερμανίας, ἀκόμα κι ἀπό κοντινές χώρες. Ἀπ' τοὺς 5.000 μό-





Οι αστυνομικοί μοντζουρωμένοι για να μην αναγνωρίζονται — και μέ κάμερες για να αποτυπώσουν τα πρόσωπα των «επικίνδυνων» έποικιστών· ή μέθοδος έχει υιοθετηθεί και από την Έλληνική Αστυνομία. Σχετικά είχαμε γράψει και στο τεύχος 129 (7.7.79).

ράγκες και τίς σκηνές των «στρατευμένων χαοτικών»... Στίς έρευνες αυτοπεριφρούρησης που γίνονται, οί πολιορκητές του 1004 δίνουν πρόθυμα πληροφορίες για τόν στρατιωτικό τους εξοπλισμό: «Καβουρδιστήρια του καφέ, κανονιοβολισμοί τραγουδιών κι άλλα σημεία και τέρατα...». Στο μεταξύ, τό ούλτιμάτουμ του ύπουργού Μέκλινχοφ για άμεση εκκένωση του χωριού έχει εκπνεύσει μέσα σέ μουσική, τραγούδια κι άναμونه. Ή Τετάρτη 4 Ίουνίου 1980 φτάνει, φέρνοντας μέ την αύγή της, 8 - 15.000 αστυνομικούς, είδικούς «έκκενωτές» και κομάντος, έκατοντάδες αστυνομικά όχηματα, τεθωρακισμένα, αύρες, καταβρεχτήρες, δακρυγόνα, γκλόπς, χημικά παιχνιδάκια, άσφυξιόγόνες μάσκες, κράνη, άσπίδες, αστυνομικούς σκύλους, ίππικό, και δεκαπέντε έλικόπτερα στόν ούρανό του Wendland. "Όλ' αυτά τά αστυνομικομπαρόκ πυροτεχνήματα, για να διαλύσουν 2.000 - 2.500 είρηνικούς πολίτες που τόλμησαν ν' αποδείξουν πόσο όμορφη είναι ή ζωή, δίχως την τρέλα της άτομικής τεχνολογίας, δίχως τή διαρκή άπειλή της πυρηνικής φρίκης. Πέντε ή ώρα τό πρωί, τά παιδιά απομακρύνονται — μέ πρωτοβουλία των πολιορκητών — άπ' τόν χώρο και οί αστυνομικοί άρχίζουν να σφίγγουν τόν κλοιό, ένώ κάποιος μέ άκορντεόν εγκαθίσταται στή μεγάλη ξύλινη κούνια του χωριού, που τέλειωσε μόλις την προηγούμενη μέρα. Ή ραδιοσταθμός «Έλεύθερο Wendland» μεταδίδει ακούραστα όλη την πορεία της εκκένωσης. Ήρα έφτά τό πρωί οί αστυνομικές δυνάμεις περικυκλώνουν τό χώρο μέ συρματοπλέγματα που θυμίζουν τό στάδιο του Σαντιάγκο της Χιλής... Τά αστυνομικά μεγάφωνα προτρέπουν τούς πολιορκητές κάθε τόσο να εγκαταλείψουν μόνοι τους τό χώρο. Σέ άπάντηση, ό Walter Mossmann τραγουδάει και κι ό ραδιοσταθμός δίνει κου-

ράγιο και πληροφορίες. Μερικοί αστυνομικοί έχουν μαυρίσει τά πρόσωπά τους μέ φούμο για να μην αναγνωρίζονται. Έννιά τό πρωί έμφανίζονται στόν ούρανό τά 15 έλικόπτερα που άπειλούν την περιοχή και σκορπίζουν μαζί μέ τό βουιτό τους μιάν άτμόσφαιρα Μάι Λάι, Μογκαντίσου ή Έντέμπε... «Γιά όποιον έχει δεϊ τό "Αποκάλυψη τώρα" του Κοπόλα — γράφει άργότερα ένας αυτόπτης μάρτυς — δέν μένει παρά να περιμένει μόνο την μουσική του Βάγκνερ και τίς βόμβες Ναπάλμ...» Δέκα παρά τέταρτο, δύο τεράστιες μπουλντόζες άρχίζουν να ίσοπεδώνουν τόν αυτόσχέδιο και χειροποίητο παράδεισο των «άντιπυρηνιστών». Πολλοί άπ' αυτούς κλαίνε: Ή καταστροφή κάθε όμορφιάς πονάει, πόσο μάλλον αυτής που χτίστηκε για να προλάβει την παράνοια ενός πυρηνικού τέρατος... Έντεκα και πέντε, ύστερα από μιά τελευταία προειδοποίηση της αστυνομίας άρχίζει ή εκκένωση των πολιορκητών. "Όσοι τολμούν να γαντζωθούν μεταξύ τους και να δυσχεράνουν τό έργο του «κουβαλήματος» ή του «σουρσίματος», τσακίζονται από τά όργανα της τάξης στό ξύλο. Τά γκλόπς άνεβοκατεβαίνουν σέ κάθε εύκαιρία. Σποραδικά κατάγματα, μώλωπες, μελανιές, σπασμένα ματογυάλια, γδαρμένα πρόσωπα και πλάτες. Δέν λείπουν και τά κρούσματα της θηριωδίας, κυρίως στην εκκένωση των δύο πύργων, που εγκαταλείφθηκαν τελευταίοι — και δίχως την συμπαράσταση φωτογράφων και φωτορεπόρτερς. Ένα κρούσμα άγριου τραυματισμού μεταφέρεται στό νοσοκομείο μέ τραύμα στό πρόσωπο από μπότα... και ύπόνοια κρανιοεγκεφαλικής κάκωσης... ΣΤΙΣ όκτώ τό βράδυ, ή έπιχείρηση έχει τελειώσει. Τά συρματοπλέγματα μένουν γύρω από μιά ίσοπεδωμένη έκταση, που λίγες ώρες πριν έσφυζε από ζωή κι όμορφιά. Μένουν έτσι γκριζα, άνατριχιαστι-

κά, σύμβολα της σκλαβιάς, σύμβολα μιάς κατεστραμένης έλευθερίας.

ΔΕΚΑ Η ΩΡΑ τό βράδυ, ό μεσευρωπαϊκός πολιτισμός, ή ή «έλξη» θύτη - θύματος, έχει άνακατέψει στό σημείο 1004 πολίτες και κομάντος, μπλού τζήνς και χακί στολές, γκλόπς και σπασμένα μπάλονια — που είχαν άμολυθεί από τούς «πολιορκητές» έναντίον... των έλικοπτέρων — έχει άποκαταστήσει την τάξη και τίς «διαγερμανικές» σχέσεις. Ή Τύπος δέν παραλείπει να καυτηριάσει την παθητική αντίσταση των 5.000 του άντιατομικού χωριού. Την βρίσκει λίγη για τέτοια παλλαϊκή συμπαράσταση. Βρίσκει παράδοξη την αντιμετώπιση μιάς τέτοιας προκλητικής και πάνοπλης αστυνομικής επέλασης και άπαράδεκτη την εικόνα της δεκάτης βραδυνης της τετάρτης Ίουνίου 1980 μέ τούς συμφιλιωμένους αστυνομικούς και πολίτες (έστω τούς 50 ή τούς 100), την εικόνα που θά μπορούσε να φέρει τόν τίτλο: «Σάν να μή συνέβη τίποτε». Δέν είναι βέβαια τυχαίο, πώς ή μερίδα του Τύπου μέ τίς περισσότερες αντιρρήσεις και την καυστικότερη κριτική, ήταν εκείνη που άπουσίαζε τίς κρίσιμες ώρες της αστυνομικής κρούσης...

ΟΠΩΣ κι άν τό δούμε τό πράγμα οί 33 μέρες κατάληψης κι αντίστασης 5.000 «άντιπυρηνιστών» του Wendland, μένει στή μοντέρνα ιστορία σάν ένα μοντέλο λαϊκής συμπεριφοράς και αντιμετώπισης ενός πάνοπλου αστυνομικού κράτους. "Ας περιμένουμε την εξέλιξη της στά έπόμενα σημεία γεωτρήσεων του Wendland. "Όσο για την εκκένωση του χωριού από τίς αστυνομικές όρδές, θά παραθέσω την έντύπωση μιάς Βερολινέζας: «"Αμεμπτη, ύγιεινή, φιλική προς τό... περιβάλλον, και καταπιεστικά κοινωνικοσυναδελφική»...

ΑΥΤΑ άπ' την Κάτω Σαξωνία, αυτά άπ' τό Gorleben που «είναι παντού». ■

Ἀντιστασιακή Ποίηση

Πρόσωπο καὶ Προσωπεῖο

τοῦ Ξ. Α. Κοκόλη

α. Στοιχειώδη Θεωρητικά

1.0. Τί είναι «ἀντιστασιακή ποίηση»;

1.1. Ἀντιστασιακή ποίηση μπορούμε βέβαια νά ποῦμε — ἀμέσως καὶ ἀπλά — πὼς εἶναι αὐτό πού μέ τό πρῶτο ἄκουσμα ὅλοι μας καταλαβαίνουμε: ἡ ποίηση πού μιλάει γιά ἀντίσταση καὶ μᾶς βοηθάει νά ἀντισταθοῦμε. Κι αὐτή ἡ ἀντίληψη δέν εἶναι λάθος. Μόνο πού εἶναι τόσο γενική, ὥστε νά βρίσκει σύμφωνους τοὺς πάντες.

2.0. Ἄς ἀρχίσουμε, ἐπομένως, κάποιες ὀριοθετήσεις.

2.1. Ἡ ἀντιστασιακή ποίηση μιλάει γιά ἀντίσταση, ὄχι μέ τήν ἔννοια ὅτι περιγράφει καὶ ἐξυμνεῖ τοὺς σκληροὺς ἀγῶνες τοῦ 1940 - 1944 ἢ τοῦ 1940 - 1949, καὶ τήν ἀντοχή πού ἀπαιτοῦσαν ἀπὸ τοὺς ἀγωνιστές ἐκεῖνα τὰ δύσκολα χρόνια. Αὐτό τό ἔκανε ἡ ποίηση τῆς Ἀντίστασης, στήν κατάλληλη στιγμή: πάνω στόν ἀγῶνα. Πρώτη καὶ βασική, λοιπόν, διαχωριστική γραμμή — ἀρνητικά: ἀντιστασιακή ποίηση δέν εἶναι ἡ ποίηση τῆς Ἀντίστασης.

3.1. Ἡ ἀντιστασιακή ποίηση μιλάει γιά ἀντίσταση μέ σκοπό νά μᾶς βοηθήσει νά ἀντισταθοῦμε — νά ἀντισταθοῦμε σ ἡ μέ ρ α, στόν π α ρ ὀ ν τ α ἐχθρό, εἴτε πρόκειται γιά τή θλιβερή μάσκα τοῦ ἀπαιτητικοῦ Τούρκου, εἴτε γιά τό ἐπίφοβο πρόσωπο τοῦ ἀνενδοῖστου προστάτη (καὶ ἐκμεταλλευτῆ) τοῦ Τούρκου, εἴτε (στό ἐσωτερικό μέτωπο) γιά τίς ἐπιβιώσεις τῶν ποικίλων φασισμῶν, εἴτε γιά τήν ὑπνωτική θωπεῖα τοῦ «καλά εἶσαι ἐδῶ» καὶ τῆς ἀδιαφορίας — πολλά θά μπορούσε νά ἀριθμήσει κανεῖς. Πὼς ἀντιστέκεσαι, σ' αὐτά καὶ σέ τόσα ἄλλα, σήμερα;

3.2. Κι ἄς τό ποῦμε ἀμέσως: Τό σήμερα δέν εἶναι μιά ἐποχή πικρή καὶ δύσκολη ὅσο παλαιότερες. Καὶ ἀκριβῶς αὐτή ἡ (σχετική) εὐκολία καὶ αὐτή ἡ (σχετική) γλυκύτητα γεμίζουν τοὺς τωρινούς καιροὺς μέ ὑπουλες, ἀδιόρατες, εὐχάριστες παγίδες: ἀγνοῶ (τό ἐ π ι δ ι ὠ κ ω νά ἀγνοῶ), ξεχνᾶω, ἐθελουφλῶ, βολεύομαι, ἀνέρχομαι, ἀνέχομαι.

4.1. Ἀπέναντι σέ τέτοιους κινδύνους καὶ μέσα σέ τέτοια πλαίσια, πὼς μέ βοηθάει ἡ ποίηση νά ἀναπτύξω μηχανισμούς ἀντίστασης;

4.2. Τραγουδώντας μου, μέ φωνές μεγάλες καὶ μέ ταμπούρλα, τοὺς παλαιούς ἥρωισμούς; Ζητωκραυγάζοντας, καὶ ζητώντας μου νά ζητωκραυγᾶω κι ἐγώ, τὰ σημερινά δείγματα ἥρωισμῶν, ὅπου γῆς; Ἐξαπολύοντας μυριόστομη κατάρα κατά τῆς ἀδικίας, κατά τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, κατά τοῦ πολέμου; Θρηνώντας, γοερά καὶ ἀγαναχτισμένα, τὰ θύματα τῆς ἀδικίας, τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, τοῦ πολέμου; Ὑμνώντας — κατ' ἀντιπαράθεση — μέ ὑπερκόσμιες μουσικές τήν εἰρήνη ἢ τήν τέλεια κοινῶνία;

5. Βέβαια, ὅλα αὐτά τὰ κάνει ἡ ποίηση, καὶ μ' αὐτόν τόν τρόπο, ὅπως δὴποτε, ἀνταποκρίνεται σέ ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου συχνότατα γνήσιες (ὄχι κατασκευασμένες). Μόνο πού, ἂν ἰσχυριστεῖ κανεῖς πὼς εἶναι ἀντιστασιακή αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ ποίηση, θά μιλάει γιά τό προσωπεῖο, ὄχι γιά τό πρόσωπο. Προσωπεῖο τῆς ἀντιστασιακῆς ποίησης, γιατί, ὅταν στόν ἀνθρώπο πού αἰσθάνεται νά πνίγεται καὶ γυρεύει νά ἀντισταθεῖ, τοῦ προσφέρω τήν παρορμητική ζητωκραυγή «νά! ἀντιστεκόμαστε! ζήτω!», τότε (ἀνεξάρτητα ἀπὸ τίς προθέσεις μου) τόν ἐξαπατῶ νομίζοντας πὼς ἀντιστέκεται, ἐνῶ μονάχα ἐκτονώνει τήν ἀνάγκη του γιά ἀντίσταση.

6. Γιά νά εἶναι ἀντιστασιακή ἡ ποίηση, θά πρέπει νά ἀναπτύσσει μηχανισμούς ἀντίστασης, ὄχι τήν ψευδαίσθησή της. Θά πρέπει νά δείχνει, καὶ νά σέ κάνει νά βλέπεις, ὄχι τόσο τόν ἐχθρό — αὐτόν τόν ξέρεις (κι ἂν δέν τόν ξέρεις, τότε ἄλλου εἶδους ποίηση ἢ — μᾶλλον σωστότερα —

ἄλλα διαβάσματα θά σέ βοηθήσουν ἴσως νά τόν μάθεις)· θά πρέπει νά δείχνει, καὶ νά σέ κάνει νά ἀναγνωρίζεις, τίς δυσκολίες. Δέ χρειάζεται καν νά παρακινεῖ τόν ἀναγνώστη της: «αὐτές τίς δυσκολίες πρέπει νά τίς παλέψεις, σ' αὐτό πρέπει νά ἀντισταθεῖς». Ἄν τίς δυσκολίες τίς δείχνει μέ ὅση ἐνάργεια καὶ (μιά λέξη ἐπικίνδυνη, τό ξέρω) μέ ὅσο πάθος χρειάζεται, ὥστε νά εἶναι ἀποτελεσματική, ὥστε νά (ἄς τό ποῦμε ἀπλά) ταρακουνάει τόν ἀναγνώστη της — ἢ, ἀκριβέστερα: ἂν ὀδηγεῖ στήν ἐνσυνειδητή ἀναγνώριση τῶν δυσκολιῶν, μέσω — καὶ μόνον — τῆς ἐναργοῦς παρουσίας τῶν συνεπειῶν πού ἐπιφέρει ἡ μὴ ἀναγνώρησή τους ἢ καὶ ἡ ὑποταγή, ὁ συμβιβασμός (φτάνει νά δείχνει ἡ ποίηση: ὑποταγή σέ τί, συμβιβασμός μέ τί)· ἂν αὐτά κάνει, τότε εἶναι ἀντιστασιακή ποίηση, πρόσωπο καὶ ὄχι προσωπεῖο. Τότε ἀναπτύσσει μηχανισμούς ἀντίστασης.

7. Ἡ γνώση ἐλευθερώνει, ἔχουνε πεῖ. Ἡ, ὅπως τό ὀλοκλήρωσε ὁ Χέγκελ — καὶ μᾶς τό θυμίζει ὁ Λούκατς, σέ μιά πολύ διαφωτιστική μελέτη του (Λούκατς 1959, 159): «Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἡ γνώση τῆς ἀναγκαιότη-
τας».

β. Τέσσερα ποιήματα

8.0. Θά προσπαθῶ νά γίνω σαφέστερος, ἢ νά ὑποστηρίξω ὅσα εἶπα μέ κείμενα.

8.1. Πρόκειται γιά τέσσερα ποιήματα, καὶ γιά ἓνα ἀπόσπασμα (πού ὑπάρχει μόνο γιά νά ἀντιπαρατεθεῖ ὁ ποιητικός — καί, κατά βάθος καὶ κατουσιαν, ὁ βιωματικός — τρόπος πού ἐκπροσωπεῖ, μέ τόν τρόπο τοῦ τρίτου κειμένου). Τέσσερα ποιήματα πού θά ἤθελα πάρα πολύ νά τὰ ἔβλεπα νά διδάσκονται στίς τελευταῖες τάξεις τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης· πιστεύω πὼς θά γοήτευαν κατά τρόπο ἀποκαλυπτικό τοὺς ἐφηβους μαθητές· χῶρια τό γόνιμο-αὐτῆς τῆς γοητείας.

9.1. Τό πρῶτο κείμενο:

Ποιός ἄκουσε καταμεσήμερα
τό σύρσιμο τοῦ μαχαιριοῦ στήν ἀκονόπετρα;
Ποιός καβαλάρης ἦρθε
μέ τό προσάναμμα καὶ τό δαυλό;
Καθένας νίβει τὰ χέρια του
καὶ τὰ δροσίζει.
Καὶ ποιός ξεκοίλιασε
τῇ γυναίκα τό βρέφος καὶ τό σπίτι;
Ἐνοχος δέν ὑπάρχει, καπνός.
Ποιός ἐφυγε
χτυπώντας πέταλα στίς πλάκες;
Κατάργησαν τὰ μάτια τους· τυφλοί.
Μάρτυρες δέν ὑπάρχουν πιά, γιά τίποτε.



Στό ποίημα αὐτό, μέ τίς ἐρωτήσεις (Ποιός ἄκουσε (); Ποιός ἦρθε (); Ποιός ξεκοίλιασε (); Ποιός ἐφυγε ();) περιγράφεται — ἄς τό ποῦμε ἔτσι — λιτά μιά καταστροφή· αὐτό σέ πρῶτο ἐπίπεδο, γιατί βαθύτερα (θά τό

Τό πρῶτο καὶ δεύτερο μέρος τῆς μελέτης αὐτῆς ἀνακοινώθηκαν στό Συνέδριο Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ πού ὀργάνωσε ἡ Μορφωτική Ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τῆς Κύπρου τό Σεπτέμβρη τοῦ 1979 στή Λευκωσία· τό ἐπίμετρο καὶ ἡ βιβλιογραφία ἐπισυνάφθηκαν γιά τὰ πρακτικά τοῦ Συνεδρίου. Τό ἴδιο κείμενο διαβάστηκε καὶ συζητήθηκε (ἀδιέξοδα ἴσως, γιά τό βράδυ ἐκεῖνο· γόνιμα ὅμως, ἐλπίζω,

ζω, σέ τελική ἀνάλυση) μέ τοὺς φοιτητές τῆς Φιλοσοφικῆς Θεσσαλονίκης κατά τὴ διάρκεια τῶν καταλήψεων τοῦ περασμένου Δεκεμβρῆ. Τὰ ποιήματα πού ἐξετάζονται (καὶ τό ἀπόσπασμα) εἶχαν καὶ τίς δύο φορές διανεμηθεῖ στοὺς ἀκροατές. Τὰ προφορικά γινώσματα τοῦ κειμένου παραμένουν, καθὼς καὶ κάποια «τοπικά» χαρακτηριστικά στή διαπραγμάτευση τοῦ θέματος.

δοῦμε σέ λίγο) στοιχειοθετείται μιά «ἐπιδιωκόμενη ἄγνοια». Μέ τίς καταφατικές ἐξάλλου προτάσεις, ἀντιστικτικά,
*Καθένας νίβει τά χέρια του
καί τά δροσίζει.*

()
Ἐνοχος δέν ὑπάρχει, καπνός.

()
*Κατάργησαν τά μάτια τους, τυφλοί.
Μάρτυρες δέν ὑπάρχουν πιά, γιά τίποτε.*

ἐπισημαίνεται (δέ θά ἔλεγα καταγγέλεται: θά ἦταν ἀταίριαστα ρητορικό) ἡ ἀδυναμία τῶν ἀνθρώπων νά μαρτυρήσουν — καί μέ τίς δύο σημασίες: νά καταθέσουν τή μαρτυρία τους, καί μαζί νά διακινδυνέψουν νά ὑποστοῦν μαρτύρια γι' αὐτή τή μαρτυρία.

9.2. Χρειάζεται ἀκόμη, πιστεύω, νά προσέξουμε τήν κλιμάκωση στίς ἐρωτηματικές προτάσεις, ὅπου, μέ τήν προετοιμασία τοῦ ἐγκλήματος (ἡ ἀκονόπετρα), τόν ἐρχομό τοῦ ἐγκληματία, τό ἐγκλημα καί τήν ἀναχώρηση, ξεδιπλώνεται μέ χρονική τάξη ἡ ἱστορία τῆς καταστροφῆς, ἱστορία πού — παράλληλα — βασίζεται στήν αἴσθηση τῆς ἀκοῆς: *ποιός ἀκουσε στήν ἀρχή, ποιός ἔφυγε χτυπώντας πέταλα στίς πλάκες στο τέλος* (στή δεύτερη περίπτωση, ὅπου τό ρῆμα τῆς ἀκοῆς ἀπουσιάζει, ἡ αἴσθηση ἐρεθίζεται τεχνητά καί δεξιοτεχνικά: *χτυπώντας Πέταλα στίς Πλάκες*, μέ τά-π-στίς τονισμένες συλλαβές).

9.3. Ὑπογραμμίζοντας ἔτσι τήν αἴσθηση τῆς ἀκοῆς, τό ποίημα φτάνει τελικά νά δείξει αὐτό πού εἶπαμε «ἐπιδιωκόμενη ἄγνοια», ὅτι δηλαδή οἱ ἄνθρωποι ἄ κ ο υ σ α ν' τό *ποιός ἀκουσε* κοντεῦει νά ἀφήσει τήν ἐντύπωση ρητορικῆς ἐρώτησης: ὅλοι ἀκουσαν' μόνο πού δέν πρόκειται νά ῥθουν νά μαρτυρήσουν.

9.4. Ἐξάλλου, τά μάτια τους — πέρα ἀπό τ' αὐτιά τους — οἱ ἄνθρωποι δέν τά εἶχαν «κατά τύχη» κλεισμένα, οὔτε «ἀπλῶς καί μόνον» τά κλεισαν: *Κ α τ ἄ ρ γ η σ α ν τά μάτια τους.*

9.5. Τέτοιοι, λοιπόν, οἱ ἄνθρωποι. Καί τώρα, ἐγώ, πού διάβασα τό ποίημα, καί πού ξ ἔ ρ ω ... (ἀποσιωπητικά).

9.6. Μέσα σ' αὐτά τά ἀποσιωπητικά ὑποστηρίζω ὅτι βρίσκεται καί ἀναπτύσσεται ὁ μηχανισμός ἀντίστασης πού τό ποίημα προσφέρει.

10.1. Τό δεύτερο ποίημα μοιάζει λιγότερο προσιτό. Ἄς προσπαθήσουμε:

ΕΙΚΟΝΑ ΓΙΑ ΔΥΟ

*Ἐσύ χάνεσαι ὅλη μέρα, στό βόμβο πού ἔχουνε χιλιάδες
κινητήρες,*

στά κυκλικά παραπετάσματα τῆς σκόνης.

Βουλιάζεις πίσω ἀπό σειρές μεγάλα σπίνια,

στοές, μεγάλοι δρόμοι πού σ' ἀπορροφοῦν.

*«Σταθμός — Χαριλάου» ἡ γραμμή πού παίρνεις,
γιά τή φανταστική δουλειά καί τό φανταστικό σου*

σπίτι,

ἀπεγνωσμένα.

*Τό σωστό πρόγραμμα ἀπ' ἔξω, μιά προσωπίδα γιά
τούς ἄλλους.*

Γιά σένα, πιά βαθιά ἡ σφαγή.

Τ' ἄσπρο νερό ξαφνικά πορφυρό.

Ἡ παγωνιά φυτρωμένη στά σπλάχνα,

*μαῦρα μεγάλα χάσματα στό δρόμο, χαμένα ὅλα τά
σημάδια*

κι ἀπό ψηλά, ὁ μακρινός βόμβος τῆς καταστροφῆς.

*Σιγή τυλίγει στό γυαλί, τό κάθε τι πού βλέπεις,
χέρια καί πόδια καί πρόσωπα ἀπομένουν στόν ἄερα,
σάν τήν εἰκόνα στήν ὁθόνη, τή στιγμή πού κόβεται ἡ
ταινία.*

Στό νοῦ πυκνή βροχή σέ λιώνει.



10.2. Τό κείμενο ἐκτυλίσσεται σέ δύο επίπεδα, ὅπως τό ὑποδηλώνει καί ὁ τίτλος του.

10.3. Τό ἕνα ἐπίπεδο: ἡ σφαγή (ἀνησυχητικό — καί, ἔτσι, γόνιμο — τό ἐρώτημα: περασμένη ἢ μελλοντική σφαγή; αὐτό πού διαποτίζει τό ποίημα εἶναι ὁ παιδεμός τῆς μνήμης ἢ ὁ φόβος τοῦ μέλλοντος; πόσο μπορεῖ νά πρόκειται γιά συνδυασμό μιᾶς βιωμένης καί μιᾶς ἐπαπειλούμενης φρίκης;). Λοιπόν: ἡ σφαγή, μέσα μου βαθιά, ὄχι γιά τούς ἄλλους, γιά μένα' τό πορφυρό νερό, ἡ παγωνιά στά σπλάχνα, ἡ ἀδυναμία νά ξεφύγω, τά καταστροφικά ἀεροπλάνα πού πλησιάζουν (προσωπικά, ἂν μοῦ ἐπιτρέπετε, βρίσκω σ' αὐτό τό σημεῖο τοῦ ποιήματος τόν πιά πειστικό, σ' ὅλη ἴσως τή σύγχρονη ποίησή μας, — τόν πιά πειστικό, καί πιεστικό ἐφιάλτη μιᾶς πυρηνικῆς καταστροφῆς' ἡ τή μνήμη τῆς Χιροσίμα — τό ίδιο κάνει).

10.4. Τό ἄλλο ἐπίπεδο: τό σωστό πρόγραμμα γιά τούς ἄλλους: πάνε κι ἔλα μέσ στους πραγματικούς δρόμους τῆς πόλης σου, μέ τά πραγματικά λεωφορεῖα, «Σταθμός - Χαριλάου», καί μέ τίς μηχανές, πού βομβοῦν (ὅπως τά ἀεροπλάνα, παρακάτω: νομίζω ὅτι ἀπό ἐδῶ, ἀπό τόν πρῶτο κιόλας στίχο, ξεκινᾷ, κρυμμένο καί γι' αὐτό ἀπειλητικότερο, τό δράμα τῆς καταστροφῆς, τό «ἐσωτερικό» δηλαδή ἐπίπεδο). Σέ τοῦτο τό ἐπίπεδο, λοιπόν, μέ τό σωστό πρόγραμμα, κυκλοφορεῖς μέσ στήν ἀληθινή ζωή, ὅπου ἔχεις σπíti καί δουλειά. Ὅμως αὐτή τή ζωή ἐσύ τή ζεῖς ἀπεγνωσμένα — τόσο, ὥστε εἶναι σά νά μήν ἔχεις παρά γιά τούς ἄλλους μιά δουλειά κι ἕνα σπíti' γιά σένα καί τά δύο τους εἶναι φανταστικά: *γιά τή φανταστική δουλειά καί τό φανταστικό σου σπíti*. Ἔτσι, σ' αὐτό τό σημεῖο, τά δύο ἐπίπεδα, τό ἐξωτερικό (σπíti, δουλειά) καί αὐτό πού κουβαλάω μέσα μου (φανταστικό σπíti, φανταστική δουλειά) σά νά ἀνακατεῦνται στιγμιαῖα. Αὐτό, πρίν ἀκόμη ἀναφερθεῖ ἡ σφαγή. Γιατί, ἀμέσως μετά τή μνήμη ἡ τό φόβος τῆς καταστροφῆς, ὀλόκληρη ἡ γύρω σου πραγματικότητα (τό κάθε τι πού βλέπεις) ὑλοποιεῖται, βουβαίνεται, διασκορπίζεται, μέσα σέ μιά διάσταση μη-πραγματικοῦ, τελικά (ὅπως σ' ἕνα φίλμ). Οἱ σχετικοί στίχοι:

*Σιγή τυλίγει στό γυαλί, τό κάθε τι πού βλέπεις,
χέρια καί πόδια καί πρόσωπα ἀπομένουν στόν ἄερα,
σάν τήν εἰκόνα στήν ὁθόνη, τή στιγμή πού κόβεται ἡ
ταινία.*

10.5. Ἔτσι πού, τελικά, αὐτός ὁ διχασμός (πού πραγματώνεται — νά τό προσέξουμε — μέ σ α στό κοινωνικό πλαίσιο, καί — ἐπομένως — γιά λόγους ὄχι ἐμφανῶς, ἀλλά προφανῶς κοινωνικούς) — ὁ διχασμός, λοιπόν, νά καταλήγει στό μαρτύριο τοῦ τελευταίου στίχου:

Στό νοῦ πυκνή βροχή σέ λιώνει,

μαρτύριο πού διαδραματίζεται ὄχι στους κλασικούς χώρους τῆς ποιητικῆς εὐαισθησίας, ἀλλά στό νοῦ (ἤδη ὁ Καβάφης, πρίν τόσα χρόνια, στά 1903, τόν εἶχε αὐτόν τό χώρο ἐπισημαίνει, μέ τίς φωνές πού «μέσ στή σκέψη τέσ ἀκούει τό μυαλό »).

10.6. Ἡ ἀναγνώριση, μέσω αὐτοῦ τοῦ ποιήματος, μιᾶς ἔ τ σ ι κομμένης στά δύο συνειδητοποίησης ἡ πρόσληψης τῆς ζωῆς, μιᾶς ἔ τ σ ι π ᾶ σ χουσας κοσμοαντίληψης — αὐτή ἡ ἀναγνώριση ἀναπτύσσει, πιστεύω, μηχανισμούς ἀντίστασης.

11. Μιά γενική παρατήρηση: Ἡ ἀντιστασιακή ποίηση, ὅπως σᾶς τήν προτείνω, δέν εἶναι ποίηση τοῦ πρώτου ἐνικοῦ προσώπου, τοῦ ἐγώ (παρά λίγο νά πῶ τό αὐτονόητο: δέν εἶναι λυρική). Εἶναι ποίηση πού ἀπευθύνεται πρὸς ἡ πού μιλάει γιά κάποιο αὐτοί (κρύβοντας, πότε πότε, ἕνα ἐμεῖς πίσω ἀπό τό γ' πληθυντικό, κρύβοντάς το περισσότερο ἢ — ἐπιτηδες — λιγότερο ἀποτελεσματικά), ἡ γιά κάποιο ἐμεῖς ἡ ἐσεῖς, ἡ, τέλος, γιά κάποιο ἐσύ, τοποθετημένο ὅμως μέσα στους ἄλλους.

12.1. Τό τρίτο ποίημα ἐπισημαίνει τή διαφορά ἀνάμεσα στόν ἀντικειμενικό καί στόν ὑποκειμενικό χρόνο: ὁ πρῶτος κυλᾷ καί μᾶς ἀλλάζει (δέ μᾶς γεράζει ἀπλῶς, μᾶς κάνει ἄλλους) ὁ ὑποκειμενικός χρόνος, αὐτός πού κλείνουμε μέσα μας, παραμένει ἀπατηλά σταματημένος: δέν καταλαβαίνουμε μέσα μας τήν ἀλλαγῇ. Ἡ ἐπισήμανση αὐτῆς τῆς ὄχι καί ἀγνωστῆς, βέβαια, διαφορᾶς γίνεται μέ τή βοήθεια τῆς κυτταρίνης, τοῦ σελουλόιντ, ἀπό τό ὁποῖο κατασκευάζεται ἡ φωτογραφική πλάκα: οἱ φωτογραφίες βοηθοῦν στή σύγκριση τοῦ σημερινοῦ μέ τόν περασμένο ἑαυτό μας, κάνοντας ἔτσι ἀνάγλυφες τίς ἀλλαγές.

12.2. Ὡς ἐδῶ τίποτε τό ἀξιοπερίεργο, ἴσως καί τίποτε τό ἐνδιαφέρον. Αὐτό πού κάνει νά λειτουργεῖ ἀποτελεσματικά τό ποίημα, εἶναι ὁ ἀδιόρατος εἰρωνικός τρόπος στό χειρισμό τοῦ θέματος. Ἀ. χ., ἄς προσέξουμε, προκαταβολικά, τά παρακάτω σημεία:

α. Ἡ κυτταρίνη ἀποκαλύπτει τήν ἀπάτη
τοῦ χρόνου μεγεθύνοντας τόν ἄλλο χρόνο
πού παραμένει ἀκέραιος ().

Ἡ ἀπάτη, ἐπομένως, τοῦ χρόνου ἀποδίδεται ὄχι στὸν ψευδοσταθερό ὑποκειμενικό χρόνο, ἀλλὰ στὸν ἀντικειμενικό ὁ ὑποκειμενικός, ὁ ἄλλος χρόνος, αὐτὸς παραμένει ἀκέραιος· καί, μεγεθυμένος μέ τῇ βοήθειᾳ τῆς κυτταρίνης, ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ ἀπατεώνας εἶναι ὁ κοινός ἀντικειμενικός χρόνος. Αὐτό εἶναι τὸ πρῶτο σημεῖο εἰρωνίας.

β. Ἀποφεύγετε κάθε σας περιπλάνηση σέ φωτογραφίες παλιές

Μὴν τaráζετε τῇ μακάρια γαλήνῃ τους.

Ἐδῶ, λοιπόν, οἱ φωτογραφίες εἶναι πού θά ταραχτοῦν καί θά χάσουν τῇ μακάρια γαλήνῃ τους—καί ὄχι, τάχα, ἐμεῖς. Αὐτό εἶναι τὸ δεύτερο σημεῖο εἰρωνίας.

γ. Στὶς φωτογραφίες βρίσκουμε

() μορφές ἀσάλευτες

πού σᾶς κοιτοῦν νοσταλγικά ().

Αὐτοί, ἐπομένως, πού νιώθουν νοσταλγία εἶναι, ὄχι — πάλι — ἐμεῖς, ἀλλὰ, τάχα, οἱ εἰκονιζόμενοι. Τὸ τρίτο σημεῖο.

δ. Τὸ ποίημα, σέ κάποιο στίχο του καί σάν παρεμπιπτόντως, δέχεται πῶς ὁ χρόνος μᾶς ἔχει ἀλλάξει· πολύ; ὄχι, σέ ἐλάχιστα σημεία. Αὐτὰ ὅμως τὰ σημεία δέν ὀνομάζονται σημεία ἀλλαγῆς, ἀλλὰ — ἂν καί ἐλάχιστα — σημεία χαλασμοῦ. Τέταρτο σημεῖο εἰρωνίας· καί, ἴσως, ἀρκεῖ.

12.3. Ἄς δοῦμε ὁλόκληρο τὸ ποίημα:

ΠΑΡΑΙΝΕΣΕΙΣ

Τώρα πιά δέν ἐνδείκνυται

Ἡ προσφυγὴ στὶς παλιές φωτογραφίες

Ἡ ζωὴ ἔχει τόσες μεταπτώσεις

Μὴν εἰσχωρεῖτε στὴν ἐποχὴ τῶν ἐρώτων

Στά βίαια καλοκαίρια μὴν ὑποκύπτετε

Στὴ σαγήνῃ τῶν παλαιῶν φωνῶν

Ἡ κυτταρίνη διατηρεῖ χαμόγελα καί στάσεις

Στό λυκαυγὲς τοῦ βίου μορφές ἀσάλευτες

Πού σᾶς κοιτοῦν νοσταλγικά στιγμές

Αὐτάρκειας πού ἔχουν πιά λησμονηθεῖ

Πρόσωπα πού φτερούγισαν ἀπὸ κοντά - σας

Ἡ κυτταρίνη ἀποκαλύπτει τὴν ἀπάτη

Τοῦ χρόνου μεγεθύνοντας τὸν ἄλλο χρόνο

Πού παραμένει ἀκέραιος χωρὶς τὰ ἐλάχιστα

Σημεῖα χαλασμοῦ γι' αὐτὸ μὴν ξεσκαλίζετε

Παλιές φωτογραφίες μὴν ἀποτολμᾶτε

Καμιά σύγκριση πού θ' ἀποβεῖ σέ βάρος σας

Μὴ διαβάσετε ἀφιερώσεις αἰωνίας φιλίας ἢ ἀγάπης

Μὴ βλέπετε γνωστούς σας καλοβαλμένους κι ἀρτυρίδωτους

Λές καί θά ξεκινήσουνε γιὰ τὸ μεγάλο γλέντι

Ἀποφεύγετε κάθε σας περιπλάνηση σέ φωτογραφίες παλιές

Μὴν τaráζετε τῇ μακάρια γαλήνῃ τους

Εἶναι σοφές καί ξέρουν νά ἐκδικοῦνται. *

χαλασμοῦ, καί στὴν ἀμυντική, τὴν καθόλου ἡρεμιστική εἰρωνία — αὐτὸ ἀποτελεῖ, πιστεύω, ἀνάπτυξη ἑνὸς μηχανισμοῦ ἀντίστασης, ὄχι, φυσικά, ἀπέναντι στὴ φθορά, ἀλλὰ, σίγουρα, ἀπέναντι στὶς γνωστές «συμβιβασμογόνες» συνέπειές της.

13.0. Προχωροῦμε σὲ τελευταῖο ποίημα, τὸ τέταρτο.

13.1. Κάποιοι, πού ἀποτελοῦσαν παλαιότερα μιά ὁμάδα, μιά συντροφιά πού ἔδρασε ἀπὸ κοινού, σήμερα πιά ἔχουν γίνεи «πλούσιοι», βρήκαν τὸν τρόπο τους, μετὰ ἀπὸ τόσα καί τόσα. Τὸ τίμημα πού πλήρωσε ἡ εὐαισθησία τους, μιά εὐαισθησία σχηματισμένη μέσα σέ εἰδικές συνθήκες, εἶναι ὅτι ἔχουν διχαστεῖ: ἀπὸ τῇ μιά αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, οἱ παλιοὶ σύντροφοι, ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ σωσίες, αὐτοὶ οἱ ξένοι σημερινοὶ ἑαυτοὶ τους, τόσο ξένοι πού (καί ἐδῶ τὸ ποίημα ἀπλώνεται σ' ἕναν πικρὸ αὐτοσαρκασμὸ, κρυμμένο καί μαζί ἐκρηκτικό, πειστικό ὅσο καί παράλογο) πρέπει νά τοὺς προσλάβεις ἐπ' ἀμοιβῇ, νά τοὺς κάνεις πλαστικές ἐγχειρήσεις γιὰ νά σοῦ μοιάζουν, νά τοὺς διδάξεις — μέ δασκάλους! — πῶς κινεῖσαι, πῶς κλαῖς. Οἱ παλιοὶ σύντροφοι, ὥστόσο, θέλουν, νοσταλγικά, νά ξαναβρίσκονται πότε πότε — ὄχι πολὺ συχνά. Μόνο πού νιώθουν πῶς ὑπάρχει ὁ κίνδυνος κάποιος ἀπὸ ὅλους νά μὴν ἔρθει ὁ ἴδιος, παρὰ νά στείλει τὸ σωσία του. Γι' αὐτὸ καί ὀρκίζονται, πῶς δέ θά κάνουν ζαβολιές τέτοιου εἶδους σ' αὐτές τίς συναντήσεις· ὀρκίζονται, γιατί καὶ οἱ παλιοὶ σύντροφοι (ἄσε πιά τοὺς σωσίες) δέν ἔχουν ἐμπιστοσύνη ὁ ἕνας στὸν ἄλλο· ἔχουν καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀλλάξει.

13.2. Ἡ συνειδητοποίηση ὅλων αὐτῶν τῶν πολυεπίπεδων ἀλλαγῶν τοῦ κοινωνικοῦ ἀτόμου μέσα σὲ χρόνο, συνειδητοποίηση πού μόνον αὐτὴ ἀντιστρατεύεται τίς συνέπειες τῆς φθορᾶς, ὁδηγεῖ, πιστεύω, στὴν ἀνάπτυξη πολλαπλῶν μηχανισμῶν ἀντίστασης.

13.3. Τὸ ποίημα:

ΟΙ ΣΩΣΙΕΣ

Τώρα πού γίναμε πλούσιοι — ἡ «βρήκαμε τὸν τρόπο μας» πού λένε — (Πέρασαν τόσα καί τόσα γιὰ νά 'βρεῖ τὸν τρόπο του ὁ καθένας)

Τώρα στό πόδι μας θά βρεῖτε πάντα κάποιον ἄλλον·

Βέβαια τὸν πληρώνουμε ἀδρά, τὸν συντηροῦμε, τὸν προσέχουμε,

Κι αὐτές οἱ ἐγχειρήσεις κοστίζουνε, πολὺ, θέλουνε χρόνο

Πῶς νά φορμάρεις ἕνα τυχόν ξένو πρόσωπο σάν τὸ δικό σου

Νά πάρεις δασκάλους, νά διδάξεις τὴν κάθε σου κίνηση, κάθε λυγμό.

Μά οἱ κατάλληλοι ἄνθρωποι πάντατε βρίσκονται δέν ἔχουν τίποτα νά χάσουν

Αὐτοὺς θά δεῖτε τώρα στά κέντρα, στὶς συναναστροφές, νά ὑπογράφουν γραμμάτια

Νά ὑποφέρουν, νά χαίρονται, νά σᾶς ἐξαπατοῦν τέλος πάντων.

Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι — πρόσεξε αὐτὸ τό: ἐμεῖς οἱ ἴδιοι — λέμε νά μαζευόμαστε καμιά φορὰ

Ὅρίσαμε μιά — τὸ πολὺ — στά δέκα χρόνια, νά λέμε τὰ παλιά.

Ὅριστικά ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, πήραμε ὀρκο μὴ γίνεи ζαβολιά.

Ὅρκο βαρὺ. (Τί θές, τί τά ρωτᾶς. Ὑπάρχει πιά ἐμπιστοσύνη;)



12.4. Ἡ ἀνάπτυξη μιᾶς τέτοιας σχέσης μέ τὸ παρελθόν καί μέ τίς προσδοκίες του, πού ὁ καιρὸς τίς ἔχει ἐκμηδενίσει· μιᾶς σχέσης ἀνήσυχης, πού ταλαντεύεται ἀνάμεσα στὴ συνειδητοποίηση τῆς φθορᾶς, τοῦ

* Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο πρέπει νά παρατεθεῖ τὸ ἀπόσπασμα γιὰ τὸ ὁποῖο γίνεται λόγος στὴν §8.1:

Ὡς κι οἱ φωτογραφίες μέσ στά δωμάτιά μας ἀνεξαρτοποιήθηκαν

Ἀπ' αὐτοὺς πού παράσταναν ἄλλοτε — ἀκόμη κι ἀπὸ μᾶς πού τίς κρεμάσαμε

στὶς πρόκες τοῦ τοῖχου ἕνα δεῖλι γιὰ νά κρύψουμε

τῇ γύμνια τοῦ τοῖχου, ν' ἀντιπαραθέσουμε

στό θόρυβο τοῦ δρόμου, τὴν ἡσυχία ἀνάμνηση. Ξεχάστηκαν,

ξεχάστηκαν κι αὐτές καί ξέχασαν — δέν ἔχουν ἀνάγκη

ἀπ' τῇ δικῇ μας προσοχῇ, γιὰ νά ὑπάρχουν —

ὑπάρχουν ἀπλῶς κρεμασμένες σέ οὐδέτερη παράταξη,

αὐθύπαρκτες μέσα στὴν ἡμερὴ καθολικότητα τοῦ τυχαίου

σάν τὰ σακάκια ξεχασμένων νεκρῶν ἢ σάν τ' ἀρνιά

τοῦ Πάσχα

διακοσμῆτικά κρεμασμένα στά τοιγκέλια τοῦ κρεοπωλείου.



14. Πριν σταματήσω, οφείλω νά «ἀποκαλύψω» τίνος ἦταν τα ποιήματα. Λοιπὸν·

το πρῶτο (§9.1). Γιώργος Σεφέρης, «Τρία Κρυφὰ Ποιήματα», 1966, *Επί σκηνῆς*, ε'

το δεύτερο (§10.1), Πάνος Θασίτης, «Εκατόνησος», 1971·

το τρίτο (§12.3), Κλείτος Κύρου, «Απολογία», 1976· το ἀπόσπασμα, Γιάννης Ρίτσος, *Ο ενοικιαστής*, «Γενικὴ Δοκιμή», γραφὴ 1956-59, ἐκδοση Ποιήματα, τομ. 3, 1964, σ. 223·

καὶ τὸ τέταρτο ποίημα (§13.3) Μανόλης Αναγνωστάκης, «Ἡ Συνέχεια 3», 1962.



Ν Ε Φ Ε Λ Η

ΑΛΑΙΝ ΡΟΜΠ ΓΚΡΙΓΙΕ

τό σπίτι τῶν ραντεβού

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μετάφραση
ΝΟΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ



ΙΒΑΝ ΜΠΟΥΝΙΝ

διηγήματα

Μετάφραση
ΑΝΤΩΝΗΣ ΒΟΓΙΑΖΟΣ



ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΤΣΑΡΟΣ

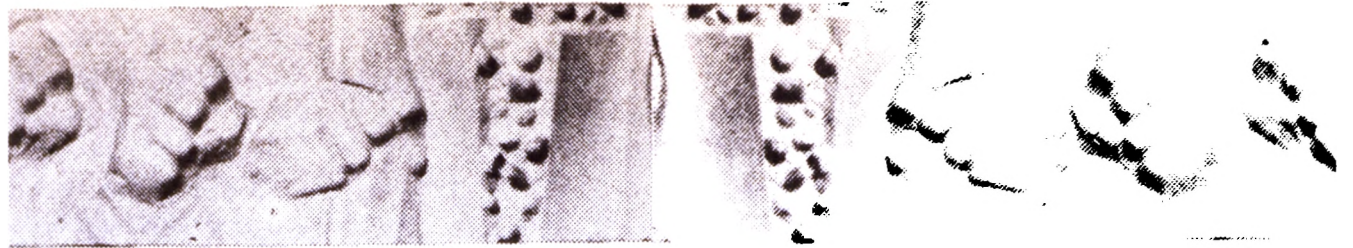
ΟΝΟΜΑΤΑ

ΗΛΙΑ ΕΡΕΝΜΠΟΥΡΓΚ

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΧΡΟΝΙΑ ΖΩΗ

Έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ

ΣΟΛΩΝΟΣ 94, τηλ. 36.07.744



γ. Έπίμετρο: Για τη σχετική όρολογία

1. Ποίηση της 'Αντίστασης

Η ποίηση της 'Αντίστασης, και ως κείμενα και ως όρος, εμφανίστηκε στα χρόνια του β' παγκοσμίου πολέμου και της κατοχής, στη Γαλλία καταρχήν (Σκρέμπ 1973, 196), σ' όλη την κατεχόμενη Ευρώπη άμέσως μετά ('Αντερεθ 1967, 445) ήταν, όπως τό λέει κι ο όρος, μία ποίηση που περιέγραψε την 'Αντίσταση στο φασισμό. Ξεκινούσε από τα ιδανικά που έμπνεύσανε τούς αγώνες εκείνους, και αυτά τα ιδανικά ανέπτυξε κατάγγελλε τούς κοινωνικούς θεσμούς και τις πολιτικοοικονομικές διαδικασίες που στάθηκαν τά έκκολαπτήρια του φασιστικού τέρατος' ενίσχυε τις κοινωνικοπολιτικές ομάδες που αντιστέκονταν' ήταν μία ποίηση — όπλο, που τό αντιφασιστικό νόημα του πολέμου και της 'Αντίστασης τό προέκτεινε σέ διαστάσεις μιάς ριζικής, διεθνιστικής και μαζί κοινωνικής, αλλαγής. Λ.χ., ο Σικελιανός:

() τῶρ᾽ ἔχουμε φτάσει

σέ μιά κορφή που λέω πῶς ἀγναντεύει
τά μέλλοντα... Τί, ἀλήθεια, τά κανόνια,
εἴτ' ἔχτρικά 'ναι εἴτε δικά μας, κάθε μέρα
γκρεμίζουν τούς στενούς ὀρίζοντες ἀπό μπρο-
στά μας,

κι ἡ σκέψη μας, καθώς ἡ λόγχη μας, πλαταίνει
τά σύνορα... ().

Καί παραπέρα: πάλι ο Σικελιανός, στό ἴδιο ποίημα («Γράμμα ἀπό τό μέτωπο»), ἀναλογίζεται τήν ἐπιστροφή του νικηφόρου στρατοῦ «αὐτοῦ κάτω», καί κηρύττει

() Νίκη,

νίκη στά σκιάχτρα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη... Τρόμος, ναι, τρόμος στά φαντάσματα!... ().

2. «Συναισθηματική κοινοκτημοσύνη», ἀντικειμενικότητα

Η ποίηση της 'Αντίστασης, όπως από τεχνική άποψη έκμεταλλεύτηκε γόνιμα τό δημοτικό τραγούδι, έτσι καί έκφραστικά υπήρξε σαφής (Λεοντάρης 1960, 9) — όπωςόδηποτε σαφέστερη από τήν χρονικά άμέσως προηγούμενή της, δηλαδή λιγότερο έσωστρεφής' μ' άλλα λόγια: τά αίσθήματα της κοινωνικής συνείδησης είχαν στα κείμενα εκείνα όχι άπλως τήν προτεραιότητα (Θασίτης 1966, 54), αλλά σχεδόν τήν αποκλειστικότητα. Η ποίηση έπομένως της 'Αντίστασης βασιζόνταν σέ μιά «συναισθηματική κοινοκτημοσύνη», είχε αυτό που ο Σεφέρης έπισήμανε πρίν από τόν πόλεμο: κοινά συναισθηματικά δεδομένα ανάμεσα στον ποιητή καί στο άκροατήριό του' έπομένως είχε πλατύτατη αντικειμενικότητα (Σεφέρης 1939, 146).

3. Διάρκεια (καί έπικαιρότητα)

Τό πλατύ της κοινό ή ποίηση της 'Αντίστασης τό διατηρεῖ ως σήμερα' λ.χ. ή συλλογή «Τελευταία πρό 'Ανθρώπου έκατονταετία» του Γιάννη Ρίτσου έχει κάνει έξι εκδόσεις από τό 1975 ως τά τέλη του 1978.

Η ποίηση της 'Αντίστασης, λοιπόν, παρουσιάζει, παρά τό γεγονός ότι είναι έπικαιρική (βλ. σχετικά άμέσως παρακάτω), μιά διάρκεια αξιοπρόσεκτη. Μόνο που φοβάμαι πῶς έν προκειμένω έχουμε νά κάνουμε μ' ένα φαινόμενο που γεννιέται από μηχανισμούς πικραμένης νοσταλγίας, καί εκτονώνεται σέ παρελθοντολογικές αὐτεπιβεβαιώσεις.

Γιατί, βέβαια, τό διεθνιστικό δράμα του Σικελιανού («ή σκέψη μας, καθώς ή λόγχη μας πλαταί-

νει τά σύνορα») καί ή προοπτική τόσο του ίδιου όσο καί τῶν άλλων γιά μιά ριζική κοινωνική αλλαγή ναυάγησαν, μέ τή Γιάλτα τό πρώτο, μέ τό τέλος του 'Εμφύλιου ή δεύτερη.

4. Περιστασιακή ποίηση (καί έπικαιρότητα)

Τέτοια όράματα καί τέτοιες προοπτικές ή ποίηση της 'Αντίστασης τά πρόβαλε καί τά ευαγγελίστηκε μέ μιά σιγουριά άτράνταχτη, συγκινητική, κάπως άφελή (θά λέγαμε σήμερα), αλλά καί δικαιολογημένη γιά κείνους τούς καιρούς. Οι περιστάσεις της έποχής οδηγούσαν σέ άβάσιμες αισιοδοξίες όχι μόνο τούς ποιητές, αλλά καί άλλους, πολιτικά υπεύθυνους καί — υποτίθεται — ψυχραιμότερους. 'Ωστόσο, αυτό είναι άλλο θέμα.

Όσο γιά τήν ποίηση της 'Αντίστασης, ή υπεραισιοδοξία στό χειρισμό τῶν θεμάτων της κοινωνικοπολιτικής αλλαγής είναι τό βασικό της συστατικό, που τήν κατατάσσει στην περιστασιακή ποίηση.

Περιστασιακή δέν είναι ή ποίηση που — άπλως — γεννιέται από τις περιστάσεις' μέ έναν παρόμοιο όρισμό, κάθε ποίηση είναι περιστασιακή — χώρια που μέ αναζητήσεις του τύπου «πῶς γεννήθηκε τό καλλιτέχνημα;» πᾶμε νά πνιγοῦμε στα βαθιά νερά της ψυχολογίας του δημιουργού. Περιστασιακή είναι ή ποίηση που όφειλει στην άμεση έπικαιρότητα πολλά ή όλα της τά θέματα, καθώς καί τούς τρόπους χειρισμού τῶν θεμάτων' ή έπικαιρότητα, εκτός από άμεση, θά πρέπει νά είναι δημόσια (όχι ιδιωτική), καί ή όφειλή της ποίησης πρὸς αὐτή νά είναι είτε ρητά αναγνωρισμένη ή ευδιάκριτα αναγνωρίσιμη (βλ. κ. Σκρέμπ 1973, 197 - 199).

5. «Κοινωνική παραγγελία», προπαγάνδα

Πολύ κοντά στα παραπάνω καί, μαζί, ένα βήμα πλησιέστερα στην σχέση «κοινωνικό πλαίσιο — ποιητής» βρίσκεται ή έννοια της «κοινωνικής παραγγελίας», που πάλι ο Σεφέρης προπολεμικά είχε έπισημάνει (Σεφέρης 1939, 157). 'Ο όρος ανάγεται στό 1923, καί προσγράφεται στον Osip Brik, έναν από τούς Ρώσους φορμαλιστές: «ό μεγάλος ποιητής δέν έξωτερικεύει τόν έαυτό του' αυτό που κάνει δέν είναι παρά νά εκτελεῖ μιά κοινωνική παραγγελία(sotsialnyj zakaz)» (Φερράριος 1977, 74). Σημαδιακά λόγια, μέσα σ' ένα πλαίσιο ιδιαίτερα πλατιάς συναισθηματικής κοινοκτημοσύνης. Μέσα σ' ένα τέτοιο πλαίσιο, όταν μ' άλλα λόγια ή «έξωτερική παραγγελία καί ή ιστορική έντολή του καιρού» (οί όροι είναι του Αὐγέρη 1972, 119) γίνονται πίστη ζωής καί προσωπική έκφραση του ποιητή, τότε πρόβλημα, άν ή ποίηση κάνει ή όχι προπαγάνδα, δέ μπαίνει (Αὐγέρης 1972, 119-120, 'Αντερεθ 1967, 460).

6. 'Ανάμειξη, ένταξη, στράτευση

Έτσι μοιάζει νά παραμερίζεται καί τό πρόβλημα της στράτευσης στην τέχνη. 'Ωστόσο:

α) 'Ας δεχτοῦμε καταρχήν ότι κάθε άνθρωπος είναι άναμειγμένος στα κοινωνικοπολιτικά δρώμενα, ότι — έπιγραμματικά — «κι άν ακόμη άγνοήσουμε τήν πολιτική, ή πολιτική δέ θά μάς άγνοήσει» ('Αντερεθ 1967, 448).

β) Μέ δεδομένη τήν αναπόφευκτη άνάμειξη, άς σκεφτοῦμε άν δέν άρκεῖ νά ποῦμε πῶς ή ένταξη ή (μ' έναν όρο πιό παρεξηγήσιμο καί παρεξηγημένο, περισσότερο, άς ποῦμε, μιλιταριστικό) ή στράτευση δέν είναι παρά ή συνειδητοποίηση του άναπόφευκτου της άνάμειξης ('Αντερεθ 1967, 467 Οὐίλλιαμς 1977, 200, 204 - 205), συνειδητοποίηση

πού — ανάλογα με τις συνθήκες του τόπου και του ατόμου — θα οδηγήσει στην ανάληψη εύθυνων απέναντι στο σύνολο.

(Οι τελευταίες παράγραφοι απέφυγαν να αναφερθούν στην ποίηση ή στον ποιητή. 'Επίτδες. Τό θέμα μās αφορά παρόμοια όλους).

7. Ποίηση της "Ηττας"

Ο όρος ποίηση της "Ηττας" εμφανίστηκε στα 1963, σέ μία οξύτατη συζήτηση από τις στήλες του περιοδικού «'Επιθεώρηση Τέχνης». Ο όρος ήθελε νά δηλώσει ένα νέο ποιητικό κλίμα, μία ποίηση πού, παρά τό γεγονός ότι φορείς της ήταν πολύ συχνά οι ίδιοι οι ποιητές της 'Αντίστασης, βρισκόταν στους αντίποδες της ποίησης της 'Αντίστασης: δέν πίστευε πιά στόν ατομικό και ομαδικό ήρωισμό, δέν είχε έμπιστοσύνη στό μέλλον, αμφισβητούσε τή δυνατότητα αλλά και τήν αξία των πολιτικοκοινωνικών κατακτήσεων πού είχαν αποτελέσει τό κίνητρο τόσων αισιόδοξων δραματισμών παλαιότερα (βλ. Λεοντάρης 1963, 520 - 524) ήταν μία ποίηση όχι βέβαια πιά πράξης, αλλά μνήμης, πού μάλιστα αλλοίωνε τό παρελθόν (βλ. Βουρνάς 1964, 10) επανέρχονταν στό σύμβολο, ύπονομεύοντας τήν άμεσότητα της ποίησης της 'Αντίστασης, εγκατέλειπε τήν αισιόδοξη και αντιδραματική ύμνολογία, προσηλωμένη πιά στις ψυχολογικές περιπέτειες και συγκρούσεις πού ακολουθούσαν τό τσάκισμα του κεντρικού δράματος της κατοχικής και της πρώτης μετακατοχικής γενιάς (βλ. Λυκιαρδόπουλος 1964, 459-460).

Ως όρος ή ποίηση της "Ηττας" πιά πολύ ύποδει-

κνύει τήν καταγωγή της από τήν ήττα του άριστερου κινήματος στόν τόπο μας, παρά πού διαγράφει τό θεματικό πλαίσιο των σχετικών κειμένων. Τά ίδια τά κείμενα, παρ' όλες τις περιγραφές της πρηνεύουσας παραγράφου, είναι τελικά τόσο λίγο «ήττοπαθή», ώστε έδωσαν τή δυνατότητα ήδη τό 1964, ένα από τά άρθρα στην «'Επιθεώρηση Τέχνης» νά τιτλοφορηθεί — μέ υπερβολή εύδιάκριτη βέβαια, όσο και εύεξηγητη μέσα στή θερμή της συζήτησης — «'Η ποίηση της ήττας, σύγχρονη αντιστασιακή ποίηση», (Λυκιαρδόπουλος 1964) κι ακόμη, 10 μέ 12 χρόνια αργότερα, στό βιβλίο της 'Ιλίνσκαγια τό σχετικό κεφάλαιο, ένώ τό 1974 στή ρωσική έκδοση είχε τίτλο «ή ποίηση της ήττας» (βλ. Κεχαγιόγλου 1976, 81), στην ελληνική έκδοση του 1976 ανατιτλοφορείται σέ «ήττα και αντιήττα» ('Ιλίνσκαγια 1976, 101-132, ειδικότερα 131) μάλιστα ο όρος αντιήττα έδωσε τήν άφορμή νά διατυπωθεί ή άποψη πώς έτσι (αντιήττα δηλ.) θά έπρεπε νά ονομαστεί ή αντίδραση των μη άριστερών ποιητών απέναντι στή νίκη της παράταξής τους, αντίδραση πού, στό έργο του Τάκη Σινόπουλου, φτάνει (κι αυτό είναι τό πιά ένδιαφέρον σημείο, τό πιά έρεθιστικό) ως και τή «χωρίς όρους υιοθέτηση» των στόχων της άριστεράς (Φραγκόπουλος 1977).

8. Ποίηση της 'Αντίστασης, ποίηση της "Ηττας" και επιβίωσή τους

Σήμερα πιά νομίζω πώς είναι καιρός νά άποφασίσουμε ότι ή ποίηση της 'Αντίστασης και ή ποίη-

ση της "Ηττας, πέρα από τήν άναμφισβήτητη κι άχι ακόμη έπαρκώς έρευνήμένη διαλεκτική σχέση πού τις ένώνει και τις διαχωρίζει, αποτελούν, και οι δύο τους, κλεισμένα κεφάλαια στην ιστορία της πρόσφατης ποίησής μας. Τό αξιοπρόσεχτο, ωστόσο, είναι ότι και ή μία και ή άλλη επιβιώνουν — κατά κάποιον τρόπο, διαφορετικό γιά τήν καθεμιά.

Η ποίηση της "Ηττας" συνεχίζει νά παράγεται και σήμερα' οι περιπτώσεις δέν είναι πολλές (κι άπ' όσο ξέρω, δέν άφορούν σύνολο ποιητικού έργου, μόνο σημεία) συνήθως, τό φαινόμενο όφείλεται στό νόμο της αδράνειας' σπανιότερα, πρόκειται γιά μανιέρα, πού έξασφαλίζει στό χρήση της τούς «έπιζηλους» τίτλους του μοντέρνου και — μαζί — του άριστερου. Η κατανάλωση αυτής της ποίησης, άν δέν κάνω λάθος, είναι συγκριτικά άσήμαντη.

Η ποίηση της 'Αντίστασης, αντίθετα, και παράγεται και καταναλώνεται εύρύτατα. Έτσι όπως ήταν παλαιότερα, μεγαλόστομη, ιδεαλιστικά αισιόδοξη, «άμεση», ζητωκραυγική, έξακολουθεί και σήμερα, προσαρμόζοντας από τή μία τά θέματά της στις ανάγκες της επικαιρότητας, ή καλλιεργώντας από τήν άλλη μία στομαμένη και έξ αποτελέσματος αντιδραστική προγονολατρεία.

Η επιβίωση αυτής της ποίησης είναι ένα φαινόμενο τόσο νόθο όσο και ή επιβίωση της ποίησης της "Ηττας" μόνο πιά «επικίνδυνο», άκριβώς γιατί άφορά περισσότερο κόσμο.

Βιβλιογραφία

Άντερεθ 1967: Max ADERETH, "What is *Littérature Engagée*?" in David Craig, ed., *Marxists on Literature, An Anthology*, Penguin 1975.

Αυγέρης 1972: Μάρκος ΑΥΓΕΡΗΣ, «'Η ποίηση της έθνικής 'Αντίστασης» στό βιβλίο του Θεωρήματα, 'Αθ. 1972.

Βουρνάς 1964: Τάσος ΒΟΥΡΝΑΣ, «'Η "ποίηση της ήττας" και ή ήττα της κριτικής» στό π. 'Επιθεώρηση Τέχνης 109 ('Ιαν. 1964).

Θασίτης 1966: Πάνος Κ. ΘΑΣΙΤΗΣ, «Κοινωνικοί προσδιορισμοί στην ποίηση» στό βιβλίο του Γύρος στην Ποίηση, Θεσσ. 1966, και στό βιβλίο του 7 Δοκίμια γιά τήν Ποίηση, 'Αθ. 1979 (ή σχετική παραπομπή στή σ. 77).

'Ιλίνσκαγια 1976: Σόνια ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ, «'Ηττα και αντιήττα» στό βιβλίο της 'Η Μοίρα Μιάς Γενιάς, 'Αθ. 1976.

Κεχαγιόγλου 1976: Γιώργος ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ, βιβλιοκρισία γιά τή ρωσική α' έκδοση (Μόσχα 1974) του βιβλίου της 'Ιλίνσκαγια, π. 'Ο Πολίτης 3-4 ('Ιουλ. - Αύγ. 1976).

Λεοντάρης 1960: Βύρων ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ, «'Ιδεολογικοί προσανατολισμοί της μεταπολεμικής ελληνικής ποίησης» στό π. Κριτική 7-8 ('Ιαν.-'Απρ. 1960).

Λεοντάρης 1963: Βύρων ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ, «'Η ποίηση της ήττας» στό π. 'Επι-

θεώρηση Τέχνης 106 - 107 ('Οκτ.-Νοε. 1963).

Λεοντάρης 1964: Βύρων ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ, «Λίγα ακόμη γιά τήν ποίηση της ήττας» στό π. 'Επιθεώρηση Τέχνης 110 (Φεβρ. 1964).

Λούκατς 1959: György LUKACS, «Τέχνη έλεύθερη ή τέχνη στρατευμένη;», μετάφρ. Π - Σ, στό π. Κριτική 4 - 5 ('Ιουλ. - 'Οκτ. 1959).

Λυκιαρδόπουλος 1964: Γερ. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ, «'Η ποίηση της ήττας, σύγχρονη αντιστασιακή ποίηση» στό π. 'Επιθεώρηση Τέχνης 113 (Μάϊ. 1964).

Ούίλιαμς 1977: Raymond WILLIAMS, "Alignment and commitment" in R.W., *Marxism and Literature*, Oxford University Press 1977.

Σεφέρης 1939: Γιώργος ΣΕΦΕΡΗΣ, «Μονόλογος πάνω στην ποίηση» στις Δοκίμες, α', 'Αθ. 1974.

Σκρέμπ 1973: Zdenko SKREB, "Littérature engagée" in Yearbook of Comparative Criticism, vol. 1, Literary Criticism and Sociology, ed. by Joseph P. Strelka, Pennsylvania State University Press 1973.

Φερράριο 1977: Edoardo FERRARIO, *Teorie della letteratura in Russia 1900 - 1934*, ed. Riuniti, Roma 1977.

Φραγκόπουλος 1977: Θ.Δ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ, «'Η δεύτερη άνάγνωση και οι άδικαίωτοι» (βιβλιοκρισία γιά τήν ελληνική έκδοση του βιβλίου της 'Ιλίνσκαγια), έφ. Καθημερινή, 16.6.1977.

STUDIO Hi-Fi
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ 3602697 3627858

Εαν θέατε να αποκτήσετε το καλύτερο STEREO και τα χρημάτα εας να πιάνουν τόπο ελατε να ψαξουμε μαζί αναμεσα 6'ρες τις μαρκες και τυπους της αγοράς. Εχουμε χαμηλες τιμες και θα περασουμε τωες ωρες μαζί ψαχνοντας που μπορεί να χινουμε και φιλοι. Θα εας βοηθησουν έναις φυσικός-ηλεκτρονικός 5 ενας ηλεκτρολόγος-ηλεκτρονικός.

«Όταν ακούω τη λέξη «κουλτούρα»... φωνάζω Βουγιουκλάκη»

Όταν ο αρχηγός των Ταγμάτων Εφόδου άκουγε τη λέξη «κουλτούρα» πυροβολούσε. Όταν το ελληνικό υπουργικό συμβούλιο ακούει τη λέξη κουλτούρα κλίνει επί δεξιά και φωνάζει Γκιωνάκη και Βουγιουκλάκη. Αυτό δε φανεώνει μόνο την ιδεολογική απόσταση που χωρίζει τη φασιστική Δεξιά από την κυβερνητική Δεξιά-μας. Δε φανεώνει καν το αναμενόμενο επίπεδο γούστου του υπουργικού-μας συμβουλίου. Φανεώνει κυρίως το επίπεδο στο οποίο γίνεται κατανοητή η «κουλτούρα» δηλαδή μέσω των πολιτικών τοπογραφικών προσδιορισμών-της «δεξιά» ή «αριστερά». Γιατί, δεν είναι ασύνδετο με το επίπεδο του υπουργικού συμβουλίου το γεγονός, ότι το «μπαλάκι» παίχτηκε στο ίδιο «τεταμένο», από πολλούς από τους υπερασπιστές της «αριστερής» κουλτούρας.

Βεβαίως και η κουλτούρα παράγει, και αναπαράγει ιδεολογία. Βεβαίως και εγγράφεται ή μη στην κυρίαρχη ιδεολογία. Βεβαίως μπορεί να επιδιώκει ή καταλήγει να αποκτά πολιτική ωρίμανση και περιεχόμενο. Αλλά δεν υπάρχει πιο ασφαλής μέθοδος αφανισμού-της από το να γίνεται στόχος μιας πολιτιστικής πολιτικής. Θά 'πρεπε μάλλον να μιλάμε για μια αντίληψη για την πολιτιστική ζωή που οφείλουν να έχουν όλοι, κυβερνήσεις, κόμματα και άνθρωποι. Αλλά μια πολιτική για την κουλτούρα βάζει το κάρο μπρος απ' τα άλλα, είναι ένα παιχνίδι που στο τέλος-του πάντα χάνει η κουλτούρα, δηλαδή και η Πολιτική.

Κατανοούμε, βέβαια, τα προβλήματα της «Νέας Δημοκρατίας» και μόνο συμπάθεια αξίζει στις «συλλήψεις» και τους «οραματισμούς» που θα διώξουν απ' την κουλτούρα «τους ανθρώπους της Αριστεράς και τις ιδέες-τους». Θα την παρακαλούσαμε μόνο να μην επιμείνει, γιατί με τη συλλογική-της μπορεί να ανακαλύψει, ότι ο αποτελεσματικότερος κυβερνητικός τρόπος παρέμβασης μετά το συμπαθές — έστω — νιαούρισμα της γατούλας, θα ήταν η επανενεργοποίηση του πνευματικού τμήματος της Ασφάλειας...

Και καλύτερα γυμνός από κουλτούρα, παρά αστυνόμος-της.

Η πορεία ενός αγώνα

Η «Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας» πήρε φέτος τη σημαντική πρωτοβουλία οργάνωσης εκθέσεως αφιερωμένης στο δημοτικισμό: «η πορεία ενός αγώνα». Ένα σύνθετο έργο παρουσίασης 450 περίπου εκθεμάτων που πραγματοποιήθηκε με τη συνεργασία των Αλέξη Δημαρά, Δημήτρη Πόρτολου, Κωστή Σκαλιόρα, Ρένας Σταυρίδη - Πατρικίου, Μάνου Χαριτάτου. Σύνθετο έργο παρουσίασης, ακριβώς σε αντιστοιχία με το σύνθετο χαρακτήρα που πήρε το γλωσσικό ζήτημα στη χώρα-μας, αρρηκτα συνδεδεμένο με την πολιτική-μας ζωή.

Ο Ψυχάρης το 1907 σημείωνε στο «Νουμά»: «Τό ζήτημα, γιά κοιτάζτε το τί δρόμο πήρε κινήθηκε τώρα καί στή Βουλή. Πολλές άνοησίες είπανε καί λίγα, πολύ λίγα καλά. Δέν πειράζει. Τό πράγμα σημαντικό, που συζητήθηκε. Αρχίζει γιά τή δημοτική μέ

τή συζήτηση τής Βουλής εποχή καινούρια, καί γιά τούτο θέλησανά τό σημειώσω έδω μέ λίγα λόγια. Τό ζήτημα θά γίνη πολιτικό κ' έτσι θά νικήση».

Το 1976, με τη νομοθετική κατοχύρωση της δημοτικής γλώσσας στα σχολεία από μέρους της πολιτείας, ολοκληρώθηκε μία φάση διεκδίκησης σ' αυτόν τον αγώνα. Η Συνταγματική όμως, κατοχύρωση της δημοτικής, έτσι ώστε να διασφαλιστεί αυτή η κατάσταση στο μέλλον, όπως επισημάνει ο Χρίστος Χρηστίδης, είναι το μέρος του αγώνα που πρέπει να συνεχιστεί.

Η επιλογή και συγκέντρωση του υλικού, η ταξινόμησή-του κατά ενότητες και η έκθεσή-του έγινε με τέτοιον τρόπο, ώστε να είναι δυνατή η παρακολούθηση της εξέλιξης και της δράσης του κινήματος του δημοτικισμού κατά τομείς και όχι κατά χρονολογική σειρά έργο δύσκολο που πραγματοποιήθηκε μόνο χάρη στη γνώση και το μόχθο των οργανωτών της έκθεσης. Όλα αυτά

συνθέτουν την εικόνα της σοβαρότητας για το έργο που επιτελείται, καθώς και της έγνοιας για το γλωσσικό ζήτημα γενικά.

Συγχρόνως θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι η χρονική στιγμή που διαλέχτηκε για την πραγματοποίηση αυτής της έκθεσης, αλλά και η παρουσίαση καθεαυτή όλου του πολύτιμου σχετικού υλικού, προσφέρει στους νεότερους τη δυνατότητα προσέγγισης σ' ένα θέμα, όπως το γλωσσικό, που με την κοινωνικοπολιτική διάστασή-του έχει συνδυαστεί, σε μεγάλο βαθμό, η ιστορία του τόπου-μας. Η γνώση του γλωσσικού ζητήματος βοηθά στη συνεχή επαγρύπνηση που οφείλουμε να έχουμε.

Τελειώνοντας και ενδεικτικά παραθέτουμε απόσπασμα κειμένου του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων «Εθνική Γλώσσα» (1972) σχετικό με «τό Τουρκοελληνικό ιδίωμα».

«(...) Η γλώσσα αυτή, όπως είχε διαμορφωθεί μετά την άπελευθέρωσιν εκ του Τουρκικού ζυγού

ΕΙΔΗΣΕΙΣ



● Ευάγγελος Αβέρωφ: «Οι κουλτουριάρηδες και το ΚΚΕ διαστρεβλώνουν την ιστορία, ενώ υπάρχει αδιάβλητο ιστορικό υλικό που δεν προβάλλεται». (δήλωση του κ. Υπουργού στη συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου της 7ης Ιανουαρίου 1981).

Στην ίδια συνεδρίαση, κάποιοι διαμαρτυρήθηκαν που προβάλλονται ταινίες σαν τον «Μεγαλέξανδρο» κι άλλοι πρότειναν να προβληθεί η Βουγιουκλάκη.

● Ο «Οργανισμός Ηπειρωτικού Θεάτρου» έδωσε με επιτυχία στην Άρτα (στο κινηματοθέατρο «Άλεξ») την πρώτη παράσταση του χειμερινού έργου «Πλούτος», του Αριστοφάνη. Η μετάφραση και σκηνοθεσία του έργου είναι του Πάνου Γλυκοφρύδη. Ο «Πλούτος» είναι το δέκατο τέταρτο θεατρικό έργο του ΟΗΘ και στην πόλη των Ιωαννίνων θα παρουσιαστεί στις 20 Ιανουαρίου, στη θεατρική αίθουσα του Καμπεριού Ιδρύματος.

● Το Μουσικό Λαογραφικό Αρχείο που σήμερα ανήκει στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών είχε την εξαιρετική πρωτοβουλία της παραγωγής δίσκου με «Αυθεντικά Μικρασιάτικα» τραγούδια, απάνθισμα από τη συλλογή της Μέλπως Μερλιέ.

Πρόκειται για 16 κομμάτια που τα 11 ηχογραφήθηκαν σε δίσκους το 1930-31 και τα υπόλοιπα 5 μαγνητοφωνήθηκαν ανάμεσα στα 1958 και 1965.

Τραγούδια του Πόντου, της Σμύρνης, του Αϊβαλιού, της Προποντίδας και της Καππαδοκίας. Μια σημαντική προσφορά που τη φροντίδα-της είχαν οι Μάρκος Φ. Δραγούμης και Γρηγόρης Ν. Φαληρέας. Ένας δίσκος-ιστορικό ντοκουμέντο, άρτια παρουσιασμένος, που συνοδεύεται από ενδιαφέρον φωτογραφικό και επεξηγηματικό υλικό. Διεύθυνση του Κέντρου: Ναυαρίνου 14.

● Συνεχίζεται η έκδοση του «διαλόγου», που είναι η τοπική ανεξάρτητη εφημερίδα του Π. Φαλήρου. Πάντα με πολύ ενδιαφέροντα θέματα και ωραία παρουσιασμένα, η εφημερίδα αυτή στέκεται σαν παράδειγμα προς μίμηση. Όσοι θέλουν να τη γνωρίσουν από πρώτο χέρι, ας γράψουν στη διεύθυνση: «Διάλογος», Ηπείρου 8, τηλ. 98.17.331

● Στην καινούρια γκαλερί «3», στη Φωκυλίδου 3 στο Κολωνάκι, εκτίθενται έργα της

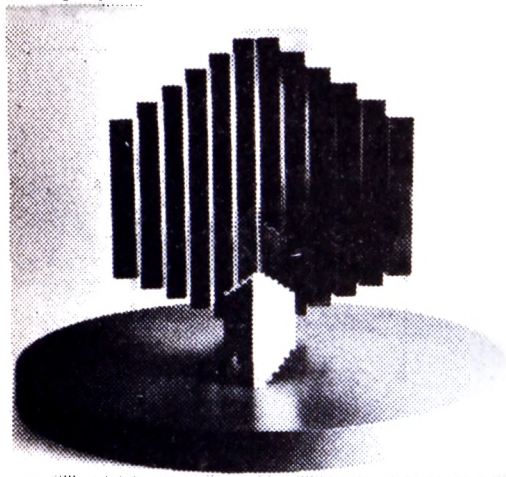
δέν ήτο δυνατόν ν' αποτελέση τήν βάσιν τής εθνικής γλώσσας τής ελευθερωθείσης πατρίδος. Εύτυχως, διά τό έθνος, ο λεγόμενος δημοτικισμός δέν είχε τότε μεγάλη επιρροήν. Οί ελευθερωθέντες Έλληνες ώνειρευόντο τό ένδοξον παρελθόν του έθνους, όπως καί κατά τήν διάρκειαν του σκληρού αγώνος.

Εύρέθησαν ώρισμένοι φωτισμένοι άνδρες καί ανέλαβον τήν εκκαθάρισιν τής γλώσσας. Άντικατέστησαν τας τουρκικάς λέξεις (...) καί άλλας, ών ούκ έστιν αριθμός μέ (...) Έλληνικάς. Αυτοί ώνομάσθησαν «σκοταδιστές» (...). Άν διαβάση κανείς ώρισμένα έγγραφα (έπιστολάς, σημειώματα, διαθήκας, προικοσύμφωνα, κλπ.) τής περιόδου εκείνης, γραμμένα εις τήν λαϊκήν γλώσσα φρίττει αναλογιζόμενος ότι, άνευ τών «σκοταδιστών», θά είχομεν σήμερα, ως εθνικήν γλώσσαν, τό Τουρκοελληνικόν εκείνο ιδίωμα.

Βαθμηδόν, διεμορφώθη ή σημερινή καθαρεύουσα, ή όποία έχει σημαντικώς άπλοποιηθή».

τελευταίας περιόδου του Γ. Μπουζιάνη, λάδια, ακουαρέλες και σχέδια. Έκθεση με ιδιαίτερο ενδιαφέρον μια και ο Μπουζιάνης έχει καταγραφεί σαν ένας απ' τους σημαντικότερους εκπροσώπους του ευρωπαϊκού εξπρεσιονισμού.

● Μια ακόμη σημαντική έκθεση Έλληνα καλλιτέχνη που ζει και εργάζεται στο εξωτερικό, παρουσιάζεται από την Παρασκευή, 16 Ιανουαρίου, στις αίθουσες τέχνης «Πολύπλανο». Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστεί για πρώτη φορά στην Αθήνα το έργο της διάσημης γλύπτριας Ιωάννας Σπητέρη.



● Ένα πολύ καλό ημερολόγιο κυκλοφόρησε, το Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό, με στολές από ολόκληρη την ιστορία του σώματος αυτού. Στις εικόνες, που φιλοτέχνησε ο αντιπλοίαρχος (Τ) Α. Παπαγεωργίου, γίνεται μια προσπάθεια αναπαράστασης των στολών του Πολεμικού Ναυτικού από την εποχή του Όθωνα μέχρι τους βαλκανικούς πολέμους, με βάση τις εικόνες και τις πληροφορίες που μπόρεσε να συγκεντρώσει ή να έχει στη διάθεσή-του.

ΣΤΑ «ΦΤΕΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ» ΤΟ ΤΡΩΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΧΟΥΝΤΑΣ

Το Πανελλήνιο γνωρίζει, βέβαια, καλά — και απεχθάνεται — τη συκοφαντική χουντική φυλλάδα «Νέοι Άνθρωποι» του κ. Γ. Μιχαλόπουλου. Ειδικευση του έντυπου αυτού είναι, όπως καλά και η κυβέρνηση γνωρίζει, η υπονόμηση των θεσμών, η σπύλωση προσώπων, η επιλεκτική χρησιμοποίηση των αρχείων της χούντας για τη δημιουργία σύγχυσης όχι μόνο για πρόσωπα, αλλά, κυρίως, για τα πράγματα, του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Ένα τέτοιο έντυπο έπρεπε να αφεθεί να φυτοζωήσει στην καταισχύνη που του επιφυλάσσει ο δημοκρατικός λαός. Και παρόμοια στάση όφειλε να τηρήσουν και η κυβέρνηση και οι κρατικές υπηρεσίες και επιχειρήσεις για λόγους στοιχειώδους εναρμονισμού με το λαϊκό αίσθημα. Έκπληκτοι, όμως, διαβάζουμε σε απάντηση του υπουργού κ. Παναγιωτόπουλου, σε επερώτηση του βουλευτή Κων. Αλαβάνου, ότι μόνον η Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας και η «Ολυμπιακή» χρηματοδότησε τον τελευταίο καιρό, το εκδοτικό συγκρότημα «ΝΕΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ» με 1.140.000 δραχμές, μέσω διαφημιστικών καταχωρήσεων.

Η απάντηση του κ. Υπουρ-

γού, είναι βέβαια υπόδειγμα βλαχοδημαρχικής πονηρίας. Παραδέχεται, βέβαια, τα εκατομμύρια που δόθηκαν στην επιχείρηση που εκδίδει τους «ΝΕΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ», αλλά όχι, λέει, για αυτό το έντυπο, αλλά για άλλα δυο περιοδικά της ίδιας φίρμας, τους «Ουρανούς», τον «Αεροπορικό Κόσμο» και το «Αεροπορικό Τετράγωνο». «Όχι Γιάννης, Γιαννάκης».

Θα περιμέναμε περισσότερη ευθύτητα από τον κ. Υπουργό όσο και μια σαφή θέση για τη συνέχιση αυτής της ενίσχυσης. Και κάτι άλλο, ακόμα. Έχει ζητήσει η «Ολυμπιακή» κυκλοφοριακό δελτίο των περιοδικών του κ. Μιχαλόπουλου που έλαβαν αυτά τα ποσά; Η κυκλοφορία-τους και η εγκυρότητά-τους καλύπτουν την αναγκαιότητα κονδυλίων τέτοιου ύψους; (Αυτό, ανεξάρτητα πάντα από το θέμα αρχής που δεν επιδέχεται συζήτηση ή ελιγμό).

Πολλά είναι τα λάθη ενός δημοκρατικού πολιτεύματος, που μπορούν και να συγχωρούνται. Αυτό που δε συγχωρείται, όμως, είναι να τρέφει παχυλά τα τρωκτικά που υπονομεύουν τις ίδιες-του τις βάσεις...

ΑΓΡΑ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ

ΓΡΑΠΤΑ

Ή
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ΥΨΙΚΑΜΙΝΟΣ

ΕΝΔΟΧΩΡΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΠΑΜΠΛΟ ΠΙΚΑΣΣΟ

ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΚΟΡΙΤΣΑΚΙΑ

Πλατεία Σταδίου 5, Αθήνα 501 — τηλ. 728.263

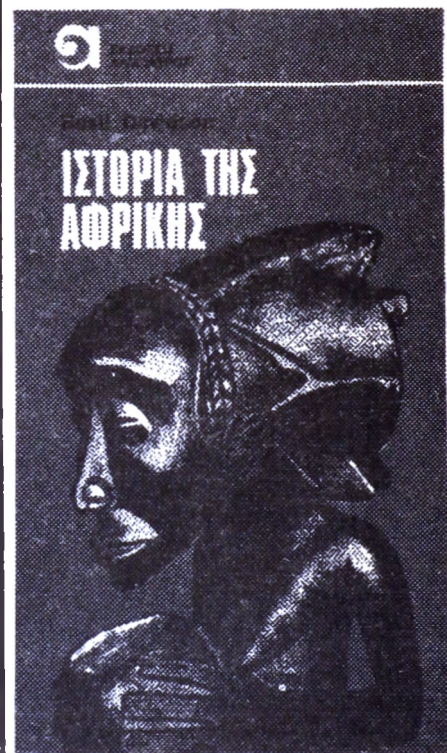
Διανομή στην Αθήνα : τηλ. 32.45.332

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ



Συνταγές
για την ομορφιά
του προσώπου

εκδόσεις «ΑΚΙΔΑΛΙΑ»



BASIL DAVIDSON
ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΛΜΠΑΤΡΟΣ

Γεωργία Κουνιάδου
Καραθεοδωρή 28, Ν. Ψυχικό
τηλ. 67.16.145 — 52.30.053

● Τά βιβλία των εκδόσεών μας αποστέλλονται στην επάρχια αντικαταβολή. Τά έξοδα αποστολής δικά μας.



ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΕΧΝΗ

Ζωγραφική

του Αλεξάνδρου Ξύδη

Η κυπριακή σύγχρονη τέχνη, που συμπληρώνει φέτος 80 περίπου χρόνια ζωής, είχε διαμόρφωση κι εξέλιξη ιδιότυπη, και αρκετά διαφορετική από την ελληνική. Τα στοιχεία που συνθέτουν την ιδιότητα-της είναι:

1. Η μορφοπλαστική ικανότητα των Κυπρίων

Οι Κύπριοι από παλιά μαρτυρούν γερές ικανότητες στην παραγωγή μορφών και σχημάτων από διάφορα υλικά. Δεν έχει παρά να κοιτάξει κανείς τα πήλινα αγαλματίδια της χάλκινης εποχής, ή τα μεγάλα τοιχογραφικά σύνολα της βυζαντινής, ή ακόμα τη λαϊκή τέχνη του νησιού, που διάσωσε, ανανεώνοντας-της από ενστίχτο, τις αρχαίες μορφές.

Ως τις αρχές του 20ού αιώνα οι μορφές αυτές, κι οι παραδοσιακές τεχνικές, ήταν τόσο προηγμένες και «λειτουργικές» ώστε να επαρκούν για την ανώνυμη αισθητική έκφραση μιας κλειστής κοινωνίας, αγροτικής κυρίως, στραμμένης στον εαυτό-της. Οι φόρμες και τεχνικές της Δύσης δεν είχαν φτάσει στην Κύπρο, όπως 100 χρόνια πρωτότερα στην Ελλάδα, για να εκτοπίσουν τις ντόπιες παραδοσιακές. Μπορούσαν έτσι ακόμα και μέσα στον προχωρημένο 20ο αιώνα να κορυφωθούν, επώνυμα τώρα πια, οι πηγαίες μορφοπλαστικές ικανότητες του λαού στο έργο δυο γεωργών «ασπούδαχτων», του Κάσιαλου (ζωγράφου και γλύπτη, 1885-1974) και του Αργυρού (γλύπτη, 1917).

2. Η κοινωνική προέλευση των καλλιτεχνών

Οι «σπουδαγμένοι» φορείς της σημερινής «έντεχνης» τέχνης βγαίνουν από τα λαϊκά, αγροτικά στρώματα του κυπριακού λαού. Κανενός σχεδόν η οικογένεια δεν έχει περάσει από στάδιο αστικού εγκλιματισμού. Ξεκίνησαν δηλαδή, ζώντας κοντά κι ανάμεσα στις μορφές και τις τεχνικές της λαϊκής τέχνης. Τους



Στ. Βότση: *Εργαστήρι*, 1979 (ακρυλικό).

ήταν οικείες, κι ας μην τις ασκούσαν οι ίδιοι.

3. Η καλλιτεχνική αγωγή στα σχολεία

Οι Κύπριοι καλλιτέχνες βγαίνουν από μια σχολική αγωγή γύρω στις τέχνες ιδιαίτερα πρόσφορη για την ανάπτυξη, σε νεαρή ηλικία, των εικαστικών μέσων έκφρασης. Βασισμένη σε αγγλικά μοντέλα, προσαρμοσμένη στις κυπριακές συνθήκες, τους εξοικείωσε από μικρούς με όλες τις τεχνικές των σύγχρονων εικαστικών τεχνών. Σήμερα οι καλλιτέχνες αυτοί μεταδίνουν στους νέους της Κύπρου, σα δάσκαλοι στα δημοτικά ή καθηγητές στα γυμνάσια του νησιού, τις γνώσεις κι τις εμπειρίες της τέχνης που ασκούν παράλληλα. Ελάχιστοι, δυο τρεις από τους νεότερους, έχουν την τέχνη σα μοναδικό-τους επάγγελμα.

4. Η ανυπαρξία ανώτερης καλλιτεχνικής αγωγής

Η Κύπρος δεν έχει ανώτατη σχολή καλών τεχνών. Μετά το γυμνάσιο, όσοι Κύπριοι θέλουν να σπουδάσουν τέχνη είναι αναγκασμένοι να παν στο εξωτερικό. Και, απροσδόκητα, το «εξωτερικό» αυτό δεν υπήρξε σε καμία στιγμή η Αθήνα, αλλά το Λονδίνο. Ίσως, γιατί η σχολική καλλιτεχνική αγωγή-τους είχε ετοιμάσει καλύτερα για την Αγγλία, όπου είναι και πολυάριθμες οι σχολές «καλών τεχνών». Η αποικιακή εξουσία τους διευκόλυνε, άλλωστε, να εκπαιδευθούν στην Αγγλία τουλάχιστο στη διδασκαλία της τέχνης, αφού όλο το άλλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ήταν, βασικά, το ελλαδικό. Πρόχειρα υπολογίζω πως πάνω από τους μισούς ζωγράφους που εργάστηκαν ή εργάζονται σήμε-

ρα στην Κύπρο έχουν σπουδάσει στην Αγγλία. Οι σπουδασμένοι στην Ελλάδα, στην ΑΣΚΤ ή αλλού, είναι ελάχιστοι. Το ίδιο με τη δυτική Ευρώπη (Γαλλία, Ιταλία). Ένα καινούριο φαινόμενο: μετά την ανεξαρτησία (1960) οι Κύπριοι σπουδαστές της τέχνης έχουν πληθύνει στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης, κυρίως στη Σοβιετική Ένωση, Τσεχοσλοβακία και Αν. Γερμανία, χάρη στις πολλές υποτροφίες που παρέχουν.

Τέτοιο είναι το κοινωνικό-οικονομικό κλίμα μέσα στο οποίο μορφώνονται και δουλεύουν οι Κύπριοι καλλιτέχνες. Επηρέασθηκε, βέβαια, έντονα από την ιστορικο-πολιτική πορεία του κυπριακού λαού, πρώτα ως το 1878 κάτω από την τουρκική κατοχή — καλλιτεχνικά, παιδευσιακά ανενεργή — ύστερα, ως το 1959, κάτω από την αγγλική αποικιοκρατία, με τους αγώνες για την Ένωση, και με την έξαρση των ελλαδοκεντρικών στοιχείων σε όλους τους τομείς της παιδείας.

Ύστερα από την ανεξαρτησία σημειώνεται μια παιδευσιακή άνοδος προς όλες τις κατευθύνσεις που ανοίγονται για την Κύπρο. Οι δεσμοί με την Ελλάδα, πάντα λιγότερο σφιχτοί στις εικαστικές τέχνες, παρά στη λογοτεχνία ή στο θέατρο, χαλαρώνονται πιο πολύ ακόμα. Τονίζεται όλο και περισσότερο ο ιδιάζοντας χαρακτήρας της κυπριακής τέχνης,

Α. Διαμαντή: *Αγωνία IV*, 1968 (λάδι).



της οποίας οι φορείς κατευθύνονται αλλού, όταν δε μένουν στο νησί. Δυναμώνουν τόσο τα εγγενή μορφοπλαστικά στοιχεία, που ελάχιστα έργα, και όχι των πιο ώριμων, προδίνουν τη φοίτηση σε ξένες χώρες, ανατολικές ή δυτικές.

Στα χρόνια εκείνα ξεχωρίζει η τέχνη του Διαμαντή (1900) μαθητή του πρώτου σημαντικού, αλλά σχεδόν άγνωστου ζωγράφου της Κύπρου Ιωάννη Κισσονέργη (1888; - 1963), μια τέχνη ζυμωμένη με την ζωή του Κύπριου αγρότη, με το φως και το χώμα του νησιού. Όπως έχει συγκεντρώσει στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης της Λευκωσίας, ό,τι πιο όμορφο χρειασίδη και στολίδι έχει φτιάξει ο κυπριακός λαός, έτσι έχει αποτυπώσει στη ζωγραφική-του τις κινήσεις, τις εκφράσεις του χωρικού στις καθημερινές στιγμές της δουλειάς και της σκόλης-του. Τον επενδύει με το κύρος και την αυθεντία ενός ανθρώπου-τύπου στον οποίο συμπυκνώνεται όλη η ουσία του πιο γνησιου κυπριακού λαού, του «Κόσμου της Κύπρου», όπως ονομάζει, από μια φράση του Σεφέρη, τη μεγάλη σύνθεση του 1972. Είναι κόσμος που άρχισε ν' αλλοιώνεται με τον «εκσυγχρονισμό» της Κύπρου και που χάθηκε, φοβάμαι, τελειωτικά το 1974.

Στα ίδια χρόνια δουλεύουν και διαπρίνονται: α) ο Γ. Πολ. Γεωργίου (+ 1972) που βρήκε λύσεις για τον εξπρεσιονισμό-του στη



βυζαντινή τέχνη β) ο Τηλέμαχος Κάνθος (1910) που φτιάχνει τοπία λυρικά, κοιτάζοντας τον τόπο του σαν αυτοτελή πηγή πρώτα ζωγραφικής και ύστερα συναισθήματος γ) ο Χριστόφορος Σάββα (1924-68) ένα δαιμόνιο τάλεντο που θυμίζει την πρωτεϊκή ιδιοφυΐα του Πικάσο. Μετατρέπει σε ζωγραφική μορφή ό,τι πιάσει στο χέρι-του από μιογιά ως το ύφασμα, από το τσιμέντο ως τις καρφίτσες. Ένας ζωγράφος στάθμης έξω-κυπριακής, που παραμένει τόσο Κύπριος στη μορφοπλαστική-του ιδιοφυΐα.

Μετά το 1974 η κυπριακή ιδιοτυπία εμπλουτίζεται με τις εμπειρίες της καταστροφής. Το ψυχολογικό τραύμα ήταν τεράστιο, ευθέως ανάλογο προς το βαθύτατο ριζωμα των Κυπρίων μέσα στον τόπο-τους. Δίνοντας εκφραστική διέξοδο στην υπερβάλλουσα συγκίνηση, οι Κύπριοι καλλιτέχνες όχι εκείνοι μόνο που έχουν συνδέσει στενά το έργο-τους με τη ζωή του νησιού, ανασυραν από τα μύχια της τέχνης-τους στοιχεία λανθάνοντα ως τότε για να εκφράσουνε πιο πιστά την τραυματισμένη κυπριακή

ουσία-τους. Οτι αυτό συνέβηκε σε μερικούς «φτασμένους» που ποτέ δεν πραγματεύτηκαν κυπριακά θέματα ή τοπία, ή σε πολύ νεότερους που δε χρησιμοποίησαν ποτέ το κυπριακό «φολκλόρ» δίνει το μέτρο του κλονισμού-τους, καθώς και το μέτρο της δύναμης της «κυπριακότητάς»-τους. Δε στέκει πια μόνος-του ο Διαμαντής σαν εκφραστής του *σημερινού* κόσμου της Κύπρου — κι ο ίδιος ξεπέρασε τον εαυτό-του σε μερικά τελευταία έργα-του, όπου επιστρέφει με λιτή δύναμη και έξοχη τρυφερότητα στο κυπριακό τοπίο. Είναι και ο Μαυροϊδής (1913) και ο Σεργίου (1951) κι ο Παράσκος (1933), είναι ακόμα και ο Βότσης (1929), όλοι θρεμμένοι από τη Δύση. Καθένας με τον τρόπο-του έχει γίνει από το '74 πιο «Κύπριος» δουλεύοντας με ιδιώματα και τεχνικές που είναι βασικά δυτικής προέλευσης.

Δεν είναι σύμπτωση, ούτε γραφικότητα η συχνή, ανοιχτή παρουσία του Πενταδάχτυλου σε πρόσφατα έργα-τους. Το ρωμάλιο, βραχώδες περίγραμμά-του,

Α. Διαμαντής: Ο κόσμος της Κύπρου



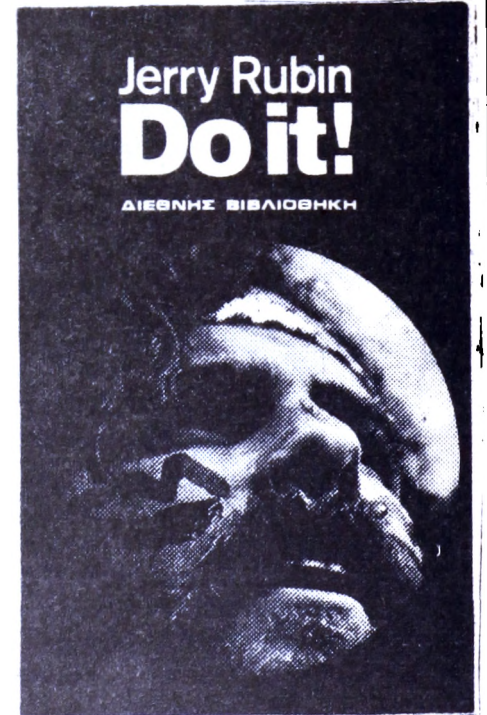
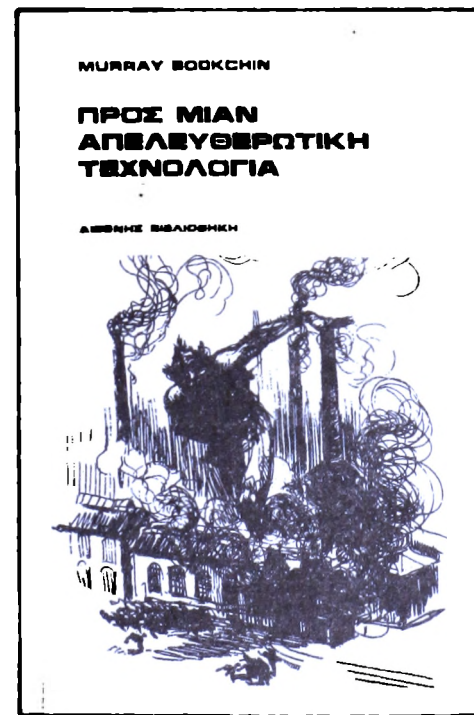
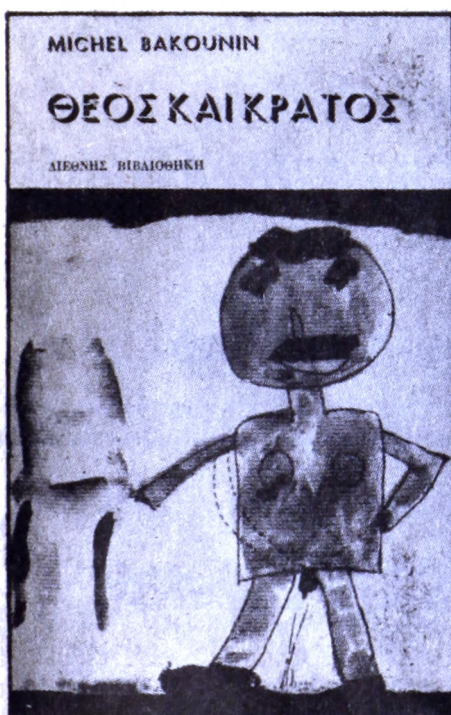
Στ. Παράσκος: Η ελευθερία εγκαταλείπει την Κύπρο, 1975.

τόσο χειροπιαστό μές τον απογευματινό ήλιο, και τώρα, τόσο απροσπέλαστο, ενσωματώνει

την πικρή νοσταλγία-τους, μετουσιωμένη σε τέχνη μαζί με τις άλλες οδυνηρές εμπειρίες-τους.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΔΕΣΗ: «ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ» ΔΕΛΦΩΝ 2 (ΚΑΙ ΔΙΔΟΤΟΥ) ΤΗΛ. 3608635



Όπως μας βρήκε ο καινούριος χρόνος

της Άννυς Θ. Κολτσιδοπούλου

Πρωτοχρονιά για τη ζωή των δυτικών πολιτισμών, μεσοχρονιά για το θέατρό-τους. Η χειμωνιάτικη περίοδος 80-81 εδώ, στο λίκνο του ευρωπαϊκού θεάτρου, συμπλήρωσε την πρώτη τριμηνία. Μια τριμηνία, που άρχισε θριαμβευτικά μ' ένα αξέχαστο γεωργιανό θέατρο απ' την Τυφλίδα, το περίφημο «Ρουσταβέλι». Με δύο έργα κι εννιά παραστάσεις, μέσα σ' έξι μέρες, κατάφερε να τaráξει για καλά τα λιμνάζοντα ύδατα του πνευματικού και καλλιτεχνικού-μας κόσμου. Μια βαθιά εισπνοή μπρεχτικού και σαιξπηρικού αέρα, μέσα στο «φρεσκοεπανδρωμένο» αλλ' όχι ανανεωμένο χώρο του Εθνικού Θεάτρου. Δύο σκηνοθεσίες του Ρόμπερτ Στούρουα, δυο γερές και γερά υποστηριγμένες προτάσεις πάνω στον «Ριχάρδο Γ'» του Σαίξπηρ και τον «Καυκασιανό κύκλο με την κιμωλία» του Μπρεχτ.

Ένα είδος θεάτρου που η σοβαροφάνεια της τέχνης στον τόπο-μας τό' χει αποκλείσει από την παραγωγή-μας. Ένα είδος θεάτρου, γεμάτο χιούμορ, εξυπνάδα, ζωντάνια, τόλμη, πρωτοτυπία, αποτελεσματικότητα, ξάφνιασμα, όλα συνδυασμένα με γνώση, άρτια τεχνική και πίστη μοναδική στον ψυχαγωγικό χαρακτήρα του θεάτρου, όπου βέβαια, ψυχαγωγία δε σημαίνει χάσκω ερεθισμένα, ρομαντικά, ονειροπόλα ή αποβλακωμένα, αλλά ψυχαγωγούμαι, γνωρίζοντας ανα-γνωρίζοντας, παρακολουθώντας, αναθεωρώντας, συγκρίνοντας, ανακαλύπτοντας. Ανακαλύπτοντας, ας πούμε, πόσο αρτίστικα και διασκεδαστικά μπορεί να παιχτεί το διδαχτικό θέατρο του Μπρεχτ, δίχως να γίνει δασκαλιστικό και δίχως να χάσει ίχνος απ' την αποτελεσματικότητά-του. Ή, πόσο σύγχρονος μπορεί να είναι ο «Ριχάρδος ο Γ'» και πόσες προσβάσεις αφήνει διάπλατες ο Σαίξπηρ προς την παντομίμα, τη φαντασία, το χιούμορ, την επινόηση, με προϋπόθεση μία: να ξέρεις να διαβάξεις Σαίξπηρ.

Από το λαϊκό δικαστή Αζντάκ του «Κύκλου με την Κιμωλία» ως τον «Ριχάρδο τον Γ'», τη σπουδή και πραγματεία του κακού, ο συντριπτικός ηθοποιός Τσικβαντζέ, μαζί με έναν σημαντικό αριθμό μεγάλων καλλιτεχνών σε διάφορους και διαφορετικούς ρόλους, καλυψαν μια γκάμα απερίοριστη, δείχνοντάς-μας ταυτόχρονα τη διαφορά ανάμεσα στο προσωπικό ύφος και στην τυποποίηση.

Το εξηντάχρονο θέατρο «Ρουσταβέλι», κάμποσα χρόνια νεότερο απ' το δικό-μας «Εθνικό», στάθηκε στη σκηνή του τελευταίου, λουσμένο κόκκινα γαρύφαλα και παραλυρήματα ενός εκστασιασμένου κοινού. Η τρέχουσα επικαιρότητα, όμως, δεν αναζήτησε άλλη γλώσσα, άλλη γραφή για να παρουσιάσει αυτό το ξεχωριστό γεγονός, παρά το έ-

βαλε στη σειρά μαζί με τις τρέχουσες φαρσοκωμωδίες της «φρέσκιας» θεατρικής-μας σοδειάς.

Χαίρε ύψος, καλλιτεχνικό, δυσθεώρατο, δίπλα δίπλα σε βάθος, γενικό, αμέτρητο...τουλάχιστον 25 μέτρων, που χάσκει αποκαλυπτικά κι απειλητικά και δείχνει στο βάθος-του λιμνάζοντα και μπουρμπουλίζοντα ύδατα, περιμένοντας το καινούριο κτίριο του Εθνικού Θεάτρου, να καλύψει ρωγμές, διαρροές, αποκλήσεις, καθιζήσεις, απολιθώσεις, αποσυνθέσεις, διαβρώσεις...

Η χειμερινή θεατρική περίοδος, μετά απ' το «Ρουσταβέλι», δε σταμάτησε. Συνέχισε δίχως συγκριτικά ενοχλήματα, στα μέτρα που συνηθίσαμε, στις αντιδράσεις που μας συνήθισε. Με τις κορυφώσεις που ξέρουμε, τα υψώματα που γνωρίζουμε και τις γούβες που πληθαίνουν.

Πάλι το ρεπερτόριο είχε σα γνώμονα, επιτυχίες παραστάσεων κι έργων στη Νέα Υόρκη, τα Λονδίνα και τα Παρίσια, πάλι το ρεπερτόριο των εμπορικών θεάτρων, το εισηγήθηκε η ανάγκη της ώρας κι όχι η επιταγή κάποιου μακροπρόθεσμου προγραμματισμού και στόχου.

Το «Μπεντ» του Μάρτιν Σέρμαν, θίγει ανθρώπινα κι αποτελεσματικά το πρόβλημα των ομοφυλόφιλων, τοποθετώντας τη δράση του έργου σ' ένα στρατόπεδο συγκεντρώσεως της ναζιστικής Γερμανίας. Για τη μεταφορά περισσότερο του έργου παρά για τη σκηνοθεσία στο Θέατρο Αθηνά ευθύνεται ο Γ. Θεοδοσιάδης, ενώ για την αξιόλογη ερμηνεία-του, οι ηθοποιοί Γιώργος Μοσχίδης, Γιάννης Φέρτης, Πέτρος Φυσσούν, Αλέξανδρος Αντωνόπουλος, Αλέξης Γεωργίου κ.ά. Το βασικό-μου ερώτημα για το έργο παραμένει: τι θα πετύχαινε ο συγγραφέας (εβραίος κι αυτός και ομοφυλόφιλος), αν δεν τοποθετούσε το πρόβλημά-του και γενικό κοινωνικό πρό-

βλημα, σ' ένα στρατόπεδο συγκεντρώσεως, όπου κάθε υπόδικον νομιμοποιείται έτσι κι αλλιώς, στις μεταχιτλερικές συνειδήσεις, είτε το ροζ τρίγωνο του ομοφυλόφιλου έχει στο στήθος, είτε το κίτρινο αστέρι του εβραίου, είτε το πράσινο τρίγωνο του ποινικού κατάδικου ή και κανένα άλλο διακριτικό έξω απ' την ανθρωπινή-του υπόσταση.

Ο «άνθρωπος Ελέφαντας» του Πόμερανζ στο θέατρο Έρευνας του Δ.Ποταμίτη, έργο «εισαγωγής» κι αυτό, θίγει το πρόβλημα της εξωτερικής δυσαρμονίας και της εσωτερικής αρμονίας, το πρόβλημα του «φαινεσθαι και του είναι» από ανθρωπιστική, φιλοσοφική, κοινωνιολογική σκοπιά. Όσο για την καλλιτεχνική σκοπιά, οι μαρτυρίες κι οι εντυπώσεις του κοινού, αντιφατικές κι αντιρροπές.

Και γι αυτό το πρώτο τρίμηνο, μένει πάλι το Θέατρο Τέχνης να παρουσιάσει ένα ρεπερτόριο προγραμματισμού και στόχων, ένα ρεπερτόριο αλληλουχίας και συνέχειας. Με τους διπλούς-του «Γάμους», έναν στον Ορφέα («Γάμος» του Ποντίκα) κι έναν στου Βεάκη («Λευκός Γάμος» του Ταντέους Ρουζέβιτς), το Θέατρο Τέχνης καλύπτει δύο ρεπερτοριακούς στόχους (νεοελληνικό πλάι στο ξένο έργο) κι αποκαλύπτει την παράδοση δραματουργική συγγένεια δύο αλλοιώτικων κόσμων: του Ποντίκα απ' τη μία, που θίγει το καυτό θέμα των βιασμών σε βάρος της γυναίκας, ανοίγοντας το πρόβλημα διάπλατο, σ' όλες-του τις προεκτάσεις του ιδεολογικού, του πατριωτικού, του γλωσσικού και γενικά του ανθρωπίνου βιασμού παθητικά κι ενεργητικά. Απ' την άλλη, ο πολωνικός κόσμος του Ρουζέβιτς, που μ' αφορμή την κοινωνική υπαρξιακή σάτιρα αρ-

κετών γενεών της αστικής τάξης (ταμπού στο θέμα των αισθήσεων και του ενστικτού, προδιαγραφές συμπεριφοράς και καθωσπρεπισμού), βρίσκει ευκαιρία να γλυστρίσει σε φιλοσοφικά, τραγυγκροτέσκα, θρησκευολογικά και ποιητικά μονοπάτια, όπου σμίγουν ο έρωτας κι ο θάνατος, η ελευθερία κι η επανάσταση...

Το Θέατρο Τέχνης, το θερμκήπιο του ελληνικού έργου και θεάτρου, υπήρξε παράλληλα ο ποντοπόρος του παγκόσμιου θεάτρου, γνωρίζοντάς-μας τα μήκη και τα πλάτη-του.

Η ίδια πορεία συνεχίζεται τόσο απ' τον Κάρολο Κουν, όσο κι απ' τον Γιώργο Λαζάνη.

Άλλα ελληνικά έργα εκτός από το «Γάμο» του Ποντίκα είναι το «Μάννα, Μητέρα, Μαμά» του Γ. Διαλλεγμένου, στο «Θέατρο του Πειραιά», το «Διπλανό Κρεβάτι» του Μανώλη Κορρέ στο Α.Π.Θ. του Α. Τριβιζά, το «Την άλλη Κυριακή» του πρωτοεμφανιζόμενου συγγραφέα Γ. Παπαδογιώργου, στη «Στοά» Ζωγράφου, το «Οδυσσέα γύρισε σπίτι» του Καμπανέλλη και το «Ενδρείο» του Κώστα Μουρσελά, στο Εθνικό, το «Ένας ήρωας με παντούφλες» του Σακελλάριου, στο Αλάμπρα, το «Τηλεγραφείο» του Φραγκιαδάκη και το «Υπάρχουν δρόμοι για όλους» της Λ. Ιακωβίδη, στο Θέατρο Ένα.

Στροφή, λοιπόν, στο νεοελληνικό έργο, απ' την ποσότητα, στην ποιότητα, απ' ότι δείχνουν τα έξι τουλάχιστον απ' τα εννέα έργα του πρώτου θεατρικού τριμήνου. Καιρός, ίσως, για μια νεοελληνική ενδοσκόπηση, πριν υποκύψουμε άνευ όρων στην πολιτιστική «ντιρεκτίβα» των τελευταίων χρόνων «παν έργων μη ιθαγενές, βάρβαρον και παν έργον ιθαγενές...ευγενές».

Καλή Χρονιά!

Κυκλοφορούν Κωστή Μοσκόφ:

1. Εισαγωγή στην
Ίστορία του κινήματος
της εργατικής τάξης στην Ελλάδα
2. Δοκίμια
3. Θεσσαλονίκη -
τομή της μεταπρατικής πόλης

Κάθε Κυριακή

Εξόρμηση
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Ο Βασίλης Νούλας γράφει για τη διδακτορική διατριβή του Γιάννη Παπακώστα:

«Η ζωή και το έργο της Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου».

Έκδοση «Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο», Αθήνα 1980.

Πριν λίγες μέρες κυκλοφόρησε σε ωραία και φροντισμένη έκδοση η παραπάνω διατριβή του φιλόλογου Γιάννη Παπακώστα, που παράλληλα αποτελεί και μια ασυνήθιστη προσφορά στα νεοελληνικά γράμματα. Έργο ζωής για το συγγραφέα, κατάφερε ύστερα από μακρόχρονη και πολυδάπανη έρευνα στις κρατικές και δημόσιες βιβλιοθήκες σε αρχεία, σε πολλές ιδιωτικές στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, αλλά και στην Κωνσταντινούπολη και στο Βουκουρέστι, να μας δώσει για πρώτη φορά και με τόσο συστηματικό τρόπο, όχι μόνον τη ζωή και το έργο της σχεδόν άγνωστης, ίσαμε σήμερα, πρωτοπόρας πεζογράφου, αλλά και την εποχή και το πνευματικό κλίμα της Πόλης, όπου έζησε και έδρασε η διηγηματογράφος. Για το τελευταίο αυτό σημείο, απ' όσο γνωρίζω, δεν πρέπει να έχει γραφεί με τόσο συνθετικό τρόπο παρόμοια εργασία, που να φωτίζει σε τόσο βάθος και με τόση πληρότητα την πνευματική ζωή της Κωνσταντινούπολης κατά το τελευταίο τέταρτο του περασμένου αιώνα.

Η όλη εργασία είναι διαιρεμένη σε τέσσερα μέρη. Στο Α', δίνεται το πνευματικό κλίμα και η ατμόσφαιρα της Πόλης κι η θέση που πήρε η κριτική απέναντί-της. Στο Β' σκιαγραφείται η ζωή της πεζογράφου (παιδικά χρόνια, σπουδές, επίκη δράση) και στο τέλος δίνεται μια σφαιρική εικόνα της προσωπικότητάς-της. Στο Γ', γίνεται μια λεπτομερής έκθεση της

συγγραφικής-της δραστηριότητας, όπου, εκτός από τ' άλλα, αναγράφονται πάνω από εκατό άγνωστα, μέχρι σήμερα, διηγήματά-της και παράλληλα αναφέρονται και τα χαμένα έργα. Το κεφάλαιο κλίνει με μια συνολική θεώρηση του έργου-της. Στο Δ' μέρος γίνεται συστηματική εξέταση του έργου της πεζογράφου, όπου παρουσιάζονται τα γενικά του χαρακτηριστικά, ο κοινωνικός και ο ιδεολογικός χαρακτήρας-του και στη συνέχεια αναλύονται οι γλωσσικές θέσεις της Παπαδοπούλου, που στάθηκαν κι η αφορμή του διωγμού-της από την Κωνσταντινούπολη και της εξορίας-της στο Βουκουρέστι. Τέλος, ύστερα από συσχέτισμό της Παπαδοπούλου, με τους σύγχρονους-της πεζογράφους, τονίζονται τα ιδιαίτερα-της χαρακτηριστικά. Η όλη εργασία κλείνει με ένα παράρτημα όπου, με τρόπο επιστημονικό παρουσιασμένα, καταχωρίζονται εικοσιπέντε ανέκδοτα γράμματά-της κι απ' όπου φαίνεται κατά τρόπο άμεσο ο βαθιά ανθρωπίνος χαρακτήρας-της.

Αυτή είναι η τυπική παρουσίαση της εργασίας· η ουσιαστική-της, όμως, προσφορά βρίσκεται στο γεγονός ότι μες απ' αυτή και για πρώτη φορά ύστερα από τόσα χρόνια (θυμίζουμε ότι η Παπαδοπούλου έζησε μόνον τριανταεννιά χρόνια, 1867-1906) γίνεται συστηματικός λόγος με την ξεχασμένη και καταχωνιασμένη Πολίτισσα πεζογράφο, κι ας είναι εκείνη, με την οποία εγκαινιάζεται ο αφηγηματικός-μας λόγος και η οποία στέκει στην πρωτοπορία της γυναικείας πεζογραφίας. Ξεπληρώνεται έτσι ένα χρέος και εκπληρώνεται η ευχή που διάφοροι αξιόλογοι λογοτέχνες (Ξενόπουλος, Γρυπάρης κ.ά.) είχαν διατυπώσει κατά το θάνατό-της. Και καταλαβαίνει για τούτο ευκολότερα κανείς τη μεγάλη προσφορά του μελετητή.

Εν πάση περιπτώσει, καιρός να δούμε ποια ήταν η Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου, με όσο γίνεται μεγαλύτερη συντομία: το γεγονός και μόνον ότι μια γυναίκα τολμάει να βγει από το γυναικονίτη σε μια εποχή που η μοίρα της γυναίκας ήταν να ζει καταδικασμένη στη σκιά του άνδρα και μάλιστα σε μια τόσο συντηρητική κοινωνία, όπως της Πόλης, είναι αρκετά ενδεικτικό, όχι, όμως, και το μοναδικό για την πρωτοπόρα πεζογράφο, γιατί η Παπαδοπούλου πρωτοστάτησε επίσης στην έκδοση περιοδικού για τις γυναίκες και του λογοτεχνικού φύλλου «Φιλολογική Ηχώ». Τα θέματά-της μάλιστα είναι εντελώς σύγχρονα, κοινωνικά, παρμένα από το άμεσο αστικό περιβάλλον της Πόλης που τα μετουσιώνει σε λογοτεχνία, συνδέοντας έτσι τέχνη και ζωή, σε μίαν εποχή που στην Αθήνα οι σύγχρονοι-της πεζογράφοι αντλούσαν τα θέματά-τους από την ειδυλιακή ύπαιθρο.

Αν και η Παπαδοπούλου δεν προκαλεί ανοιχτά την κοινή γνώμη της κοινωνίας μέσα στην οποία ζει, δε δείχνει ακρότητες στις φεμινιστικές-της ιδέες ή στις γλωσσικές-της θέσεις, αφού πολύ γρήγορα προσχωρεί στο κίνημα του μαχόμενου δημοτικισμού· όμως δεν κατάφερε να αποφύγει την κατακραυγή των συντηρητικών κύκλων της Πόλης και να μην υποστεί τις συνέπειες του διωγμού.

Χωρίς να υιοθετεί τις ιδέες του στείρου μεγαλοϊδεατισμού κι έχοντας επίγνωση των δυσκολιών και των δυνατοτήτων-της, αγωνίζεται με πάθος, αλλά και με το δικό-της τρόπο, όπου κι αν βρίσκεται (Ανατολική Θράκη, Βουκουρέστι, Θεσσαλονίκη) για να κρατήσει ο ελληνισμός την ελληνικότητά-του, τη γλώσσα-του.

Χαρακτηριστική επίσης είναι η σατιρική-της τάση που με τρόπο παραδειγματικό ξεσκεπάσει την υποκρισία των αστών της Πόλης, την πατριδοκαπηλεία, την ι-

διοτέλεια, την προικοθηρία, το αχαλίνωτο κυνηγητό του δήθεν υλικού συμφέροντος κτλ. Αν και έχουν περάσει τόσα χρόνια από τότε, όμως πολλά από τα έργα της Παπαδοπούλου μπορούν να σταθούν ακόμα και σήμερα, για αυτό και ο μελετητής θα πρέπει να προχωρήσει στο επόμενο βήμα τώρα: την έκδοση του έργου-της.

Αυτή, με πολύ λίγα λόγια, είναι η πρώτη Ελληνίδα πεζογράφος Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου. Θα πρέπει για τούτο να εκφραστεί η ευγνωμοσύνη-μας στον ακούραστο και αθόρυβο ερευνητή που χάρη στις επίπονες και μακροχρόνιες προσπάθειές-του, μας ανέσυρε από τη λήθη αυτή την τόσο αξιόλογη Ελληνίδα. Κι όχι μόνο γιατί κατόρθωσε να συγκεντρώσει και να μας παρουσιάσει σ' έναν τόσο ωραίο τόμο ένα έργο διάσπαρτο σε διάφορα περιοδικά, αρχεία και βιβλιοθήκες, δίνοντάς-μας μια πλήρη καταγραφή του έργου-της, τόσο, που στο εξής μόνο για ασημαντες προσθήκες θα πρόκειται σε κάθε τυχόν νέα ανεύρεση έργων-της, αλλά και για όσα καινούρια στοιχεία φέρνει σε φως για τα ψευδώνυμά-της, τις θέσεις-του για την εξέλιξη που ανοίγουν νέες προοπτικές για μια σοβαρή επιστημονική συζήτηση με τις τόσο τεκμηριωμένες απόψεις του ■

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Μια άλλη διάσταση της μουσικής. Γραμμένο από τον ΤΖΑΚ ΟΥΕΣΤΡΑΠ καθηγητή της μουσικής του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης.

TZAK OUESTRAIP

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ
ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Δαυιά»

Μαυρομιχάλη 146

Τηλ. 64.40.675

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

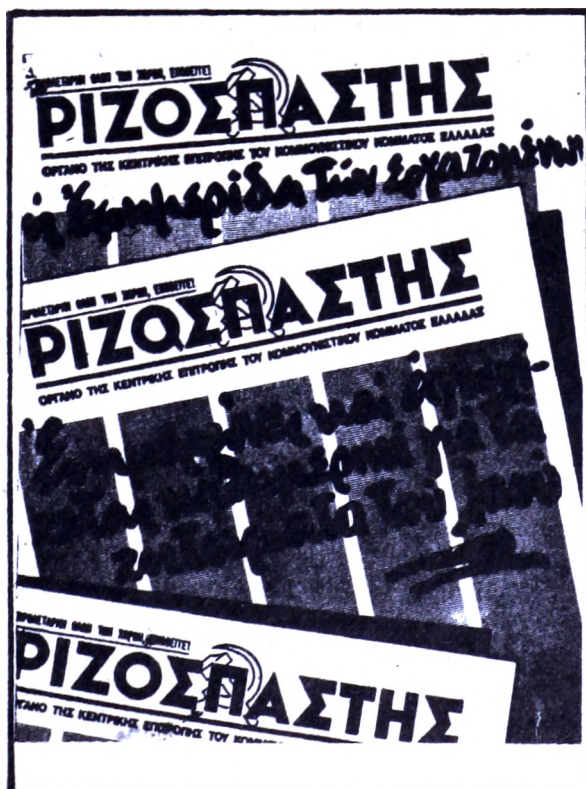
**Η ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΗ
ΠΑΡΑΔΟΣΗ**

από τη σειρά

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

Γραβιάς 10-12 τηλ.36.05.520



Βιβλιο-παρουσίαση



ΓΙΩΡΓΟΥ Τ. ΜΕΤΜΑΡΙΔΗ
Ανθρωποι του Θεού
 Εκδ. «Κέδρος», 1980.

Το μικρό τούτο «χρονικό» καλύπτει, δειγματοληπτικά, τα ογδόντα χρόνια του αιώνα-μας. Τα χρόνια αυτά χαρακτηρίζονται από το συγγραφέα χρόνια βαρβαρότητας: μέσα στον πολιτισμό και πάντα «για τον πολιτισμό». Και οδηγεί τον αναγνώστη μέσα από δύσκολους δρόμους, με σκοπό να δει κατάματα το παράλογο που έχει εγκαθιδρυθεί στο κέντρο της ζωής-μας. Γι αυτό το λόγο, το βιβλίο αυτό δεν είναι ένα «λογοτέχνημα», επειδή, όπως ο ίδιος ο συγγραφέας πιστεύει, κανένας δεν έχει δικαίωμα «να κάνει τέχνη» με τον πόνο των άλλων. Πρόκειται για τις μικρές ιστορίες τριών τρελών που ίσως είναι, με λίγα λόγια, η μεγάλη ιστορία τριών δισεκατομμυρίων ανθρώπων της εποχής-μας. Ίσως είναι και ένας επιτάφιος θρήνος για μian ελπίδα που έχει ήδη χαθεί...

ΚΥΡ. ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ
Σύστημα βιβλιογραφίας
 Εκδ. «Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου», 1980.

Κεντρικό θέμα του βιβλίου είναι ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να συντάσσεται κανονικά μια βιβλιογραφία. Το θεμελιακό αυτό πρόβλημα αντιμετωπίζεται και πρακτικά, με υποδειγματικές βιβλιογραφίες συγκεκριμένων εκδόσεων. Τα δείγματα έχουν επιλεγεί με προσοχή, ώστε να καλύπτονται οι περιπτώσεις εκείνες

που απαντώνται συχνότερα.

Το εγχειρίδιο του Κυρ. Ντελόπουλου έχει στόχο-του το σύγχρονο και μελλοντικό ελληνικό βιβλίο, το οποίο και επιθυμεί να υπηρετήσει στα μέτρα των προβλημάτων που προκαλεί στους βιβλιογράφους. Τα ποικίλα βιβλιογραφικά φαινόμενα έχουν ταξινομηθεί σε κατηγορίες, στις οποίες συγκαταλέγονται και τα ιδιότυπα ελληνικά. Τα τελευταία αυτά είναι φαινόμενα που ανακύπτουν από την ανεπάρκεια της καταγραφής, την ελαττωματική παρουσίαση των βασικών βιβλιογραφικών στοιχείων μιας έκδοσης, τη γλωσσική αναρχία και από διάφορες άλλες ασυνέπειες που προκαλούνται από την έλλειψη γνώσης και ευθύνης των εκδοτών και των επιμελητών εκδόσεων.

Η ορολογία που χρησιμοποιείται στο βιβλίο είναι η ίδια με αυτή που χρησιμοποιούν στη δουλειά τους οι τυπογράφοι, οι εκδότες, οι βιβλιοπώλες, κτλ.

ΕΥΤΥΧΗΣ ΜΠΙΤΣΑΚΗΣ
Φιλοσοφία του ανθρώπου
 Εκδ. «Ζαχαρόπουλος» 1980

Στο βιβλίο αυτό επιχειρείται να αντιμετωπιστούν ορισμένα βασικά ερωτήματα για τη θεμελίωση μιας «λειτουργικής» φιλοσοφίας του ανθρώπου. Αφετηρία για την ανάλυση αποτελεί το έργο των κλασικών του μαρξισμού, γιατί, όπως πιστεύει ο συγγραφέας, αποτελεί τη μοναδική βάση για μια επιστημονική διαπραγμάτευση των ανθρωπολογικών προβλημάτων.

Προβλήματα όπως η δυναμική και ο χαρακτήρας της ανθρώπινης ιστορίας, η αλλοτρίωση, οι σχέσεις θεωρίας και κοινωνικής πρακτικής και ο σοσιαλιστικός ανθρωπισμός είναι από τα βασικά θέματα αυτής της μελέτης και εξετάζονται στο σύγχρονο ιστορικό-τους πλαίσιο, με βάση τις δυνατότητες, τις ανάγκες και το ιδεολογικό κλίμα της εποχής-μας.

ΛΟΤΗ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ - ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ:
Στη γειτονιά του ήλιου
Σχέδια Κουτρούλη
 Εκδ. «Καστανιώτη»

Το βιβλίο, βραβευμένο από τη Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά με το Α' Βραβείο, είναι ένα χαρούμενο βιβλίο με θέμα 10 μικρές ιστορίες, όσα και τα παιδιά που παίζουν μαζί σε κείνη τη γειτονιά. Δέκα μικρά παιδιά, το καθένα με τις χαρές-του, τις έννοιες-του, αλλά και τη μυστική επικοινωνία, το ανεπανάληπτο δέσιμο της φιλίας και της συντροφικότητας. Το βιβλίο αυτό βοηθάει παράλληλα τα μικρά παιδιά στην πρώτη-τους επαφή με τα γράμματα, τους αριθμούς,

την ώρα, τις μέρες, τους μήνες, τις εποχές.

Δέκα χιουμοριστικές πολύχρωμες εικόνες, του Πάνου Κουτρούλη, δένονται με το κείμενο και το πνεύμα του βιβλίου.

ΠΟΠΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
Οικονομίες μεγέθους στην ελληνική βιομηχανία
 Εκδ. ΚΕΠΕ, Αθήνα 1980.

Με την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ μεταβάλλονται ουσιαστικά τα πλαίσια λειτουργίας των ελληνικών βιομηχανικών μονάδων. Γι αυτό το λόγο, η αποδοτικότητα — και επομένως το μέγεθος των μονάδων παραγωγής — αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την πολιτική εκβιομηχάνιση της χώρας-μας. Η μελέτη αυτή προσφέρει τις απαραίτητες εκείνες γνώσεις για την επίδραση που έχει το μέγεθος των υπαρχόντων βιομηχανικών μονάδων στην αποδοτικότητα: εξετάζει αναλυτικά το θέμα, κατά πόσο η υπάρχουσα δυαδική διάρθρωση της μεταποίησης στην Ελλάδα, ευθύνεται για την ανεπαρκή αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων και, επομένως, κατά πόσο ψηλότερη θα ήταν η συνολική παραγωγή αν είχε γίνει μεταφορά από τις μικρότερες στις μεγαλύτερες μονάδες παραγωγής.

Τα αποτελέσματα της μελέτης, αντίθετα από ό,τι θα περίμενε κανένας, δεν αποκαλύπτουν σημαντικές διαφορές στην αποδοτικότητα κατά τάξη μεγέθους. Πιθανή ερμηνεία αυτής της διαπίστωσης, λέει ο καθηγητής Ρηγίνος Θεοχάρης, είναι η ύπαρξη σταθερών οικονομικών κλίμακας, τουλάχιστον για τους κύριους κλάδους της μεταποίησης. Κατά την άποψη της Πόπης Νικολάου, η διαπίστωση αυτή οφείλεται πρωταρχικά στο γεγονός ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις στην Ελλάδα — που λειτουργούν κάτω από έντονα ολιγοπωλιακές συνθήκες αγοράς — δεν επωφελούνται από τις οικονομίες κλίμακας που πηγάζουν από οργανωτικά συστήματα, τα οποία, όμως, συνεπάρχονται την απώλεια του άμεσου ελέγχου από την πλευρά των επιχειρηματιών. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι μεγάλες επιχειρήσεις φαίνονται να λειτουργούν με έναν τόσο αποδιοργανωμένο τρόπο, σαν να είναι σύνολα μικρών μονάδων κοινής ιδιοκτησίας.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΛΑΖΙΑΣ
Αγανάκτηση
 Εκδ. «Μορφές», 1980

Αυτή η ποιητική συλλογή, η πρώτη του συγγραφέα, έχει τα γνωρίσματα μιας κραυγής. Η εμπειρία είναι εμπειρία πόνου, βίας και καταπίεσης, εμπειρία που καταγράφει άμεσα, αλλά κάπως ανεπεξέργαστα ο ποιητής. Η γραφή-του παρουσιάζει ατέλειες, αλλά, παρόλα αυτά, διασώζεται, τις πιο πολλές φορές, η

πρωταρχική συγκίνηση του ερεθίσματος που οδηγεί στο ποίημα. «Η ζωή περνάει αφήνοντας μικρά στίγματα για παραδείγματα». Γενικά, τον ποιητή αναμένει η μακρά διαδρομή της τέχνης, που την ποιότητα, το ύφος και το ήθος των ερεθισμάτων πρέπει να τα αποδίδει μια αντίστοιχη γραφή.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
Ένας μπόμπος πολύ αριστερός
 Εκδ. «Αστέρι», 1980

Ο Μπόμπος πολιτικοποιημένος και φανατισμένος στο έπακρο, σχεδιάζει την εισήγησή-του προς την κομματική οργάνωση της τάξης-του: το σχολείο που πηγαίνει είναι ένα από τα πιο ακριβά της Αθήνας.

Μέσα από την εισήγησή-του ξεπηδάει όλο το παράλογο, το αντιφατικό και το ψυχοπαθολογικό στοιχείο των γόνων της αστικής τάξης, όταν αποφασίσουν να διασκεδάσουν με τον αριστορισμό, χωρίς, όμως, επίγνωση της γελοιότητάς-τους. Η σάτιρα έτσι γίνεται καταλυτική για όλους τους άλλους, εκτός από τους ίδιους τους ήρωες, που παίζουν τους ρόλους-τους, τους ξένους ρόλους, με απόλυτη σοβαρότητα.

ΒΑΛΝΤΕΜΑΡ ΜΠΟΝΖΕΛΣ
Μάγια η Μελισσα
 Εκδ. Μετόπη, Αθήνα 1980

Σε μετάφραση Ρένας Καρθαίου και οικονομογράφηση Βάλτραουτ Κίρτσχοφ και Ότμαρ Φρικ κυκλοφόρησε η Μάγια η μέλισσα, που είναι ιδιαίτερα γνωστή στους τηλεοπτικούς μικρούς ακροατές. Με την τρυφερή παρατήρηση προς τη φύση, μαθαίνει τα παιδιά να την αγαπούν και την ίδια ώρα να γοητεύονται απ' το παραμύθι που εισάγει στην ίδια τη ζωή.

ΠΩΛ ΜΑΡΖΕΡΙ
Ο θάνατος της ιατρικής
 Εκδ. «Καστανιώτη», 1980.

Με το βιβλίο αυτό ο Μαρζερι κατηγορεί το σύνολο των συναδέλφων-του γιατρών, ότι αντί να συντελούν στο ξερίζωμα μιας ασθένειας, συντηρούνται οι ίδιοι με τη διατήρησή-της. Ο Μαρζερι αποδεικνύει ότι η ασθένεια γενικά, είτε είναι σωματική είτε διανοητική, πηγάζει από μια και μόνη αιτία: τη διατάραξη της σχέσης του ανθρώπου με το περιβάλλον-του και με τους συνανθρώπους-του. Η ασθένεια δηλαδή είναι μια διαμαρτυρία του οργανισμού και ταυτόχρονα μια «διάλεκτος». Η «απάντηση» ή αντίδραση σε αυτή τη διαμαρτυρία αποτελεί την προϋπόθεση οποιασδήποτε θεραπείας.

Οι ιατρικές «ανακαλύψεις» εντάσσονται από τον Μαρζερι μέσα στο ιστορικό πλαίσιο της κοινωνικο-οικονομικής παραγωγής. Από αυτή την άποψη, και η δική-του ανακάλυψη δεν είναι προϊόν της τύχης, αλλά «σημάδι» της εποχής που ζούμε.

ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

ΜΕΡΕΣ ΤΗΣ
 ΜΠΟΥΡΜΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
 ΤΥΠΟΣ

Ζωδ. Πηγής 17
 τηλ. 36.39.980

ΜΑΝΩΛΗ ΠΡΑΤΙΚΑΚΗ

Νύχτα εφημερίας

Εκδ. «Εγνατία», 1980.

Μια σειρά από ποιητικά κομμάτια που ξεπηδούν μέσα σε μια νύχτα συμβολική και πραγματική — κομμάτια από φαντάσματα της ψυχής και μνήμες που χοροπηδούν, διατηρώντας μια παράξενη λάμψη μέσα στη σκοτεινιά που κλείνει στον κύκλο-της τα πάντα. Ο ποιητής κινεί τις λέξεις-του μέσα σε δίνη. Διάσπαρτες εικόνες, εμπειρίες συμπυκνωμένες σε φράσεις-στίχους, ξαφνικές αχτίδες που έρχονται απρόσμενες στο σχήμα ενός λουλουδιού ή ενός παιδιού που γελάει. Πίσω απ' όλα αυτά όμως ακούγονται τα ξεσπάσματα ενός κόσμου που καταρρέει με σπασμούς αγωνίας και κραυγές απελπισίας, που η ποίηση (στηριγμένη που;) προσπαθεί να απαλύνει ή να ξεπλύνει ή, αντίθετα, να εκφράσει σ' όλη-του τη γυμνότητα. Και είναι αυτό το χαρακτηριστικό της ποίησης του Πρατικάκη: η ικανότητα να ξεγυμνώνει τα πράγματα, να πετά τις μάσκες και να μένει μόνος μπροστά στη διάλυση και την αρρώστια. Ωστόσο λείπει κάτι, η θεραπευτική ιδιότητα της ποίησης, που είναι ο καθαρός.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ

Ιάσωνας ο ξένος

Εκδ. «Φιλιππότη», 1980.

Ο συγγραφέας αυτού του μυθιστορήματος παρουσιάστηκε για τελευταία φορά με το «Συνήγορο» το 1972. Εδώ δίνει τον αγώνα τεσσάρων, φαινομενικά άσχετων μεταξύ-τους, ανθρώπων, να διασώσουν την προσωπική-τους ελευθερία, όσο κι αν όλα μέσα-τους και γύρω-τους είναι εχθρικά: το παρελθόν — πόλεμος, ανταρτοπολεμος — και το παρόν, — δικτατορία, ξένη εισβολή, αλλοτρίωση. Αποκλεισμένοι από το σκληρό, φουρτούνιασμένο Αι-

γαιο σ' ένα νησί, βλέπουν κάποτε πως για να διαφύγεις, πρέπει να πληρώσεις ένα βαρύ τίμημα: να συμφωνήσεις με τη λογική των «φρουρών» ή να καταφύγεις σε ανεδαφικές και μοιραίες λύσεις.

ΦΥΛΛΙΣ ΧΑΡΤΝΟΛ

Ιστορία του Θεάτρου

Εκδ. Υποδομή, Αθήνα 1980

Η ιστορία του Θεάτρου της Φύλλης Χάρτνολ, που εκδίδει το «Oxford Companion of the theatre», είναι ένα κατατοπιστικό βιβλίο, όπου εκτός απ' την ιστορία της θεατρικής φιλολογίας μπορούμε να βρούμε χρήσιμες πληροφορίες για την ιστορία της σκηνογραφίας καθώς και της τέχνης του ηθοποιού.

Εξιστορείται και αναλύεται η εξέλιξη του θεάτρου από την αρχαία τραγωδία ως το θέατρο Παράλογου, καθώς και άλλα πρωτοποριακά και εικονοκλαστικά ρεύματα της εποχής-μας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Επιτάφιος θρήνος

Εκδ. «Κέδρος», 1980.

Με τα διηγήματα αυτά, ο Γιώργος Ιωάννου, δείχνει να αναζητεί κάποιο άλλο εκφραστικό-του στοιχείο, περασμένο τώρα από πυκνότερα στρώματα και δοσμένο με τη γλώσσα μυστικών βιωμάτων, που η αδιάλειπτη παράθεσή-τους μαρτυρεί το συστηματικό παραφύλαγμα μιας ολόκληρης ζωής. Τα θέματα είναι πολύ τολμηρά, σε σχέση με τα ισχύοντα στη σημερινή κοινωνία ταμπού, όχι όμως σε σύγκριση με τους βαθύτερους όρους της ζωής. Αυτά ακριβώς τα θέματα του «Επιτάφιου θρήνου», καθώς και ο ανάλογος χειρισμός-τους, είχαν δημιουργήσει στο συγγραφέα, όταν δημοσιεύτηκαν ορισμένα από τα κείμενα αυτά σε περιοδικά, εφημερίδες ή ακούστηκαν από το Τρίτο Πρόγραμμα, πολλά ζητήματα και ιστορίες.

Το εξώφυλλο, καθώς και ένα θαυμάσιο εσωτερικό σχέδιο, είναι καμωμένα από το ζωγράφο Χρόνη Μπότσογλου.

ΝΑΤΑΛΙΑ ΓΚΙΝΤΣΜΠΟΥΡΓΚ

Έτσι έγινε

Μετάφραση: Στέλλα Β. Θεοδωροπούλου

Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1980

«Του είπα: — Πες-μου την αλήθεια, — και είπε: — Ποιάν αλήθεια; — και σχεδίαζε βιαστικά κάτι στο σημειωματάριό-του και μου 'δειξε τι ήτανε, ήταν ένα τραίνο μακρύ μακρύ μ' ένα πυκνό σύννεφο από μαύρο καπνό κι εκείνος έσκυβε απ' το παράθυρο και χαιρετούσε με το μαντίλι-του. Τον πυροβόλησα στα μάτια».

Με αυτό τον τρόπο αρχίζει το μυθιστόρημα αυτό της Ναταλίας Γκίντςμπουργκ, που γράφτηκε το 1947. Είναι η ιστορία ενός απελπισμένου και γεμάτου ζήλια έρωτα, μια εξομολόγηση υπαγορευμένη απ' αυτό το είδος της διαύγειας που είναι ευαίσθητη στους παλμούς των πιο μυστικών συναισθημάτων. Το νήμα που ξετυλίγει η Γκίντςμπουργκ, έγραψε στην κριτική-του ο Ίταλο Καλβίνο, είναι το μακρύ νήμα που συνδέει τον Μορσάν με τον Τσέχωφ και που φτάνει ως την Κάθριν Μάνσφιλντ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΔΕΛΗΓΙΩΡΓΗ

Ανδρόγυς

Εκδ. «Κέδρος», 1980.

Η Αλ. Δεληγιώργη χαρακτηρίζει το μυθιστόρημα αυτό «ιδεολογικό ρομάντζο». Πρόκειται για την ιστορία του Ανδρόγυ, της Μηνέας και της Μαριάνθης, που ζουν την τριγωνική σχέση-τους και τη διαλύουν κάτω από το βάρος αντιθέσεων που δεν αναγνωρίζουν έγκαιρα.

Η συγγραφέας, για να αποδώσει ανάλυφα τη διαδικασία αυτής της διάλυσης, παρακολουθεί, α-

ναλύει και ανασυνθέτει το μύθο του κάθε προσώπου χωριστά, όπως τον αναπαράγουν τα ίδια τα πρόσωπα μέσα στο κείμενο. Αποκαλύπτεται έτσι και η ίδια πιασμένη από τους μηχανισμούς μυθοποίησης που ξεσκεπάζει, με μοναδική διαφορά ότι το δικό-της άλλοθι δεν είναι ο μύθος, αλλά οι λέξεις που διαλέγει για να εκφραστεί: παραμένει έτσι το πιο ελεγχόμενο πρόσωπο στην ιστορία.

ΧΡΗΣΤΟΣ Δ. ΛΑΖΟΣ

Ιστορία της Πανεπιστημιακής ή Φοιτητικής Φάλαγγας

Εκδ. «Χρυσή Τομή», 1980.

Στα πλαίσια μιας εργασίας που αποσκοπεί στην ανασκόπηση των φοιτητικών κινητοποιήσεων από καταβολής του νεοελληνικού κράτους, ο Χρ. Λάζος παρουσιάζει την ιστορία της Πανεπιστημιακής ή Φοιτητικής Φάλαγγας. Εκτός από το ιστορικό για τη σύσταση και τη δράση της Φάλαγγας, ο αναγνώστης μπορεί να διαβάσει και για τα «Γαλβανικά», ή τη λεγόμενη «εξέγερση των φοιτητών εν Αθήναις», που στην ουσία πρόκειται για το πρώτο «Πολυτεχνείο».

Όπως και πριν από λίγα χρόνια, έτσι και τότε, εκατοντάδες φοιτητών κλείστηκαν στο Πανεπιστήμιο, όπου για πολλές μέρες αντιμετώπιζαν τις επελάσεις του ιππικού, αμυνόμενοι με τους γκράδες-τους και τα μαστούνια-τους. Το ιππικό είχε κυκλώσει το Πανεπιστήμιο, αλλά ο λαός της Αθήνας, ενίσχυε τους πολιορκημένους πετώντας-τους τρόφιμα με πελταστές.

Στην έκδοση αυτή καταχωρείται ολόκληρο και το βιβλίο του Δ.Π. Μαρκόπουλου, που τιτλοφορείται «Η εξέγερση των φοιτητών εν Αθήναις και η δράσις της Φοιτητικής Φάλαγγος εν Κρήτη, κατά το 1897», και το οποίο κυκλοφόρησε το 1903 στην Καλαμάτα.

P. PYLARINOS



ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΠΟΥ ΑΝΟΙΓΕΙ
ΝΕΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

Σας περιμένουμε στο νέο μας κατάστημα, στη Σοφοκλέους 7-9 (άπέναντι από τό Χρηματιστήριο) όπου θα λειτουργεί και μεγάλη αίθουσα δημοπρασιών για κάθε είδους συλλεκτικά αντικείμενα, όπως:

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ - ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ - ΡΟΛΟΓΙΑ - ΠΟΡΣΕΛΑΝΕΣ κ.ά.

Επίσης η αίθουσα προσφέρεται σε κάθε ενδιαφερόμενο για εκθέσεις, δημοπρασίες, γενικές συνελεύσεις, διαλέξεις κλπ.

● ΥΠΟΓΡΑΜΙΖΕΤΑΙ

ότι η αίθουσα δημοπρασιών είναι 250 τετρ. μέτρα, με κλιματισμό και ότι κατασκευάστηκε ειδικά για τους αναφερόμενους λόγους.

ΚΕΡΑΜΙΚΑ

αντικείμενο

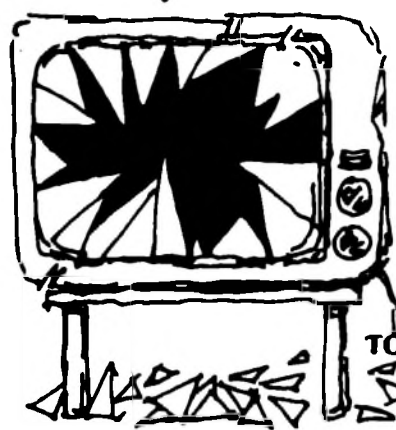
σταχυ

Ξάνθου 7 Κολωνάκι

αντικείμενό

Δημητρίου Γδυναρη 30 Θεσσαλονίκη





Η αθλιότητα των αθλίων της ΕΡΤ

του Κ. Α. Μανιάτη



Κανείς δε θα μπορέσει να δώσει μια εξήγηση, γιατί η ΕΡΤ πέρασε από τα συμβούλιά-της αυτό το σήριαλ που λέγεται «Αθλιοι των Αθηνών». Η μια εξήγηση που δίνεται για την ανάθεση — πως ο παραγωγός είχε δώσει καλά δείγματα με την προηγούμενη παραγωγή-του - αφορά το πρώτο σκέλος. Γιατί, όμως, η ΕΡΤ δέχθηκε να παραλάβει τις μαγνητοσκοπημένες ταινίες με αυτό το άθλιο αποτέλεσμα δε θα το δικαιολογήσει, επαρκώς, ουδείς. Ούτε αυτό που είπε η κ. Ντενίση δηλαδή, πως η επιστήθια φίλη-της κ. Ν. Γουλανδρή επέβαλε το σήριαλ στην ΕΡΤ, ούτε πως ο υφυπουργός Τύπου είχε δικούς-του λόγους και ήταν ευνοϊκός, ούτε πως δεν υπήρχε άλλο πρόγραμμα. Το σωστότερο είναι, πως οι ιθύνοντες της ΕΡΤ και κατά κύριο λόγο ο διευθυντής Τηλεοράσεως κ. Χαραμής ευθύνεται βαρύντατα. Και τούτο, όχι πως πέφτει λιγότερη ευθύνη στο σύμβουλο κ. Λιγνάδη, που από τις πολλές θέσεις και εργασίες είναι φυσικό να μην έχει χρόνο να ασχοληθεί ουσιαστικά με τίποτες, ή στον κ. Στεφανάκη ο οποίος έχει διαλαλήσει per orbi et ubi ότι είναι ο υπεύθυνος για τα τηλεοπτικά. Όσο για τον κ. Χόνδρο έχει γνωστές προτιμήσεις και δεν το συζητούμε. Ας αφήσουμε και πάλι την κ. Λινάρδου να μας τις αποκαλύψει με κανένα «σώου» που θα της δώσουν, χρονιάρες μέρες που έρχονται, για να ...μας συγχίσουν.

Αν, λοιπόν, αποφασίσετε μια Τετάρτη βράδυ να μείνετε στο σπίτι-σας, πρέπει να μη χάσετε τους «αθλίους», σας υπόσχομαι πως ποτέ δεν πρόκειται να μην ...καταλάβετε τί γίνεται σε άλλη εκπομπή όσο σε αυτή, παρόλο που όλο και κάτι γίνεται και που όλο και μια ομιχλώδης φυσιογνωμία με σκοτεινές διαθέσεις προβάλλει από τα μαύρα πλάνα. Και όντως, τα κινηματογραφημένα πλάνα είναι μαύρα...Μοιάζουν πολύ σε να έχουν γυριστεί μέσα σε ολόμαυρο σκοτάδι. Με σκιές και με περιβάλλον που α-

χνίζει...Και να μην έρθει να μας πει ο σκηνοθέτης πως είναι σκηνοθετική γραμμή, γιατί τότε θα απορήσουμε πού πάει η γραμμή στα πλάνα που έχουν γυριστεί στο στούντιο με τα βίντεο.

Αλλά θέλω να είμαι ακριβής: Αρχίζει το επεισόδιο και βλέπουμε μια γυναίκα — φαντάζομαι — που είναι σε μια γωνιά και στην άλλη μερικά ποντίκια — συγχαρητήρια στο διευθυντή παραγωγής — που προσπαθούν να ανεβούν σε ένα λείο και επίπεδο τοίχο ενός μπουντρουμιού. Βλέπουμε μίαν άλλη γυναίκα καλοντυμένη μ' ένα μαύρο βέλος που βολτάρει. Βλέπουμε έναν έφηβο που μοιάζει να είναι της κατοχής, που δε μπορεί να περπατήσει με τα γυμνά πόδια-του, αλλά σαλτάρει στον αέρα διαρκώς. Σαλτάρει για να μπει σε μίαν αυλή για να μάθει μαζί με την παρέα-του και τα κασελάκια-τους πού είναι η μικρή-του αδελφή, σαλτάρει στο ορφανοτροφείο για να βρει τη μικρή-του αδελφή, σαλτάρει στο προαύλιο με μία κοπέλα που κρατά τα παπούτσια-της στο χέρι και τρέχουν και οι δύο σε μια γυναίκα που κρατά ένα μωρό μέσα σε δαντέλες και εκεί πια τα σάλτα φτάνουν στο αποκορύφωμά-τους και μάλιστα σε αργή κίνηση και με το μωρό. Μέχρι που έχεις αγωνία μήπως τους ξεφύγει το μωρό από τα χέρια και τόσο σάλτο πάει χαμένο... Ύστερα πέφτει ένα φλας μπακ που βλέπεις τη γυναίκα της φυλακής με ωραία ρούχα σε ένα καφενείο κάτι να λέει ο σύνδοξ-της και αυτή να μιλά για το μωρό-της, ένα να γνέφει από το παράθυρο και άλλα μυστικά τοιαύτα. Βλέπεις και ένα χασισοποτείο, όπου μπαίνει ένας, παίρνει από το χέρι μιας γυναίκας την πρέζα-του και δε μπορεί να την ανάψει γιατί τρέμει το χέρι-του και αφήνει την προσπάθεια στη μέση ουρλιάζοντας «θέλω την Μαριόρα»... Και πηγαίνει σε ένα σπίτι και περιμένει έναν άλλο να βγει και όταν βγαίνει του σαλτάρει στο λαιμό και του βάζει ένα χασαπο-

μάχαιρο και εκεί πέφτει το φλας μπακ της Μαριόρας στο καφενείο και αντιλαμβανόμαστε πως το πλάσμα με τα ποντίκια ήταν η Μαριόρα. Που, το μωρό-της είναι αδελφάκι εκείνου με τα σάλτα και η ίδια στο ανήλιαγο κελί. Στο ενδιάμεσο έχουμε δει τη Ντενίση να μας μιλά για τον εραστή της κ. μητέρας-της που είναι συνταγματάρχης και να ζητά με ύφος από τον υπηρέτη-της τον Αρζόγλου να την πάρει και να φύγουν από εκεί μέσα... Αλλά, εκείνο που είναι ασύλληπτο είναι το φινάλε: όπου κάποια χέρια ανδρικά ανακατεύουν χαρτιά και εμφανίζονται και κάτι κεριά και η κυρία με το βέλος που διηγείται πως κορόιδεψε την αστυνομία που παρακολουθούσε το σπίτι και εκείνη και που δεν πρόκειται να τους πιάσουν και τους δυο ποτέ, παρά το αποτρόπαιο έγκλημα που είχαν κάνει κατά τα φαινόμενα στην Αλεξάνδρεια και έχουν ρίξει σε μαύρη απελπισία τον Ξενίδη και που εμφανίζεται ο Φέρτης με ένα μεταλείο στην τσέπη για να τον σώσει...

Και η ΕΡΤ δε ντρέπεται. Και οι ηθοποιοί και δε λέμε για τις κυρίες που νομίζουν πως τα ρούχα εποχής θα τις κάνουν ηθοποιούς, δε ντρέπονται. Αλλά ο σκηνοθέτης ο Μιχαηλίδης και ο τηλεσκηνοθέτης ο Σοϊμοίρης που κάτι μικρά κομμάτια-του στην ΕΡΤ έδειχναν πως έχει κάποιο σεβασμό στο θεατή; Και καλά, ο παραγωγός δεν ξέρει και πολλά πράγματα. Μακιγιέρ ήταν ο άνθρωπος, αλλά μέσα στην ΕΡΤ δεν υπάρχει ένας μοναδικός άνθρωπος να πει: τεχνικά απαράδεκτο. Ηχητικά τραγικό. Σκηνοθετικά δε βλέπεται. Και από κείμενο πηγαίνει το θεατή πενήντα χρόνια πίσω. Είναι ντροπή άραγε να παραδεχθούμε πως κάποια εκπομπή είναι άθλια και πρέπει να σταματήσει; Αλλωστε οι «Αθλιοι

των Αθηνών» είχαν ηθοκρηχτεί από το συγγραφέα-τους και έλεγε πως το φέρνει βάρος στη συνειδησή-του. Θα μου πείτε, δυστυχώς έχουν περάσει πενήντα χρόνια, δικαιώματα δεν υπάρχουν και μπάτε σκύλοι αλέστε. Ναι, αλλά πού; Στην καμπούρα των θεατών;

Έκανα αργότερα μια σκέψη και τη βρήκα αρκετά διασκεδαστική. Έκανα μια σκέψη, αφού είχε τελειώσει το επεισόδιο και είχαν σταματήσει να ανοιγοκλείνουν τα ματάκια της κ. Ντενίση για να μας δείχνει το πάθος-της, η απορία του κ. Αρζόγλου για να μας δίνει το ανυπεράσπιστο ενός υπηρέτη, οι γκριμάτσες του κυρίου που ήθελε χασίς και την Μαριόρα και η απελπισία του Ξενίδη που τον κάνει να πλέει μέσα στο γιακά της ρεντικότας-του: η ΕΡΤ, είπα, δεν έχει κωμωδίες τον τελευταίο καιρό. Και αυτή που έχει με τον Ιούλιο και την Ιουλιέτα δε βλέπεται και κυρίως, δε γελάμε. Σκέφθηκαν, λοιπόν, οι πονηροί να κάνουν χιούμορ. Να μας δώσουν τους «αθλίους» και επειδή απευθύνονται σε αθλίους να μας κάνουν να γελάσουμε με την αθλιότητα που μας περιβάλλει και μας δίνει και σήριαλ. Η άλλη σκέψη που έκαναν είναι πονηρότερη: θα δει το νοήμον κοινό πως ζούσαν οι άνθρωποι στην Αθήνα πριν πενήντα χρόνια και θα πουν: σήμερα, έστω και με καυσάρια και το μολυσμένο σύννεφο και τα νερά από τις μπόρες που μας πνίγουν και με τα λεωφορεία που στοιβαζόμαστε και με τα μεροκάματα που δε μας φτάνουν για ένα κιλό κρέας και έστω και με τον Τσαλδάρη υφυπουργό, καλύτερα είναι. Φαντάσου να γυρίζαμε τότε... Όση ώρα, λοιπόν, προβάλλεται το σήριαλ, ευφραίνεται η καρδιά-μας μακαρίζοντας εαυτούς και αλλήλους. Θεέ μου τί εφιάλτης...

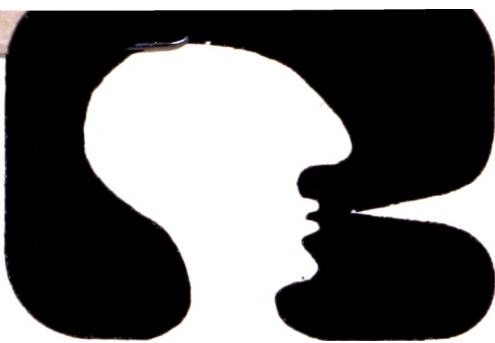
ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ



«ΕΛ ΝΤΑΜΠΑ» ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Δέκα χιλιάδες Αθηναίοι εξόριστοι στη Δυτική Έρημο της Αιγύπτου πριν από τριάντα πέντε χρόνια.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΛΡΟΣ
Πανεπιστημίου 44 - Τηλ: 3615.783



● Από το Ραββίνο Ηλία Σαμπε-
θαί πήραμε και δημοσιεύουμε την
ακόλουθη επιστολή, σχετικά με
όσα έγραψε ο Αντώνης Σούλτσε
στο τεύχος 166:

Κύριε Διευθυντά του ANTI,

Επιτρέψατέ-μου, σαν ένας Έλ-
ληνας πολίτης, Ισραηλίτης το
θρήσκευμα, να αναφερθώ σε τρία
συγκεκριμένα σημεία στα όσα ο
αναγνώστης κ. Αν. Σούλτσε, πα-
ρατηρεί στην από 5.12.80 επι-
στολή-του προς το περιοδικό-
σας:

α) Οι Εβραίοι, τα κατ' εξοχήν
θύματα του φασισμού, δεν είναι
δυνατόν παρά να αποτελούν δε-
δλωμένους και ενσυνειδητούς
πολέμιους του, υπό πάσης μορ-
φής, εμφανιζομένου και εκδηλού-
μενου φασισμού. Γνωρίζουν κα-
λώς, από ιστορικές εμπειρίες χι-
λιετηρίδων, πως, όταν ένα τμήμα
της κοινωνίας ξεχωρίζεται για να
διωχθεί ή να σφαγιασθεί, τότε, ο-
λόκληρη η κοινωνία απειλείται
σε μια απειλούμενη κοινωνία.
Λογικό, επίσης, είναι να αισθά-
νονται μία υπέρμετρη ευαισθησία
για βομβιστικές και τρομοκρατι-
κές ενέργειες που στρέφονται
κατ' αποκλειστικότητα εναντί-
ον-τους, όπως π.χ. η τοποθέτηση
βόμβας σε μια από τις συναγωγές
του Παρισιού. Τούτο, δεν πρέπει
να μας ξενίζει δικαιολογείται α-
πόλυτα. Η εμπειρία των κατοχι-
κών στρατοπέδων του θανάτου
και των θαλάμων αερίων, όταν οι
Εβραίοι από όλη την Ευρώπη
σύρθηκαν στους φούρνους και τα
κρεματόρια κάτω από το απαθές

ναί ιδιόζουσας μορφής. Οι Ε-
βραίοι αποτελούν ίσως, μοναδι-
κό φαινόμενο όπου οι έννοιες έ-
θνος και θρησκεία είναι άρρηκτα
συνυφασμένες και δεν είναι δυνα-
τόν να αντιμετωπισθούν χωριστά
η μία από την άλλη. Ιδού, λοι-
πόν, η αιτία για το επί μακρόν α-
πασχολούν και άλυτο για πολ-
λούς μελετητές (αναφέρομαι σε
πραγματικούς και όχι στους διά-
φορους σκοπιμολόγους ή ψευδο-
επιστήμονες) θέμα. Πιστεύω, ως
εκ τούτου, ότι ο μοναδικός ορι-
σμός του Εβραίου, είναι αυτός
που πιστοποιείται από τον ίδιο
λαό, αυτός που απορρέει από τις
ίδιες τις εθνικο-θρησκευτικές πα-
ραδόσεις και την ιστορία-του.

Το παρουσιαζόμενο, σήμερα
στο Ισραήλ, φαινόμενο των δια-
φορών και αντιδικιών μεταξύ ο-
μάδων ατόμων καταγομένων α-
πό διαφορετικά σημεία προελεύ-
σεως, στο οποίο αναφέρεται ο
επιστολογράφος-σας, δεν αποτε-
λεί απόδειξη περί «εθνικών» δια-
φορών, αλλά περί κοινωνικών
τοιούτων. Η ομαλή συνταύτιση
και συμβίωση ατόμων διαφορετων
πολιτιστικών, γλωσσικών, εθιμι-
κών και μορφωτικών τάσεων και
επιπέδων απαιτεί χρόνο. Για την
κοινωνιολογία μία περίοδος
τριών δεκαετιών, όση είναι η ζωή
του Ισραήλ, είναι ένα ασήμαντο
χρονικό διάστημα. Τέτοια δε
προβλήματα, τοπικιστικής και ε-
θιμικής προελεύσεως, συναντώ-

απόφαση του ΟΗΕ και τη θετική
ψήφο αμφοτέρων των αποκαλου-
μένων δύο υπερδυνάμεων, επα-
νεγκαθιδρύθηκε το 1948. Το δι-
καίωμα της υπάρξεως του Κρά-
τους του Ισραήλ καμία απολύ-
τως σχέση δεν έχει με δεξιές ή α-
ριστερές (προοδευτικές κατά τον
επιστολογράφο-σας) πολιτικές
πεποιθήσεις: δεν έχετε παρά να
μελετήσετε τι πρεσβεύουν σχετι-
κά τόσο οι εκ δεξιών όσο και οι
εξ αριστερών-σας.

Από την άλλη πλευρά είναι
πρόδηλο ότι ο κάθε Εβραίος δε
μπορεί να συμφωνεί πάντοτε με
τις εκάστοτε κυβερνητικές απο-
φάσεις ή την εκάστοτε πολιτική
του Κράτους του Ισραήλ. Συνε-
πώς, σε ό,τι αφορά την τραγωδία
«των τριών Παλαιστινίων δημάρ-
χων» — παρόλο ότι δεν έχει εξα-
κριβωθεί ακόμη η ταυτότητα των
δραστών - εγώ προσωπικά δεν
εγκρίνω, ούτε συμφωνώ με την
κυβερνητική απόφαση περί απε-
λάσεως-τους. Επί ζητημάτων
διαδικασίας, επί θεμάτων που α-
φορούν την ορθότητα ή μη μιας
συγκεκριμένης πολιτικής αποφά-
σεως ή γραμμής, πολλοί είναι οι
Ισραηλίτες, και γιατί όχι και οι
Ισραηλινοί (δείγμα κι αυτό των
αυθεντικών δημοκρατικών αρ-
χών που διακρίνουν το Κράτος
του Ισραήλ), που διαφωνούν με
την «επίσημη γραμμή»... Κανέ-
νας, όμως, Ισραηλινός, κανένας
Ισραηλίτης, κανένας ορθά σκε-
πτόμενος άνθρωπος (δεξιός ή α-
ριστερός) δεν αμφισβητεί το δι-
καίωμα της υπάρξεως του Κρά-
τους του Ισραήλ.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Με τιμή
Ραββίνος ΗΛ. ΣΑΜΠΕΤΑΪ*

...Για ποια κιμπούτς μας μιλά
ο κ. Μοκάτος; Μη τυχόν θέλει να
πει πως στην ένοπλη αυτή σιωνι-
στική συμμορία υπάρχει κανονι-
κή παραγωγή και οικονομία ό-
πως σε κάθε άλλη χώρα; Το κύ-
ριο επάγγελμα των ανθρώπων
αυτών είναι του ένοπλου πραιτω-
ριανού μισθοφόρου χωροφύλακα
των λαών της περιοχής, του ορ-
γάνου των ιμπεριαλιστικών συμ-
φερόντων και, ιδιαίτερα, του πιο
επικίνδυνου για την προοδευτική
ανθρωπότητα κλάδου-τους: δηλ.
του σιωνιστικού κλάδου, που
ταυτίζεται με το μεγάλο μονοπω-
λιακό επιθετικό κεφάλαιο. Η κύ-
ρια πηγή εσόδων-τους δεν είναι η
εργασία, αλλά οι εισφορές που
παιρνουν από το διεθνές κεφά-
λαιο για την εκπλήρωση των
εντολών-του εναντίον των λαών
της περιοχής και της ειρήνης του
κόσμου.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Γιώργος Μαγριπλής

● Στον κ. Μοκάτο απαντάει επί-
σης και ο αναγνώστης-μας κ.
Μάρκος:

Αγαπητό Αντί,

Για αναβίωση του αντισημιτι-
σμού στην Ευρώπη, μιλάει ο κ.
Μοκάτος και απαριθμεί το σύνο-
λο 12 νεκρών φτωχών Εβραίων.
Ξεχνά, όμως, ότι αυτοί οι άνθρω-
ποι έχουν διώξει χιλιάδες άλλους
ανθρώπους — βοσκούς και α-
πλούς χωρικούς — από τη γη-
τους με τη βία και με αναρίθμη-
τες δολοφονίες, για να φτιάξουν
το «υπέροχο» κράτος του Ισ-
ραήλ, το προγραμματισμένο από
τους «σοφούς των σιωνιστών»
για σαράντα εκατομμύρια άτο-
μα...

Βέβαια, ο Τύπος και τα μέσα ε-
νημέρωσης όλων των μεγάλων
κρατών βρίσκονται στα χέρια
αυτών των σιωνιστών. Και είναι
πολύ εύκολο να λανσάρουν την
καλοστημένη προπαγάνδα περί
ολοκαυτώματος, κρύβοντας τα

ΤΟ ΕΒΡΑΪΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

βλέμμα ολόκληρης της ανθρω-
πότητας, (διότι, ας μη γελιομα-
στε, αν υπήρχε μια κάποια δυνα-
μική αντίδραση, το Ολοκαύτωμα
δε θα εκδηλωνόταν), είναι ακό-
μη ανεξιτηλη στη μνήμη-τους,
και δεν τους αφήνει περιθώρια
παρά να αντιδρούν οι ίδιοι και να
καταπολεμούν κάθε απόπειρα α-
ναβιώσεως της φασιστικοχιτλε-
ρικής νοοτροπίας των ημερών
του β' παγκοσμίου πολέμου. Αυ-
τό το γεγονός το κατανοεί και το
συμμερίζεται μια μεγάλη μερίδα
της ανθρωπότητας, ανεξαρτήτως
πολιτικών παρατάξεων, ιδεολο-
γών ή θρησκευμάτων και αυτό το
ήθημα είχε (κατά την ταπεινή-
μου γνώμη) η μεγαλειώδης υπερ-
κομματική διαδήλωση συμπαρα-
στάσεως που οργανώθηκε στη
αλλική πρωτεύουσα.

β. Το θέμα αν οι Εβραίοι απο-
ελούν ή όχι ένα «έθνος», έχει α-
σχολήσει επί μακρόν επιφα-
είς ιστορικούς, θεολόγους, κοι-
ωνιολόγους και ερευνητές, Ισ-
ραηλίτες και μη. Το θέμα από
ην σκοπιά της επιστημονικής
αι της συγκριτικής μελέτης εί-

νται και σε άλλα κράτη πουθε-
νά, όμως, δεν αντιμετωπίζονται
σαν ενδεικτικά διαφορετικής
προελεύσεως. Και ας μη πάμε
μακριά: εδώ στην Ελλάδα γνωρί-
ζουμε όλοι πολύ καλά τα προ-
βλήματα που και σήμερα ακόμη
απορρέουν από το υπέρμετρα α-
νεπτυγμένο τοπικιστικό συναι-
σθημα.

γ. Επειδή ο επιστολογράφος-
σας μιλάει και περί του δικαίω-
ματος ή μη υπάρξεως του Κρά-
τους του Ισραήλ (ένα θέμα πολύ
του συρμού στη σημερινή εποχή
του πετρελαίου!) παρακαλώ να
μου επιτραπεί, χωρίς να υπεισε-
λθω στους δαιδαλώδεις λαβυριν-
θους της σύγχρονης οικονομικο-
στρατιωτικο-πολιτικής κατα-
στάσεως, μια γενική, όσο και
σύντομη παρατήρηση:

Κάθε άνθρωπος με στοιχειώ-
δεις γνώσεις της ιστορίας, είτε
αυτός λέγεται δεξιόφρων είτε α-
ριστερόφρων, αναγνωρίζει σα δε-
δόμενο το δικαίωμα της υπάρξε-
ως του Κράτους του Ισραήλ, σ' ε-
κείνο το γεωγραφικό σημείο ό-
που, σύμφωνα με τη συντριπτική

ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟΥ

● Από τον κ. Γ. Μαγριπλή, πή-
ραμε την παρακάτω απάντηση
στο γράμμα του κ. Μοκάτου (τχ.
164):

Αγαπητό-μου «Αντί»,

Στο τχ. 164 διάβασα ένα γράμ-
μα κάποιου Α. Μοκάτου που δε
μπορώ να κλείσω το στόμα-μου
(μεταφορικά και... πραγματικά)
από την έκπληξη. Πού ζει αυτός
ο άνθρωπος; στον Άρη; Από το
1944 δε διάβασε εφημερίδα (πλην
την εκτέλεση του Μονάχου); Δεν
ξέρει ότι οι κατατρεγμένοι και
συμπαθείς Εβραίοι του 1940-44
δεν έχουν καμία απολύτως σχέ-
ση με τους σημερινούς αδιστα-
χτους φονιάδες και ακροδεξιούς,
που προκλητικά γράφουν στα
παλιά-τους τα παπούτσια όλες
τις ομόφωνες καταδικαστικές α-
ποφάσεις του ΟΗΕ; Δεν έχουν
κάνει επίθεση και δεν κατέλαβαν
μία ξένη, ειρηνική χώρα με τη δι-
καιολογία ότι εκεί κατοικούσαν
προ 2.000 ετών οι... πρόγονοί-
τους;

ICO
Η πάλη των τάξεων.
στην Πολωνία
1970 — 1980

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

Γιά τὰ πενήντα χρόνια
προσφοράς
του **ΑΝΤΩΝΗ ΜΑΡΤΑΛΗ**
στήν ποίηση
ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Αντώνη Μαρταλή

Η Άλλη Κοκκινοσκουφίτσα

και άλλα ποιήματα για παιδιά
για μαριόδες και μπαμπούδες



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΛΜΠΑΤΡΟΣ

Η Άλλη Κοκκινοσκουφίτσα

Μιά πρωτότυπη συλλογή
πού απευθύνεται σ' όλα τὰ
παιδιά τῆς σχολικῆς ἡλι-
κίας. Ἀποτελεῖ μιά θαυμά-
σια εἰσαγωγή στήν ποίηση
γιά τὰ παιδιά, ἀλλά συγχρό-
νως καί μιά διασκεδαστική
νότα γιά τούς μεγάλους.

★
ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΓΕΝΑΡΗ
κυκλοφορεῖ ἡ νέα ποιητική
συλλογή τοῦ ἴδιου:
«ΕΔΑΦΙΚΑ»



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΛΜΠΑΤΡΟΣ

Γεωργία Κουνιάδου
Καραθεοδωρή 28
Ν. Ψυχικό.
Τηλ. 67.16.145 - 52.30.053

Κυκλοφοροῦν και οι τρεις τόμοι

ΑΝΤΙΓΕ ΜΗΡΕΤΟΝ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΥ ΧΙΟΥΜΟΡ



ΑΙΓΟΚΕΡΩΣ
Ζωοδ. Πηγής 17
Τηλ. 36.18.721

αληθινά στοιχεία για την όλη ιστορία, ξεχνώντας δηλαδή ότι πίσω από αυτό το θέμα βρίσκονται αυτοί οι ίδιοι...

Με εκτίμηση
Κ. Μάρκος

ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

● Με τίτλο «Υπαρκτός σοσιαλισμός και φυγάδες του σοσιαλισμού» έφτασε από την Κορινθία η επιστολή του κ. Α. Βελόπουλου, με την οποία επικρίνεται η πρωτοβουλία του «Αντί» να οργανώσει τη διεθνή συνάντηση στην Πάντειο.

Αγαπητό «Αντί»,

Τελευταίο όλο και περισσότερα «νερά» κάνετε από τις πολιτικές και ιδεολογικές θέσεις-σας. Το «Αντί», που ήταν ένα πολιτικό περιοδικό της ευρύτερης Αριστεράς, άρχισε, από καιρό, να χάνει σιγά-σιγά το αντικείμενό του.

Αξιέπαινη η προσπάθειά-σας να διοργανώσετε στην Πάντειο συζήτηση για τον υπαρκτό (και, κατά τη γνώμη-μου, πραγματικό, παρ' όλα τα λάθη-του) σοσιαλισμό. Η συζήτηση θα είχε μεγαλύτερη επιτυχία αν, αντί για διάφορους φυγάδες τύπου Σολζενίτσιν, είχατε καλέσει μαρξιστές διανοούμενους που να ανήκουν στην επίσημη ευρωκομμουνιστική Αριστερά. Ας ήταν διαφωνούντες, ας είχανε ιδεολογικές αποκλίσεις από το ορθόδοξο κομμουνιστικό κίνημα, αλλά, σε καμιά περίπτωση δεν έπρεπε να είναι φυγάδες από τις χώρες-τους!

Όπως βλέπετε, δεν είμαι δογματικός, αλλά οπαδός του κριτικού σοσιαλισμού και κομμουνισμού, υπέρ της συνένωσης όλης της ευρύτερης Αριστεράς, την οποία συνένωση δε βοηθά καθόλου η «συζήτησή»-σας για τον υπαρκτό σοσιαλισμό, όπως έγινε στην Πάντειο.

Δεν πιστεύω να βγάλετε και βιβλίο τους λόγους των φυγάδων.

Φιλικά
Α. Βελόπουλος

● Το «μπράβο»-του για την πρωτοβουλία του «Αντί» εκφράζει με γράμμα-του ο κ. Δ. Ράπτης (Ρέθυμνο).

Αγαπητό «Αντί»,

Σου γράφω με την ευκαιρία της «διεθνούς συνάντησης» που διοργανώσες. Αρχικά, ένα μεγάλο και αβίαστο «μπράβο»! Χρειάζεται τόλμη για μια τέτοια διοργάνωση στην Ελλάδα, κυρίως από ανθρώπους της παραδοσιακής Αριστεράς, για τους οποίους ακόμα και η μελέτη της φύσης της ΕΣΣΔ και γενικά του «υπαρκτού σοσιαλισμού» φαντάζει σαν πατροκτονία.

Και συνεχίζει σημειώνοντας τις αντιρρήσεις-του για τις ελλείψεις της «συνάντησης»:

Μερικές απορίες:

1. Έλλειψε, μήπως, η τόλμη από μερικούς καλεσμένους-σας, που αρρώστησαν ομαδικά;

Έλλειψε, όμως, σε σας, σίγουρα, η τόλμη να καταγγείλετε τις «γραφειοκρατικές δυσχέρειες» που συνάντησαν οι Ούγροι διανοούμενοι από τον ουγγαρέζικο υπαρκτό σοσιαλισμό.

Δημοσιεύσατε στο περιοδικό την εισήγηση του Γ. Πέλικαν σαν «αντιπροσωπευτική ενός ρεύματος προβληματικής». Γιατί; Μήπως οι εισηγήσεις π.χ. του Σμόλαρ, του Μπερεντέι, του Γιαννακάκη, του Κέντε, δεν ήταν αντιπροσωπευτικές άλλων ρευμάτων προβληματικής;

Θα ήθελα, τελειώνοντας, να στρέψω την προσοχή-σας στα πρακτικά της συνάντησης. Θα πρέπει να είναι πλήρη, περιέχοντας όλες τις ερωτήσεις, τις απαντήσεις και τις συζητήσεις που ακολούθησαν...

Με εκτίμηση
Δημήτρης Ράπτης
Χημικός-Ρέθυμνο

● Με αφορμή τα γεγονότα της Πολωνίας και το τριήμερό στην Πάντειο, ο φοιτητής Γιάννης Μ. μας έγραψε το ακόλουθο γράμμα:

Αγαπητό «Αντί»,
Για μένα, έναν ανένταχτο αριστερό, που αγωνίζεται να βρει την πολιτική-του έκφραση, ο «υπαρκτός σοσιαλισμός» είναι καιριο ζήτημα, γιατί, εκτός των άλλων, προκαθορίζει την τοποθέτησή-μου στα κόμματα της ελληνικής Αριστεράς.

Ο αριστερός, χρόνια τώρα (κυρίως μετά τη σταλινική περίοδο) ζητά την αλήθεια για την Ανατολική Ευρώπη και τη στάση που πρέπει να υιοθετήσει για το σύμφερον του σοσιαλισμού...

Πολλές φορές φοβάμαι για την κριτική που γίνεται από αριστερούς κύκλους, μήπως δεν κάνει τίποτε άλλο από το να βοηθά το παίγνιδο ενός γέροντα καπιταλισμού... Έτσι και αλλιώς μας είναι αδιάφορη η κριτική που ασκεί ένας απολογητής του αστικού συστήματος. Θέλουμε σωστή κριτική α) από ανθρώπους που είναι σίγουρο πως μάχονται στο πλευρό του λαού για την κατάργηση του καπιταλισμού και β) από ανθρώπους απαλλαγμένους από προκαταλήψεις και μονοδιάστατες απόψεις...

Φιλικά
Ένας άστεγος, αριστερός
φοιτητής

Γιάννης Μ.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ

● Τον ιδιότυπο διάλογο με τον κ. Β.Σ.Μ. (τχ. 151) συνεχίζει με επιστολή-του ο επίσης ανώνυμος «ου τις» (βλ. τχ. 161, σελ. 52). Θέμα της επιστολής, οι φοιτητές του εξωτερικού:

Αγαπητοί φίλοι,

Ο κ. Β.Σ.Μ. μπορεί να είναι ή καρφή ή ανόητος ή απληροφόρητος. Μπορεί και να είναι υποασχολούμενος, που δεν έχει ούτε τόπο ούτε τρόπο να επενδύσει δημιουργικά την επιθετικότητά-του.

Οι Έλληνες επιστήμονες που παλινοστούν, αποτελούνται από φτωχόπαιδα, βουτυρόπαιδα, καλόπαιδα, και πάει λέγοντας. Δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσά-τους και ανάμεσα σ' όσους σπούδασαν στην Ελλάδα.

Σημασία έχει αυτό που γράφει ο κ. Ρακιτζής (τχ. 161): η μετανάστευση αυτή καθαυτή, που και το «Αντί» την αντιπαρέρχεται σα να πρόκειται για «φυσικό γεγονός», όσο όλοι όσοι έχουν το προνόμιο να ζουν και να δουλεύουν στην πατρίδα.

Ότι το να σπουδάξει κανένας είναι δουλειά, ελπίζω πως δεν αμφισβητείται από κανέναν. Οι δυσκολίες που το ελληνικό κράτος δημιουργεί στους Έλληνες επιστήμονες που παλινοστούν, συνιστούν αναμφισβήτητα μια μορφή «μπερουσφερμπότ», γιατί στους παλινοστούντες επιφυλάσσεται πάντοτε προνομιακή μεταχείριση: ο ελληνικός στρατός π.χ. δεν αποκλείει τους ξενόφερτους, αλλά τους προοδευτικούς κληρωτούς απ' την τάξη των δόκιμων αξιωματικών...

Θέλω, δηλαδή, να πω πως η αντίδραση ενοχλείται απ' τους μη ημετέρους μορφωμένους, απ' όποιους κι αν αυτοί προέρχονται.

Φιλικά
ο ου τις και πάλι!

● Για το πρόβλημα των ανωτάτων σχολών, όπως αναδύεται μέσα από την τελευταία φοιτητική κινητοποίηση, γράφει ο κ. Γ. Έξαρχος:

Αγαπητό «Αντί»,

Ο «αναβρασμός» που έχει εκδηλωθεί τελευταία στις Ανώτατες Σχολές αποδίδεται, με κάποια μονομέρεια, τόσο από την κυβέρνηση, όσο και από την αντιπολίτευση, στους φοιτητές.

Ο φοιτητικός κόσμος αποτελείται κυρίως από άτομα νεαρής ηλικίας, οικονομικά εξαρτημένων από την οικογένεια, με προέλευση βασικά μικροαστική ή μεγαλοαστική. Ο κάθε φοιτητής — με εξαίρεση εκείνους της μεγαλοαστικής τάξης — έχει διαλέξει τη σχολή στην οποία φοιτά με κριτήριο αν θα τον τοποθετήσει στην κλίμακα εκείνη που θα τον βοηθήσει να καρπωθεί μεγαλύτερο ποσοστό κοινωνικού πλούτου. Στην πορεία των σπουδών-του συνειδητοποιεί ότι η επιθυμία-του αυτή είναι ταυτόσημη με εκείνη της άρχουσας τάξης. Από τη στιγμή αυτή κατανοεί την παγίδα και θέλει να την καταστρέψει. Έτσι, αυτόματα, γεννιέται το πρόβλημα του εκπαιδευτικού συστήματος και το πρόβλημα του περιεχομένου των σπουδών...

Οι φοιτητές, από τη στιγμή που παίρνουν την έκφραση μαχητικής επαναστατικής δύναμης, παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της συνισταμένης της πορείας του λαϊκού κινήματος.

Στη βάση αυτής της διαπίστωσης, θεωρούμε τον «αναβρα-

σμό» στις Ανώτατες Σχολές σημαδι υγείας του φοιτητικού κινήματος και, συνάμα, σημαδι αρρώστιας των ΑΕΙ γενικά. Επίσης τον θεωρούμε σημαδι βαριάς νόσου του ταξικού ελληνικού κράτους...

Φίλικα
Γιώργης Ξεάρχος

ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΣΟΚ

● Από τον κ. Γ. Γκολφινόπουλο (Πειραιάς) επικρίνεται το «Αντί» για ένα-του σχόλιο στις «αντιθέσεις» (τχ.160):

Αγαπητό «Αντί»,

Είναι — αφόρητα πειστικά — καιρός την παντελή έλλειψη καλοπιστίας και την υπερβολική παρελθοντολογική προκατάληψη να εξισορροπήσετε με το στοιχειώδες προσόν της υπευθυνότητας, την υπομονή. Ευκαιρία δε χάνετε! Οποιαδήποτε σχόλια πάνω στα πολιτικά πράγματα της χώρας, σχετιζόμενα άμεσα ή έμμεσα με το ΠΑΣΟΚ, εμπεριέχουν έντονα το σπέρμα της μονολιθικής θεώρησης — αποτέλεσμα καταγωγής; — και της αντίφασης των διακηρυγμένων από κάποια έντυπη έκφραση της ανανέωσης. Λες και όλες οι ζυμώσεις, ανακατατάξεις, διαφοροποιήσεις, καθοριστικές για το παγκόσμιο αριστερό κίνημα και διαλυτικές για τους βωμούς λατρείας «θεϊκών» και «απαραβίαστων» ερμηνειών, συντελούνται σε άλλο πλανήτη.

Απτή απόδειξη των παραπάνω είναι το σχόλιο της στήλης «αντιθέσεις», σχετικά με τις εξαγγελίες της κυβέρνησης «περί φορολογικών ελαφρύνσεων»: στο σχόλιο αυτό το ΠΑΣΟΚ αποκαλείται «μεταρρυθμιστική Αριστερά», επειδή έχει σαν κύριο στόχο την «αναδιανομή των φορολογικών βαρών». Πράγμα που σημαίνει λιανά, αποκωδικοποιώντας τον όρο, ταύτιση με την αστικοποιημένη σοσιαλδημοκρατία...

Με τέτοια... φωτεινότητα σκέψης και... ανάλογη καλόπιστη κριτική, καλύτερα να προσκυνάμε τους παλιούς «θεούς» παρά να τους αμφισβητούμε για λόγους στείρας αντιπαράθεσης και ωραιοποίησης της αντίθεσης.

Μένω με την ικανοποίηση ότι με εννοείτε

Γ. Γκολφινόπουλος
Πασαλιμάνι-Πειραιάς

ΛΑΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΗ

● Από τον κ. Φοίβο Μυριόφυτο πήραμε ένα εκτενέστατο κείμενο με τίτλο «Ο λαός, η Δεξιά και ο δρόμος για την αλλαγή». Δημοσιεύουμε μερικά από τα κυριότερα σημεία του:

Ανάλογα με την κοινωνικοοικονομική-του προέλευση και την πολιτική-του συμπεριφορά, ο λαός μπορεί να διακριθεί σε τρεις βασικές κατηγορίες. Στην πρώτη ανήκει μία δυναμική και ώριμη ιδεολογικά και πολιτικά μειοψηφία, που ανήκει, κατά κύριο λόγο, στην εργατοϋπαλληλική τάξη. Στη δεύτερη ανήκει εκείνη η κοινωνική ομάδα που έχει βολευτεί μέσα στο αστικό καθεστώς. Στην τρίτη κατηγορία συγκαταλέγονται οι αφελείς, οι απληροφόρητοι και οι καιροσκόποι, με

συντηρητικές παραδοσιακές αρχές και αγροτική, κατά κανόνα, προέλευση.

Αναμφισβήτητα, οι δύο τελευταίες κατηγορίες αποτελούν την ουσία του αστικού καθεστώτος, ή, πιο απλά, τη Δεξιά. Από αυτές τροφοδοτείται κατά κύριο λόγο ο κρατικός μηχανισμός.

Η Δεξιά έχει δυο προσωπεία. Το δημοκρατικό, όταν φυσιολογικά ή με διάφορα εκλογικά τεχνάσματα καταλαμβάνει κοινοβουλευτικά την εξουσία. Όταν, όμως, η Δεξιά αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο να χάσει την εξουσία, τότε πετάει τη μάσκα της δημοκρατίας και, με διάφορα προσχήματα, μεθοδεύει την επιβολή δικτατορίας.

Η Δεξιά, με τον τεράστιο μηχανισμό-της και με τη βοήθεια των ξένων παραγόντων, θα κάνει ό,τι μπορεί για να κρατήσει την εξουσία και να αποτύχει το κίνημα της αλλαγής. Γι αυτό, στις ερχόμενες εκλογές, δεν πρόκειται να κριθεί το είδος και η μορφή του σοσιαλισμού που πρόκειται να εφαρμοσθεί στην Ελλάδα, αλλά η εθνική ανεξαρτησία και η πραγματική δημοκρατία, που αποτελούν τις βασικές προϋποθέσεις για να έχει τη δυνατότητα ο λαός να πραγματοποιήσει, στη συνέχεια, την οικονομική και κοινωνική αλλαγή με τους πολιτικούς-του φορείς.

Φοίβος Μυριόφυτος

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΝΕ

● Το λεξιλόγιο μιας αφίσας στο κτίριο της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών γίνεται α-

φτηρία για καυστικές παρατηρήσεις, που διατυπώνονται σε επιστολή του κ. Μάκη Πόγκου:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

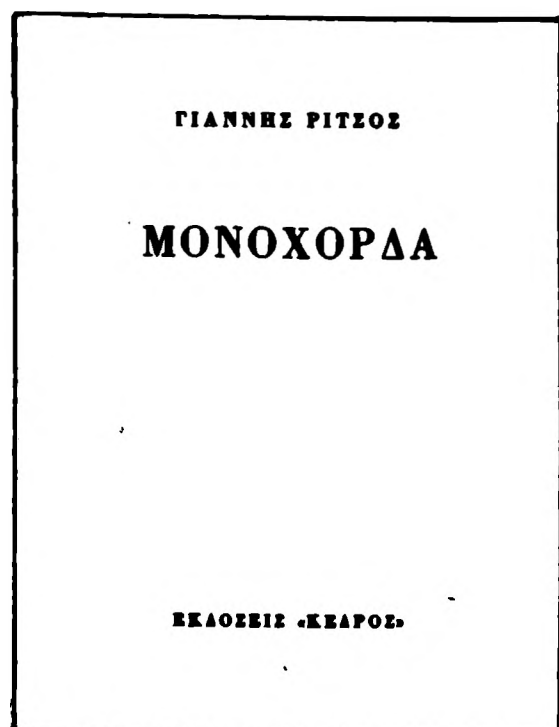
Μετά από ένα καλοκαίρι ξεραϊλας κι αφού την καθάρισαν καλά καλά, η Νομική της Αθήνας — το κτίριο — είναι έτοιμο να υποδεχτεί τη νέα φουρνιά γκραφίτι και αφίσας, των παρατάξεων και των ομάδων που κινούνται μέσα σ' αυτήν. Και ιδού το γεγονός:

Μέσα στο κλιμακοστάσιο, αριστερά από την είσοδο της Σίνα — τα παιδάκια που λένε στη ζωή το μεγάλο «Ναι» — κόλλησαν μια αφίσα με το ακόλουθο κείμενο: «ΝΑ ΤΙ ΜΑΣ ΕΙΠΕ ΕΝΑΣ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΜΟΛΙΣ ΜΠΗΚΕ ΣΤΗΝ ΚΝΕ: Η Κυβέρνηση της Δεξιάς, μπλα-μπλα, δεν έχουμε περιθώρια επιλογής, μπλα-μπλα-μπλα, όχι στην μετριοπάθεια, ξανά μπλα-μπλα...»

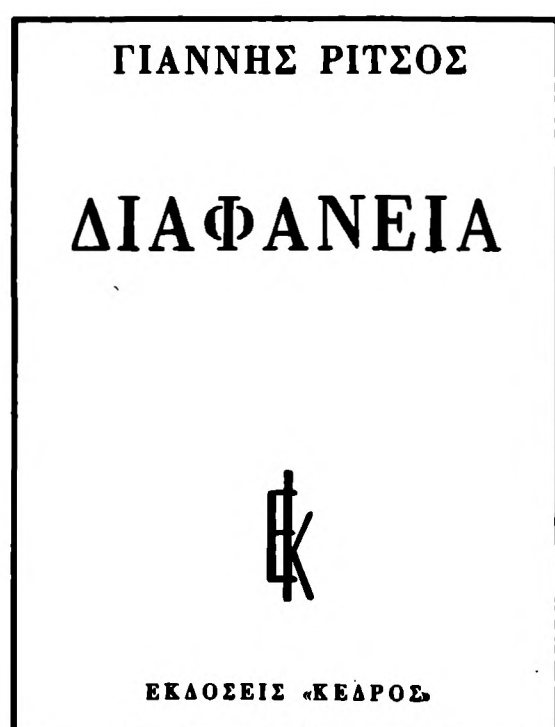
Το ακριβές περιεχόμενο δεν πολυενδιαφέρει εδώ, γιατί εκείνο που μας άφησε άναυδους ήταν η εμπνευσμένη μορφή παρουσίασης των εν λόγω απόψεων, ας πούμε: «Νά, τί μας είπε η κυρία Κακομοιρίδου, που έχει δύο παιδάκια και πλένει με τουμποφλέξ». Καλά βρε παιδιά, εδέησε επιτέλους να καταλάβετε πως ήρθε η ώρα ν' αντικαταστήσετε το, εξ εβδομηντατριών περίπου (μαζί με το κλητικό και τα άρθρα) λέξεων, λεξιλόγιό-σας. Δεν ψάχνετε, όμως, να βρείτε τα νέα σας εκφραστικά μέσα σε κανένα καλύτερο χώρο απ' αυτόν των σαπουνιστικών διαφημίσεων. Εν

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ

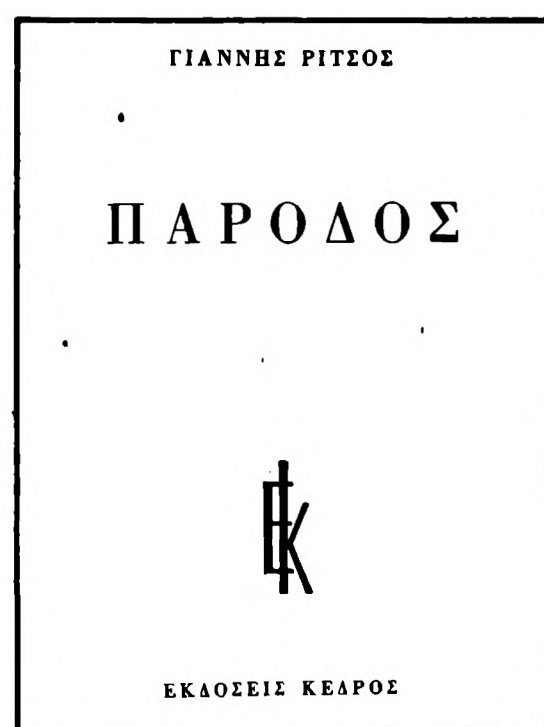
Οι 3 νέες ποιητικές συλλογές
του κορυφαίου μας ποιητή.



ΜΟΝΟΧΟΡΔΑ



ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ



ΠΑΡΟΔΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΑΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 6 (Πάροδος 'Ακαδημίας) Τηλ. 3615783

τοιαύτη περίπτωση, καλύτερα να μείνετε στη γραφειοκρατική κατάληξη-σας, παρά να συμπεριφέρεσθε σαν την κότα που σφίγγεται για να κάνει αυγό. Μην προσπαθείτε τώρα να μας κάνετε μοντέρνους, το ξέρουμε ότι έχετε αρχές, εσείς.

Στο κάτω-κάτω πάρτε κανένα μαθηματάκι απ' την ΠΠΣΠ. Αυτή όλο και κάτι έμαθε απ' τον καταληξιακό συγχρωτισμό-της με τους αυτόνομους και τους λοιπούς αναρχοφιλελεύθερους.

Και ολίγος αυθόρμητα κακεντρεχής επίλογος: «Νά, τι μας είπε ένας συναγωνιστής, μόλις μπήκε στην ΚΝΕ: Πού είναι η έξοδος;»

Μάκης Πρόγκος
Τυχαία διερχόμενος φοιτητής
Νέος Κόσμος

ΓΙΑ ΤΟΝ «ΜΕΓΑΛΕΞΑΝΤΡΟ» ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

● Από τον κ. Β. Αλεξανδράτο έχουμε την παρακάτω καυστική κριτική για την πολυσυζητημένη τελευταία ταινία του Θ. Αγγελόπουλου και σε σχέση με την παρουσίασή-της στο περιοδικό-μας:



Οι γνώσεις-μου γενικά από κινηματογράφο είναι λίγες. Όμως δεν ξέρω, μερικά πράγματα μιλάνε μόνα-τους. Ποιος ήταν αυτός ο Μεγαλέξαντρος και τι έκανε, ειλικρινά όλοι οι γνωστοί-μου και γω ξαναγυρίσαμε στις δηλώσεις του σκηνοθέτη για να πληροφορηθούμε. Ήταν απ' όλα και τίποτα. Λίγο ληστής, λίγο ήρωας, ούτε άγιος, ούτε εγκληματίας που παίρνει αποφάσεις αμειλικτες εξαναγκαζόμενος από τη δύναμή-του, μας λέει ο Αντονόυτι που σύμφωνα με τον Σταματέλο δεν διάβασε, όπως και οι άλλοι τριάντα του συγκροτήματος, του Θ. Αγγελόπουλου, το σενάριο.

«Δεν είναι ο Άρης Βελουχιώτης, λοιπόν, ούτε ο Κολοκοτρώνης» μας λέει ο σκηνοθέτης, είναι μια μη υπαρκτή πραγματικά μορφή, που με χοντρά γράμματα βάζει σε κίνηση τις ιδέες. Τώρα, ποιες ιδέες μπορούν να κι-

νηθούν από ένα πρόσωπο φτιαγμένο με μοντάζ εθνικού ήρωα, ελευθερωτή, ληστή, λαοπρόβλητου ηγέτη, μυστικιστή, σπαστικού είναι άλλη υπόθεση. Πάντως δεν κουνιούνται η ιστορία και οι παραπομπές-της, μας λέει με μαύρα γράμματα ο σκηνοθέτης. Πάλι καλά...

Η υπόθεση είναι φλου λοιπόν. Αλλ' αυτό δεν έχει και τόση σημασία. Τα πρόσωπα και οι καταστάσεις εξωπραγματικά. Το ίδιο οι χαρακτήρες και τα ήθη. Πειραματική κομμούνα το 1900 δε μπορούσε να υπάρξει στην Ελλάδα, ούτε και ισότητα των φύλων, τέτοια κουστούμια δεν υπήρχαν στις περιοχές που διαδραματίζεται η υπόθεση (Δήλεσι) ούτε στις περιοχές που γυρίζονταν η ταινία, ενώ ο κ. Ζιάκας σε στιγμές έξαρσης της έμπνευσής-του και επιιδή είχε... μαύρο μαρκαδόρο ζωγράφιζε το κουστόμι του πρωταγωνιστή.

Ας είναι, υπάρχουν, όμως, βαθιά νοήματα. Μέσα απ' τα πρόσωπα του έργου δίνονται (;) οι διάφορες οπτικές της Αριστεράς και ο σκηνοθέτης, τέλος, σφυράει ισοπαλία βάζοντάς-τους όλους να σκοτώνονται. Πρωτότυπο και ενδιαφέρον συμπέρασμα: η Αριστερά νά 'ναι ενωμένη. Σίγουρα, θα το ακούσατε πρώτη φορά, ή τουλάχιστον τις συνέπειές-του. Όχι; Τότε θα ακούσατε για πρώτη φορά ότι οι ταξικοί αγώνες γίνονται στο εξής μέσα σε κοινωνικά σύνολα, όπως εξηγεί ο σκηνοθέτης παρακάτω, τη βαρύγδουπη δήλωση του εκφωνητή το ότι «ο Αλέξανδρος μπαίνει μέσα στις πόλεις».

«Με την ταινία-μου δεν κάνω συγκεκριμένη κριτική» διαβάζουμε παρακάτω. Τι κάνει συγκεκριμένα λοιπόν. Θλιβεται για τα ελληνικά πολιτικά πράγματα (με το αζημίωτο, βέβαια, η θλίψις). Στη σφαγή του Δήλεσι καταρρίπτονται οι ιδέες του ευρωκομμουνισμού, οι δε Μόρο και Χομεϊνί συντείνουν σ' αυτό με την πλάγια δράση ξένων πρακτόρων. Αυτό λέει. Όμως, αν τόνειχνε κιόλας σκεφτείτε πόσο κοινό θα δυσανεστούσε.

Οι αργές σκηνές διαδέχονται η μια την άλλη και οι θεατές ξεφουσουν αγανακτισμένοι, αλλά συγκρατούνται. Κουλτούρα γάρ. Δε μπορεί, εγώ θα φταίω, σκέφτονται, που δεν καταλαβαίνω γιατί ανεβοκατεβαίνουν οι πενήντα κομπάρσοι την κατηφόρα, γιατί ενώ δείχνει τόσες ώρες το χωριό

δεν καταλαβαίνω την τοπογραφία-του, γιατί ο φακός γυρίζει γύρω γύρω συνεχώς επαναλαμβάνοντας τα ίδια τοπία, φιγούρες, πρόσωπα, γιατί η κοπέλα χορεύει τον περιεργο χορό που της έμαθε σε δύο πρόβες ο χορογράφος κ. Ζιάκας (όπως λέει η ίδια), γιατί το παιδί πέφτει, γιατί το παιδί τη δαγκώνει, γιατί σκοτώνουν τους αναρχικούς, γιατί και ποιοι σκοτώνουν το δάσκαλο, γιατί σκοτώνουν τα πρόβατα, κλπ.

Για όλους αυτούς τους γρίφους πρέπει να κάνει κανείς πολύπλοκες πολιτικοαισθητικές αναλύσεις, οι οποίες δεν οδηγούν πάντα σε συμπεράσματα ούτε όσον αφορά την εξέλιξη του μύθου, ούτε όσον αφορά τα νοήματα που του αποδίδουν σκηνοθέτης και κριτικοί. Κι αν αυτό ξεπερνά τις δυνάμεις-σου, μάθε ότι ο κ. Αγγελόπουλος το ξέρει, αλλά λόγω υπερταξικής ανεξαρτησίας θα εξακολουθήσει να κάνει το ίδιο. Ακόμα πληροφορούμαστε με μαύρα γράμματα ότι το να ασφυκτιούμε μέσα στην ευκολία είναι πολύ πιο θανάσιμο απ' το να ασφυκτιούμε μέσα στη δυσκολία. Στο δεύτερο υπόγειο της εκδοτικής εταιρίας που δουλεύω, κανείς απ' τους συνάδελφους που ασφυκτιούν στην ευκολία δε θα πήγαινε να δει ένα έργο γρίφο και να ασφυκτιά στη δυσκολία, έστω κι αν επρόκειτο έτσι να διαπαιδαγωγηθεί. Το ίδιο και οι υπόλοιποι 35 υπάλληλοι χωρίς εξαίρεση, εκτός τον αρχιλογιστή και το αφεντικό. Ο πρώτος θα προτρέπεται από το περιβάλλον-του και την εφημερίδα-του, ο δεύτερος από τους σνομπ φίλους-του.

Και τελειώνει ο σκηνοθέτης αναφερόμενος στη νέκρα της διεθνούς κινηματογραφικής ζωής που μετά από κοπιώδες ψάξιμο διαπίστωσε στη Βενετία, και με μία υπόσχεση για κάτι καλύτερο, αφού αναφέρει μια περιεργή αποψη για την ελληνιστική τέχνη, ότι είναι, δηλαδή, το αναμάρτημα της κλασικής. Ένας αρχαιολόγος ίσως να έλεγε ότι ο ελληνιστικός ρεαλισμός δεν έχει σχέση αναμασήματος με τον αριστοκρατικό κλασικισμό. Εγώ θάλεγα ότι το αναμάρτημα έχει σχέση με ορισμένη κατηγορία ζώων, που έχοντας τα μισά δόντια, το μισό θάρρος και πολλαπλό στομάχι αναγκάζονται να τρέχουν συνεχώς εδώ κι εκεί και να αναμασάνε συνεχώς.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Βασίλης Αλεξανδράτος

αντί

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 732.713-732.819

● Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601

● Μοντάζ:
Γ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΟΣ

● Υπεύθυνος Διαφημίσεων:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΙΤΗΣ

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237

● Αναπαραγωγή φιλμ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237

● Εκτύπωση:
Εργοστ. Γραφικών Τεχνών
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Ιασιού 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα-του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

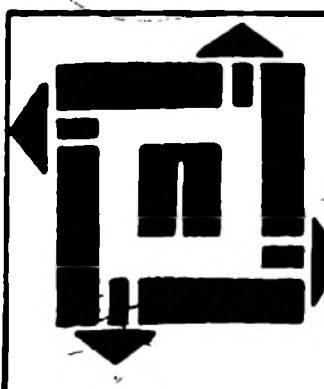
Εξάμ. 390 δρχ. - Ετήσια 780
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κλπ: 2.000 δρχ.
Για φοιτητές έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 40
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 27
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 53
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 35
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 70

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601
● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 30
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 50

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
● για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας
Στα γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732.713
● για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

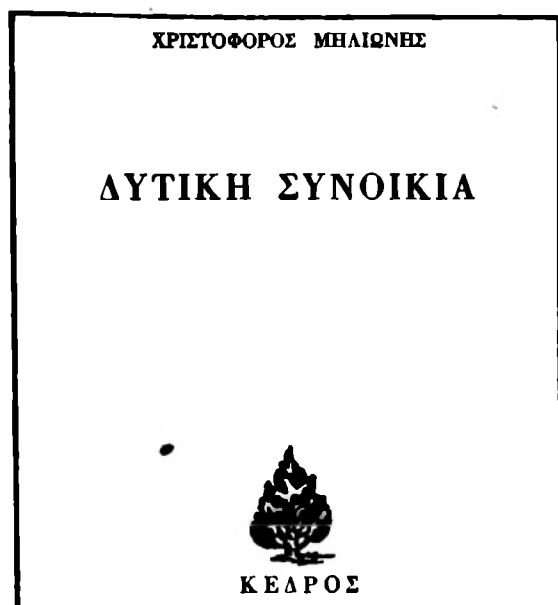


ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ

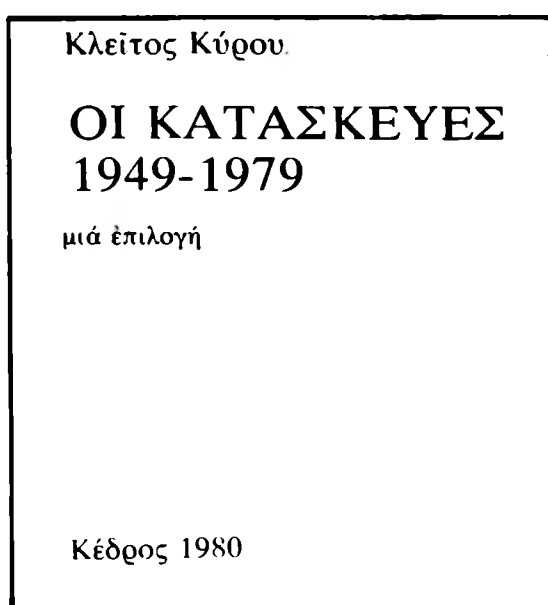
βιβλία και αλλα

γ. σκαρβελης μετῶνος 62 χολαργός

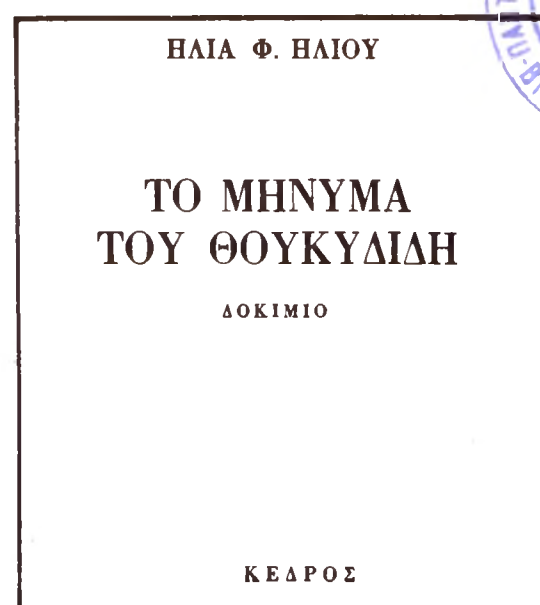
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ



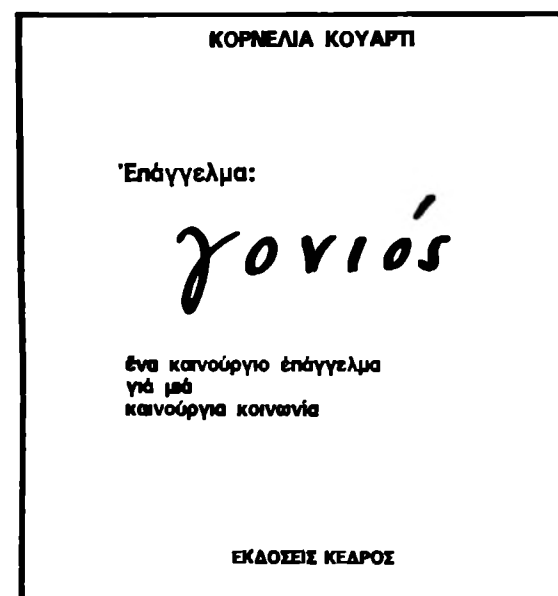
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ
ΔΥΤΙΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ
(Μυθιστόρημα)



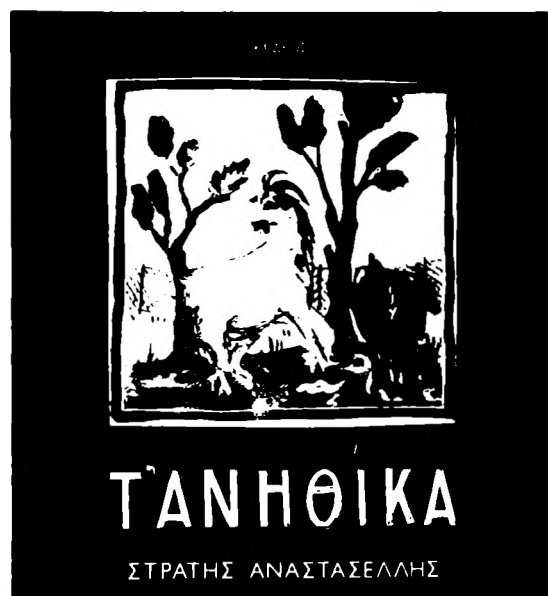
Κλείτος Κύρου
**ΟΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ
1949-1979** (Ποιημ.)
Κέδρος 1980



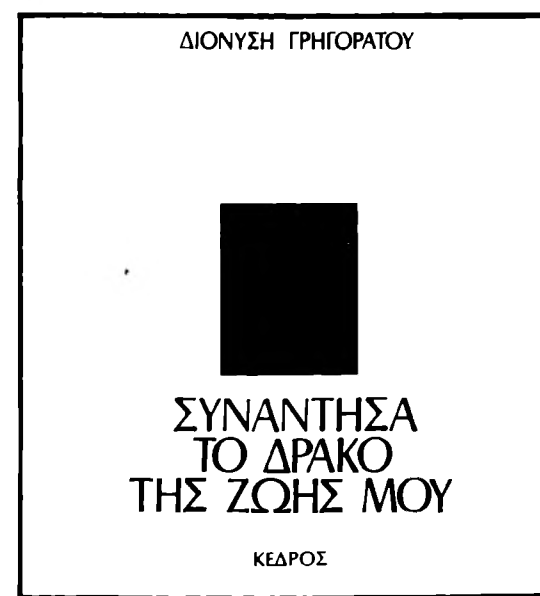
ΗΛΙΑ Φ. ΗΛΙΟΥ
**ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ
ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ**
(Δοκίμιο)



ΚΟΡΝΕΛΙΑ ΚΟΥΑΡΤΙ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: ΓΟΝΙΟΣ
(Μιά νέα τέχνη για μία νέα
κοινωνία)



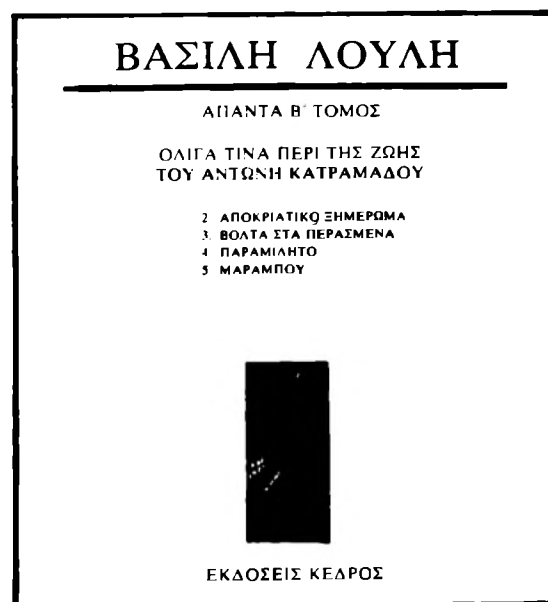
ΣΤΡΑΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΛΛΗΣ
Τ' ΑΝΗΘΙΚΑ
(Διηγήματα)



ΔΙΟΝΥΣΗ ΓΡΗΓΟΡΑΤΟΥ
**ΣΥΝΑΝΤΗΣΑ ΤΟ ΔΡΑΚΟ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ**
(Ένα «καθημερινό» θρίλερ)



ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΘΡΗΝΟΣ
πεζογραφήματα



ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΟΥΛΗΣ
**ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ
ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΗ ΚΑΤΡΑΜΑΔΟΥ**
(πεζογρ.) ΑΠΑΝΤΑ Β' ΤΟΜΟΣ



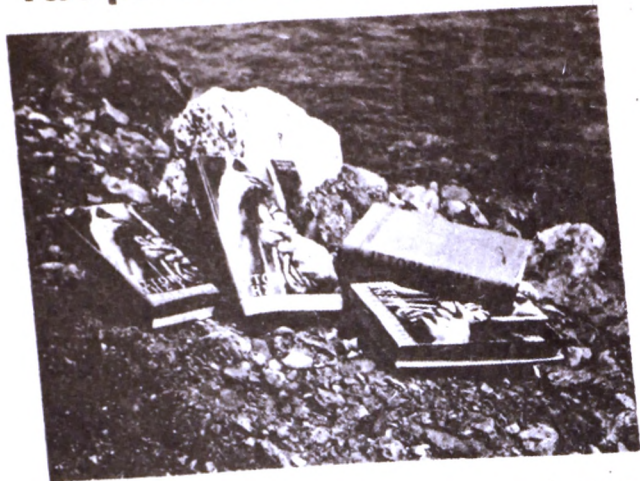
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΔΑΡΖΕΝΤΑΣ
Μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 6 (Πάροδος 'Ακαδημίας) Τηλ. 3615783

Νίκου Μάργαρη

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΥ

τὸ συγκλονιστικώτερο ἔργο
τῶν μεταπολεμικῶν χρόνων



αὐτόπτες μάρτυρες, ἐπίσημοι παράγοντες
ἀδιάψευστα κείμενα
ἐκδόσεις καὶ φωτογραφικὰ ντοκουμέντα
ἀποκαλύπτουν τὴ φοδερώτερη τραγωδία
τοῦ ἐμφυλίου πολέμου 1946-1949.

2 ΤΟΜΟΙ • 1296 ΣΕΛΙΔΕΣ • 386 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Απὸ τις εκδόσεις ΔΩΡΙΚΟΣ

Μαυρομιχάλη 64, τηλ. 3629-675



κυκλοφοροῦν

